

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Π.Μ.Σ.: ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑ Ή ΕΝΣΤΙΚΤΟ ΑΥΤΟΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ

*Προκλήσεις, μεταλλάξεις και επαναπροσδιορισμοί του
κοινωνικοπολιτικού χάρτη της Ευρώπης.*

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΕΛΕΝΗ ΖΑΡΜΠΟΥΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΣΕΛΙΟΣ

Ιούνιος 2017

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια το Ισλάμ και το μουσουλμανικό ζήτημα βρίσκονται στο επίκεντρο του δημόσιου διαλόγου στην Ευρώπη και τον κόσμο, καθώς οι πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές μεταλλάξεις που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με αυτό, εγείρουν προβληματισμούς οι οποίοι εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων, όπως ο διαπολιτισμικός διάλογος, η ενσωμάτωση των μεταναστών, οι ευρωπαϊκές δημοκρατικές αξίες και η ευρωπαϊκή ταυτότητα, η δημογραφική αλλοίωση των κοινωνιών, η ριζοσπαστικοποίηση, η τρομοκρατία, η άνοδος της ακροδεξιάς και η ισλαμοφοβία. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να προσεγγίσει και να καταγράψει με νηφαλιότητα τις εξελίξεις, από μία σφαιρική οπτική, η οποία λαμβάνει ταυτόχρονα υπόψη, τόσο τα πραγματολογικά δεδομένα και τους αριθμούς, όσο και την περιρρέουσα ατμόσφαιρα, ώστε να αποφευχθούν οι περιττές κινδυνολογίες αλλά και ο αφελής εξωραϊσμός των γεγονότων, προκειμένου να καταλήξει σε μία, όσο το δυνατόν, αντικειμενική θεώρηση των φαινομένων του Ισλαμισμού και της Ισλαμοφοβίας, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι η ‘κατανόηση’ συνεπάγεται και τη ‘δικαιολόγηση’ ή την οιασδήποτε μορφής θεωρητική ‘νομιμοποίηση’ τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Μουσουλμάνοι, Ισλάμ, Ευρώπη, Πληθυσμός, Μετανάστες, Τρομοκρατία, Ακροδεξιά, Ισλαμοφοβία

ABSTRACT

ISLAMOPHOBIA OR EUROPE’S SURVIVAL INSTINCT

Challenges, transformations and redefinitions of Europe’s socio-political map

In recent years, Islam and the Islamic Question are lying at the centre of public debate in Europe and beyond, as political, social and economic transformations, directly or indirectly relating to them, raise concerns over a wide variety of issues, such as intercultural dialogue, the social integration of immigrants, European democratic values and identity, demographic mutation, radicalisation, terrorism, the rise of the extreme right and islamophobia. The present dissertation attempts to approach and record serenely such developments, from a comprehensive perspective, taking into consideration as much the factual elements and data as the ambient attitudes and mindsets, avoiding both gratuitous alarmism as well as naive embellishment of events, so as to arrive at an, as much as possible, objective consideration of the phenomena of Islamism and Islamophobia, without nonetheless implying that their ‘understanding’ amounts to ‘justification’ or any kind of theoretical ‘legitimation’.

KEYWORDS: Muslims, Islam, Europe, Population, Immigrants, Terrorism, Far Right Extremism, Islamophobia.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Νιώθοντας την υποχρέωση να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όσους συνέβαλαν στην εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας ειδικότερα, αλλά και στην επιτυχή ολοκλήρωση αυτού του Μεταπτυχιακού Κύκλου Σπουδών μου γενικότερα, θα ήθελα να αναφερθώ στους ανθρώπους που υπήρξαν, είτε εμπνευστές και μέντορες, είτε πολύτιμοι συνοδοιπόροι και στήριγμα, σ' αυτή μου την προσπάθεια.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Βασίλη Τσέλιο, για τις πολύτιμες γνώσεις και τα επιστημονικά ερεθίσματα που μου παρείχε κατά τις διαλέξεις των μαθημάτων, καθώς επίσης και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και την ενθάρρυνσή του να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα. Στο ίδιο πλαίσιο, για την ανεκτίμητη συνεισφορά του και την άοκνη συμβολή του, τόσο σε ακαδημαϊκό, όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο, οφείλω να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στον συνεπιβλέποντα καθηγητή μου κ. Νικολό Βογιαζίδη, ο οποίος με τις βαθύτατες γνώσεις του πάνω στο κοινωνιολογικό υπόβαθρο του θέματος, καθώς και με την άρτια γνώση της τρέχουσας πολιτικοοικονομικής ευρωπαϊκής πραγματικότητας, στάθηκε πολύτιμος συνομιλητής, προκειμένου να αναπτύξω τους συλλογισμούς μου και να ολοκληρώσω το έργο αυτό.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους εξαιρετικούς μου συναδέλφους Φρόσω, Βαγγέλη, Στέλλα, Γιόλα, Βασίλη, με τους οποίους έχω την τύχη να συνεργάζομαι καθημερινά στο Σύνδεσμο Βιομηχανιών Θεσσαλίας & Κεντρικής Ελλάδος. Αποτελούν, μετά τη δεκαετή κοινή μας πορεία, τη δεύτερή μου οικογένεια και συνέβαλαν όλοι μαζί και ο καθένας ξεχωριστά με τον τρόπο του, στην επιτυχή ολοκλήρωση αυτού του εγχειρήματος. Παράλληλα θα ήθελα να ευχαριστήσω και τον πρώην Πρόεδρο της Ε.Ε. του Συνδέσμου κ. Απόστολο Παπαδούλη, ο οποίος από τη θέση του ως προϊσταμένου μου το 2014, με παρότρυνε για τη συνέχιση των σπουδών μου και την παρακολούθηση του εν λόγω ΠΜΣ και μου έδειξε τον δρόμο για τη συνεχή εξέλιξή μου, στα υψηλά πρότυπα που θέτει και ο ίδιος με το παράδειγμά του.

Ανάμεσα στα κέρδη που μου αφήνουν αυτές οι σπουδές είναι και μία πολύτιμη φιλία, η οποία 'φύτρωσε' στο Πανεπιστήμιο και αποδείχθηκε 'αιθαλής'. Ιωάννα Μόσιου σ' ευχαριστώ για τη φιλία σου και τη στήριξή σου.

Πάνω από όλα όμως, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη και τις ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου, τη μητέρα, τον πατέρα, τον σύζυγό μου Βασίλη και τα δύο μου παιδιά, Γιώργο και Δανάη, οι οποίοι σύσσωμοι στάθηκαν στο πλευρό μου, όχι με μεγαλεπίβολα λόγια, αλλά με ισχυρές πράξεις, που εύχομαι να μου δίνεται η ευκαιρία να τους ανταποδίδω στο πολλαπλάσιο. Στα παιδιά μου δε, καταθέτω τον πλούτο που απέκτησα ως γνώση και εμπειρία από αυτό το ταξίδι, μαζί με τη διαβεβαίωσή μου ότι

«Η γνώση είναι δύναμη και πλούτος»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	11
<u>ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΑΠΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΕΩΝ – ΑΝΤΙΚΡΟΥΟΜΕΝΕΣ ΟΠΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ & ΑΛΗΘΕΙΕΣ	13
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
1.2 Η ΑΠΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΕΩΝ	13
1.3 Ο ‘ΑΛΛΟΣ’ ΓΙΑ ΤΟ ΙΣΛΑΜ	18
1.3.1 Πολιτειακή Συγκρότηση	18
1.3.2 Κοινωνική Οργάνωση	19
1.3.3 Ανθρώπινα Δικαιώματα	20
1.3.4 Πολιτικοοικονομική Πραγματικότητα	22
1.3.5 Εκπαίδευση & Επιστημοσύνη	22
1.4 ΤΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ	24
1.5 Ο ‘ΑΛΛΟΣ’ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΣΗ	27
1.5.1 Πολιτειακή Συγκρότηση	29
1.5.2 Κοινωνική Οργάνωση	29
1.5.3 Ανθρώπινα δικαιώματα	30
1.5.4 Πολιτικοοικονομική Πραγματικότητα	32
1.5.5 Εκπαίδευση & Επιστημοσύνη	35
1.6 ΚΡΙΤΙΚΗ – ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ – ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ	36
<u>ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ - ΜΕΤΑΛΛΑΞΕΙΣ</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	41
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	41
2.2 ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	43
2.3 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ – ΤΑΣΕΙΣ	49
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	49
3.2 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	49

3.3 ΕΣΤΙΑΣΕΙΣ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ, ΦΟΒΟΙ & ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	58
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	58
4.2 ΤΙ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ	59
4.2.1 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	60
4.2.2 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑΣ	61
4.2.3 ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΗΛΙΚΙΑ	61
4.3 Ο ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ - Ο ΦΟΒΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	65
4.4 ΦΑΚΕΛΟΣ ΙΣΛΑΜΙΣΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ	70
4.5 ΦΑΚΕΛΟΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ	76
<u>ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑ</u>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ‘ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑ’ – ΟΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ & ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ	83
5.1 ΟΡΙΣΜΟΙ ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑΣ	83
5.2 Η ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑ: ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ?	89
5.3 ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑΣ	93
5.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ	97
5.5 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	100
5.5.1 Αναγνώριση και αποδοχή	101
5.5.2 Σεβασμός των πανανθρώπινων θεμελιωδών δικαιωμάτων - Παροχή ίσων ευκαιριών	102
5.5.3 Ειλικρινής κοινωνικός διάλογος και επικοινωνία	104
5.6 Η ΕΥΡΩΠΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗ ΜΕ ΤΗΝ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ	105
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	112
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΛΙΣΤΑ ΙΣΛΑΜΙΣΤΙΚΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ	121
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑΣ	136
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ‘ΕΙΚΟΝΙΚΗ’ ΡΗΤΟΡΙΚΗ (VISUAL RHETORIC)	137

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι τελευταίοι πέντε αιώνες της παγκόσμιας ιστορίας συμπεριλαμβάνουν ιστορικά γεγονότα τα οποία αποτελούν αρνητικά ορόσημα της ανθρώπινης βαρβαρότητας, με πιο πρόσφατα αυτά των δύο Παγκοσμίων Πολέμων που έλαβαν χώρα στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα με κύριο επίκεντρο την Ευρώπη. Κατά τη διάρκεια αυτών των αιώνων, ωστόσο, αδιαμφισβήτητη υπήρξε η υπεροχή του Δυτικού πολιτισμού, τόσο σε κοινωνικο-οικονομικό και πολιτικό, όσο και σε τεχνολογικό και στρατιωτικό επίπεδο. (Ι. Μιχαλέτος, 2015). Το τέλος των Παγκοσμίων Πολέμων έφερε τις ευρωπαϊκές κοινωνίες αντιμέτωπες με την ανάγκη για εξεύρεση οδών ειρηνικής συνύπαρξης και συνεργασίας και τις οδήγησε στη θεσμοθέτηση ευρωπαϊκών κοινών αξιών και στην ίδρυση κοινών ευρωπαϊκών θεσμών οι οποίοι θα γίνονταν το όχημα για την επίτευξη των επιδιώξεων και των ελπίδων που εξέφραζαν την πλειονότητα των Ευρωπαίων πολιτών.

Τα τελευταία έτη του 20^{ου} αιώνα καθώς και με ακόμη μεγαλύτερη ένταση την τρέχουσα περίοδο, ο σκεπτικισμός γύρω από την ορθότητα, την δυναμική αλλά και την αποτελεσματικότητα αυτών των κοινών ευρωπαϊκών θεσμών που αποτέλεσαν ‘αιτία’ αλλά και ‘αποτέλεσμα’ και αντικατοπτρίζουν την λεγόμενη Δυτική υπεροχή, τείνει να «καταπιεί» ακόμη και τους πιο αισιόδοξους ευρωπαϊστές που ασπάστηκαν με πάθος το ευρωπαϊκό όραμα και τα ευρωπαϊκά ιδεώδη. Μένει να διαπιστώσουμε αν είμαστε στην αρχή ή στην κορύφωση μιας ‘κρίσης ταυτότητας’ η οποία επηρεάζει και επηρεάζεται από μία παράλληλη σφοδρή γενικότερη κρίση αξιών.

Η κατάσταση με την οποία έρχεται αντιμέτωπη η Ευρώπη σήμερα και η γενικευμένη κρίση, έχει φέρει εντονότερα στο προσκήνιο το ζήτημα της μετανάστευσης και ειδικότερα της θέσης των μεταναστών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, καθώς και της σχέσης τους με τους γηγενείς Ευρωπαίους πολίτες (Παπαγεωργίου & Σαμούρης, 2012)

Η οικονομική και κοινωνική αβεβαιότητα, αποπροσανατολίζει ένα μέρος των πολιτών οι οποίοι τείνουν να επιρρίπτουν τις ευθύνες για την επιδείνωση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών στους μετανάστες, καθώς όλο και περισσότερο έρχονται στο προσκήνιο υπερσυντηρητικές θέσεις που θεωρούν τους μετανάστες υπεύθυνους για την απώλεια θέσεων εργασίας, την αύξηση της εγκληματικότητας και την αλλοίωση της πολιτισμικής ή εθνικής ταυτότητας της κοινωνίας.

Οι Ευρωπαίοι όμως φαίνεται να αποστρέφονται και να ‘φοβούνται’ περισσότερο την αύξηση μιας συγκεκριμένης κατηγορίας μεταναστών, εκείνων που προέρχονται από χώρες με μουσουλμανικούς κυρίως πληθυσμούς. (ό.π.)

Από τα τέλη της δεκαετίας του 70 οπότε το Ισλάμ άρχισε να αποτελεί ένα ευδιάκριτο φαινόμενο στην Ευρώπη, άρχισε να εκτυλίσσεται μία δυναμική διαδικασία πρόκλησης στις ευρω-μουσουλμανικές σχέσεις, η οποία πολλές φορές καταλήγει ακόμη και σε βίαιες αντιπαραθέσεις από τις δύο πλευρές. Αρκετοί Ευρωπαίοι θεωρούν προκλητική την επιμονή των Μουσουλμάνων να τηρούν τις θρησκευτικές τους παραδόσεις, καθώς το Ισλάμ αποτελεί μία θεοκρατική θρησκεία, η οποία πέρα από τα ζητήματα της θεολογικής πίστης και της θρησκευτικής λατρείας διέπει καθ’ ολοκληρίαν και όλα τα ζητήματα της καθημερινότητας των Μουσουλμάνων όπως το οικογενειακό δίκαιο, το κληρονομικό δίκαιο, το αστικό δίκαιο, το ποινικό δίκαιο, καθώς και τις ενδυματολογικές προτιμήσεις, τις κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις και γι’ αυτό το λόγο, τόσο το Ισλάμ όσο και οι οπαδοί του θεωρούνται από πολλούς ως απειλή για τον κοσμικό χαρακτήρα των κρατών της Ευρώπης (Χρ. Ιακώβου, 2015). Είναι γεγονός όμως ότι πίσω από όλο το θέμα για το μουσουλμανικό ζήτημα κρύβεται η ανασφάλεια γύρω από την ευρωπαϊκή ή εθνική ταυτότητα και ότι αυτές συνεπάγονται.

Επιπλέον, σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο διαπιστώνεται ότι κατά τη διάρκεια περιόδων οικονομικής ύφεσης οι Μουσουλμάνοι πολλές φορές γίνονται αποδέκτες εχθρικών συμπεριφορών, καθώς εκλαμβάνονται ως παράσιτα μέσα στις κοινωνίες που διαβιούν, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι Μουσουλμάνοι στην Ευρώπη θεωρούνται μία υποβαθμισμένη ομάδα (Χρ. Ιακώβου, 2015). Η συμπεριφορά αυτή με τη σειρά της τροφοδοτεί το μίσος που αναδύεται από την διακριτική μεταχείριση που υφίστανται οι Μουσουλμάνοι στην απασχόληση, την εκπαίδευση, τη στέγαση κ.α., πράγμα που τους οδηγεί στο να στρέφονται σε ριζοσπαστικές μορφές του Ισλάμ προκειμένου να ενισχύσουν την ταυτότητά τους και να βρουν τη δικαίωση μέσα από την ακραία ισλαμιστική ρητορική του μίσους. Ο φαύλος κύκλος της αποξένωσης και ριζοσπαστικοποίησης ανατροφοδοτείται αέναα από ισλαμοφοβικές συμπεριφορές οι οποίες μπορούν να τοποθετηθούν σε ένα γενικότερο πλαίσιο ξеноφοβίας και ρατσισμού κατά των μεταναστών και των μειονοτήτων (EUMC, 2006) από τη μία πλευρά, και από τα συχνά και ιδιαίτερος σκληρά περιστατικά ομαδικών ή ατομικών τρομοκρατικών πρωτοβουλιών από την άλλη.

Το γεγονός δε ότι οι τακτικές των εξτρεμιστών απολαμβάνουν μιας χλιαρής καταδικαστικής κριτικής από μία μεγάλη μερίδα Μουσουλμάνων, δίνει την ευκαιρία σε πολλούς να υποστηρίξουν ότι οι Μουσουλμάνοι συμφωνούν ή επιδοκιμάζουν τις τρομοκρατικές ενέργειες. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα: Αν δεν είναι όλοι οι Μουσουλμάνοι τρομοκράτες, είναι όλοι οι τρομοκράτες Μουσουλμάνοι; Και τι μπορεί να συνεπάγεται αυτό για τους υπόλοιπους Μουσουλμάνους; Θα πρέπει στο σημείο αυτό να υπογραμμιστεί ότι τα ΜΜΕ συντέλεσαν στην ενίσχυση ενός κλίματος ισλαμοφοβίας και στην παγίωση αρνητικών στερεοτύπων για το Ισλάμ, ως θρησκεία, και τους Μουσουλμάνους, ως γενική ανθρωπολογική κατηγορία.

Την περίοδο μετά την τραγωδία της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 (τρομοκρατικό χτύπημα στους δίδυμους πύργους Νέας Υόρκης) το Ισλάμ παρουσιάστηκε ως η πηγή της τρομοκρατίας και ο μουσουλμάνος ταυτίστηκε σχεδόν με τον τρομοκράτη. Αυτή η εξέλιξη έχει φέρει τον μουσουλμανικό κόσμο σε θέση άμυνας, προσπαθώντας να αποδείξει την αφοσίωσή του στο δίκαιο και τη νομιμότητα, εξαναγκάζοντας ιδιαιτέρως αυτούς που ανήκουν στις συνεχώς μεγεθυνόμενες κοινότητες της Ευρώπης να έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι, στην καλύτερη περίπτωση, με την επιφυλακτικότητα των γηγενών στους οποίους γεννιούνται ολοένα και περισσότερα κρίσιμα ερωτήματα, συνοδευόμενα από παλιές ανασφάλειες όπως «Ποιοι είναι πραγματικά οι Μουσουλμάνοι στη Δυτική Ευρώπη και τι διεκδικούν; Τι πρεσβεύει η θρησκεία τους, και σε τι βαθμό μπορεί να αποτελέσει απειλή για τον δυτικό πολιτισμό; Ποια είναι η θέση του Ισλάμ και των Μουσουλμάνων απέναντι στο δυτικοευρωπαϊκό κράτος και την κοινωνία; Ποια είναι τα ιδεολογικά ρεύματα του Ισλάμ που αποτελούν πρόβλημα για την Ευρώπη και ποια από αυτά μπορούν να συνυπάρξουν με τις δυτικοευρωπαϊκές αξίες;» (ENAR, 2015). Τα αναπάντητα ερωτήματα και η άγνοια οδηγούν σε συμπεριφορές που στιγματίζουν τους μουσουλμάνους εξαιτίας της θρησκείας τους. Κατά συνέπεια η θρησκεία μετατρέπεται για τους Μουσουλμάνους σε κοινό παρονομαστή ανεξάρτητα από τις μεταξύ τους εθνικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές. Η Κοινή ταυτότητα που δημιουργείται με βάση το Ισλάμ μπορεί στη συνέχεια να πολιτικοποιηθεί επιτρέποντας τη δημιουργία μιας ξεχωριστής κοινωνικής ομάδας, η οποία αναπτύσσει μηχανισμούς αλληλεγγύης και κινητοποιείται για τη διαφύλαξη των συμφερόντων και της ταυτότητάς της.

Αυτό που είναι χρήσιμο λοιπόν να εξετασθεί, και το οποίο αποτελεί και έναν από τους κυριότερους σκοπούς της παρούσας εργασίας, είναι το κατά πόσο είναι εφικτό, και με ποιους τρόπους, οι Μουσουλμάνοι να αποκτήσουν την πεποίθηση ότι η χώρα που τους

φιλοξενεί είναι το σπίτι τους, μέσα στο οποίο θα πρέπει να οικοδομήσουν την κοινωνική τους πραγματικότητα, η οποία θα εναρμονίζεται με τις στοιχειώδεις αντιλήψεις που καθορίζονται από τους θεσμούς των ευρωπαϊκών κοινωνιών και τους νόμους των εθνικών κρατών και του ευρωπαϊκού υπερθνικού σχηματισμού, και παράλληλα να καταστεί δυνατή η συμπόρευση των μουσουλμανικών κοινωνιών με την εξέλιξη και την πρόοδο που προϋποθέτει η δομή και λειτουργία των ευρωπαϊκών κοινωνιών.

Θα καταστεί εντέλει δυνατή η δημιουργία και η μετάβαση σε ένα ευρω-Ισλάμ το οποίο θα επιτρέψει στους Μουσουλμάνους τη σύζευξη της θρησκείας και της καθημερινής ζωής μέσα στις φιλελεύθερες και βιομηχανοποιημένες κοινωνίες της Ευρώπης, ή θα συνεχιστεί η σημερινή προβληματική σχέση που μπορεί να αποτελέσει μία από τις μεγάλες προκλήσεις στη διαδικασία μετασχηματισμού της Ευρώπης, η οποία αυτή τη στιγμή, εκτός από τους μεγάλους αριθμούς μεταναστών και προσφύγων που υποδέχεται, καλείται να αντιμετωπίσει και να αναχαιτίσει τη σταδιακή ισχυροποίηση των ριζοσπαστικών εθνικιστικών κινημάτων σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο; (Χρ. Ιακώβου, 2015). Το πολιτικό τοπίο έχει αλλάξει έντονα στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια με την περιχαράκωση πολλών πολιτών πίσω από ακροδεξιές ιδεολογίες και με τα κόμματα της ακροδεξιότητας να βγαίνουν ενισχυμένα και σε πολλές περιπτώσεις να καταλαμβάνουν την εξουσία βασιζόμενα σε μία έντονη αντι-ισλαμική ρητορική που φαίνεται να εκφράζει μεγάλη μερίδα των πολιτών, οι οποίοι έρχονται αντιμέτωποι με τις πρακτικές καθημερινές δυσκολίες που έχει επιφέρει στη ζωή τους, σε κοινωνικό αλλά και σε οικονομικό επίπεδο, η αθρόα έλευση και εγκατάσταση ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμικών και θρησκευτικών καταβολών. Μένει λοιπόν να δούμε αν θα επαληθευτεί η πρόβλεψη του Huntington ο οποίος σε άρθρο του το 1993 και σε βιβλίο του το 1996 'προφήτευσε' τις «άγριες συγκρούσεις πολιτισμών» σε ζώνες όπου υπάρχουν κράτη με πολλούς πολιτισμούς και θρησκείες, ενώ το 1997 χαρακτήρισε «δυτική αυταπάτη» το όραμα μιας προοδευτικής ενοποίησης της ανθρωπότητας γύρω από τις αρχές της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη και ανάλυση των εξελίξεων που σχετίζονται με το μουσουλμανικό ζήτημα στην Ευρώπη σε συνδυασμό με το φαινόμενο της ισλαμοφοβίας και της προκατάληψης ενάντια στους Μουσουλμάνους, ως ένα κοινωνικό ζήτημα το οποίο επηρεάζει άμεσα και επιφέρει μεταλλάξεις στον κοινωνικοπολιτικό χάρτη της Ευρώπης. Η μεθοδολογία υλοποίησης της παρούσας εργασίας βασίσθηκε κυρίως σε εκτενή μελέτη της πλούσιας βιβλιογραφίας που υπάρχει πάνω στο θέμα, δοκίμια ανάλυσης και στοχασμού, πραγματολογικό υλικό με τη μορφή στατιστικών δεδομένων, σημαντικά άρθρα καθώς και μελέτες και εκθέσεις διεθνών οργανισμών και ινστιτούτων που ασχολούνται με τις πολλαπλές διαστάσεις αυτού του ιδιαίτερα σύνθετου, ταυτόχρονα διαχρονικού στην εξέλιξή του και ιδιαίτερα επίκαιρου, θέματος. Η προσέγγιση που επιλέχθηκε ήταν αυτή της επισήμανσης των αλληλοτροφοδοτούμενων στοιχείων που επιδρούν στη συγκρότηση του συνολικού φαινομένου, του εντοπισμού των γενικότερων διαχρονικών καθοριστικών του παραμέτρων σε σχέση με τις ειδικότερες συγκυριακές του εκφάνσεις. Το ρητό και κυριολεκτικό του ισλαμοφοβικού αφηγήματος αποκαλύπτεται μόνο μέσα από την συνάρτησή του με το άρρητο και συμφραζόμενο, μόνο μέσα από την ανάλυση του ευρύτερου περιβάλλοντος αφηγημάτων και δομών (contextual analysis).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΑΠΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΕΩΝ – ΑΝΤΙΚΡΟΥΟΜΕΝΕΣ ΟΠΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ Ή ΑΛΗΘΕΙΕΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θέλοντας να σκιαγραφήσουμε τη σύνθετη αλληλοσυσχέτιση του ισλαμικού και του δυτικού πολιτισμού καθώς και την ιστορική τους πορεία, την μετεξέλιξη και τους μετασχηματισμούς που έχουν υποστεί μέχρι τη νεώτερη εποχή είναι χρήσιμο να αναφερθούμε εν συντομία στα χαρακτηριστικά των δύο πολιτισμών καθώς και στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα και οι κοινωνίες των δύο πολιτισμών προσλαμβάνουν τον εαυτό τους και διαμορφώνουν την αντίληψή τους σε σχέση με τον «άλλον». «Κανένα άτομο και καμία κοινωνία δεν μπορεί να ζήσει στο κενό. Η ιστορία είναι τόσο προϋπόθεση όσο και αποτέλεσμα της ύπαρξής μας» (Kalin I.,2007).

Πριν εξετάσουμε, όμως, τις επίκαιρες σχέσεις μεταξύ Ισλάμ και Δύσης που αφορούν τόσο την αμφότερη πολιτισμική θεώρηση του ενός απέναντι στον άλλο όσο και τις πληθυσμιακές, οικονομικές, στρατιωτικές, κυριαρχικές, θρησκευτικές και κοινωνικοπολιτικές διεργασίες, έχει αξία μία σύντομη ιστορική περιγραφή της απαρχής των διασταυρώσεων των δύο πλευρών.

1.2 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΠΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΕΩΝ

Στα χίλια πεντακόσια περίπου χρόνια που διήρκεσε ο Μεσαίωνας, οι σχέσεις μεταξύ Ισλάμ και Δύσης πέρασαν από διάφορα στάδια. Πολύ σύντομα μετά την εμφάνισή του το Ισλάμ αποτέλεσε μία μεγάλη πρόκληση για τον δυτικό κόσμο της τότε εποχής. Η γρήγορη γεωγραφική εξάπλωσή του στη Βόρεια Αφρική και την Ιβηρική Χερσόνησο αφενός και στην περιοχή της Εύφορης Ημισέληνου και την Ινδική υπο-ήπειρο αφετέρου, αύξησε κατακόρυφα τον ανταγωνισμό μεταξύ Ανατολής και Δύσης στο στρατιωτικό, το οικονομικό, το θρησκευτικό και το πολιτισμικό επίπεδο. Μέχρι τον 10^ο αιώνα μ.Χ. οι Άραβες είχαν πετύχει να κάνουν αισθητή την παρουσία τους σε ολόκληρη την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, να ελέγξουν τους σημαντικότερους δρόμους του εμπορίου μεταξύ της Ευρώπης-Ασίας και Ευρώπης-Αφρικής και να μεταδώσουν τη θρησκεία τους σε εκατοντάδες χιλιάδες χριστιανούς των περιοχών αυτών. (Παπαγεωργίου & Σαμούρης, 2012) Στο απόγειο της αυτοκρατορικής τους κυριαρχίας μάλιστα ανέπτυξαν έναν λαμπρό πολιτισμό του οποίου οι διανοητές άσκησαν βαθιές επιρροές στους τομείς της φιλοσοφίας

και της επιστήμης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Δύση από την πλευρά της ήρθε αντιμέτωπη με την ισλαμική κυριαρχία στο πεδίο της μάχης καθώς η πρώτη αντίδρασή της στην ισλαμική επέλαση καταγράφηκε αρχικά στο στρατιωτικό επίπεδο. Με αφορμή την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων και την επιστροφή τους σε χριστιανικά χέρια, οι ηγεμόνες και βασιλείς της παπικής Δυτικής Ευρώπης, υποκινούμενοι από τον Πάπα Ουρβανό Β', κήρυξαν μία σειρά εκστρατειών εναντίων των Μουσουλμάνων και του Ισλάμ, που έγιναν γνωστές ως Σταυροφορίες. Η περίοδος των σταυροφοριών, τον 12^ο και 13^ο αιώνα, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία των χριστιανικών βασιλείων της Μέσης Ανατολής, στόχος όμως που αποδείχθηκε εφήμερος καθώς το αποτέλεσμα του εγχειρήματος είναι μάλλον διαφορετικό. Αντίθετα, υπάρχει η άποψη ότι η εισβολή των Δυτικών ανέκοψε την φθίνουσα πορεία που ακολουθούσε το ισλαμικό κράτος της Ανατολής, καθώς ο μουσουλμανικός πληθυσμός συσπειρώθηκε ενάντια στην απειλή που συνιστούσε η άφιξη των Δυτικών.

Το ιστορικό αυτό γεγονός πέραν της δευτερεύουσας (σε σχέση με άλλα ιστορικά γεγονότα) γεωπολιτικής του σημασίας, άφησε βαθιά ίχνη στις δύο κουλτούρες και κυρίως στην ιστορική συνείδηση των Μουσουλμάνων για τους οποίους οι οργανωμένες εκστρατείες της Δύσης εναντίον τους εκλήφθηκαν ως μία μεθοδευμένη προσπάθεια σύλησης της παράδοσης, του πολιτισμού και πάνω απ' όλα της θρησκείας τους (Maalouf A., 1983)

Υπό αυτό το πρίσμα γίνεται αντιληπτός ο λόγος για τον οποίο οι Σταυροφορίες διατηρούν ακόμη τη θέση τους στις πολιτικές συζητήσεις των Μουσουλμάνων, ενώ η αντίληψη αυτή τροφοδοτείται από την εξέλιξη της ιστορίας που θέλει την δυτική παρεμβατικότητα να συνεχίζεται με την αποικιοκρατία, τους πολέμους στο Ιράκ, την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου των χωρών της περιοχής κλπ.

Παρόλα αυτά οι Σταυροφορίες δεν αποτέλεσαν το σημείο κλειδί στην αλλαγή των ισορροπιών μεταξύ Ανατολής και Δύσης καθώς μέχρι και το 16^ο σχεδόν αιώνα η στρατιωτική υπεροχή της Ανατολής και η οικονομική της δύναμη θεωρούνταν δεδομένη.

Η μακροσκοπική θεώρηση θέλει το Ισλάμ να κυριαρχεί σε Ανατολή και Δύση κατά τη διάρκεια της πολιτικής και στρατιωτικής του ακμής από τον 8^ο μέχρι τον 16^ο αιώνα.

Βασική αιτία της παρακμής και της φθίνουσας πορείας αποτέλεσε η πνευματική στασιμότητα η οποία έχοντας τις ρίζες της στο μονολιθικό και ασφυκτικά ανελαστικό θρησκευτικό πλαίσιο που καθόριζε τόσο την φιλοσοφία, την επιστήμη, την έρευνα όσο και την κοινωνική οργάνωση, αποτέλεσε τον ιστό της αράχνης για όλα τα παραπάνω, μη δίνοντας το περιθώριο σε σημαντικά γεγονότα που συντάραξαν τον ευρωπαϊκό κόσμο όπως

η Αναγέννηση, η Μεταρρύθμιση και η τεχνολογική επανάσταση να αποδώσουν την παραμικρή προστιθέμενη αξία για τους υπηκόους των μουσουλμανικών χωρών.

Κατά τη διάρκεια των επόμενων αιώνων αναπτύσσεται στη Δύση ένα σχολείο ερμηνείας, ο «Οριενταλισμός», του οποίου το υλικό συμβαίνει να είναι η Ανατολή, οι πολιτισμοί της, οι λαοί και οι χώρες της. Ο Οριενταλισμός κατά τον Edward W. Said υπήρξε ένα προϊόν πολιτικών δυνάμεων και ενεργειών που επίτασσε την διερεύνηση και κατανόηση της Ανατολής με απώτερο σκοπό να την φέρει στα όρια της δυτικής γνώσης, της δυτικής συνείδησης και αργότερα της δυτικής αυτοκρατορίας.

Γράφεται λοιπόν στη Δύση ένας τεράστιος όγκος κειμένων γύρω από την Ανατολή, πράγμα που καταδεικνύει τη τρομακτικά μεγάλη αλληλόδραση με την Ανατολή, ωστόσο η κρίσιμη ένδειξη της μετατόπισης της ισχύος προς τα δυτικά είναι ο αναμφίβολα μεγαλύτερος αριθμός της κίνησης των δυτικών προς Ανατολάς σε σύγκριση με την κίνηση των ανατολικών προς Δυσμάς (E. Said., 1978: 247).

Πέρα και πάνω από τους αριθμούς όμως μεγάλη διαφορά υπάρχει και στο σκοπό τον οποίο είχε ο κάθε ταξιδιώτης. Κατά τον 17^ο και 18^ο αι. οι δυτικές στρατιές, τα προξενικά σώματα, οι έμποροι και οι επιστημονικές και αρχαιολογικές αποστολές πήγαιναν πάντοτε ανατολικά με μία πατερναλιστική στάση και σκοπό τη διερεύνηση των δυνατοτήτων και των ευκαιριών που θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν από τη νέα θέση ισχύος στην οποία περιέρχονταν. Αντίθετα, οι ελάχιστοι ανατολικοί ταξιδιώτες, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει στο ίδιο βιβλίο ο Said, ερχόταν στη Δύση για να μάθουν και να μείνουν με ανοιχτό το στόμα απέναντι σε έναν εξελιγμένο πολιτισμό.

Την ίδια περίοδο κάνει την εμφάνισή του το ρεύμα του μεταρρυθμιστικού Σαλαφισμού το οποίο εκπροσωπούν μία σειρά ανανεωτών (όπως ο περσικής καταγωγής Τζαμάλ αλ-Ντιν αλ-Αφγάνι, και αργότερα ο αιγύπτιος Μουχάμμαντ Άμπντου) που σκοπό είχαν από τη μία πλευρά την πνευματική αναγέννηση της Ούμμα (κοινότητας των πιστών) στο πρότυπο των ευσεβών προγόνων, εννοώντας την πνευματική αφύπνιση και την επιστροφή στο αληθινό Ισλάμ, και από την άλλη την εισαγωγή των δυτικών προτύπων στους τομείς της οικονομίας της εκπαίδευσης και της διοίκησης, καθώς, όπως υποστήριζαν, **δεν υπήρχε ασυμβατότητα μεταξύ των αρχών της μουσουλμανικής θρησκείας και της σύγχρονης ορθολογικής επιστήμης αν αυτές ερμηνεύονταν με το σωστό (ισλαμικό) τρόπο.** Για το λόγο αυτό ο Αλ-Αφγάνι μίλησε για ελεύθερη πολιτική και επιστημονική σκέψη καταδικάζοντας την

πνευματική στασιμότητα και την κρατική διαφθορά τις οποίες θεωρούσε υπεύθυνες για τα δεινά της Ούμπα (Philips Abu Ameenah B.:113 στο Παπαγεωργίου & Σαμούρης 2012:101)

Ο Hobsbawm το έθεσε ξεκάθαρα ‘για τους λαούς αυτούς το ζήτημα δεν ήταν αν μπορούσαν να αποφύγουν τον κόσμο του λευκού πολιτισμού, αλλά πώς να αντιμετωπίσουν την επίδρασή του: αντιγράφοντάς τον, προβάλλοντας αντίσταση στην επιρροή του ή με ένα συνδυασμό των δύο’ (E.J. Hobsbawm, 1996). Έτσι λοιπόν το Ισλάμ που ευαγγελίζονταν ο Αφγάνι και ο Αμπντού εμφανίζονταν ταυτόχρονα μαχητικό έναντι της Δύσης και δεκτικό απέναντι στα επιτεύγματά της. Ακόμα και αν η νεωτερικότητα αφομοιώνονταν από το Ισλάμ θα έπρεπε να αποδειχθεί ότι το Ισλάμ υπαγορεύει αυτή την αφομοίωση. Μιλάμε δηλαδή για έναν εκσυγχρονισμό που προαπαιτούσε παραδοσιοκρατική νομιμοποίηση, μία προϋπόθεση που είναι τόσο χρονοβόρο όσο και εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί.

Η μεταρρυθμιστική λοιπόν στασιμότητα της περιόδου εκείνης, ελλείπει ενός ισχυρού καθοδηγητή, οδηγεί σε εσωτερικές συγκρούσεις με αφορμή διάφορες διεκδικήσεις από μερίδες πιστών. Η πολιτική αναρχία προκαλεί την αντίδραση των Βρετανών οι οποίοι τον Σεπτέμβριο του 1882 θα πραγματοποιήσουν στρατιωτική επέμβαση μετατρέποντας την Αίγυπτο σε βρετανικό προτεκτοράτο.

Παρά τις όποιες προσπάθειες εκσυγχρονισμού για τη διατήρηση της θέσης της στη διεθνή σκηνή, η Οθωμανική αυτοκρατορία αποτελούσε τον 19^ο αι. τον Μεγάλο Ασθενή για τις Μεγάλες Δυνάμεις που εποφθαλμιούσαν πολλές από τις κτήσεις της. Ήδη από τις αρχές του αιώνα η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος σε συνδυασμό με τη συσσώρευση κεφαλαίου στη Δυτική Ευρώπη είχε καταστήσει, για τις χώρες της, αναγκαίο τον έλεγχο των αγορών πρώτων υλών και του εμπορίου σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έχοντας στη διάθεση τους πλέον τη στρατιωτική και οικονομική υπεροχή προτίμησαν την προσάρτηση των εδαφών που προσέλκυαν το ενδιαφέρον τους με κύριο στόχο την απευθείας εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών τους πηγών χωρίς τη διαμεσολάβηση των τοπικών καθεστώτων.

Το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου βρίσκει τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις να επιδίδονται στις εργασίες για την «μεγάλη μοιρασιά» η οποία πραγματοποιήθηκε κατά τη **Διεθνή Συνδιάσκεψη του Παρισιού** που ξεκίνησε τον Γενάρη του 1919 και ολοκληρώθηκε τον Γενάρη του 1920.

Με απόφαση της Συνδιάσκεψης (την οποία συγκάλεσαν οι νικήτριες δυνάμεις προκειμένου να καταρτίσουν και να υπογράψουν τις συνθήκες ειρήνης με τα κράτη που ηττήθηκαν) δημιουργήθηκε επίσης η **Κοινωνία των Εθνών (ΚτΕ)** υπό τη σκέπη της οποίας ολοκληρώθηκε η διανομή των αποικιών ανάμεσα στα κράτη νικητές με τη μορφή **Εντολών¹**.

Είναι η στιγμή που ο μουσουλμανικός κόσμος, μέσω της αποικιοκρατίας, γνωρίζει την κορύφωση του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού, ενώ ο προτεσταντισμός σαν να ήταν το αναπόφευκτο αποτέλεσμα όλων αυτών των αλλαγών, βάζει τη δική του σφραγίδα ως ανεξάρτητο χριστιανικό δόγμα στη θρησκευτική και πολιτική ιστορία της Ευρώπης².

Παρά το γεγονός ότι για τις μουσουλμανικές κοινωνίες υπάρχει η θεώρηση ότι η πτώση του Χαλιφάτου το 1924 οφείλεται στον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό, θα πρέπει να υπογραμμίσουμε και να δεχθούμε ότι η «αποικιοκρατία ήταν το αποτέλεσμα και όχι η αιτία της παρακμής του κόσμου του Ισλάμ» (Παπαγεωργίου, Σαμούρης 2012).

¹Το «υπό εντολή» σύστημα αναφέρεται σε αποικίες και εδάφη «που λόγω του τελευταίου πολέμου, έπαψαν να βρίσκονται υπό την κυριαρχία των κρατών που τις κυβερνούσαν προηγουμένως, και που κατοικούνταν από λαούς οι οποίοι δεν είχαν ακόμη τη δυνατότητα να διοικηθούν μόνοι τους στις σκληρές συνθήκες που επικρατούσαν στο νέο κόσμο».

Τα «υπό εντολή» εδάφη χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες: Τα εδάφη της **πρώτης ομάδας** οργανώθηκαν ως κράτη, που όμως η νομοθεσία, η εσωτερική πολιτική και οι εξωτερικές σχέσεις κατευθύνονταν από την «εντολοδόχο χώρα» που είχε το δικαίωμα να αποφασίζει για το χρόνο που το «υπό εντολή» κράτος θα **αποκτούσε την ικανότητα για αυτοδιαχείριση**. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονταν: **το Ιράκ, η Παλαιστίνη και η Ιορδανία**, με εντολοδόχο τη **Μεγάλη Βρετανία**, και η **Συρία και ο Λίβανος**, με εντολοδόχο τη **Γαλλία**.

Τα εδάφη της **δεύτερης ομάδας** τα κυβερνούσε κατευθείαν το εντολοδόχο κράτος και αφορούσαν τμήματα του Καμερούν, του Τόγκο και της Τανγκανίκα, με εντολοδόχο τη **Μεγάλη Βρετανία**, ένα άλλο τμήμα του Καμερούν και του Τόγκο, με εντολοδόχο τη **Γαλλία**, και την Ρουάντα – Ουρουντι, με εντολοδόχο το **Βέλγιο**.

Τα «υπό εντολή» εδάφη της **τρίτης ομάδας** διοικούνταν ολοκληρωτικά με βάση τους νόμους του εντολοδόχου κράτους «ως αναπόσπαστα τμήματα της επικράτειάς τους». Στην ομάδα αυτή ανήκουν: η Νοτιοδυτική Αφρική (με εντολοδόχο τη **Νοτιοαφρικανική Ένωση**), η πρώην γερμανική Νέα Γουινέα (με εντολοδόχο την **Αυστραλία**), η Δυτική Σαμόα (με εντολοδόχο τη **Νέα Ζηλανδία**), το Ναουρού (με εντολοδόχους την **Αυστραλία, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Νέα Ζηλανδία**) και τα νησιά Καρολίνες, Μαριάννες και Μάρσαλ στον Ειρηνικό Ωκεανό (με εντολοδόχο την **Ιαπωνία**). <http://www.imerodromos.gr/declassified/mesh-anatolh-otan-peftoun-oi-maskes/o-a-pagkosmios-polemos-kai-h-nea-moirasia-ths-meshs-anatolhs/>

²Οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν ολοκληρώσει το μοίρασμα του κόσμου, οι ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις όμως οξύνονταν, η ύπαρξη του πρώτου σοσιαλιστικού κράτους, **της ΕΣΣΔ**, καθώς και η μεγάλη οικονομική κρίση του **1929 – 1933**, που υπονόμεισε τη σταθερότητα του καπιταλιστικού συστήματος, όξυναν ακόμη περισσότερο τις αντιθέσεις ανάμεσα στα ισχυρότερα καπιταλιστικά κράτη.

Ο ανταγωνισμός των Μεγάλων Δυνάμεων, σε συνδυασμό με το νόμο της ανισόμετρης οικονομικής ανάπτυξης – άρα και της ανισόμετρης πολιτικής και στρατιωτικής δύναμης των καπιταλιστικών κρατών – που αναπόφευκτα γεννά και τον ανταγωνισμό για το μοίρασμα αγορών και σφαιρών επιρροής, οδήγησε στην εκ νέου αναβάθμιση κρατών στο ιμπεριαλιστικό σύστημα, κυρίως της Γερμανίας και της Ιαπωνίας. Η ισχυροποίησή τους, τους έδινε την δυνατότητα, μαζί με την Ιταλία να επιδιώξουν και να πετύχουν την ανατροπή των σε βάρος τους αποτελεσμάτων του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, σε όλο τον πλανήτη και φυσικά και στην Μέση Ανατολή. (ό. π.)

Είναι συνεπώς φανερό ότι οι Μουσουλμάνοι κλήθηκαν να δώσουν μακροχρόνιους αγώνες ενάντια στον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό και επεκτατισμό. Οι Ευρωπαίοι και πρωτίστως οι Γάλλοι και οι Βρετανοί εισβάλλοντας στα ισλαμικά εδάφη παρήγαγαν ταυτόχρονα νέες πολιτικές και ιδεολογικές ελίτ οι οποίες δεν έφεραν καμία σύνδεση με την κλασική ισλαμική παράδοση. Η διαδικασία εκκοσμίκευσης και απώλειας της ταυτότητας που βιώθηκε στο όνομα της νεωτερικότητας και του εκσυγχρονισμού προκάλεσε μία διαχρονική καχυποψία έναντι της Δύσης στις ισλαμικές κοινωνίες. (Kalin I, 2007:64)

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι κάθε φορά που γίνεται αναφορά στον ισλαμικό και στον δυτικό πολιτισμό θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η ιστορική τους πορεία, όπως προσπαθήσαμε να τη σκιαγραφήσουμε παραπάνω, καθώς επίσης και τα κύρια χαρακτηριστικά των δύο πολιτισμών που θα μας δώσουν και μία σαφή αντίληψη για τον τρόπο που αλληλοπροσδιορίζονται απέναντι στον «Άλλον».

1.3 Ο «ΆΛΛΟΣ» ΓΙΑ ΤΟ ΙΣΛΑΜ

Αυτός ο «Άλλος» όπως νοείται στις μουσουλμανικές κοινωνίες δεν υποδηλώνει γενικά μία ξένη κοινωνία ή κουλτούρα αλλά εκφράζει ένα από τα αντίπαλα εκείνα στοιχεία έναντι των οποίων διαμορφώθηκε η ισλαμική αυτοαντίληψη.

Ταυτόχρονα η Μαγεία των Λέξεων συνίσταται στο γεγονός ότι με μία και μόνο λέξη εν προκειμένω τη «Δύση» μπορούμε να ανασύρουμε βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις στο θυμικό των Μουσουλμάνων που εκτείνονται σε ένα ευρύ πλαίσιο αξιακών θεσμών όπως είναι **α) η πολιτειακή συγκρότηση, β) η κοινωνική οργάνωση, γ) τα ανθρώπινα δικαιώματα, δ) πολιτικοοικονομική πραγματικότητα ε) η εκπαίδευση και επιστημοσύνη** και οι οποίες συντηρούνται από την όσμωση που υφίστανται όταν οι πιστοί του Ισλάμ έρχονται αντιμέτωποι με τις Δυτικές κοινωνίες. (P. O'Brien, 2016)

1.3.1 Πολιτειακή Συγκρότηση

Κοιτώντας μέσα από τον παραμορφωτικό φακό του Ισλαμισμού, ο μουσουλμάνος αναγνωρίζει σε σχέση με το πρώτο, δηλαδή την **πολιτειακή συγκρότηση**, την ανεπίτρεπτη για εκείνον, αρχή της ελευθερίας του ατόμου (ατομοκεντρισμός), τον απαράδεκτο για τα ισλαμικά δεδομένα διαχωρισμό μεταξύ της εκκλησίας και του κράτους καθώς το Ισλάμ είναι «θεοκρατία» και ως εκ τούτου αντιδιαστέλλεται της «δημοκρατίας». Για το Ισλάμ ο Ιερός Νόμος (Σαρία) καθορίζει κάθε πτυχή του ιδιωτικού και του δημόσιου βίου, ενώ

θρησκεία και κράτος είναι δύο ομόκεντροι και επάλληλοι κύκλοι και για το λόγο αυτό τόσο η δημόσια όσο και η ιδιωτική ζωή καθορίζονται πρωταρχικά από τον νομικισμό που απορρέει απευθείας εκ του Ιερού Νόμου και εξασφαλίζει τη δικαιοσύνη για το σύνολο των πιστών και όχι μόνο για τους έχοντες την πλειοψηφία (έστω και αν αυτή έχει άδικο) όπως συμβαίνει στη «δημοκρατία». Θεωρούν ότι οι σημερινές δημοκρατικές κοινωνίες έχουν αποτύχει να εξαλείψουν τις ανισότητες, δεν απέτρεψαν τις συγκρούσεις, δεν εξασφάλισαν ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για το σύνολο της ανθρωπότητας, ενώ ταυτόχρονα κυριαρχούνται από πολιτικές και οικονομικές ιδεολογίες που επιβραβεύουν τον υλισμό, τον καταναλωτισμό, την υποκουλτούρα των ΜΜΕ, την αποχή από την πολιτική ζωή κλπ. Αφού λοιπόν εκ του Κορανίου και του Ιερού Νόμου είναι όλες οι αποφάσεις ειλημμένες, αυτό που χρειάζεται είναι ένας ισχυρός θρησκευτικός ηγέτης «Χαλίφης», ο οποίος να συγκεντρώνει τις εξουσίες και εξασφαλίζει ότι τηρείται ο λόγος του θεού, πλαισιωμένος από ένα θρησκευτικό συμβούλιο «Συμβούλιο Σούρα» το οποίο ασκεί ένα ρόλο γνωμοδοτικού – ελεγκτικού οργάνου, γιατί όπως ορίζει το Κοράνι οι Μουσουλμάνοι θα πρέπει να λειτουργούν πάντα μέσα από διαβούλευση και συναίνεση. (Το Κοράνι [42:38] Εκδ. Καλοκάθη)

1.3.2 Κοινωνική Οργάνωση

Σε σχέση με το δεύτερο, δηλαδή την **κοινωνική οργάνωση**, ο παραμορφωτικός φακός του Ισλάμ φωτίζει την αποτυχημένη προσπάθεια των δυτικών για την εισαγωγή και διατήρηση της αρχής της ισότητας μεταξύ των μελών της κοινωνίας, καθώς διαπιστώνεται σήμερα περισσότερο από ποτέ το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στους προνομιούχους και σε αυτούς (δυτικούς ή μη) που δεν απολαμβάνουν δίκαιες ευκαιρίες για αξιοπρεπή διαβίωση στο πλαίσιο των κοινωνιών που ανήκουν. Την εικόνα αυτή εντείνουν η αυξημένη εγκληματικότητα που παρατηρείται στις δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες καθώς και η απουσία κάθε ηθικού περιοριστικού πλαισίου ικανό να αποτελέσει οδηγό για τη νεολαία η οποία κινείται ακούσια στον ‘εκφυλισμό’. Στο πλαίσιο αυτό μία από τις βασικές ανησυχίες των ισλαμιστών είναι η αποφυγή πάση θυσία της αλλοίωσης του ισλαμικού χαρακτήρα των Μουσουλμάνων στις δυτικές κοινωνίες. Για να το πετύχουν αυτό επιχειρούν να θέσουν ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για τις σχέσεις που αναπτύσσουν οι Μουσουλμάνοι με τους μη Μουσουλμάνους πολίτες, τους θεσμούς, τα κόμματα και τις λοιπές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, αντιτείνοντας τη δημιουργία μιας δίκαιης κοινωνίας στη βάση του προτύπου της Ούμμα που δημιουργήθηκε γύρω από τον Προφήτη Μωάμεθ, ακρογωνιαίος λίθος της οποίας οφείλει να είναι η Σαρία. Θεωρείται ότι από το υπέρτατο αυτό νομικό

κείμενο, μπορούν να εξαχθούν σήμερα γενικές αρχές για τη διαγωγή των ανθρώπων, όπως αυτές της ισότητας, της δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης, της φιλανθρωπίας, της ειρηνικής συμβίωσης κλπ, δηλαδή θεωρείται ότι είναι το μοναδικό εργαλείο, ικανό να αναμορφώσει τις σύγχρονες κοινωνίες και όλες τις παθογένειες, αφού μέσα του περιέχονται όλες οι απαντήσεις για όλα τα προβλήματα και αυτές δεν αποτελούν ‘ανθρώπινα κατασκευάσματα’, αλλά η πρακτική ενσάρκωση του λόγου του θεού.

1.3.3 Ανθρώπινα Δικαιώματα

Όσον αφορά στα **ανθρώπινα δικαιώματα** γενικότερα και στη θέση των γυναικών στην δυτική κοινωνία ειδικότερα, η οπτική του Ισλάμ βλέπει τις πολύβουες αστικές πόλεις της Δύσης να κατακλύζονται από απελπισμένες αποπροσανατολισμένες γυναίκες οι οποίες έχουν ριχθεί σε έναν άνισο αγώνα επιβίωσης προσπαθώντας απεγνωσμένα να εξασφαλίσουν την ισότιμη ύπαρξή τους θυσιάζοντας κάθε ηθικό και ψυχικό απόθεμα στον βωμό της ανεξαρτησίας. Για το Ισλάμ η πολυγαμία δεν είναι τίποτα άλλο παρά η παροχή ισότιμων ευκαιριών σε όλες τις γυναίκες να γίνουν μέλη μιας οικογένειας και να εκπληρώσουν τον υπαρξιακό τους προορισμό που είναι η μητρότητα. Εξίσου, η καλύπτρα των γυναικών, ο οικιακός περιορισμός, ο αποκλεισμός από την εκπαίδευση σε μικτά σχολεία, ο αποκλεισμός από την εργασία (εκπαίδευση και εργασία μπορούν να υφίστανται μόνο με πατρική ή συζυγική έγκριση,) η κλειτοριδεκτομή, καθώς και η απόδοση δικαιοσύνης με την επιβολή τιμωρίας, θεωρείται ότι συμβάλουν στην βελτίωση του χαρακτήρα των προστατευόμενων γυναικών.

Το ίδιο ισχύει και για τις υπόλοιπες ποινές του Ισλαμικού δικαίου που αφορούν στους διαπράττοντες εγκλήματα ή παραπτώματα, όπως, παραδείγματος χάριν, κλοπή, απάτη κλπ οι οποίοι υφίστανται την τιμωρία που ορίζει ο Ισλαμικός Νόμος (Σαρία), ενώ τέλος, ο πιστός του Ισλάμ είναι απολύτως φυσιολογικό να μην μπορεί να αποδεχθεί, πόσο μάλλον να επιδοκιμάσει, καμία από τις Δυτικές συνήθειες που έχουν να κάνουν με την ‘ανάρμοστη’

ενδυμασία (κυρίως για τις γυναίκες), την κατανάλωση αλκοόλ, τα τυχερά παιχνίδια, την ερωτική ζωή εκτός γάμου κα.

«Οι ποινές για διάφορα εγκλήματα που προβλέπονται στη Σαρία δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως μια εκδίκηση. Είναι στην πραγματικότητα, το έλεος του Αλλάχ του Παντοδύναμου, δήλωσε ο Σεΐχης Αμπντουλλάχ Αλ Αμπντουλαζίζ Ασείχ, ο Μεγάλος Μούφτης και πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου των Ανώτερων Λογίων και Θρησκευτικής Έρευνας και Διοίκησης IFTA. «Το Ισλάμ προσπαθεί να διασφαλίσει την πίστη (ακίντα), τις ζωές, την τιμή και την σκέψη με όλα τα δυνατά μέσα και υιοθετεί μια μοναδική προσέγγιση, που όμοιά της είναι ανύπαρκτη, σε οποιοδήποτε σημείο της γης,» μετέδωσε το Σαουδικό Πρακτορείο Ειδήσεων.

«Η προσέγγιση του Ισλάμ στην καταπολέμηση του εγκλήματος, είπε, βασίζεται σε δύο θέματα: Πρόληψη μέσω της θρησκευτικής εκπαίδευσης και ενθάρρυνση των ανθρώπων να κάνουν καλές πράξεις και να έχουν ενάρετη συμπεριφορά. Είπε ότι το Κοράνι και η προφητική παράδοση ωθούν τους Μουσουλμάνους να κάνουν καλές πράξεις και τους προειδοποιεί να μη κάνουν το αντίθετο. Μεταξύ των μέσων για την πρόληψη είναι να προειδοποιηθούν οι άνθρωποι κατά των ανήθικων πράξεων και των κυρώσεων που τις ακολουθούν.

«Μιλώντας για τη θανατική ποινή, ο Μεγάλος Μουφτής υποστηρίζει ότι ο Παντοδύναμος Αλλάχ επέβαλλε τις κυρώσεις της θανατικής ποινής για τους εγκληματίες, έτσι ώστε οι άνθρωποι να έχουν **ηρεμία για τα θρησκευτικά τους θέματα, τις περιουσίες τους και την τιμή τους**. Ο Αλ Ασείχ αναφέρει ότι ο προφήτης είπε ότι η πραγματοποίηση της ποινής της Σαρία στη γη είναι καλύτερο από το να έχεις βροχή για 40 χρόνια.

«Η σοφία πίσω από την εφαρμογή των τιμωριών είναι να αποτρέψουν ένα Μουσουλμάνο να υποκύψει στο έγκλημα. Επιπλέον, η τιμωρία στην Σαρία οδηγεί σε αναμόρφωση της κοινωνίας και καθαρισμό καθώς και σε προστασία της αρετής. **Οι τιμωρίες είναι μια γενναιοδωρία από τον Αλλάχ για τους ανθρώπους**. Κάθε κοινωνία που εφαρμόζει τις κυρώσεις της Σαρία (Χουντούντ) θα έχει ασφάλεια και γαλήνη, είπε.» (Πηγή: SaudiGazette στο <https://ahmadeldin.blog/2016/01/15/poines-sthn-sharia-einai-eleos/>)

1.3.4 Πολιτικοοικονομική Πραγματικότητα

Όσον αφορά το τέταρτο, δηλαδή την **πολιτικοοικονομική πραγματικότητα**, οι συνιστώσες που προκαλούν, εν μέρει ανασφάλεια, εν μέρει αποστροφή, ενώ άλλοτε και αγανάκτηση εκ μέρους των Μουσουλμάνων, συγκλίνουν σε ένα πολυαξονικό όχημα το οποίο φέρει επάνω του τον επεκτατισμό, τον ιμπεριαλισμό, τον καπιταλισμό, τον καταναλωτισμό, τον υλισμό και τις βιομηχανοποιημένες κοινωνίες. Όλοι οι ανωτέρω άξονες του δυτικού οχήματος επιδέχονται κριτική και ευθεία απόρριψη από πλευράς του Ισλάμ, έστω και αν κάποιοι εξ αυτών έχουν επιβιβαστεί στο όχημα και πορεύονται με όραμα και προορισμό την εξασφάλιση μιας ποιοτικότερης ζωής στα πρότυπα των δυτικών κοινωνιών.

1.3.5 Εκπαίδευση & Επιστημοσύνη

Τέλος, σε ότι έχει να κάνει με την **εκπαίδευση και την επιστημοσύνη** αξίζει να σημειωθεί ότι η θέση των πιστών του Ισλάμ είναι ότι η γνώση είναι απαραίτητη και χρήσιμη στο βαθμό που αυτή δεν αποδίδει στο άτομο γνωστικά εργαλεία που το αποτρέπουν από την αγνή και πιστή αποδοχή των αρχών της πίστης του και δεν το οδηγούν στην αμφισβήτηση των αξιακών θεσμών και της παράδοσης που απορρέουν από το Κοράνι και τα Ιερά Κείμενα. Για παράδειγμα, προκειμένου να έχουν μία ομαλή διαβίωση στο πλαίσιο μιας μουσουλμανικής οικογένειας και κοινότητας οι γονείς προτιμούν και απαιτούν για τα παιδιά τους να έχουν τη δυνατότητα να απέχουν από τη διδασκαλία των Θρησκευτικών (επαφή – γνώση άλλων θρησκειών), της Βιολογίας (εξελικτική θεωρία των όντων), της Φυσικής Αγωγής (ανάρμωση έκθεση και χρήση του σώματος) και της Ιστορίας (στο βαθμό που αυτή εξιστορεί, εξηγεί και δικαιολογεί τις αποικιοκρατικές-ιμπεριαλιστικές δράσεις της Δύσης) και όπου αυτό δεν είναι εφικτό, προτιμούν την καθ' ολοκληρίαν αποχή από την εκπαίδευση ειδικά των κοριτσιών. Ιδανικά για τους Μουσουλμάνους θα φάνταζε στο πλαίσιο των πολιτικών της πολυπολιτισμικότητας και του πλουραλισμού που υιοθέτησαν τα περισσότερα δυτικά κράτη, να δημιουργηθούν σχολεία όπου τα παιδιά τους θα έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν τέτοιου τύπου εκπαίδευση και μόρφωση που να αντιστοιχεί και να συμβαδίζει με τις αρχές, τις αξίες και την ιστορία της πίστης τους. Συνάμα ενώ δεν απορρίπτουν εν γένει τις επιστήμες και όλη την πρόοδο που προκύπτει από αυτές, ωστόσο

τα επιστημονικά επιτεύγματα της αστρονομίας, της γεωμετρίας, της ιατρικής, των τηλεπικοινωνιών, της μηχανικής, της πληροφορικής κλπ είναι απαραίτητο να περνούν μέσα από ένα ισλαμικό πρίσμα προκειμένου να λαμβάνουν κατά κάποιο τρόπο ένα ισλαμικό βάπτισμα και μία πιστοποίηση εναρμόνισης με το Ισλαμικό δίκαιο (επιλεκτική αποδοχή των επιστημονικών επιτευγμάτων).

Αντιλαμβάνεται κανείς, εν τέλει, ότι οι μουσουλμανικές κοινωνίες έχοντας ζήσει για μεγάλο διάστημα τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα υπό κατοχή βλέπουν τους δύο τελευταίους αιώνες τον πολιτισμό της Δύσης ως το απόλυτο «άλλο». Οι συγκρίσεις που έχουν γίνει μεταξύ των μοντέρνων δυτικών κοινωνιών και του κλασικού ισλαμικού πολιτισμού είναι μία αντανάκλαση αυτής της κατάστασης «ψυχολογικής εξάρτησης», ενώ σε επίπεδο λαϊκών στρωμάτων η στάση αυτή εμφανίζεται με τη μορφή θεωριών συνωμοσίας που θέλουν όλα σχεδόν τα προβλήματα στις μουσουλμανικές χώρες να θεωρούνται παιχνίδι των ξένων δυνάμεων. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι με την έκφραση ‘ξένες δυνάμεις’ δεν εννοούνται η Κίνα ή η Αφρική, αλλά η Ευρώπη και η Αμερική. (I. Kalin, 2007:65)

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει ένας σαφής όσο και αυτονόητος διευκρινιστικός διαχωρισμός, καθώς θα ήταν παράλειψη να μην υπογραμμιστεί η πληθώρα των διαβαθμίσεων που εντοπίζονται στην άσκηση της Ισλαμικής πίστης και γι’ αυτό τον λόγο είναι χρήσιμο να αναφέρουμε συνοπτικά τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες είναι θεμελιωμένη η Ισλαμική θρησκεία προκειμένου να γίνει κατανοητό το γενικότερο πλαίσιο μέσα στο οποίο καλούνται οι πιστοί του Ισλάμ να διαμορφώσουν την καθημερινότητά τους και να εναρμονιστούν, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό (αν είναι), με την ευρύτερη λειτουργία της δυτικής κοινωνίας. Ο ισλαμισμός δεν πρέπει να συγχέεται με το Ισλάμ. Από τη μουσουλμανική πίστη (Ισλάμ) ανακύπτει ένα πολιτικό κίνημα θρησκευτικής έμπνευσης (ισλαμισμός), που επιδιώκει τη βίαιη επιβολή του ισλαμικού νόμου στο εσωτερικό και αποβλέπει στην εξαγωγή του διεθνώς (πανισλαμισμός) με μαχητικό τρόπο, που περιλαμβάνει σε ορισμένες εκφάνσεις του τις τρομοκρατικές ενέργειες, τον βίαιο προσηλυτισμό και την προπαγάνδα εναντίον όσων αποτάσσονται τις επιταγές του φονταμενταλισμού. Όπως οφείλουμε πάντοτε να διακρίνουμε τον ιουδαϊσμό, ως θεμιτή θρησκεία, από τον σιωνισμό, ως αθέμιτο θρησκευτικοπολιτικό κίνημα του εβραϊσμού, και έτσι όπως διαχωρίζουμε το χριστιανισμό, ως νόμιμη πίστη, από τον άνομο παποκαισαρισμό (σταυροφορίες, ιερά εξέταση, μισιοναρισμός), κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο επιβάλλεται να διαφοροποιήσουμε την άδολη ισλαμική πίστη από το δόλιο θρησκευτικοπολιτικό ισλαμισμό (Μ. Μπεγζός, 2005).

Για το λόγο αυτό πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι στην παρούσα εργασία δεν εξετάζονται ούτε συγκρίνονται (δεν θα είχε νόημα να γίνει κάτι τέτοιο) δύο αντικρουόμενες θρησκείες αλλά αντιθέτως γίνεται μία προσπάθεια αντιπαραβολής του δυτικού πολιτισμού σε σχέση με το Ισλαμιστικό θρησκευτικοπολιτικό κίνημα το οποίο επιχειρεί να ορθώσει τείχη στη σφαίρα επιρροής του, τέτοια που θα κάνουν αδύνατη τη συμβίωση, την όσμωση και εν τέλει την συνύπαρξη των δύο πολιτισμών, οδηγώντας σε αυτό που ο Huntington, στο άρθρο του με τίτλο ‘The Clash of Civilizations?’, το οποίο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Foreign Affairs*, τεύχος Σεπτεμβρίου 1993, και περιέγραφε ως ‘Το βελούδινο παραπέτασμα της κουλτούρας που έχει αντικαταστήσει το Σιδηρούν παραπέτασμα της ιδεολογίας ως η κρίσιμη διαχωριστική γραμμή στην Ευρώπη’.

1.4 ΤΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ

Το επίθετο «Μουσουλμάνος» στην παρούσα εργασία χρησιμοποιείται με ευρύτατη έννοια. Δεν σημαίνει τον φορέα συγκριμένων θρησκευτικών πεποιθήσεων ούτε τον πιστό που ακολουθεί συγκεκριμένες θρησκευτικές πρακτικές. Αναφέρεται σε μια μεγάλη και ευρεία πολιτισμική κληρονομιά στην οποία τα άτομα γεννιούνται και σε κοινότητες στις οποίες ανήκουν μέσω συγγενικών δεσμών. Οι Μουσουλμάνοι διαφέρουν πάρα πολύ μεταξύ τους ως προς την εθνικότητα, τη γλώσσα, την κοινωνική τάξη, τον τρόπο ζωής, τις πολιτικές πεποιθήσεις, τις θρησκευτικές πρακτικές. Για άλλους η μουσουλμανική ιδιότητα μπορεί να είναι σχετικά μικρό μέρος της ταυτότητας, ενώ για άλλους να έχει κεντρική σημασία στη ζωή τους. (Council of the European Union 2004 στο OSI, 2010)

Μια συνοπτική όσο και κατατοπιστική επισκόπηση των συστατικών στοιχείων του μουσουλμανισμού θα συμβάλει στην κατανόηση των βασικών αρχών της θρησκείας του (Ισλάμ) και ταυτόχρονα θα μας δώσει τη δυνατότητα μιας κοινής γλώσσας συνεννόησης για τη συνέχεια του εγχειρήματος.

Το Ισλάμ είναι η νεώτερη μεγάλη θρησκεία στην παγκόσμια ιστορία της ανθρωπότητας. Εμφανίσθηκε κατά τον 7^ο αιώνα μ.Χ. στην Αραβία με πρωτοστάτη τον Μωάμεθ (570-632), Άραβα, έμπορο και μύστη, ο οποίος κήρυξε μια καινούρια μονοθεϊστική πίστη, αξιοποιώντας στοιχεία του ιουδαϊσμού και του χριστιανισμού. Η κλήση του στο προφητικό αξίωμα σε ηλικία 40 ετών και η φυγή του από τη Μέκκα στη Μεδίνα της Αραβίας (622) σηματοδοτούν τη γέννηση της νέας αυτής θρησκείας που επονομάσθηκε «Ισλάμ» το οποίο στα αραβικά σημαίνει «υπακοή» και βασίσθηκε στο ιερό βιβλίο με την επωνυμία ‘Κοράνι’ (ανάγνωση), στελεχώθηκε από τους πιστούς που αποκαλούνται ‘μουσλίμ’ (υπάκουος) και

πλαισιώθηκε από τον ιερό νόμο (Σαρία) ερμηνεύοντας το Κοράνι και ρυθμίζοντας τόσο την ιδιωτική – προσωπική, όσο και τη δημόσια – πολιτική ζωή της μουσουλμανικής κοινότητας 'ούμμα' (Θρησκευολογικό Λεξικό, 2000)

Το Ισλάμ γνώρισε διάδοση σε τρεις ηπείρους της υφλίου (Ασία, Αφρική και Ευρώπη, αριθμώντας σήμερα πάνω από ένα δισεκατομμύριο πιστών, έχοντας την πληθυσμιακή πρωτοκαθεδρία σε δύο μείζονες ηπείρους (Ασία και Αφρική) και εμφανίζοντας εντυπωσιακή αύξηση από 200 εκ. πιστών το 1900 στο 1,5 (περίπου) δισεκατομμύριο το 2010 σύμφωνα με τις εγκυρότερες στατιστικές. Παράλληλα βίωσε σχίσματα με κυριότερο αυτό μεταξύ των μετριοπαθών σουνιτών που αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα και των μαχητικών σιιτών που είναι η δυναμική μειοψηφία (Ιράν κ.α.). Μυστικά ρεύματα (σούφι) και πνευματικές προσωπικότητες (αραβική φιλοσοφία) διανθίζουν την ιστορική πορεία του Ισλάμ, όπου πρωτοστατούν Ιρανοί στοχαστές και ποιητές. Η Ευρώπη αισθάνθηκε την αγκαλιά του Ισλάμ στα δύο άκρα της την ιβηρική και τη βαλκανική χερσόνησο, φθάνοντας μέχρι των πυλών της Βιέννης και έως τους πρόποδες των Πυρηναίων.

Δύο συστατικά στοιχεία του μουσουλμανισμού είναι ένα πρόσωπο, ο Προφήτης Μωάμεθ, και ένα κείμενο, το Ιερό βιβλίο (Κοράνι). Τα πέντε θεμελιώδη καθήκοντα κάθε πιστού είναι:

A) η ομολογία της πίστης σε Ένα και Μοναδικό Θεό (Αλλάχ) και στον Προφήτη Μωάμεθ αυτού επί γης (Ο Μωάμεθ είναι ο απεσταλμένος του Θεού)

B) η προσευχή προς τη Μέκκα πέντε φορές την ημέρα και κατά την ιερή ημέρα της Παρασκευής που τελείται μετά από συμβολική νύψη των χεριών και του προσώπου, ανυπόδητοι και γονατιστοί,

Γ) η ελεημοσύνη στους πτωχούς, με την παροχή του ενός δεκάτου των υλικών αγαθών στους ενδεείς αδελφούς,

Δ) η νηστεία με την αποχή από οينوπνευματώδη ποτά και χοιρινό κρέας, ιδίως κατά τον ετήσιο μήνα νηστείας ('Ραμαζάνι'), όπου απαγορεύεται απολύτως η λήψη κάθε υγρής και στερεάς τροφής από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου, και

E) η ιερή αποδημία για προσκύνημα στη Μέκκα τουλάχιστον μία φορά στη ζωή του πιστού.

Σε επίπεδο θεολογικό σημειώνονται δύο θεμελιώδη γνωρίσματα του Ισλάμ: ο μονοθεϊσμός και ο νομικισμός. Το θείο προσωποποιείται σε ένα και μοναδικό ον, που τοποθετείται σε απόσταση από το ανθρώπινο (απόλυτη υπερβατικότητα του Θεού), χωρίς καμία δυνατότητα επικοινωνίας θείου-ανθρώπινου πέρα από την αποκάλυψη του Θεού διαμέσου του Προφήτη Του και την τυφλή υπακοή του ανθρώπου στον Ένα και Μοναδικό Θεό όπως περιγράφεται στο Κοράνι (ανάγνωσμα) και ερμηνεύεται από τη «Σαρία» (νόμος). Κάθε Χριστιανική αντίληψη για ενανθρώπιση του Θεού ή θέωση του ανθρώπου απορρίπτεται ως βλασφημία. Κάθε άλλη θρησκεία, μονοθεϊστική (ιουδαϊσμός, χριστιανισμός) και πολυθεϊστική (ειδωλολατρία, ινδουισμός, βουδισμός κλπ) απορρίπτεται ως ψευδής και κατατάσσεται στον «Οίκο των Απίστων», εναντίον του οποίου οφείλει να μάχεται κάθε μουσουλμάνος που ανήκει στον «Οίκο των Πιστών» δηλαδή το Ισλάμ ως τη μοναδική αληθινή πίστη επί της γης. Ο Ιερός Πόλεμος 'Τζιχάντ' είναι ο προσωπικός πνευματικός αγώνας του μουσουλμάνου εναντίον των παθών του για την ηθική τελειοποίησή του, ο οποίος μεταγενέστερα πήρε το νόημα του ιστορικού πολιτικού αγώνα του Ισλάμ εναντίον κάθε άλλης θρησκείας. Η έννοια και η πρακτική του «Ιερού Πολέμου» παρερμηνεύονται από Μουσουλμάνους και πολλούς άλλους σε τέτοιο σημείο, ώστε να λησμονηθεί **η προσωπική, πνευματική και ηθική διάσταση και να υπογραμμισθεί μονομερώς η ιστορική, πολιτική και πολεμική εκδοχή του, με την οποία δυσφημείται διεθνώς μέχρι σήμερα.**

Ο νομικισμός ως απόλυτη επιβολή του νόμου στη ζωή είναι το δεύτερο γνώρισμα του Ισλάμ, με την έννοια ότι κάθε πτυχή του ιδιωτικού και του δημόσιου βίου καθορίζεται από τον 'ιερό νόμο' ('Σαρία'). Κανένας διαχωρισμός της ζωής σε δημόσια και ιδιωτική δεν αναγνωρίζεται στο μουσουλμανισμό. (Μ. Μπέγζος, 2005)

Όπως είδαμε και νωρίτερα κατά την ιστορική επισκόπησή μας, ο μουσουλμανισμός βίωσε πολλές ζυμώσεις και εσωτερικές τάσεις από τη «Φιλελεύθερη κίνηση εκσυγχρονισμού» (που υποστήριζε την πρόσληψη της δυτικής τεχνολογίας, του δημοκρατικού συστήματος και των δυτικών μεθόδων διοικήσεως και ήταν υπέρ μιας νέας ερμηνείας του Κορανίου και των Παραδόσεων, θεωρώντας ότι δεν υπάρχουν ασυμβίβαστα μεταξύ Ισλαμικής πίστεως και επιστήμης και ότι το Ισλάμ μπορεί να είναι συμβατό με τη Δημοκρατία), έως την «Αναζωπύρωση της ισλαμικής ορθοδοξίας», που κήρυττε την ανάγκη εξαγνισμού, καθάρσεως και επιστροφής στις πηγές του Ισλάμ, καθώς ο φόβος της εκκοσμίκευσης και η αγωνία μπροστά στο καταλυτικό πνεύμα των νέων ιδεών κινητοποίησαν ιδιαίτερος τους ουλαμά και τους συντηρητικούς Μουσουλμάνους σε δυναμική αντίδραση με σκοπό την τόνωση των θεσμών της κλασικής εποχής και την αναστήλωση του «Οίκου του Ισλάμ»

κατά το πρότυπο των απαρχών της μουσουλμανικής εποχής. Ένα ακόμη μοτίβο, αυτό της «Ριζικής μεταρρύθμισης» το οποίο επιδιώκει την καθολική φιλία της Δύσεως και την προσαρμογή στα νέα δεδομένα της σημερινής Ευρωπαϊκής κοινωνίας επιχειρήθηκε κυρίως στην Τουρκία όπου οι σύγχρονοι Τούρκοι διανοούμενοι επιθυμούν τη διατήρηση του πυρήνα της θρησκείας και την προώθηση του Ισλάμ σε νέα δυναμική εξέλιξη, ενώ τέλος οι «Νομοθετικές αναπροσαρμογές-τροποποιήσεις της Σαρία» (Α. Γιαννουλάτος, 'Ισλάμ' εκδ. 2006). Θα μπορούσαμε να συνεχίσουμε αέναα να περιγράφουμε τις διάφορες τάσεις, ανάμεσα στις οποίες ιδιαίτερη θέση κατέχουν οι λεγόμενοι «παραδοσιακοί ισλαμιστές», οι νέο-ισλαμιστές και οι μετα-ισλαμιστικές ομάδες (Ανδ. Ανδριανόπουλος, 2015), επιβεβαιώνοντας την αντίληψη ότι το Ισλάμ και ο μουσουλμανικός κόσμος **δεν** αποτελεί ένα ενιαίο, συμπαγές και ομοιογενές πολιτικοθρησκευτικό κίνημα όπως πολλοί δυτικοί μελετητές θέλουν να το παρουσιάζουν καταφεύγοντας σε ανυπόστατες γενικεύσεις και εξισώνοντας ορολογίες όπως «μουσουλμανισμός» = «θρησκευτικός φονταμενταλισμός».

1.5 Ο 'ΑΛΛΟΣ' ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΣΗ

Στο βαθμό που οι αξίες της Δύσης περνάνε τη μεγαλύτερη αμφισβήτηση της νεότερης ιστορίας, γίνεται επιτακτικότερη η ανάγκη για κάθε Δυτικό και κάθε Ευρωπαίο εν προκειμένω, να αυτοπροσδιοριστεί έναντι οτιδήποτε ή οποιουδήποτε ενσαρκώνει μία σκαιά πραγματικότητα που δικαιώνει την ορθότητα των επιλογών του και την ανωτερότητα του δυτικού τρόπου ζωής αναδεικνύοντας τα ελαττώματα και τις αστοχίες αντιθετικών αξιών που απαντά κανείς στις «υπανάπτυκτες» «οπισθοδρομικές» και «ανορθολογικές» όψεις πολιτισμών, όπως αυτών των αραβο-ανατολικο-μουσουλμανικών κοινοτήτων. Σε γενικές γραμμές τα στερεότυπα που επικρατούν σε σχέση με τους Μουσουλμάνους όπως περιγράφονται στον 'Οδηγό για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων εναντίον των Μουσουλμάνων' του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ/OSCE) το 2011, συνοψίζονται ως εξής:

1. Είναι όλοι ίδιοι

Οι Μουσουλμάνοι περιγράφονται να είναι όλοι ίδιοι μεταξύ τους, ανεξάρτητα από εθνικότητα, κοινωνική τάξη, πολιτικές θέσεις, καθώς και ανεξάρτητα από το εάν εφαρμόζουν ή όχι στην καθημερινή ζωή κανόνες της θρησκείας τους.

2. Έχουν όλοι μοναδικό κίνητρο τη θρησκεία

Υπάρχει η πεποίθηση ότι οι Μουσουλμάνοι αποδίδουν όλοι εξίσου πρωτεύουσα σημασία στη θρησκευτική πίστη. Έτσι, εάν κάποιος ανάμεσά τους καταφεύγει στη βία, συνάγεται αυτόματα ότι αυτό οφείλεται στη θρησκεία τους που άρα είναι υπέρ της βίας.

3. Είναι τελείως «διαφορετικοί»

Οι Μουσουλμάνοι αντιμετωπίζονται σαν τελείως «άλλοι», σαν να μην έχουν ενδιαφέροντα, ανάγκες ή αξίες κοινές με τους υπόλοιπους ανθρώπους. Έτσι δεν αναγνωρίζεται στους Μουσουλμάνους ότι ενδέχεται να έχουν ιδέες, βάθος και σοφία από την οποία μπορούν να μάθουν και να κερδίσουν οι άνθρωποι με διαφορετικές θρησκείες ή πολιτισμικές προελεύσεις.

4. Πολιτισμικά και ηθικά κατώτεροι

Οι Μουσουλμάνοι θεωρούνται κατώτεροι πολιτισμικά και ηθικά, επιρρεπείς στον παραλογισμό και τη βία, καταπιεστικοί προς τις γυναίκες, περιφρονητικοί απέναντι σε αντιλήψεις διαφορετικές από τις δικές τους, εχθρικοί και εκδικητικοί απέναντι στη «Δύση» χωρίς κανένα λόγο.

5. Απειλή

Οι Μουσουλμάνοι αντιμετωπίζονται σαν απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια. Σαν να είναι γενικά και συνολικά στρατευμένοι στη «σύγκρουση των πολιτισμών». Στις χώρες όπου είναι μειονότητα θεωρούνται «εσωτερικός εχθρός», με έμμεση είτε ανοικτή συμπάθεια προς τη διεθνή τρομοκρατία και υπέρ του «εξισλαμισμού» των χωρών στις οποίες ζουν.

6. Η συνεργασία είναι αδύνατη

Συνέπεια των παραπάνω πέντε προκαταλήψεων είναι η πεποίθηση ότι δεν είναι δυνατή η αρμονική συμβίωση ανάμεσα σε Μουσουλμάνους και λαούς με άλλες θρησκείες ή πολιτισμικές καταγωγές, ούτε μπορούν να συνεργαστούν ως ίσοι πάνω σε ζητήματα που απαιτούν διάλογο και υπομονετικές διαπραγματεύσεις.

Αναλυτικότερα, η οπτική του μέσου ευρωπαίου απέναντι στους Μουσουλμάνους και στο Ισλάμ γενικότερα, παρόλο που εκτείνεται σε ένα ευρύ φάσμα που περιλαμβάνει στο ένα

άκρο του μία νηφάλια θεώρηση και στο άλλο άκρο του μία προκατειλημμένη θεώρηση, τελικά συνοψίζεται σε κάποια κοινά συμπεράσματα που έγκεινται στα εξής:

1.5.1 Πολιτειακή Συγκρότηση

Όσον αφορά στην **πολιτειακή συγκρότηση** η άποψη που έχει η Δύση είναι ότι οι ισλαμικές κοινωνίες είναι είτε υποστηρικτικές, είτε επιρρεπής ή τουλάχιστον ανεκτικές, απέναντι σε απολυταρχικά – μη δημοκρατικά καθεστώτα με κοινό σημείο αναφοράς τη συγκέντρωση εξουσιών στα χέρια περιορισμένου αριθμού ατόμων, την επ’ αόριστον παραμονή του ηγέτη του κράτους στην εξουσία και την ασάφεια των ελεγκτικών μηχανισμών, και τέλος την επικράτηση της θρησκείας έναντι του Κράτους (θεοκρατία), καθώς και την άσκηση βίας για την επίτευξη πολιτικών στόχων. Αυτό έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τον διαχωρισμό της θρησκευτικής και κοσμικής εξουσίας που έχει διασφαλιστεί μέσα από προαιώνιους αγώνες στα δυτικά κράτη και στην αντίθεση αυτή εντοπίζουν τον μεγαλύτερο φόβο οπισθοδρόμησης που προκαλείται από το πάγιο αίτημα των Μουσουλμάνων για την επιβολή και κατοχύρωση της συνταγματικής αποδοχής της «Σαρία» (Ισλαμικού Νόμου) ως ειδικό καθεστώς που θα υποκαθιστά το Κράτος δικαίου των δυτικών κοινωνιών. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 η αυτό-επιβεβαίωση των Μουσουλμάνων η οποία εκδηλώθηκε μέσω της ενίσχυσης της ισλαμικής τους ταυτότητας, των διεκδικήσεων για ικανοποίηση ειδικών αιτημάτων και της προβολής των θρησκευτικών συμβόλων όπως η ισλαμική ενδυμασία, η κατασκευή μιναρέδων σε τεμένη κλπ, προκάλεσε ανησυχία για τη διαφαινόμενη αλλαγή στον τρόπο που αυτές οι κοινότητες πρόκειται να εναρμονιστούν στο πλαίσιο της πολιτειακής συγκρότησης που επιβάλλουν οι ευρωπαϊκοί θεσμοί. Θυμίζουμε εδώ ότι επαναλαμβανόμενες δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι υπολογίσιμα ποσοστά Μουσουλμάνων στη Δύση, επιθυμούν την θέσπιση της Σαρία ως επίσημου νόμου: 35% στον Καναδά, 33% στη Βρετανία κλπ, ενώ άλλες δημοσκοπήσεις δείχνουν έναν στους τέσσερις Βρετανούς Μουσουλμάνους να χαρακτηρίζουν δικαιολογημένες και αναμενόμενες τις τρομοκρατικές επιθέσεις ή να αισθάνονται συμπάθεια για τα συναισθήματα και τα κίνητρα των τρομοκρατών (Διάφορες δημοσκοπήσεις σχετικά με το παγκόσμιο Ισλάμ www.pewforum.org & www.pewglobal.org).

1.5.2 Κοινωνική Οργάνωση

Σε επίπεδο **κοινωνικής οργάνωσης** η Δύση αντικρίζει τις πολυπληθείς, συμπαγείς μουσουλμανικές κοινότητες με την ιδιότυπη εσωτερική ιεραρχία τους ως ασύμβατη εικόνα που παρενοχλεί την παγιωμένη φιλελεύθερη πραγματικότητα των δυτικών κοινωνιών, ενώ

με μεγάλη επιφύλαξη, και ενίοτε με φόβο, αντιμετωπίζεται η τάση για συσπείρωση γύρω από εθνικιστικές οργανώσεις πολιτιστικού ή πολιτικού περιεχομένου και η απομόνωση που αυτές επιφέρουν. Η συζήτηση δεν αφορά πια τη δυνατότητα αφομοίωσης ή ενσωμάτωσης αλλά τη δυνατότητα ‘συνύπαρξης’. Σε αυτές τις παράλληλες κοινωνίες φαίνεται να υπάρχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη των δικτύων του θρησκευτικού εξτρεμισμού, τα οποία εκμεταλλεύονται τα έντονα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που επικρατούν στις αποκλεισμένες ή τις αυτό-αποκλεισμένες περιοχές. Κατ’ επέκταση της λαϊκής αντίληψης, οι Ευρωπαίοι πολιτικοί ηγέτες εκφράζουν πλέον ανοικτά την άποψη ότι η αποτυχία των πολιτικών ένταξης των Μουσουλμάνων μεταναστών, όπου και όπως αυτές εφαρμόστηκαν, έχει οδηγήσει στη δημιουργία παράλληλων κοινωνιών, γκέτο και κλειστών προαστίων, τα μέλη των οποίων ζουν αποκομμένα από την υπόλοιπη κοινωνική πραγματικότητα, δεν μιλούν τη γλώσσα της χώρας διαμονής, δεν έρχονται σε επαφή με τον υπόλοιπο πληθυσμό και γενικά δεν γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό τις αξίες και τους κανόνες που διέπουν την ευρύτερη κοινωνία.

1.5.3 Ανθρώπινα δικαιώματα

Περαιτέρω ο λόγος για τα **ανθρώπινα δικαιώματα** και η καταπάτησή τους από τις ισλαμικές κοινωνικοπολιτικές νόρμες, είναι το πεδίο που εγείρει τις περισσότερες αντιπαραθέσεις και μεγάλο φόβο τόσο σε κοινωνικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Ένα θέμα που κυριαρχεί σε οποιοδήποτε διάλογο περί Ισλαμικής συμβατότητας ή ομαλής ενσωμάτωσης των μουσουλμανικών κοινοτήτων στη δυτική κουλτούρα και δίνει τροφή και επιχειρήματα σε όσους υποστηρίζουν ότι κινδυνεύουν να αμφισβητηθούν οι αυτονόητες ατομικές ελευθερίες και ανθρώπινα δικαιώματα που έχουν κατοχυρωθεί μετά από αγώνες, όπως είναι η ισότητα των φύλων, το δικαίωμα ψήφου, τα δικαιώματα των παιδιών, το δικαίωμα στην εργασία και στην εκπαίδευση ή ακόμη ακόμη και τα δικαιώματα των ζώων τα οποία θεωρείται ότι παραβιάζονται στα πλαίσια της ισλαμικής κουλτούρας που επιβάλλει το ‘χαλάλ’³ ως το ενδεδειγμένο μέσο σίτισης και διατροφής των Μουσουλμάνων. Ακόμη και αυτή η διάσταση προκαλεί δικαιολογημένη αποστροφή για μερίδα ευρωπαίων.

---

³Με τον όρο ‘χαλάλ’ περιγράφονται τα προϊόντα που έχουν παραχθεί και προετοιμαστεί με βάση τις παραδόσεις και τους κανόνες της μουσουλμανικής θρησκείας. Στην περίπτωση του κρέατος, πρόκειται για προϊόντα που κατ’ αρχάς δεν περιέχουν χοιρινό και προέρχονται από ζώα τα οποία έχουν θανατωθεί με συγκεκριμένο τελετουργικό.

Σύμφωνα με τους μουσουλμανικούς νόμους, τα ζώα πρέπει να σφαχτούν κόβοντας τον λαιμό τους, ώστε να τρέξει όλο τους το αίμα. Τα ζώα πεθαίνουν συχνά με έναν αργό οδυνηρό θάνατο εξαιτίας των θρησκευτικών σφαγείων τα οποία απαλλάσσονται από τους νόμους που απαιτούν τα ζώα πρώτα να αναισθητοποιούνται πριν τη θανάτωσή τους. Τα ζώα που σκοτώνονται χαλάλ (σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο) δεν μπορούν να

Συνοπτικά η απόκλιση των Ισλαμιστών και το αδύνατο της πρακτικής εφαρμογής της Σαρία στη σύγχρονη εποχή, όπως το αντιλαμβάνονται οι Ευρωπαίοι, συνίσταται στα εξής σημεία που φαίνεται να απορρέουν από το Κοράνι, τα Ιερά κείμενα και τις γνωστές ισλαμιστικές πρακτικές: α) **Η διάκριση μεταξύ Μουσουλμάνων και αλλοθρήσκων**, καθώς η Σαρία θεμελιώνει τη διάκριση των ανθρώπων με βάση τη θρησκεία τους (Το Κοράνι [32:18] Εκδ. Καλοκάθη) β) **Ο θεσμός της δουλείας**, τον οποίο η Σαρία αποδέχεται ως μία κατάσταση του ανθρώπου και συνηγορεί στην υπαγωγή των αιχμαλώτων πολέμου ή μαχών σε αυτό το καθεστώς (Κοράνι [24:33] ο.π.), γ) **η διάκριση ανάμεσα στα δύο φύλα** σε μία σειρά ζητημάτων, όπως για παράδειγμα η μαρτυρία ενός άντρα σε δικαστήριο ή ενώπιων λειτουργών του κράτους ισούται με εκείνη δύο γυναικών (Το Κοράνι [2:282] Εκδ. ο.π.), στο θέμα της κληρονομιάς τα αρσενικά τέκνα κληρονομούν το διπλάσιο μερίδιο από τα θηλυκά, όπως επίσης και ο χήρος σύζυγος το διπλάσιο από τη χήρα γυναίκα (Το Κοράνι [4:12] Εκδ. ο.π.), στο θέμα του διαζυγίου το Ιερό Βιβλίο διατάσει ότι ο γάμος μπορεί να λυθεί με μονομερή δήλωση του συζύγου ή να μην λυθεί αν αυτός δεν συναινεί, ενώ το συναινετικό διαζύγιο ισοδυναμεί με ρητή παραίτηση της γυναίκας από όλα τα δικαιώματά της (και αυτό της γονικής μέριμνας) και τέλος κατά τη Σαρία οι άνδρες είναι αυτοί που μπορούν να συνετίσουν τις γυναίκες τους ακόμη και ασκώντας ελαφρά σωματική βία όταν κρίνουν ότι αυτές παρεκτρέπονται (Το Κοράνι [4:34] ο.π.) δ) **η απόλυτη άρνηση** για τη δυνατότητα ύπαρξης στην κοινωνία **ομοφυλοφίλων** αφού η ομοφυλοφιλική κατάσταση θεωρείται ανεπίτρεπτη αλλοίωση της φύσης του ανθρώπου και άρα απόλυτα καταδικαστέα (Kutty Ahmad 'στο Παπαγεωργίου & Σαμούρης: 317). Γενικά η σεξουαλικότητα και οι σχέσεις των δύο φύλων αποτελούν τα μεγαλύτερα ταμπού όπως και η πλήρη χειραφέτηση της γυναίκας που κατακτήθηκε μέσα από τα φεμινιστικά κινήματα. Κατάλοιπο μιας πατριαρχικής κοινωνίας, επικυρωμένο από θρησκευτικούς κανόνες, η εμμονή στη διαφύλαξη της αγνότητας και της τιμής της γυναίκας επιβάλλει στην ακραία εκδοχή τον διαχωρισμό των φύλων και την απαγόρευση του συγχρωτισμού αντρών και γυναικών έξω από το πλαίσιο των συζυγικών και οικογενειακών σχέσεων ε) **η ελευθερία του λόγου**, καθώς το αδίκημα της βλασφημίας θεωρείται από τα πιο σοβαρά παραπτώματα και όταν

αναισθητοποιούνται πριν τους κόψουν τους λαιμούς τους, πράγμα που σημαίνει ότι πολλά ζώα, συμπεριλαμβανομένων των αγελάδων, φαίνονται σε σκληρά βίντεο να παλεύουν, ενώ το αίμα τους τρέχει από το κομμένο λαιμό τους. Το κρέας που καταναλώνουν οι Μουσουλμάνοι γίνεται αντικείμενο θρησκευτικής και πολιτικής εκμετάλλευσης καθώς η γραμμή που ακολουθείται μέσα από τους θρησκευτικούς χώρους της μειονότητας υπαγορεύει την κατανάλωση κρέατος μόνο από εγκεκριμένους κρεοπώλες, οι οποίοι ακολουθούν συγκεκριμένη διαδικασία σφαγής και «διαβάζουν» τα κρέατα κατά τη σφαγή τους! Για να αποδειχθεί αυτή η προϋπόθεση επιστρατεύεται ο Μουφτής ο οποίος εκδίδει βεβαιώσεις ότι συγκεκριμένοι παραγωγό κρέατος έχουν τη σχετική πιστοποίηση που ονομάζεται Χαλάλ !

πραγματοποιείται από μουσουλμάνο μπορεί να ισοδυναμεί με αποστασία, ενώ για τους ακραίους ισλαμιστές ο βλάσφημος θα πρέπει να τιμωρείται με θάνατο. Στην Ευρώπη όπου η ελευθερία της έκφρασης είναι μία από τις μεγαλύτερες κατακτήσεις των κοινωνιών επικρατεί πλέον μία σύγχυση για το τι αποτελεί βλασφημία και τι όχι, ενώ τα λεπτά όρια έχουν γίνει εξαιρετικά δυσδιάκριτα. Μέχρι όμως η Δύση να βρει απάντηση στις εσωτερικές της αμφισβητήσεις παρακολουθεί με τρόμο τις αντιδράσεις των Μουσουλμάνων, με πρωτεργάτες τους Ισλαμιστές, απέναντι σε γεγονότα όπως: η έκδοση του βιβλίου ‘Σατανικοί Στίχοι’ από τον Salman Rushdie, τη δημοσίευση σκίτσων του Μωάμεθ από την εφημερίδα της Δανίας «Jyllands Posten», την αναδημοσίευση μιας σειράς από γελοιογραφίες του Μωάμεθ και ένα τεύχος του γαλλικού σατιρικού περιοδικού Charlie Hebdo με τον τίτλο του παραλλαγμένο σε Charia Hebdo, ως διαμαρτυρία για την επιβολή της Σαρίας στην πρόσφατα «απελευθερωμένη» Λιβύη, τη δημιουργία μιας υβριστικής για το Ισλάμ ταινίας από ένα αιγύπτιο κόπτη του Nakoula Basseley, της οποίας αποσπάσματα δημοσιεύθηκαν στο youtube, το δεκάλεπτο εξαιρετικά επικριτικό φιλμ για τη μεταχείριση των γυναικών από το Ισλάμ του Ολλανδού σκηνοθέτη Theo van Gogh (δισέγγονου του αδερφού του μεγάλου ζωγράφου), ο οποίος και δολοφονείται το 2004. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις ο μουσουλμανικός κόσμος έχει εξεγερθεί και προβεί σε διαδηλώσεις, ενώ οι πιο φανατικοί κατέφυγαν σε βίαιες πράξεις μετά από την έκδοση των ‘φετβά’ που καλούσαν κάθε πιστό μουσουλμάνο να σκοτώσει όποιον συμμετέχει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στη βλασφημία απέναντι στον προφήτη και τη θρησκεία τους.

1.5.4 Πολιτικοοικονομική Πραγματικότητα

Όσον αφορά στους φόβους και τις αντιλήψεις των ευρωπαίων για την νέα **πολιτικοοικονομική πραγματικότητα** η οποία διαμορφώνεται με την ύπαρξη και συνεχόμενη αύξηση των μουσουλμανικών πληθυσμών σε όλες τις ευρωπαϊκές πόλεις, μπορεί κανείς να απαριθμήσει μία σειρά ταξικών και ιδεολογικών συγκρούσεων οι οποίες έρχονται να ενισχύσουν το αίσθημα της ανασφάλειας που έχουν οι Ευρωπαίοι, ειδικά τα τελευταία χρόνια, και έχουν να κάνουν με τη ριζοσπαστικοποίηση και την υιοθέτηση μανιχαϊστικών θεωρήσεων τόσο από μερίδα δυτικών, οι οποίοι βρίσκουν στον ακροδεξιό εθνικισμό μία αντιπροσωπευτική έκφραση που αναμοχλεύει πάθη εναντίον ‘ενός ξένου σατανά’, όσο και από μερίδα Μουσουλμάνων οι οποίοι λόγω της αδυναμίας ενσωμάτωσής

τους στις δυτικές κοινωνίες οδηγούνται στην απομόνωση και ως εκ τούτου στη λύση του μουσουλμανικού εξτρεμισμού και των ισλαμιστικών οργανώσεων.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί ότι ο λόγος που εξετάζεται η ‘οπτική’ των ευρωπαίων απέναντι στις πολιτικές επιπτώσεις σε συνδυασμό με τις οικονομικές, είναι ακριβώς γιατί αυτά τα δύο είναι συγκοινωνούνται δοχεία με ένα πολύ μεγάλο βαθμό αλληλεξάρτησης και αλληλοεπηρεασμού. Στη συνέχεια θα φωτίσουμε αυτή τη διάσταση προκειμένου να γίνουν αντιληπτοί οι λόγοι για τους οποίους συμβαίνει αυτό.

Το γεγονός ότι εδώ και πολλές δεκαετίες υπάρχει στην Ευρώπη μια αθρόα εισροή πληθυσμών από μουσουλμανικές χώρες και δεδομένου ότι η πλειονότητα αυτών των ανθρώπων αποτελείται από άτομα παραγωγικής ηλικίας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ανθρώπινο δυναμικό για το οποίο είναι απαραίτητο να εξευρεθούν λύσεις εργασιακής απασχόλησης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το παραγωγικό μοντέλο της Ευρώπης έχει πάψει εδώ και πολλά χρόνια να έχει τις τεράστιες ανάγκες σε πλήθος ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού που είχε στο παρελθόν, καταλαβαίνει κανείς ότι υπάρχει αδυναμία απορρόφησης των εν λόγω ανθρώπων των οποίων τα επαγγελματικά προσόντα και το επίπεδο εκπαίδευσης που διαθέτουν είναι χαμηλά (C. Caldwell, 2009). Ταυτόχρονα η μεσαία τάξη της Ευρώπης η οποία αποτελεί το 14% σήμερα και πασχίζει εν μέσω οικονομικής κρίσης να διασώσει ένα επίπεδο ζωής που την κατατάσσει σ’ αυτή τη θέση, βλέπει με τρόμο αυτά τα ολοένα αυξανόμενα ποσοστά, ενισχυμένα από την προσφυγική κρίση, να απειλούν τις προσπάθειες και τους αγώνες ετών για την διασφάλιση των οικονομικών συμφερόντων της (A. Badiou, 2016). Έρευνες δείχνουν ότι το ½ ή και περισσότεροι των πολιτών σε 5 χώρες δηλώνουν ότι η αύξηση των μεταναστών θα τους στερήσει θέσεις εργασίας και κοινωνικές παροχές. Παράλληλα, το δοχείο της οικονομικής ανασφάλειας επικοινωνεί άρρηκτα με το δοχείο της πολιτικής ανασφάλειας καθότι οι Ευρωπαίοι θεωρούν σε μεγάλο βαθμό ότι οι πολιτικές ηγεσίες με την ανεκτικότητα που επιβάλλει η πολιτική ορθότητα δεν κάνουν τις απαραίτητες ενέργειες για τη διασφάλιση των συμφερόντων των γηγενών. Πέρα από την πολιτική ορθότητα, πολλοί αποδίδουν αυτή τη στάση και σε ψηφοθηρικούς σκοπούς, δεδομένου ότι οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί αποτελούν πλέον μια ιδιαίτερα υπολογίσιμη εκλογική δύναμη. Το αίσθημα της οικονομικής απειλής και της πλημμελούς πολιτικής εκπροσώπησης εντείνεται από γεγονότα όπως οι καμπάνιες των Ισλαμικών ενώσεων προκειμένου να επιτραπεί η καθιέρωση του ‘Νόμου της Σαρία’ για τις κοινότητές τους οι οποίες βρίσκουν κατανόηση αλλά και υποστήριξη από γηγενείς πολιτικές δυνάμεις, αλλά και την ύπαρξη και μεγέθυνση των ‘Ισλαμικών

χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων' που ακολουθούν τις επιταγές του Μωάμεθ σε ότι αφορά τις οικονομικές συναλλαγές σε Βρετανία, Αλβανία, Βοσνία, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ελβετία και Ιρλανδία.

ISLAMIC BANKING SEMINAR
Shariah Compliant Unit Trusts Investment
Learn to grow your wealth through Islamic investments

SPEAKERS:

Ustaz Haron Hassan
Shariah Advisor, HSBC Insurance Islamic Advisory Board
"Wealth Creation The Islamic Way"

Mr Edmund Leong
Relationship Manager of Retail Fund Distribution for Franklin Templeton Investments
"Growth Opportunities With Shariah Compliant Unit Trusts"

9th Nov 2013, Saturday
1.45pm - 4.45pm

50 Raffles Place, Level 15
Singapore Land Tower

Join us for this **FREE INTERACTIVE** Seminar!
To register, simply reply to me with your name and contact details.

Πηγή: <https://islamicevents.sg/event/3970>

Το τραπεζικό αυτό σύστημα είναι το ταχύτερα αναπτυσσόμενο στον κόσμο και στη ουσία δίνει τη δυνατότητα οικονομικής χειραφέτησης και αυτονομίας των Μουσουλμάνων που διαβιούν στις καθιερωμένες τεχνοκρατικές δομές του σημερινού 'Ευρωπαϊκού κόσμου'.

Εξετάζοντας τον Ισλαμισμό από πολιτικής άποψης, επιπρόσθετα θα πρέπει να αναφερθεί ότι για πολλούς πολίτες της Δύσης το φαινόμενο του Ισλάμ τον 21^ο αιώνα θυμίζει το φαινόμενο του Ναζισμού στον 20^ο αιώνα. Η ιδεολογία που ονομάζουμε ισλαμισμό έχει ως βασική πίστη ότι το Ισλάμ θα πρέπει να διαδοθεί με κάθε μέσο, θεμιτό ή αθέμιτο, δια της βίας ή δια της προπαγάνδας, στον κόσμο και να επικρατήσει έναντι των άλλων, μέχρι όλοι οι άνθρωποι που κατοικούν τον πλανήτη να ασπαστούν το Ισλάμ. Και εδώ κάνει την εμφάνισή του ο όρος ισλαμοφοβία ο οποίος θα μας απασχολήσει πολύ και θα αναλυθεί εκτενώς στη συνέχεια της παρούσας εργασίας.

Τέλος, η προσπάθεια της Δύσης να προωθήσει τις αξίες της δημοκρατίας και του φιλελευθερισμού ως οικουμενικές αξίες, να διατηρήσει τη στρατιωτική της υπεροχή και να προωθήσει τα οικονομικά της συμφέροντα γεννά αντιδράσεις από άλλους πολιτισμούς. Όλο και λιγότερο ικανές να κινητοποιήσουν τον κόσμο υπέρ τους και να δημιουργήσουν συμμαχίες στη βάση της ιδεολογίας, κυβερνήσεις και ομάδες θα προσπαθούν όλο και περισσότερο να κερδίσουν την υποστήριξη του κόσμου κάνοντας έκκληση στην κοινή θρησκεία και την πολιτισμική ταυτότητα. Αυτοί που επωφελούνται περισσότερο από αυτή την αδυναμία είναι τα ισλαμικά κινήματα. Στον αραβικό κόσμο η δυτική δημοκρατία ισχυροποιεί αντιδυτικές πολιτικές δυνάμεις και κάτι τέτοιο κάνει σίγουρα πιο

προβληματικές τις σχέσεις μεταξύ μουσουλμανικών χωρών και Δύσης. Η προβληματική που αναπτύσσουμε εδώ όμως δεν αφορά τους Μουσουλμάνους και τις πολιτικοοικονομικές προοπτικές που έχουν στα αραβικά και γενικότερα μουσουλμανικά κράτη, αλλά αυτό που μας ενδιαφέρει είναι η πολιτικοοικονομική τους τοποθέτηση όταν βρίσκονται (εκούσια ή ακούσια) σε ευρωπαϊκά περιβάλλοντα.

1.5.5 Εκπαίδευση & Επιστημοσύνη

Άλλο ένα θέμα που εγείρει προβληματισμούς είναι αυτό της συμμετοχής των Μουσουλμάνων στο εκπαιδευτικό σύστημα και ευρύτερα στις σχολικές κοινότητες. Διαπιστώνεται εκεί μία αντίσταση ή και άρνηση στη ‘μάθηση’ και στη συμμετοχή στις σχολικές δραστηριότητες. Τα χαμηλά επίπεδα των μαθησιακών επιδόσεων είναι ένας επιπρόσθετος σοβαρός παράγοντας που συντελεί στην διακριτική μεταχείριση που υφίστανται οι Ευρωπαίοι Μουσουλμάνοι. Σύμφωνα με τις μελέτες PISA του ΟΟΣΑ σχετικά με τις μαθησιακές επιδόσεις των μεταναστών μαθητών, τα επίπεδα αλφαριθμητισμού των μαθητών που γεννήθηκαν στην αλλοδαπή είναι κατά πολύ χαμηλότερα των επιπέδων των μαθητών του γηγενούς πληθυσμού, με αποτέλεσμα τα σχολεία όπου φοιτούν μεγάλα ποσοστά μεταναστών να θεωρούνται υποβαθμισμένα και ως εκ τούτου να μην αποτελούν την πρώτη επιλογή για φοίτηση εκ μέρους των γηγενών που έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν σχολικό περιβάλλον, και μ’ αυτόν τον τρόπο να δημιουργείται μία χωρική ανισορροπία σε σχέση με το επίπεδο των σχολικών μονάδων. Σε χώρες ειδικότερα όπου το εκπαιδευτικό και κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των οικογενειών μεταναστών – μουσουλμανικής σε μεγάλο ποσοστό καταγωγής – είναι σχετικά χαμηλό, το χάσμα στις επιδόσεις μεταξύ μαθητών που προέρχονται και μαθητών που δεν προέρχονται από οικογένειες μεταναστών τείνει να είναι ευρύτερο.

Αν δεχθούμε ότι οι πνευματικές ικανότητες δεν είναι θέμα κατώτερου βιολογικού επιπέδου, καθώς τέτοιου είδους ρατσιστικές αντιλήψεις έχουν εγκαταλειφθεί προ πολλού, η μοναδική ερμηνεία που μπορεί να δώσει κανείς είναι ότι τα παιδιά αυτά έχουν γαλουχηθεί και ανατραφεί μέσα σε ένα περιβάλλον που θεωρεί ότι πρωταρχικής σημασίας και προτεραιότητα είναι η θρησκευτική εκπαίδευση εντός ή εκτός του σχολικού συστήματος και ως εκ τούτου οτιδήποτε δεν αφορά αυτό το σκοπό τους αφήνει είτε αδιάφορους ή αρνητικά διακείμενους. Οι μουσουλμανικές κοινότητες παρέχουν επίσης συμπληρωματικά μαθήματα ισλαμικής θρησκευτικής διδασκαλίας, γεγονός που εγείρει επιπλέον προβληματισμούς, όσον αφορά στην πρακτική της πρόσκλησης μιάμηδων από τρίτες χώρες, οι οποίοι στερούνται τυπικών προσόντων αλλά και εξοικείωσης με το τοπικό κοινωνικό και

πολιτισμικό πλαίσιο. Το σύνολο των ακολουθούμενων πρακτικών συνιστούν ένα ιδιαίτερα τοξικό περιβάλλον το οποίο δεν βοηθά προς την κατεύθυνση οποιουδήποτε είδους ενσωμάτωσης των παιδιών αυτών στις σχολικές κοινότητες και αργότερα στις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Τέλος, σε σχέση με την επιστημοσύνη και τη συμβολή του ισλαμικού κόσμου στην πρόοδο των επιστημών, είτε αυτές αφορούν την τεχνολογία, την ιατρική, την ανθρωπολογία, τη φυσική και την αστρονομία κλπ (φυσικές επιστήμες), είτε έχουν να κάνουν με τη φιλοσοφία, την ψυχανάλυση, τη κοινωνιολογία ή τη νομική (κοινωνικές επιστήμες) η Δύση δεν αναγνωρίζει την παραμικρή θετική συνδρομή. Παρά το γεγονός ότι υπάρχει ένα λανθάνον αίσθημα χρέους προς τους Άραβες οι οποίοι έφεραν τη σκέψη των αρχαίων Ελλήνων στη μεσαιωνική Ευρώπη, εντούτοις θεωρείται ότι οι Άραβες φιλόσοφοι δεν υπήρξαν παρά ένα είδος 'γέφυρας' δηλαδή διάμεσοι και όχι πρωτότυποι δημιουργοί. Για τη Δύση το Ισλάμ έχει μετατραπεί σε μία ιδέα κατά βάση οπισθοδρομική. Όσο κι αν έχει ενσωματώσει κάποια στοιχεία της νεωτερικότητας, παραμένει δέσμιος αυτής της οπισθοδρόμησης. Παρά το γεγονός ότι στον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} υπήρξαν κάποιες προσπάθειες ανανέωσης με την εμφάνιση συγγραφέων που ζητούσαν την αποδόμηση της παραδοσιακής κοσμοαντίληψης, ωστόσο ήταν αυτή η παραδοσιακή κοσμοαντίληψη η οποία εντέλει θριάμβευσε, διότι οι αραβικές κοινωνίες αποτελούνται κυρίως από πιστούς Μουσουλμάνους που δεν αμφισβητούν την πίστη τους. Ακόμα και οι διανοούμενοι, αντί να καλλιεργούν έναν τολμηρό αναστοχασμό σχετικό με τις παραδόσεις και την κουλτούρα τους, αρκούνται σε μία επιδερμική προσέγγιση και σε μία επανάπαυση στη γνώση και τις συνήθειες που δεν τους βγάζουν σε αχαρτογράφητα νερά και δεν τους δημιουργούν την ανασφάλεια και τον φόβο που προκαλείται από το άγνωστο. Έτσι όλα τα κινήματα υπέρ της εκκοσμίκευσης απέτυχαν (Ahmad Said Asbar, 2016)

1.6 ΚΡΙΤΙΚΗ – ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ – ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Ενώ η περιγραφή της εικόνας που διατηρεί το Ισλάμ για τη Δύση έγινε με επίκεντρο τις συνθήκες, τις καταστάσεις και τα καθημερινά, αλλά και τα ιστορικά, βιώματα που έχουν οι Μουσουλμάνοι από την τριβή τους με τις δυτικές κοινωνίες, μέσα στις οποίες έχουν κληθεί να ενσωματωθούν, αντίθετα η εικόνα που έχει σχηματίσει η Δύση για τις μουσουλμανικές κοινωνίες, πέρα από τα πραγματολογικά στοιχεία που απαντώνται στην παράλληλη καθημερινή και ιστορική συνύπαρξη των δύο, ενέχει και ένα στοιχείο έντονου επηρεασμού από την «εικόνα», το «ειδησεογραφικό υλικό», τη φιλολογία (και παραφιλολογία), τα

υποκινούμενα από πολιτικές σκοπιμότητες Μ.Μ.Ε καθώς και από τα συμπεράσματα του επιστημονικού πεδίου του Οριενταλισμού που αναπτύχθηκε και σκοπό είχε να μελετήσει τα φαινόμενα, τον πολιτισμό και την εξέλιξη των Ανατολικών πολιτισμών και θρησκειών (Ανατολικές σπουδές, Ισλαμολογία κλπ).

Στο σημείο αυτό θα μας βοηθήσουν πολύ οι επισημάνσεις του Ed. Said, ο οποίος βάζει τον Οριενταλισμό στο μικροσκόπιο και υπογραμμίζει το θεωρητικό υπόβαθρο που πρέπει να έχει υπόψη του κάθε μελετητής του μουσουλμανισμού, του Ισλάμ και γενικότερα των ανατολικών πολιτισμών και θρησκειών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, κάθε γνώση γύρω από την ανθρώπινη κοινωνία και όχι τον φυσικό κόσμο είναι ιστορική και ως εκ τούτου, **επιδέχεται κριτική και ερμηνεία**. Η γνώση άλλων πολιτισμών λοιπόν κινδυνεύει σε μεγάλο βαθμό, τόσο από αντιεπιστημονικές ανακρίβειες όσο και από ‘συνθήκες ερμηνείας’. Στο σημερινό ταραχώδες περιβάλλον το οποίο βομβαρδίζεται καθημερινά από πλήθος συγκλονιστικών ειδήσεων που αφορούν σε βιαιότητες, σπαραγμό, ανθρώπινο πόνο, σκοπιμότητες και αδικίες σε όλα τα επίπεδα (πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, στρατιωτικό, ανθρωπιστικό κλπ) είναι φύση αδύνατο τόσο για τον απλό παρατηρητή όσο και για τους μελετητές να εξετάσουν με νηφαλιότητα τέτοιου είδους φαινόμενα πολιτισμικής ασυμβατότητας. Σήμερα το Ισλάμ προσδιορίζεται αρνητικά ως κάτι προς το οποίο αντιτίθεται ριζικά η Δύση, και η ένταση αυτή δημιουργεί όπως τονίζει ο Ed. Said, ένα πλαίσιο που περιορίζει ριζικά τη γνώση του Ισλάμ.

Ας δεχτούμε αυτό που υποστηρίζει ο Samuel Ph. Huntington ότι οι διαφορές ανάμεσα στους πολιτισμούς δεν είναι μόνο υπαρκτές αλλά είναι και καίριας σημασίας. Οι πολιτισμοί διαφοροποιούνται ο ένας απ’ τον άλλο λόγω της ιστορίας τους, της γλώσσας, της κουλτούρας, της παράδοσης και κυρίως λόγω της θρησκείας. Οι λαοί διαφορετικών πολιτισμών έχουν διαφορετικές αντιλήψεις όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ **Θεού και ανθρώπου, ατόμου και ομάδας, κράτους και πολίτη, γονέων και παιδιών, συζύγων, καθώς και διαφορετικές απόψεις όσον αφορά τη σχετική σημασία των ατομικών δικαιωμάτων και των καθηκόντων, ελευθερίας και εξουσίας, ισότητας και ιεραρχίας**. Αυτές οι διαφορές είναι δημιουργήματα αιώνων και δεν πρόκειται να εξαφανιστούν σύντομα. Είναι πολύ πιο θεμελιώδεις απ’ ότι οι διαφορές μεταξύ πολιτικών ιδεολογιών και καθεστώτων. Οι διαφορές αυτές ωστόσο δεν σημαίνουν αναγκαστικά αντιπαράθεση, και η αντιπαράθεση δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά βία. Στη διάρκεια των αιώνων όμως οι διαφορές ανάμεσα σε πολιτισμούς έχουν γεννήσει τις πιο παρατεταμένες και βίαιες αντιπαράθεσεις. Περαιτέρω, το κενό που δημιουργείται από τις αποτυχημένες διεργασίες

οικονομικού εκσυγχρονισμού και κοινωνικής αλλαγής σ' ολόκληρο τον κόσμο έρχεται να το καλύψει η θρησκεία, συχνά κάτω από την ταμπέλα κινημάτων που καλούνται φονταμενταλιστικά. Η αναγέννηση της θρησκείας, «η εκδίκηση του Θεού», όπως την ονόμασε ο Gilles Kepel, παρέχει μία βάση για ταυτότητα και ηθική αφοσίωση που υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα και ενοποιεί τους απανταχού υποστηρικτές της. Έχοντας όλα αυτά κατά νου ο επίδοξος μελετητής θα πρέπει να κάνει μία άκρως στοχοπροσηλωμένη προσπάθεια υπέρβασης των αποστάσεων και των πολιτισμικών φραγμών προκειμένου να γίνει εφικτή η γνώση άλλων κοινωνιών και πολιτισμών. Αντιεπισημονικά εμπόδια όπως συναισθήματα, συνήθειες, κανόνες τυπικής συμπεριφοράς, συνειρμοί και αξίες αποτελούν ουσιαστικό κομμάτι οποιασδήποτε ερμηνείας.

Από την επίτευξη ή μη μίας ορθής ερμηνείας είναι πολύ πιθανό να εξαρτάται το αν θα κάνουμε πράξη στην καθημερινότητα των κοινωνιών της Ευρώπης τη δημιουργική συμβίωση με τους Μουσουλμάνους. Για να συμβεί αυτό πρέπει να εκπληρωθούν δύο βασικές προϋποθέσεις. Η μία αφορά στην καταπολέμηση του Ισλαμισμού μέσω της απομόνωσης της ιδεολογίας του και την ελαχιστοποίηση της επιρροής του που θα επιτευχθεί με την υιοθέτηση από την κοινωνία (συμπεριλαμβανομένων των Μουσουλμάνων) μιας στάσης αποστασιοποίησης και αποδοκιμασίας. Ενώ η δεύτερη αφορά στην αποφυγή της Ισλαμοφοβίας, και είναι αρκετά πιο δύσκολο να γίνει πράξη σε σχέση με την πρώτη καθώς κάτι τέτοιο απαιτεί την πλήρη αποδοχή του μουσουλμάνου ως ίσου στη δυτικοευρωπαϊκή κοινωνία, γεγονός που σημαίνει την εξάλειψη κάθε είδους αρνητικής διάκρισης, την άρση οποιασδήποτε υποψίας και την παροχή πραγματικά ίσων ευκαιριών στους Μουσουλμάνους. Για να φτάσουν σ' αυτό το επίπεδο οι δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες θα πρέπει οι ίδιες να αισθάνονται σίγουρες για το σύστημα αξιών και θεσμών που έχουν αναπτύξει και ότι αυτό είναι ισχυρό απέναντι σε οποιαδήποτε απειλή. Ωστόσο, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, η Ευρώπη διέρχεται τα τελευταία χρόνια μία περίοδο κρίσης η οποία αγγίζει και την ίδια την ταυτότητά της ως υπερεθνική οντότητα. Είναι ανάγκη σήμερα να επαναπροσδιοριστεί η κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, αναγνωρίζοντας την ευρωπαϊκή κουλτούρα και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό ως το ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο που περιλαμβάνει τις επί μέρους κουλτούρες των λαών της Ευρώπης, αλλά και των επιμέρους κοινωνικών ομάδων όπως των Μουσουλμάνων που διαβιούν στον ευρωπαϊκό χώρο. Ταυτόχρονα με όλα τα παραπάνω απαιτείται και από την πλευρά των Μουσουλμάνων να αποβάλουν τα στερεότυπα που τρέφουν για τη δυτική κοινωνία και τη δυτική κουλτούρα και να κατανοήσουν ότι το δυτικό

δημοκρατικό σύστημα είναι εκείνο που πραγματικά εγγυάται τις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα για όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ - ΜΕΤΑΛΛΑΞΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ - ΤΙ ΦΟΒΙΖΕΙ ΤΟΥΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι δεσμοί του Ισλάμ με την Ευρώπη είναι σαφέστατα πολύ παλιοί καθώς μουσουλμανικοί πληθυσμοί κάνουν την εμφάνισή τους ήδη από τον 7^ο αι. και μετά σε πολλές περιοχές της Ευρώπης, όπως η Βαλτική, τα Βαλκάνια, η Ιβηρική χερσόνησος, η Κύπρος, η Σικελία κλπ, αναπτύσσοντας παράλληλα σχέσεις διπλωματίας και εμπορίου με όλο τον μουσουλμανικό κόσμο. Ταυτόχρονα, όπως είδαμε παραπάνω, η Ευρώπη έχει μία μακρά αποικιακή ιστορία που τη συνδέει με τον μουσουλμανικό κόσμο, καθώς χώρες όπως η Βρετανία, η Γαλλία και η Ολλανδία διέθεταν μεγάλες και σημαντικές αποικίες σε χώρες με κυρίαρχο μουσουλμανικό πληθυσμό.

Ωστόσο, οι περισσότεροι Μουσουλμάνοι που ζουν σήμερα στην Ευρώπη αφίχθηκαν, πρωταρχικά, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και κυρίως κατά τη διάρκεια της οικονομικής αναγέννησης της Ευρώπης τη δεκαετία του 1960, ως εργάτες οι οποίοι ακολουθήθηκαν από τις οικογένειές τους τις δεκαετίες του 1970 και 1980, και μεταγενέστερα ως ζητούντες άσυλο τη δεκαετία του 1990. Οι πρότεροι αποικιακοί δεσμοί διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο σε αυτές τις αφίξεις. Οι ανάγκες για εργατικά χέρια, προκειμένου να ανασυγκροτηθεί η ισοπεδωμένη από τους πολέμους Ευρώπη, οδήγησαν στην προσέλκυση/στρατολόγηση μεγάλου αριθμού εργατικού δυναμικού από τις πρότερες αποικίες. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, οι μετανάστες προέρχονταν κυρίως από τις παλαιές αποικίες και προτεκτοράτα της Γαλλίας στο Μαγκρέμπ, την Αλγερία, το Μαρόκο και την Τυνησία, ενώ στην Ολλανδία εργάτες-μετανάστες έφταναν από τμήματα της σημερινής Ινδονησίας και στο Ηνωμένο Βασίλειο, αντίστοιχα, από την Ινδία, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, κοκ.

Οι περισσότεροι εξ' αυτών εγκαταστάθηκαν στις πρωτεύουσες και σε εκτενείς βιομηχανικές περιοχές. Οι ανάγκες της Ευρώπης για ανειδίκευτο ή ημι-ειδικευμένο εργατικό δυναμικό σήμαινε πρακτικά ότι οι άνθρωποι αυτοί προέρχονταν από επαρχιακές και όχι από αστικές περιοχές, συνεπώς η μετεγκατάστασή τους αξίωνε όχι μόνο την προσαρμογή τους σε μία νέα χώρα αλλά και σε ένα πρωτόγνωρο αστικό περιβάλλον (EUMC, 2009). Όταν ο κορεσμός της αγοράς, εργασίας σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 70', δημιούργησαν ανησυχίες και ουσιαστικά έδωσαν το έναυσμα για τη μείωση και τελικά την παύση της εισροής μεγάλων αριθμών ανειδίκευτων νέων ανδρών μεταναστών,

ακολούθησε η διαδικασία της μονιμοποίησης της εγκατάστασης του ήδη υπάρχοντος πληθυσμού και της συνένωσης των οικογενειών των μεταναστών, γεγονός που συνεπάγεται και την ανάγκη για δημιουργία κοινωνικών δομών που άρχιζαν να αλλοιώνουν το δημογραφικό τοπίο και να δημιουργούν νέες κοινωνικές και πολιτικές δυναμικές για τις μουσουλμανικές κοινότητες. Στα τέλη της δεκαετίας του 80' και αρχές του 90' έφταναν στην Ευρώπη επίσης αρκετοί Μουσουλμάνοι οι οποίοι αναζητούσαν άσυλο από τις περιοχές του Αφγανιστάν, του Ιράν, του Ιράκ και του Λιβάνου αλλά και από την πρώην Γιουγκοσλαβία και τη Σομαλία. Σε πολλές περιπτώσεις οι άνθρωποι αυτοί ήταν ειδικευμένοι επαγγελματίες προερχόμενοι από αστικές περιοχές, οι οποίοι, συνδυαζόμενοι με έναν αξιόλογο αριθμό Μουσουλμάνων που ερχόταν στην Βόρεια Ευρώπη για ακαδημαϊκές σπουδές, παρά τον μικρό τους αριθμό συντέλεσαν σε μία διαδικασία μεταβολής της διάδρασης μεταξύ των μουσουλμανικών κοινοτήτων και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος.

Περαιτέρω πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι σε κάποια κράτη-μέλη, όπως η Ελλάδα, η Βουλγαρία, η Ισπανία, η Κύπρος κα, υπάρχουν αναγνωρισμένες μουσουλμανικές μειονότητες με μακρά ιστορική παρουσία προερχόμενες από διάφορες ιστορικές φυλές όπως οι Οθωμανοί, οι Ρομά, οι Σλάβοι κλπ. Ωστόσο, από τη δεκαετία του 90' και μετά τα κράτη της Νότιας και Κεντρικής, κυρίως, Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα, Γερμανία, Γαλλία) υποδέχονται μεγάλα κύματα Μουσουλμάνων μεταναστών, είτε με αφορμή την οικονομική και στρατιωτική αστάθεια που επικρατεί έξω από τα σύνορα της Ευρώπης, είτε μέσω της παράνομης μετανάστευσης που ευνοείται από τη γεωγραφική εγγύτητα.

Γενικότερα η ιστορία και η δομή της μουσουλμανικής μετανάστευσης στην Ευρώπη είναι πολυποίκιλη και αντανακλά το πολυποίκιλο εύρος των πολιτισμών και των χωρών καταγωγής, καθώς και ένα μεγάλο εύρος παραγόντων 'προσέκλυσης και απώθησης' που λαμβάνουν χώρα μέσα στις δεκαετίες. Σήμερα οι μουσουλμανικές κοινότητες είναι τόσο ποικίλες και ανομοιογενείς όσο και τα διάφορα ευρωπαϊκά κράτη! Παρά το γεγονός ότι στην Ευρώπη επικρατεί η αντίληψη ότι το Ισλάμ συνδέεται αποκλειστικά με την Αραβική φυλή, αυτό δεν ισχύει παρά μόνο για το 15% του παγκόσμιου μουσουλμανικού πληθυσμού. Αντίθετα οι μουσουλμανικοί αυτοί πληθυσμοί περιλαμβάνουν στις τάξεις τους, πέρα από τους Άραβες, και τους Τούρκους, τους Βερβέρους του Μαγκρέμπ (τους Μαροκινούς, τους Αλγερινούς, τους Τυνησίους), τους Αλβανούς, τους Σλάβους, τους Κούρδους, αλλά και άλλους προερχόμενους από το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, την Ινδία, την Ασία κλπ. Οι διαφορετικές εθνότητες, διαφορετικές πολιτισμικές ρίζες, διαφορετικές εθνικότητες,

πολιτικές ιδεολογίες, κοινωνικά στρώματα και διαφορετικές παραδόσεις, σημαίνουν **την απουσία ενός λεγόμενου συμπαγούς και ομοιογενούς μουσουλμανικού πληθυσμού**. Ωστόσο κοινό σημείο αναφοράς και ένωσης αποτελεί η πίστη τους στη μουσουλμανική θρησκεία η οποία εκφράζεται σε διάφορους βαθμούς έντασης, ξεκινώντας από μηδενική άσκηση των θρησκευτικών πρακτικών και φτάνοντας μέχρι την απόλυτα προσηλωμένη και εντατική άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων.

2.2 ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Το θρησκευτικό προφίλ παγκοσμίως υφίσταται ραγδαίες μεταβολές οι οποίες οφείλονται πρωτίστως στα ποσοστά της γονιμότητας, καθώς επίσης και στο μέγεθος/εύρος του νεανικού πληθυσμού που διαθέτει κάθε θρησκεία, ενώ τέλος η αλλαγή θρησκευόμενου και η μετανάστευση αποτελούν σημαντικούς παράγοντες. Σε μελέτη που δημοσίευσε το Pew Research Center το 2015 με τίτλο: ‘The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050’, αναφέρεται ότι κατά τις επόμενες 4 δεκαετίες, ήτοι μέχρι το 2050, οι Χριστιανοί θα εξακολουθήσουν να αποτελούν την πολυπληθέστερη θρησκεία, ωστόσο το Ισλάμ, το οποίο αναπτύσσεται γρηγορότερα από κάθε άλλη θρησκεία, θα φτάσει σχεδόν σε αριθμό τους Χριστιανούς, εφόσον διατηρηθούν οι δημογραφικές τάσεις που παρατηρήθηκαν το 2010.

Έτσι λοιπόν ενώ ο παγκόσμιος πληθυσμός σύμφωνα με τις προβλέψεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αναμένεται να ανέλθει στα 9.3 δις⁴ δηλαδή να έχει μία αύξηση της τάξης του 35% έως τα μέσα του 21^{ου} αι., κατά την ίδια περίοδο ο σχετικά νεανικός μουσουλμανικός πληθυσμός με τα υψηλά επίπεδα γονιμότητας, είχε προβλεφτεί ότι θα αυξηθεί κατά 73%. Ο Χριστιανικός πληθυσμός θα ακολουθήσει επίσης αυξητική πορεία αλλά με αργότερο ρυθμό περίπου στα επίπεδα της αύξησης του γενικού πληθυσμού στο 35%. Με βάση αυτά τα ποσοστά υπολογίστηκε ότι μέχρι το 2050 οι Μουσουλμάνοι θα είναι παγκοσμίως σχεδόν ισάριθμοι με τους Χριστιανούς και φυσικά, αν η εξίσωση εφαρμοστεί *ceteris paribus* για τις επόμενες δεκαετίες, καταλαβαίνουμε ότι μέχρι το τέλος του αιώνα οι Μουσουλμάνοι θα αποτελούν την πολυπληθέστερη θρησκεία στον κόσμο.

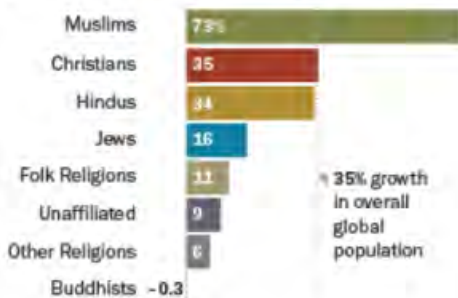
---

⁴Η πρόβλεψη υφίσταται από το 2010, ενώ σε πρόσφατη αναθεώρησή της έλαβε μία ελαφρώς υψηλότερη εκτίμηση της τάξης των 9,55 δις. Ωστόσο τα Η.Ε. δεν κάνουν εκτιμήσεις για τις θρησκευτικές ομάδες.

Islam Growing Fastest

Muslims are the only major religious group projected to increase faster than the world's population as a whole.

Estimated change in population size, 2010-2050

Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050

PEW RESEARCH CENTER

Projected Global Muslim Population, 2010-2050

	POPULATION ESTIMATE	% OF WORLD'S POPULATION
2010	1,599,700,000	23.2%
2020	1,907,110,000	24.9
2030	2,209,270,000	26.5
2040	2,497,830,000	28.1
2050	2,761,480,000	29.7

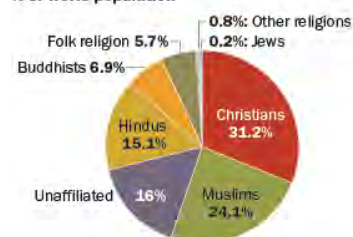
Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050
Population estimates are rounded to the nearest 10,000. Percentages are calculated from unrounded numbers.

PEW RESEARCH CENTER

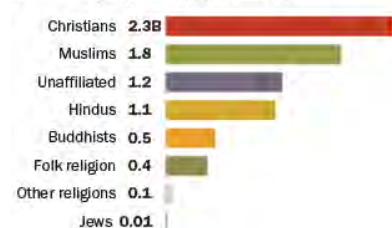
Προς επίρρωση των τότε προβλέψεων μία νέα ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων, η

Christians are the largest religious group in 2015

% of world population

Number of people in 2015, in billions

Source: Pew Research Center demographic projections.

See Methodology for details.

"The Changing Global Religious Landscape"

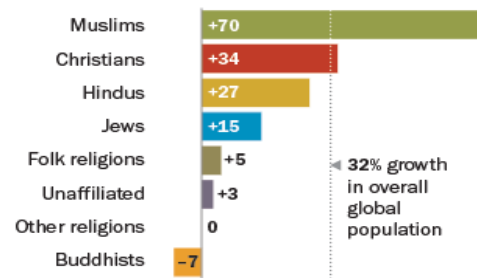
PEW RESEARCH CENTER

οποία βασίστηκε στις ίδιες βάσεις δεδομένων και στα ίδια δημογραφικά μοντέλα, δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2017 και μας δίνει μία σαφέστερη εικόνα για την τρέχουσα κατάσταση η οποία, στο μέσον της πρώτης εκ των τεσσάρων δεκαετιών (2015) για τις οποίες είχαν γίνει οι προβλέψεις της πρώτης μελέτης, φαίνεται να επιβεβαιώνει εν πολλοίς τα μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν, ενώ χτίζοντας πάνω στην προγενέστερη μελέτη επεκτείνει τις εκτιμήσεις μέχρι το 2060.

Αυτή η νέα μελέτη, η οποία αναφέρεται στην περίοδο 2015-2060, μας δίνει ελάχιστα διαφοροποιημένες εκτιμήσεις για την εξέλιξη του πληθυσμού των υπό μελέτη θρησκευτικών ομάδων, με το ποσοστό που αντιστοιχεί στους Μουσουλμάνους να διαμορφώνεται στο 70% (από 73%), στους Χριστιανούς στο 34% (από 35%) και τον παγκόσμιο μέσο όρο στο 32% (από 35%). Συνεπώς θεωρούμε ότι οι δύο αναλύσεις με διαφορά 5 ετών μεταξύ τους καταλήγουν ακριβώς στα ίδια συμπεράσματα σε σχέση με τους παράγοντες επηρεασμού όπως περιγράφονται αναλυτικά στη συνέχεια.

Muslims projected to be fastest-growing major religious group

Estimated percent change in population size, 2015-2060

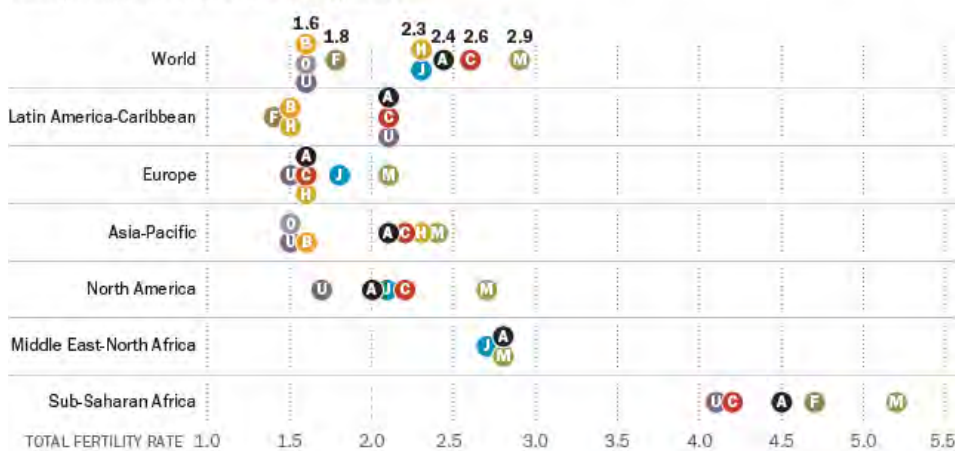
Source: Pew Research Center demographic projections. See Methodology for details. "The Changing Global Religious Landscape" PEW RESEARCH CENTER

2.3 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

Ανάμεσα στους παράγοντες που οδηγούν τις εξελίξεις όπως προαναφέραμε είναι κάποια απλά δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως ο δείκτης γονιμότητας. Οι περισσότερες ισλαμικές κοινωνίες, οι οποίες είναι έντονα παραδοσιακές στη δομή τους, χαρακτηρίζονται από αυξημένους ρυθμούς γεννήσεων, που ξεπερνούν σημαντικά τον παγκόσμιο μέσο όρο, ο οποίος σήμερα βρίσκεται στο 2,4 (παιδιά ανά γυναίκα). Στους Μουσουλμάνους ο δείκτης γονιμότητας είναι στο 2.9, κάτι που εξηγεί την αύξησή τους σε κάθε γεωγραφική ζώνη, ενώ η ποσοστιαία συμμετοχή τους στο εκάστοτε σύνολο του πληθυσμού θα αυξάνεται συνεχώς εκεί όπου παρατηρούνται οι μεγαλύτερες διαφορές από τον τοπικό μέσο όρο.

Muslims and Christians have more children per woman than other religious groups

Total fertility rate, by religion, 2015-2020

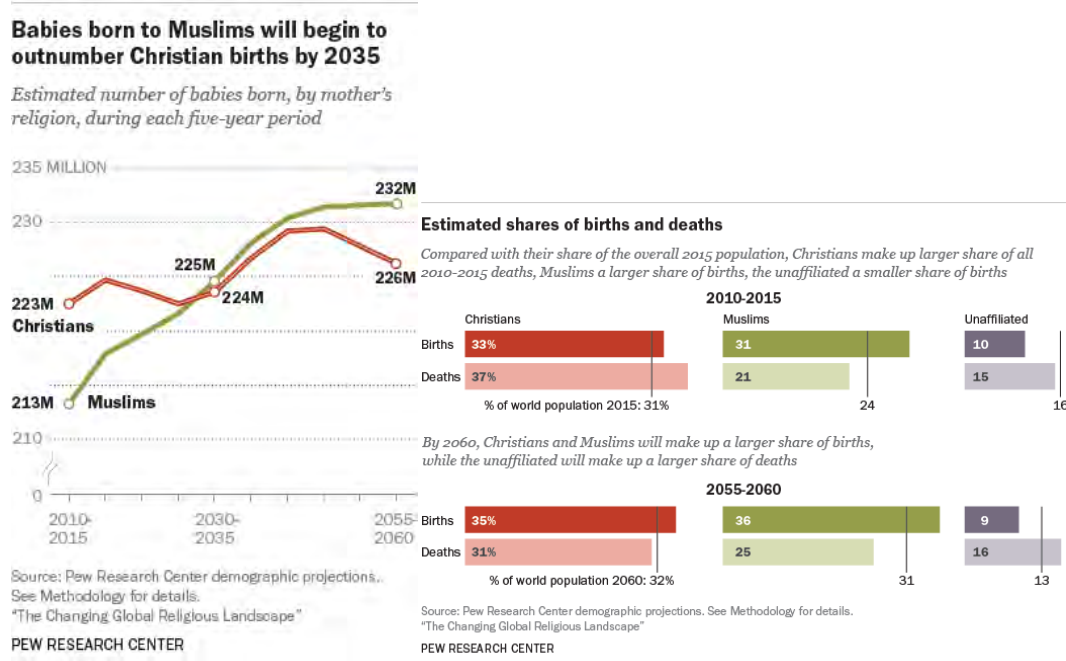

Source: Pew Research Center demographic projections. See Methodology for details. "The Changing Global Religious Landscape"

PEW RESEARCH CENTER

KEY B: Buddhists C: Christians F: Folk religions H: Hindus J: Jews M: Muslims O: Other religions U: Unaffiliated A: All

Επιπροσθέτως, στην πιο πρόσφατη και επικαιροποιημένη έκδοση της μελέτης του Pew Research Center, γίνεται μία εκτενέστατη αναφορά στους αριθμούς των γεννήσεων και των θανάτων, από την οποία προκύπτει ότι περίπου το 2035 ο αριθμός των νεογνών που προέρχονται από μουσουλμάνες μητέρες θα ξεπεράσει τον αριθμό των νεογνών που γεννιούνται από Χριστιανές μητέρες⁵. Σημειωτέον, ενώ οι Μουσουλμάνοι την περίοδο 2010-2015 αποτελούσαν μόλις το 24% του παγκόσμιου πληθυσμού, γέννησαν το 31% των μωρών που γεννήθηκαν παγκοσμίως!

Επιπρόσθετα, ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας είναι ο γενικός μέσος όρος ηλικίας του μουσουλμανικού πληθυσμού, ο οποίος, με βάση τα νεότερα στοιχεία, είναι τα 24 έτη, ήτοι 6 χρόνια νεότερος από τον παγκόσμιο μέσο όρο (30 έτη), ενώ μία ιδιαίτερος σημαντική παράμετρος αποτελεί το γεγονός ότι, για το έτος 2010, το 34% του μουσουλμανικού πληθυσμού βρισκόταν κάτω από την ηλικία των 15 ετών. Αυτό αποδεικνύει ότι πρόκειται για έναν σχετικά νεανικό πληθυσμό του οποίου ένα μεγάλο ποσοστό μελών πολύ σύντομα θα βρίσκεται σε αναπαραγωγική ηλικία.

⁵Οι προβολές δεν υποθέτουν ότι όλα τα μωρά θα παραμείνουν στη θρησκεία της μητέρας τους. Οι προβολές προσπαθούν να λάβουν υπόψη τη θρησκευτική εναλλαγή (σε όλες τις κατευθύνσεις), αλλά τα μοτίβα μετατροπής είναι πολύπλοκα και ποικίλα.

Muslims and Hindus are the youngest religious populations

Median age, by religion, 2015

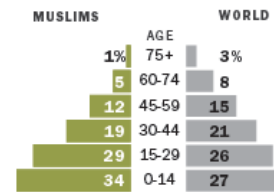

Source: Pew Research Center demographic projections. See Methodology for details. "The Changing Global Religious Landscape"

PEW RESEARCH CENTER

KEY: B: Buddhists, C: Christians, F: Folk religions, H: Hindus, J: Jews, M: Muslims, O: Other religions, U: Unaffiliated, A: All

Age Distribution, 2010

Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. Figures may not add to 100% because of rounding.

PEW RESEARCH CENTER

Projected Scenarios for Muslims With and Without Religious Switching, 2050

	% MUSLIM WITH SWITCHING	% MUSLIM WITHOUT SWITCHING	DIFF. *
Sub-Saharan Africa	35.2%	34.9%	-0.3
North America	2.4	2.6	0.2
Europe	10.2	10.1	-0.1
Asia-Pacific	29.5	29.5	0.0
Middle East-North Africa	93.7	93.7	0.0
Latin America-Caribbean	0.1	0.1	0.0
World	29.7	29.6	-0.1

* Differences are calculated from unrounded numbers. Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. PEW RESEARCH CENTER

Μικρότερης σημασίας, αλλά εξίσου ενδιαφέρον, είναι το γεγονός ότι μέρος της ποσοστιαίας αύξησης του μουσουλμανικού πληθυσμού σε ορισμένες περιφέρειες, όπως στην Υπο-σαχάρια Αφρική και στην Ευρώπη, φαίνεται να οφείλεται και στην αλλαγή θρησκευματος. Κατά συνέπεια, η θρησκευτική αλλαγή (ασπασμός άλλης θρησκείας), η οποία αναμένεται να εμποδίσει την ανάπτυξη κάποιων άλλων θρησκευτικών ομάδων, δεν αναμένεται να έχει αρνητική καθαρή επίπτωση για τους Μουσουλμάνους. Η κατηγορία της οποίας η αύξηση οφείλεται κυρίως στην αλλαγή των θρησκευτικών πεποιθήσεων είναι αυτή των «άθρησκων», η οποίοι ενώ έχουν τον χαμηλότερο δείκτη γονιμότητας, κερδίζουν κάποια ποσοστά από τη στροφή πολλών ανθρώπων προς τη «θρησκευτική ουδετερότητα». Παράλληλα, όπως φαίνεται ξεκάθαρα στον παρακάτω πίνακα, ο Χριστιανισμός είναι αυτός που παγκοσμίως χάνει το μεγαλύτερο αριθμό υποστηρικτών.

Ranks of unaffiliated are expected to grow due to religious switching

Religious switching, 2015-2020

	Switching in	Switching out	Net change
Unaffiliated	12,220,000	4,640,000	+7,570,000
Muslims	1,300,000	880,000	+420,000
Folk religions	760,000	410,000	+350,000
Other religions	370,000	130,000	+240,000
Hindus	30,000	30,000	<10,000
Jews	40,000	80,000	-40,000
Buddhists	470,000	830,000	-370,000
Christians	4,960,000	13,140,000	-8,180,000

Source: Pew Research Center demographic projections. See Methodology for details. "The Changing Global Religious Landscape"

PEW RESEARCH CENTER

Muslim Migration, 2010-2015

Estimated net movement, by regions. For example, an estimated 1.15 million Muslims will have emigrated from the Asia-Pacific region to the Middle East and North Africa in this five-year period. The chart only displays regions with migration flows of 10,000 or more.

Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050

PEW RESEARCH CENTER

Τέλος στην πρώτη έκδοση της ίδιας μελέτης, η οποία στηρίχθηκε στις ροές που καταγράφηκαν το 2010, η επιρροή του φαινομένου της μετανάστευσης των Μουσουλμάνων στη θρησκευτική πληθυσμιακή κατανομή το 2050 φαίνεται να διαμορφώνει μία μικρή ποσοστιαία μεταβολή σε ορισμένες περιφέρειες όπως η Μέση Ανατολή και η Βόρεια Αφρική, οι οποίες δέχονται κύματα

μεταναστών κυρίως από την Ασία και τον Ειρηνικό και η Ευρώπη, η οποία τροφοδοτείται μεταναστευτικά κυρίως από την Ασία - Ειρηνικό και την Μέση Ανατολή – Βόρεια Αφρική. Οι μετακινήσεις αυτές είναι εν μέρει αντισταθμιζόμενες, καταδεικνύουν όμως μία αυξημένη κινητικότητα του μουσουλμανικού πληθυσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ – ΤΑΣΕΙΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις σε συνδυασμό με την άφιξη εκατοντάδων χιλιάδων, κυρίως Μουσουλμάνων, προσφύγων στην Ευρώπη, έχουν εκ νέου τραβήξει τα βλέμματα και την προσοχή στο ποσοστό του Μουσουλμανικού πληθυσμού. Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένων της Γαλλίας, του Βελγίου, της Γερμανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ολλανδίας, η μεγέθυνση των Μουσουλμανικών κοινοτήτων οδηγεί σε αιτήματα για τον περιορισμό της μετανάστευσης. **Όμως πόσο μεγάλος είναι στην πραγματικότητα ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Ευρώπης και πόσο γρήγορα αναπτύσσεται;**

Η Ευρώπη είναι η μοναδική ευρύτερη γεωπολιτική περιφέρεια η οποία αναμένεται να δει μία συρρίκνωση του γενικού πληθυσμού της κατά τις επόμενες τέσσερις δεκαετίες. Σε αντιδιαστολή με αυτή τη συρρίκνωση ο Μουσουλμανικός πληθυσμός προβλέπεται να σημειώσει μία ποσοστιαία αύξηση 63%, με αποτέλεσμα από 43εκ. το 2010 να φτάσει τα 71εκ. το 2050. Παράλληλα όσοι δεν ασπάζονται κάποια συγκεκριμένη θρησκεία αναμένεται επίσης να αυξηθούν σε ποσοστό 16% και από 140 εκ. να φτάσουν τα 163εκ. το 2050. Αντίθετα μείωση θα σημειώσει ο αριθμός των Εβραίων και των Χριστιανών με τη χριστιανική θρησκεία να είναι αυτή η οποία θα χάνει το μεγαλύτερο έρεισμα μεταξύ των Ευρωπαίων.

3.2 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Εστιάζοντας στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο, αυτά που παρατηρούνται και συνδέονται άμεσα με τους παράγοντες επηρεασμού, όπως τους περιγράψαμε παραπάνω, είναι τα εξής:

Ο Μουσουλμανικός πληθυσμός έχει διαχρονικά υψηλότερα επίπεδα γονιμότητας από οποιαδήποτε άλλη θρησκευτική ομάδα της περιφέρειας. Με το δείκτη γονιμότητας να ανέρχεται στο 2.1 (παιδιά ανά γυναίκα) βρίσκεται οριακά πάνω από το όριο αναπλήρωσης/επιβίωσης, πράγμα που δεν ισχύει για τις υπόλοιπες θρησκευτικές ομάδες -

Εβραίοι 1.8, Χριστιανοί 1.6, Ινδουιστές 1.5 και άθρησκοι 1.4 - αλλά ούτε και για τον γενικό πληθυσμό, που βρίσκεται στο 1.6.

Total Fertility Rates of Religious Groups in Europe, 2010-2015

Muslims	2.1
Jews	1.8
Christians	1.6
Hindus	1.5
Unaffiliated	1.4
Region	1.6

Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. Only groups for which there are sufficient data are shown.

PEW RESEARCH CENTER

Η νεανικότητα του πληθυσμού παίζει εξίσου σημαντικό ρόλο για την πρόβλεψη της αριθμητικής εξέλιξης και στο πεδίο αυτό οι Μουσουλμάνοι υπερέρχουν έναντι των άλλων θρησκευτικών ομάδων με μέσο όρο ηλικίας τα 32 έτη, ενώ ακολουθούν οι Ινδουιστές (34) και οι άθρησκοι (37) που σημειώνουν μέσους όρους κάτω από αυτό του γενικού πληθυσμού που είναι στα 40 έτη. Οι Χριστιανοί είναι η θρησκευτική η ομάδα η οποία μεν κατέχει, όπως είπαμε, την αριθμητική υπεροχή, ωστόσο εμφανίζεται να είναι η πιο γερασμένη με μέσο όρο τα 42 έτη. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που πρέπει να αναδειχθεί σχετικά με την κατανομή των ηλικιών είναι ότι ένα μεγάλο ποσοστό 22% των Μουσουλμάνων έχει ηλικία ανάμεσα στα 0-14 έτη και 67% ανάμεσα στα 15-59 έτη.

Age Breakdown of Religious Groups in Europe, 2010

	AGE 0-14	AGE 15-59	AGE 60+	MEDIAN AGE
Muslims	22%	67%	11%	32
Hindus	18	71	11	34
Unaffiliated	15	68	17	37
Christians	15	61	24	42
Region	15	63	22	40

Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. Figures may not add to 100% because of rounding. Only groups for which there are sufficient data are shown.

PEW RESEARCH CENTER

Η αλλαγή θρησκευμάτων δεν φαίνεται να ευνοεί σημαντικά τον μουσουλμανικό πληθυσμό, τουτέστιν δεν εντοπίζονται ανησυχητικές πρακτικές προσηλυτισμού στη περιφέρεια της Ευρώπης, ωστόσο, αυτό που αξίζει να σημειωθεί, σε σχέση με την αλλαγή θρησκευτικών πεποιθήσεων, είναι ότι ο Χριστιανισμός δείχνει να φυλλορροεί χάνοντας ένα μέρος των πιστών που αγγίζει σχεδόν τις 5 ποσοστιαίες μονάδες.

Projected Religious Composition of Europe in 2050, With and Without Religious Switching

	SCENARIO WITH SWITCHING	SCENARIO WITHOUT SWITCHING	DIFF.*
Unaffiliated	23.3%	18.7%	4.6
Muslims	10.2	10.1	0.1
Folk Religions	0.2	0.2	0.0
Christians	65.2	69.9	-4.7

* Differences are calculated from unrounded numbers.

Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. Only groups for which there are sufficient data are shown.

PEW RESEARCH CENTER

Λίγο μεγαλύτερη και βαρύνουσα παράμετρος για τη διαμόρφωση του θρησκευτικού τοπίου στην Ευρώπη φαίνεται να είναι το φαινόμενο των αυξημένων μεταναστευτικών ροών και η προσφυγική κρίση. Οι ροές αυτές (που εν μέρει ισοσταθμίζονται μεταξύ τους), ειδικά για την Ευρώπη, καταλήγουν πάντα σύμφωνα με την έρευνα του Pew στην εκτίμηση ότι το 2050 ο ευρωπαϊκός πληθυσμός θα αποτελείται σε ποσοστό 10,2% από Μουσουλμάνους, συμπεριλαμβάνοντας όμως και τους μετανάστες. Χωρίς αυτούς, το ποσοστό εκτιμάται στο 8,4%, άρα η μεταναστευτική ροή Μουσουλμάνων αυτόνομα θα αντιστοιχεί στο 1,8% του ευρωπαϊκού πληθυσμού.

Projected Religious Composition of Europe in 2050, With and Without Migration

	SCENARIO WITH MIGRATION	SCENARIO WITHOUT MIGRATION	DIFF.*
Muslims	10.2%	8.4%	1.8
Hindus	0.4	0.2	0.2
Buddhists	0.4	0.2	0.2
Other Religions	0.2	0.1	0.1
Folk Religions	0.2	0.1	0.1
Jews	0.2	0.2	0.0
Unaffiliated	23.3	24.0	-0.7
Christians	65.2	66.7	-1.5

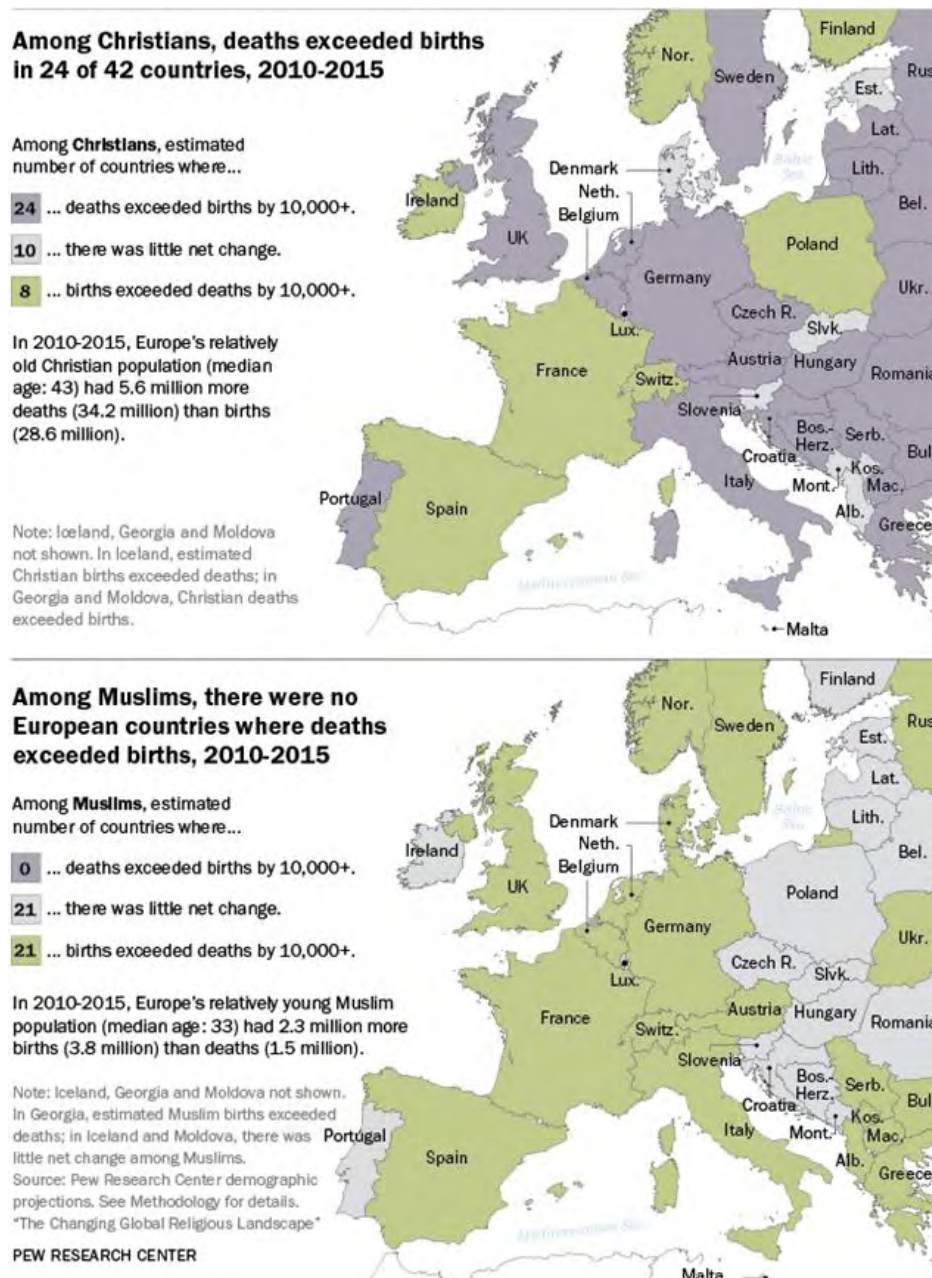
* Differences are calculated from unrounded numbers.

Source: The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. Figures may not add to 100% because of rounding.

PEW RESEARCH CENTER

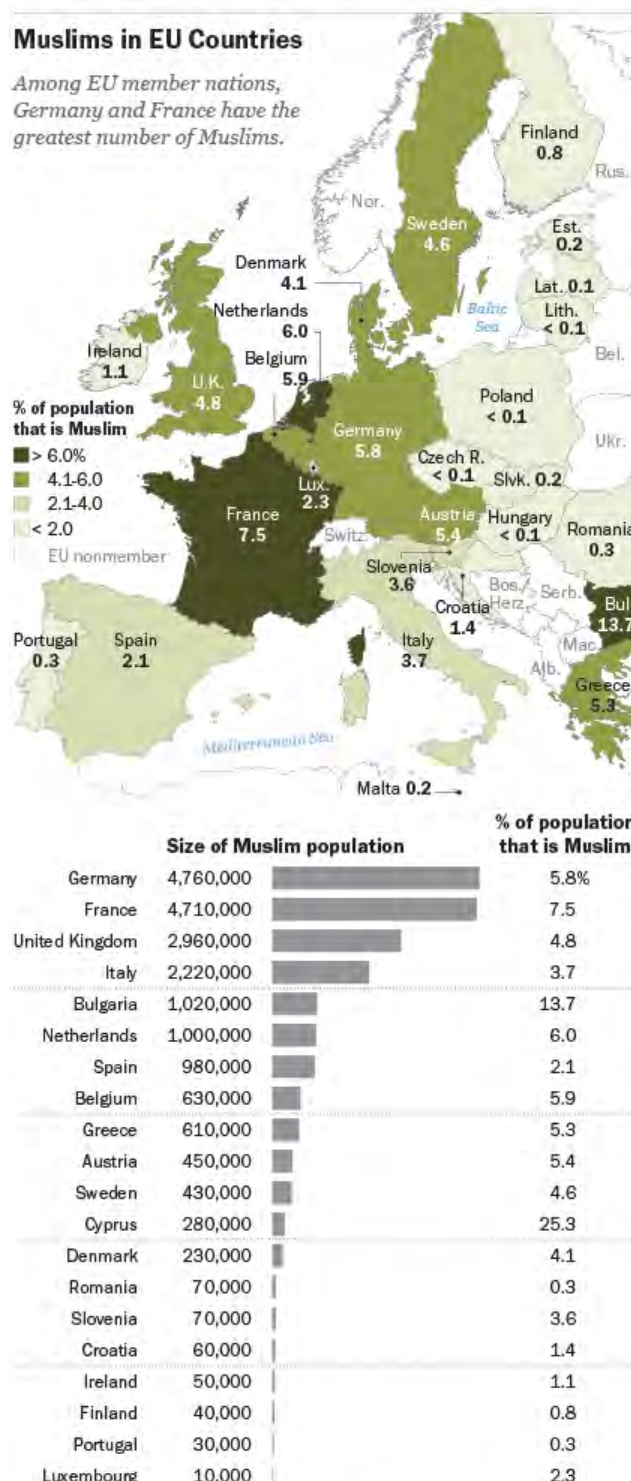
Βέβαια, πρέπει να τονίσουμε ότι η συγκεκριμένη μελέτη στηρίζεται στις τρέχουσες παρατηρούμενες ροές, οι οποίες όμως, αν συνεχιστεί π.χ. η ένταση στη Μέση Ανατολή, την Αφρική και την Τουρκία, μπορεί να αλλάξουν σημαντικά.

Τέλος, μία πολύ κατατοπιστική άποψη της πραγματικότητας για την Ευρώπη, η οποία αναδείχθηκε για πρώτη φορά στην αναθεωρημένη ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων του Pew, μας δίνει την εικόνα του τι ακριβώς συμβαίνει σε κάθε Ευρωπαϊκή χώρα σε σχέση με την «φυσική» εξέλιξη (θάνατοι vs γεννήσεις) του μουσουλμανικού πληθυσμού. Αυτό που παρατηρήθηκε είναι ότι σε καμία ευρωπαϊκή χώρα ο αριθμός των θανάτων δεν ξεπερνάει τον αριθμό των γεννήσεων όσον αφορά στους Μουσουλμάνους, γεγονός που δεν ισχύει για τις υπόλοιπες θρησκευτικές ομάδες. Συγκεκριμένα σε 21 από τις 42 εξεταζόμενες χώρες ο αριθμός των νεογνών για την περίοδο 2010-2015 είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των θανάτων. Στη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο τη Ρωσία και τη Γαλλία σημειώθηκαν τουλάχιστον 250.000 γεννήσεις περισσότερες από τους θανάτους σε κάθε μία από αυτές για το παραπάνω διάστημα. Στις υπόλοιπες 21 δεν υπήρξαν αξιόλογες διακυμάνσεις σε απόλυτους αριθμούς.

Κλείνοντας με την επισκόπηση των διαθέσιμων αριθμητικών στοιχείων για την Ευρώπη, συνοπτικά θα μπορούσαμε να εστιάσουμε στα εξής:

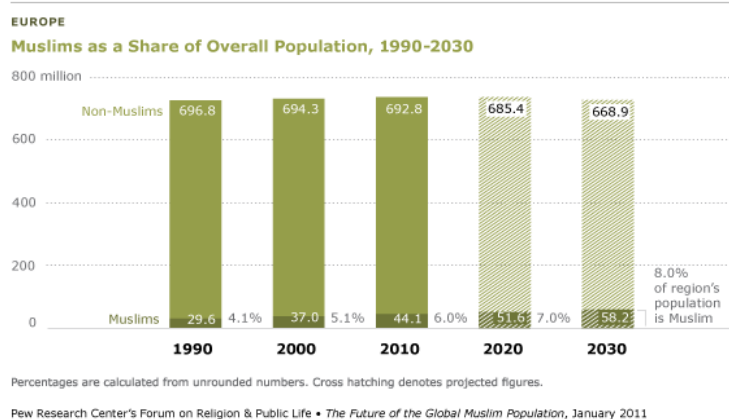
- 1) Η Γερμανία και η Γαλλία διαθέτουν τους μεγαλύτερους μουσουλμανικούς πληθυσμούς ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Τα δημογραφικά στοιχεία από τη μελέτη του Κέντρου Ερευνών Pew δείχνουν ότι για το έτος 2010 στη Γερμανία το ποσοστό ανέρχονταν σε 5,8%, ήτοι 4,8 εκ., ενώ ακολουθούσε η Γαλλία με 4,7 εκ. που αντιστοιχούν όμως σε μεγαλύτερο ποσοστό της τάξης του 7,8%. Τα πρωτεία παρά ταύτα, για την ευρωπαϊκή ήπειρο, κρατάει η Ρωσία με 14 εκ. που αντιστοιχούν στο 10% του πληθυσμού της. Ωστόσο, λόγω της ιδιομορφίας της περίπτωσης της Ρωσίας (λόγω μεγέθους) στην παρούσα εργασία θα την εξαιρέσουμε από τις αναφορές μας και δε θα ασχοληθούμε εκτενέστερα παρά μόνο εντάσσοντάς την στην επισκόπηση της Ανατολικής υπο-περιφέρειας.

Source: Pew-Templeton Global Religious Futures Project (www.globalreligiousfutures.org). Notes: All estimates for 2010. There were fewer than 10,000 Muslims in Slovakia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Estonia, the Czech Republic and Malta. Cyprus not shown on map.

PEW RESEARCH CENTER

- 2) Το ποσοστό των Μουσουλμάνων στην Ευρώπη βαίνει διαρκώς και σταθερά αυξανόμενο. Συγκεκριμένα η αύξηση κατά τις τελευταίες δεκαετίες ανέρχεται στο

1% για κάθε δεκαετία το οποίο σε αριθμούς μεταφράζεται από 29,6 εκ. το 1990 σε 44,1 εκ το 2010, ενώ με τους ίδιους ρυθμούς το 2030 θα φτάσουν στα 58 εκ. που σε ποσοστά αντιστοιχούν σε 4,1 το

1990, 6% το 2010 και την πρόβλεψη του 8% το 2030. Ενώ έως το 2030 η Γαλλία και το Βέλγιο αναμένεται να διαθέτουν ποσοστό άνω του 10% σε μουσουλμανικούς πληθυσμούς. (Πηγή: Ιστοσελίδα <http://www.globalreligiousfutures.org/>)

EUROPE
Number of Muslims in Selected Countries

Countries	ESTIMATED MUSLIM POPULATION	ESTIMATED PERCENTAGE OF POPULATION THAT IS MUSLIM	PROJECTED MUSLIM POPULATION	PROJECTED PERCENTAGE OF POPULATION THAT IS MUSLIM
	2010	2010	2030	2030
Austria	475,000	5.7%	799,000	9.3%
Belgium	638,000	6.0	1,149,000	10.2
Denmark	226,000	4.1	317,000	5.6
Finland	42,000	0.8	105,000	1.9
France	4,704,000	7.5	6,860,000	10.3
Germany	4,119,000	5.0	5,545,000	7.1
Greece	527,000	4.7	772,000	6.9
Ireland	43,000	0.9	125,000	2.2
Italy	1,583,000	2.6	3,199,000	5.4
Luxembourg	11,000	2.3	14,000	2.3
Netherlands	914,000	5.5	1,365,000	7.8
Norway	144,000	3.0	359,000	6.5
Portugal	65,000	0.6	65,000	0.6
Spain	1,021,000	2.3	1,859,000	3.7
Sweden	451,000	4.9	993,000	9.9
Switzerland	433,000	5.7	663,000	8.1
United Kingdom	2,869,000	4.6	5,567,000	8.2
Total for these countries	18,267,000	4.5	29,759,000	7.1

Population estimates are rounded to thousands. Percentages are calculated from unrounded numbers. Figures may not add exactly due to rounding. Table shows 17 of the 50 countries and territories in Europe.
Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life • The Future of the Global Muslim Population, January 2011

- 3) Όσον αφορά στις υπο-περιφέρειες⁶, η Ανατολική Ευρώπη (Ρωσία) θα συνεχίσει να διαθέτει τους μεγαλύτερους αριθμούς Μουσουλμάνων, ωστόσο η Δυτική, η Βόρεια

⁶Η Ανατολική Ευρώπη περιλαμβάνει 11 χώρες και εδάφη: Λευκορωσία, Βουλγαρία, Τσεχία, Γεωργία, Ουγγαρία, Μολδαβία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σλοβακία και Ουκρανία. Η Βόρεια Ευρώπη περιλαμβάνει

και η Νότια Ευρώπη θα έχουν τις μεγαλύτερες αυξήσεις τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ποσοστιαία σε σχέση με τους πληθυσμούς τους.

EUROPE

Estimated Number of Muslims, 1990-2030

	1990	Percent Increase 1990-2010	2010	Percent Increase 2010-2030	PROJECTED 2030
Europe	29,650,000	48.9%	44,138,000	31.9%	58,209,000
Eastern Europe	15,602,000	17.8	18,376,000	11.9	20,566,000
Northern Europe	1,526,000*	147.9	3,783,000	97.5	7,473,000
Southern Europe	8,525,000	25.3	10,682,000	28.9	13,771,000
Western Europe	3,997,000*	182.7	11,297,000	45.2	16,398,000

*Note: These numbers appear to be undercounts. See methodology for details.

Population estimates are rounded to thousands. Percentages are calculated from unrounded numbers.

Figures may not add exactly due to rounding.

EUROPE

Share of Population that is Muslim, 1990-2030

	1990	Point Change 1990-2010	2010	Point Change 2010-2030	PROJECTED 2030
Europe	4.1%	+ 1.9 pts	6.0%	+ 2.0 pts	8.0%
Eastern Europe	4.9	+ 1.3	6.2	+ 1.3	7.6
Northern Europe	1.7	+ 2.2	3.8	+ 3.1	7.0
Southern Europe	6.0	+ 1.0	6.9	+ 1.8	8.8
Western Europe	2.3	+ 3.7	6.0	+ 2.6	8.6

Figures are calculated from unrounded numbers and may not add exactly due to rounding.

Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life • *The Future of the Global Muslim Population*, January 2011

Η Δυτική Ευρώπη στην οποία συμπεριλαμβάνονται η Γαλλία, η Γερμανία και η Ολλανδία αναμένεται να έχει τη μεγαλύτερη αριθμητική αύξηση, ενώ η Βόρεια Ευρώπη στην οποία ανήκει το Ηνωμένο Βασίλειο αναμένεται να έχει τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση από 3,8% το 2010 σε 7% το 2030!

Από την άλλη, η Νότια Ευρώπη στην οποία συμπεριλαμβάνονται τα Βαλκανικά κράτη καθώς επίσης και η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Ισπανία, διαθέτουν τα μεγαλύτερα ποσοστά Μουσουλμάνων σε σχέση με τον πληθυσμό τους και αναμένεται να έχουν αξιόλογη ποσοστιαία αύξηση έως το 2030 περίπου στο 8,8% από 6,9 το 2010.

13 χώρες και εδάφη: Νησιά της Μάγχης, Δανία, Εσθονία, Νήσους Φερόε, Φινλανδία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Νήσος Μαν, Νορβηγία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο. Η Νότια Ευρώπη περιλαμβάνει 17 χώρες και εδάφη: Αλβανία, Ανδόρα, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Γιβραλτάρ, Ελλάδα, Ιταλία, Κοσσυφοπέδιο, Μάλτα, Μαυροβούνιο, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Μακεδονίας, Σαν Μαρίνο, Σερβία, Σλοβενία, Ισπανία και Πόλη του Βατικανού. Η Δυτική Ευρώπη περιλαμβάνει εννέα χώρες και εδάφη: Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μονακό, Ολλανδία και Ελβετία. Οι δύο χώρες της πλειοψηφίας των Μουσουλμάνων στην Ευρώπη είναι πράσινες.

Αν και στη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί είναι σχετικά πρόσφατοι μετανάστες (πρώτης και δεύτερης γενιάς), στην Ανατολική Ευρώπη οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί έχουν μία μακρόχρονη ιστορία ύπαρξης εκατονταετιών. Παρ' όλα αυτά στην Νοτιοανατολική Ευρώπη η μετανάστευση εξακολουθεί να παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διαφοροποίηση (αύξηση) των ποσοστών.

3.3 ΕΣΤΙΑΣΕΙΣ

Τέσσερα στοιχεία που δεν πρέπει να ξεχνάμε είναι ότι **ο αριθμός των γεννήσεων τείνει να μειώνεται μετά από διαδικασίες 'επιτυχούς' ενσωμάτωσης** στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Επίσης **τα παιδιά που γεννιούνται σε μουσουλμανικές οικογένειες δεν συνεπάγεται απαραίτητα ότι θα ακολουθήσουν την Ισλαμική θρησκεία**. Τέλος, **ταυτόχρονα με τον εξισλαμισμό λαμβάνει χώρα και μία τάση 'από-ισλαμισμού'**, ειδικότερα σε κοινωνίες με αρκετά καλό βαθμό ενσωμάτωσης, η οποία τάση ωστόσο δεν είναι πολύ εύκολο να καταγραφεί ή να καταμετρηθεί καθότι στο πλαίσιο της συγκεκριμένης θρησκείας παραδοσιακά η 'αποστασία' είναι εντόνως κατακριτέα και σε κάποιες χώρες τιμωρείται ακόμη και με θανατική ποινή. Παρ' όλα αυτά σύμφωνα με έρευνες του Pew η αλλαγή θρησκευόμενου όπως αναφέραμε και πιο πάνω, δεν επιφέρει ουσιαστικές αριθμητικές αλλαγές όσον αφορά στους Μουσουλμάνους.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στα δημογραφικά στοιχεία που επεξεργάστηκε το Pew μέχρι το 2010 προκειμένου να εφαρμόσει τα προοπτικά δημογραφικά του μοντέλα, υπήρχε **η ρήτρα της διατήρησης των τότε μεταναστευτικών ροών**. Ωστόσο το έτος 2015 υπήρξε μία χρονιά ρεκόρ σε αφίξεις αιτούντων ασύλου στην Ευρώπη κυρίως από μουσουλμανικές χώρες όπως η Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ. Περίπου 2,3 εκ. πρόσφυγες υποδέχθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Νορβηγία για το 2015. Η Γερμανία αποτέλεσε τον κύριο προορισμό των προσφύγων με ποσοστό 32% των αιτήσεων ασύλου. Η Ουγγαρία και η Σουηδία επίσης δέχθηκαν από τους μεγαλύτερους αριθμούς προσφύγων, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία που αποτελούσαν παραδοσιακούς προορισμούς κατά τη δεκαετία του 2000, δέχθηκαν το 2015 πολύ μικρότερους αριθμούς. Σημαντικό χαρακτηριστικό του κύματος των προσφύγων είναι ότι το 53% των αιτούντων ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση-Νορβηγία, είναι νέοι ενήλικες ηλικίας μεταξύ 18 και 34 ετών. Επιπροσθέτως οι άρρενες αποτελούσαν περίπου τα τρία τέταρτα (73%) του συνόλου από τις τρεις κυριότερες αφετηρίες, τη Συρία 71%, το Ιράκ 75% και το Αφγανιστάν 80% ενώ από άλλες, εξίσου

σημαντικές αφετηρίες, τα ποσοστά ήταν ακόμη μεγαλύτερα, όπως η Γκάμπια 97%, το Πακιστάν 95% και το Μπαγκλαντές 95%, δηλαδή σχεδόν εξ ολοκλήρου ανδρικός πληθυσμός. Αποτέλεσμα είναι το 2015 το 42% των αιτούντων ασύλου στην Ευρώπη να αποτελείται από νέους άνδρες ηλικίας 18 έως 34 ετών. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά κατανομής ανάμεσα στα δύο φύλα παίζουν σημαντικό ρόλο, καθώς οι πληθυσμοί που αποτελούνται από περισσότερους άνδρες τείνουν να παρουσιάζουν μικρότερα ποσοστά γεννήσεων. Αυτό όμως δεν είναι από μόνο του καθησυχαστικό, καθώς πολλοί από αυτούς τους άνδρες, αφού εδραιώσουν τη θέση τους στη νέα χώρα, θα επιδιώξουν την επανένωση των οικογενειών τους.

Κατά συνέπεια σύμφωνα με όλα τα παραπάνω στοιχεία, οι αναλυτές του Ινστιτούτου Pew, ισχυρίζονται ότι η Ευρώπη είναι ακόμη αρκετά μακριά από το να μετατραπεί σε Ευραραβία και θεωρούν κινδυνολογίες της ακροδεξιάς ιδεολογίας, και απόρροια της αυξανόμενης ισλαμοφοβίας, τις φωνές που κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου της ισλαμοποίησης της Ευρώπης. Ωστόσο θα πρέπει να μην ξεχνάμε ότι η ρευστότητα στις διεθνείς σχέσεις και οι έκρυθμες καταστάσεις μπορούν τάχιστα να διαφοροποιήσουν τους συσχετισμούς και για το λόγο αυτό το πολιτικό προσωπικό της Ευρώπης δεν θα πρέπει να εφησυχάζει, αλλά αντιθέτως να φροντίσει για την οικοδόμηση ενός τέτοιου επιπέδου ωριμότητας της κοινωνίας και του πολιτικοοικονομικού πλαισίου που θα επιτρέψουν τη διασφάλιση της διατήρησης της πολιτισμικής ταυτότητας και της ασφάλειας των Ευρωπαίων πολιτών, καθώς και των πολιτικών και οικονομικών ισορροπιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ - ΦΟΒΟΙ & ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

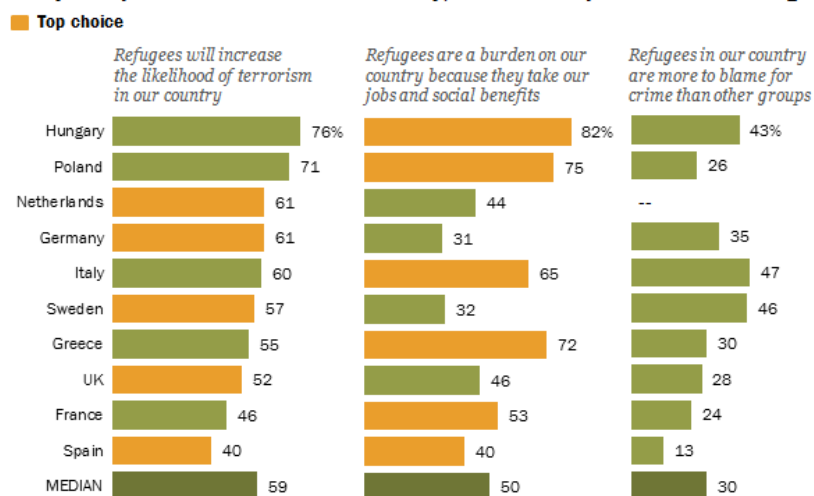
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθώς κάθε θρησκεία φέρει το δικό της πολιτισμικό και ηθικό πρότυπο, είναι μάλλον σίγουρο ότι η πληθυσμιακή άνοδος του Ισλάμ μέσα στις επόμενες δεκαετίες θα επιφέρει σημαντικές κοινωνικές αλλαγές, ειδικά στις περιοχές όπου αυτή θα είναι πιο έντονη.

Ειδικά η Ευρώπη, η οποία έχει κατορθώσει να συνδυάσει τη χριστιανική παράδοση με τη νεωτερική δημοκρατική επιλογή σε ένα ιδιότυπο μοντέλο, που, παρά τα προβλήματά του, παραμένει από τα πιο σταθερά σε δομή και επίπεδο κοινωνικών ελευθεριών. Η συντήρηση και η ομαλή εξέλιξη αυτού του μοντέλου αποτελεί διαχρονικό στοίχημα, που, όπως φαίνεται, πρέπει από τώρα να συνυπολογίσει το πώς θα διασφαλισθούν ο διάλογος και η ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ των διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων, καθώς θα αλλάζουν οι πληθυσμιακές ισορροπίες τους.

Η αθρόα εισροή προσφύγων της τελευταίας τριετίας έχει αποτελέσει ένα από τα κυρίαρχα θέματα της ακροδεξιάς ρητορικής, ενώ κυριαρχεί και στον φλέγοντα διάλογο περί εξόδου της Βρετανίας από την Ε.Ε. Όπως καταδεικνύει η δημοσκοπική έρευνα του Pew Institute, η **προσφυγική κρίση** και η απειλή της **τρομοκρατίας** είναι πολύ στενά συνδεδεμένα στη συνείδηση των ευρωπαίων. Σε 8 από τα 10 κράτη όπου ερωτήθηκαν οι πολίτες, διαπιστώθηκε ότι οι μισοί ή και περισσότεροι, πιστεύουν ότι η έλευση των προσφύγων αυξάνει την πιθανότητα της τρομοκρατίας στη χώρα τους. Ωστόσο η τρομοκρατία δεν αποτελεί τη μοναδική ανησυχία, διότι μεγάλος αριθμός πολιτών πιστεύουν ότι οι πρόσφυγες

Many Europeans concerned with security, economic repercussions of refugee crisis

Note: Netherlands excluded on question about crime (Q51b) due to administrative error.

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q51a-c.

PEW RESEARCH CENTER

θα αποτελέσουν ένα πολύ σοβαρό οικονομικό 'βαρίδι' το οποίο θα δυσχεράνει την αγορά εργασίας και θα επιβαρύνει το κοινωνικό κράτος σε σχέση με τις παροχές και τις κοινωνικές δομές πρόνοιας. Στα μισά από τα κράτη η

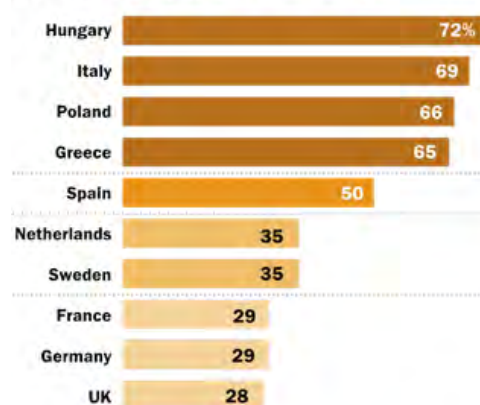
πλειοψηφία των πολιτών θεωρεί ότι οι πρόσφυγες θα τους αφαιρέσουν δουλειές και κοινωνικά προνόμια. Οι Πολωνοί, οι Ούγγροι, οι Ιταλοί και οι Γάλλοι προσδιορίζουν την οικονομική και προνοιακή επιβάρυνση ως το πιο ανησυχητικό παρελκόμενο, ενώ μόνο στη Σουηδία και τη Γερμανία θεωρούν ότι οι εργασιακές δεξιότητες των μεταναστών δίνουν προστιθέμενη αξία και ενδυναμώνουν την οικονομία των κρατών τους. Μικρότερο είναι το ποσοστό αυτών που συνδέουν τους μετανάστες με την εγκληματικότητα, αν και περίπου το ½ των Ιταλών και των Σουηδών δηλώνουν ότι, οι αλλοδαποί ευθύνονται για το μεγαλύτερο ποσοστό των εγκληματικών δραστηριοτήτων στις χώρες τους.

4.2 ΤΙ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ

Όπως διαπιστώθηκε από τα στοιχεία που παρουσιάσαμε και στην προηγούμενη ενότητα, η πρόσφατη προσφυγική κρίση έφερε στην Ευρώπη ανθρώπους κατά κύριο λόγο από μουσουλμανικά έθνη, όπως η Συρία και το Ιράκ. Μεταξύ των Ευρωπαίων, οι αντιλήψεις για τους πρόσφυγες επηρεάζονται εν μέρει από την αρνητική στάση απέναντι στους Μουσουλμάνους που ζουν ήδη στην Ευρώπη. Στην Ουγγαρία, την Ιταλία, την Πολωνία και την Ελλάδα, περισσότεροι από έξι στους δέκα, λένε ότι έχουν μια δυσμενή γνώμη για τους Μουσουλμάνους στη χώρα τους, μια άποψη που μοιράζεται τουλάχιστον ένας στους τέσσερις σε κάθε έθνος που ερωτήθηκε. Χωρικά ωστόσο, η μεγαλύτερη δυσαρέσκεια εντοπίζεται στην ανατολική και νότια Ευρώπη όπως εμφανώς διακρίνεται στον παρακάτω χάρτη.

Views of Muslims more negative in eastern and southern Europe

Unfavorable view of Muslims in our country

Note: In Poland, question was asked of a subsample of 686 respondents.

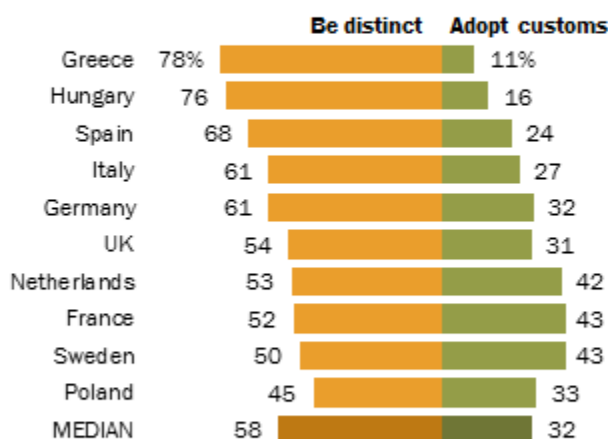
Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q36c.

PEW RESEARCH CENTER

Ενδιαφέρον προκαλεί και η άποψη μεγάλου μέρους των Ευρωπαίων, ότι οι Μουσουλμάνοι δεν είναι διατεθειμένοι να συμμετέχουν στις ευρύτερες κοινωνικές δομές και να ενσωματωθούν, υιοθετώντας τις συνήθειες και τις παραδόσεις της χώρας που τους φιλοξενεί. Η κυρίαρχη άποψη στα περισσότερα έθνη που ρωτήθηκαν είναι ότι οι Μουσουλμάνοι επιθυμούν να αποτελούν ένα ξεχωριστό κομμάτι της κοινωνίας με τα δικά τους έθιμα και τρόπο ζωής.

Most Europeans say Muslims in their country want to be distinct

Do you think most Muslims in our country today want to adopt our country's customs and way of life or do you think they want to be distinct from the larger society?

Note: Volunteered category "Both" not shown.

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey. Q71.

PEW RESEARCH CENTER

Ενώ οι περισσότεροι Ευρωπαίοι πιστεύουν ότι οι αυξανόμενοι αριθμοί προσφύγων θα αυξήσουν την τρομοκρατία, λίγοι είναι αυτοί που συνδέουν τους Μουσουλμάνους που ζούνε ήδη στις χώρες τους, με το κύμα τρομοκρατίας, είτε ως υπαίτιους, είτε ως υποστηρικτές.

4.2.1 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Το ποσοστό του κοινού που πιστεύει ότι οι περισσότεροι ή πολλοί Μουσουλμάνοι στις χώρες τους υποστηρίζουν οργανώσεις όπως το ISIS, είναι λιγότερο από 50% σε κάθε έθνος που ερωτήθηκε. Παρά ταύτα το 46% των Ιταλών, το 37% των Ούγγρων, το 35% των Πολωνών και το 30% των Ελλήνων, πιστεύουν ότι οι Μουσουλμάνοι στις χώρες τους διάκινται θετικά προς τις εξτρεμιστικές οργανώσεις. Στις προαναφερθείσες χώρες οι

ερωτώμενοι εξέφρασαν πιο έντονα αρνητικές απόψεις και προβληματισμούς σε σχέση με τους πρόσφυγες και γενικότερα τις μειονότητες.

4.2.2 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑΣ

Περαιτέρω, η συγκεκριμένη εμπειρική μελέτη έδειξε ότι η προσφυγική κρίση έφερε έντονα στο προσκήνιο την αντιπαράθεση απόψεων, από ποικίλα ιδεολογικά υπόβαθρα, αναφορικά με τις μειονότητες και την πολυπολιτισμικότητα και το κατά πόσο η τελευταία λειτουργεί ως παράγοντας βελτίωσης της ποιότητας ζωής δημιουργεί πιο λειτουργικές κοινωνίες και συμβάλλει στην κοινωνικοοικονομική αναβάθμιση.

4.2.3 ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΗΛΙΚΙΑ

Σε όλο το φάσμα των ερωτήσεων στις οποίες υποβλήθηκαν, οι συμμετέχοντες στην έρευνα που ανήκουν ιδεολογικά στο κεντροδεξιό έως ακροδεξιό τόξο, εξέφρασαν πιο αρνητικές απόψεις απέναντι στις μειονότητες και λιγότερο ενθουσιασμό απέναντι στην πολυπολιτισμικότητα των κοινωνιών. Για παράδειγμα δυσμενή άποψη για τους Μουσουλμάνους έχουν αυτοί που τοποθετούν τον εαυτό τους στο δεξιό ιδεολογικό φάσμα. Στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις απόψεις των αριστερών και των δεξιών παρουσιάζονται στην Ελλάδα, όπου το 81% των υποστηρικτών της δεξιάς έχουν αρνητική άποψη για τους Μουσουλμάνους, ενώ το 50% (-31 μονάδες) των αριστερών εξέφρασαν αρνητική άποψη. Το ίδιο συμβαίνει και στη Γερμανία, την Ιταλία, την Ολλανδία, τη Σουηδία, την Ισπανία, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Παρομοίως οι υποστηρικτές ακροδεξιών κομμάτων εκφράζουν μεγαλύτερη δυσαρέσκεια για τους πρόσφυγες και τους Μουσουλμάνους, καθώς και περισσότερες αμφιβολίες για τα κοινωνικά οφέλη της πολυπολιτισμικότητας.

Ωστόσο, οι ιδεολογικές καταβολές δεν είναι το μόνο κριτήριο που διαφοροποιεί τις απόψεις των ερωτηθέντων. Σημαντικό ρόλο παίζουν εξίσου το **επίπεδο της εκπαίδευσης** (μορφωτικό επίπεδο) και **η ηλικία**. Τα συμπεράσματα είναι ότι οι πιο ηλικιωμένοι και λιγότερο ‘μορφωμένοι’ είναι πιο αρνητικά διακείμενοι απέναντι σε πρόσφυγες και μειονότητες.

Those on ideological right more negative toward Muslims

Unfavorable view of Muslims in our country

	Left %	Center %	Right %	Right-left Diff
Greece	50	65	81	+31
Germany	17	26	47	+30
Italy	50	70	79	+29
Netherlands	17	37	42	+25
Sweden	21	32	42	+21
Spain	44	47	63	+19
France	21	26	39	+18
UK	18	29	33	+15

Note: Only statistically significant differences shown.

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q36c.

PEW RESEARCH CENTER

Those with less education say increasing diversity makes their country a worse place to live

An increasing number of people of many different races, ethnic groups and nationalities in our country makes this country a worse place to live

	Less education %	More education %	Diff
Netherlands	43	22	-21
UK	37	17	-20
Spain	26	12	-14
Sweden	30	17	-13
Germany	39	27	-12
France	27	17	-10

Note: Only statistically significant differences shown. For the purpose of comparing educational groups across countries, we standardize education levels based on the UN's International Standard Classification of Education (ISCED). The lower education category is secondary education or below and the higher category is postsecondary or above.

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q44.

PEW RESEARCH CENTER

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι τα κυριότερα σημεία που αναδεικνύει η έρευνα είναι ότι:

- όσοι πρόσκεινται στο δεξιό ιδεολογικό φάσμα εμφανίζονται να είναι πιο αρνητικά διακείμενοι απέναντι σε Μουσουλμάνους και μειονότητες,
- μεγάλο μέρος των ευρωπαίων θεωρούν ότι οι Μουσουλμάνοι επιδεικνύουν μηδαμινή ή περιορισμένη διάθεση υιοθέτησης των συνηθειών και έλλειψη πρόθεσης ενσωμάτωσης στις δυτικές κοινωνίες
- η γνώση της γλώσσας θεωρείται από το σύνολο των ευρωπαίων ως πολύ σημαντική προϋπόθεση ενσωμάτωσης, ενώ οι υποστηρικτές της δεξιάς εμφανίζονται πιο συντηρητικοί/απαιτητικοί αναφορικά με τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται από τους νεοεισερχόμενους σε μία χώρα προκειμένου να θεωρηθούν 'πολίτες' της χώρας (θεωρούν βασικά τη γνώση της γλώσσας, τη συμβατότητα της θρησκείας και της κουλτούρας, τις κοινές παραδόσεις, την πρόθεση ενσωμάτωσης κλπ), στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία σε αντίθεση με τους νέους οι οποίοι σε πολύ μικρά ποσοστά θεωρούν το θρήσκευμα ως βασικό κριτήριο επικαθορισμού της εθνικότητας.

To young Europeans, Christianity is less central to nationality

Being a Christian* is very important for being truly (survey country nationality)

	18-34 %	35-49 %	50+ %	Youngest- oldest gap
Greece	39	49	65	-26
UK	7	12	26	-19
Germany	0	10	16	-16
Hungary	20	28	35	-15
Italy	26	19	40	-14
Netherlands	2	4	13	-11
Poland	29	33	39	-10
Sweden	2	5	10	-8
Spain	7	6	13	-6

*In Italy, Poland and Spain, asked "Catholic."

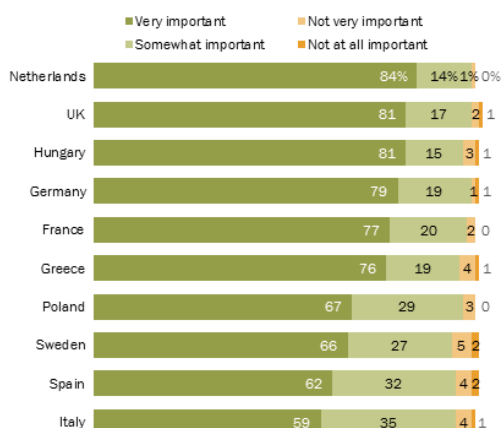
Note: Only statistically significant differences shown.

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q85c.

PEW RESEARCH CENTER

Ability to speak the national language viewed as very important across Europe

Being able to speak our national language is ___ for being truly (survey country nationality)

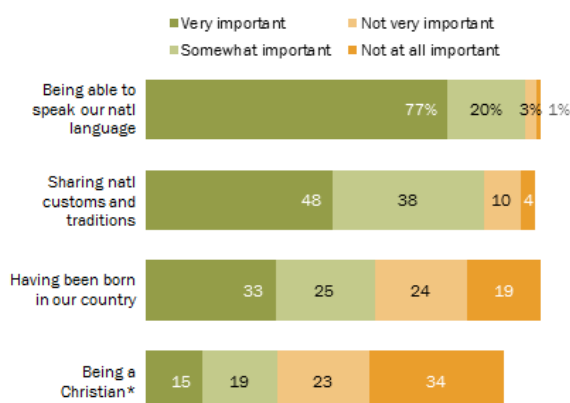
Note: In France asked "French," in Germany asked "German," in Greece asked "Greek," in Hungary asked "Hungarian," in Italy asked "Italian," in the Netherlands asked "Dutch," in Poland asked "Polish," in Spain asked "Spanish," in Sweden asked "Swedish" and in the UK asked "English." English is the most commonly spoken language in the UK, but there is no official national language.

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey. Q85b.

PEW RESEARCH CENTER

Language crucial to national identity

Some people say the following things are important for being truly (survey country nationality). Others say they are not important. How important do you think each of the following is?

*In France, Germany, Greece, Hungary, Netherlands, Sweden and the UK asked "Christian"; in Italy, Poland and Spain asked "Catholic."

Note: Percentages are medians based on 10 European countries.

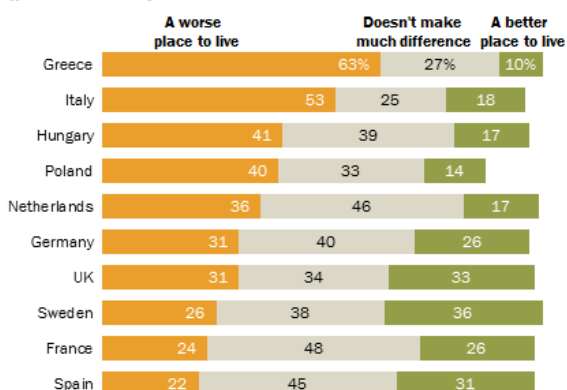
Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey. Q85a-d.

PEW RESEARCH CENTER

- οι Ευρωπαίοι δεν έχουν πειστεί ότι η διαφορετικότητα είναι κάτι το θετικό για τη χώρα τους και ειδικότερα οι υποστηρικτές της δεξιάς, αλλά και όσοι διαθέτουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, πιστεύουν ότι η πολυπολιτισμικότητα κάνει τη ζωή τους χειρότερη

Few say growing diversity makes their country a better place to live

Overall, do you think having an increasing number of people of many different races, ethnic groups and nationalities in our country makes this country a better place to live, a worse place to live or doesn't make much difference either way?

Source: Source Spring 2016 Global Attitudes Survey. Q44.

PEW RESEARCH CENTER

- Όσοι έχουν αρνητική γνώμη για τους Μουσουλμάνους τείνουν να πιστεύουν περισσότερο ότι οι πρόσφυγες αποτελούν ένα είδος απειλής για τη χώρα τους, τόσο σε επίπεδο ασφάλειας (τρομοκρατία) όσο και σε επίπεδο οικονομίας (ανεργία κλπ).

Perceived refugee threat higher among those with negative view of Muslims

Among those with a ___ view of Muslims in our country, % saying a large number of refugees leaving countries like Iraq and Syria is a major threat

	Favorable %	Unfavorable %	Diff
UK	40	80	+40
Sweden	10	50	+40
Germany	19	58	+39
Netherlands	24	59	+35
Greece	46	80	+34
France	35	69	+34
Poland	51	81	+30
Italy	44	74	+30
Hungary	52	76	+24
Spain	30	54	+24

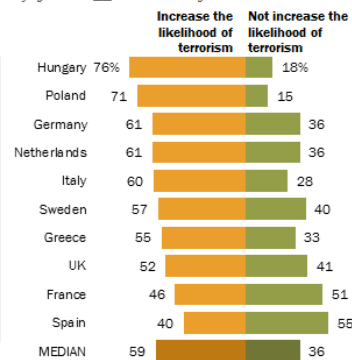
Note: Differences shown are statistically significant.

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q22g.

PEW RESEARCH CENTER

Many Europeans concerned refugees will increase domestic terrorism

Refugees will ___ in our country

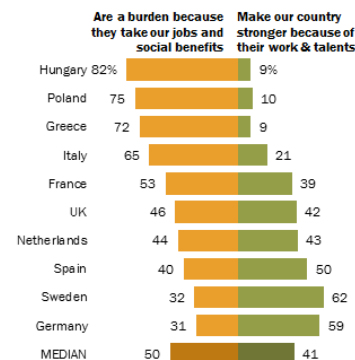

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q51c.

PEW RESEARCH CENTER

Many say refugees will have a negative economic impact

Refugees ...

Source: Spring 2016 Global Attitudes Survey, Q51a.

PEW RESEARCH CENTER

Σε παρόμοια συμπεράσματα καταλήγει και η έρευνα που πραγματοποίησε ο καθηγητής Brad Blitz του βρετανικού Πανεπιστημίου Middlesex, συνθέτοντας στοιχεία από τρεις παράλληλες μετρήσεις: την European Social Survey 2014-2015, την pew Global Attitudes Survey 2016 και την Amnesty Welcome Index 2016, αναφέροντας περαιτέρω ότι οι Ευρωπαίοι προτιμούν να δεχτούν στο έδαφός τους πληθυσμούς υψηλού μορφωτικού επιπέδου, που μιλούν τη γλώσσα τους και προτίθενται να υιοθετήσουν τον τρόπο ζωής τους. Καταγράφει αξιοσημείωτη εχθρότητα έναντι Σύρων και Ιρακινών προσφύγων, οι οποίοι σε μεγαλύτερους αριθμούς λαμβάνουν καθεστώς διεθνούς προστασίας, καθώς το αφήγημα που χρησιμοποιούν πολλές ευρωπαϊκές ηγεσίες μπερδεύει τους πολίτες με αποτέλεσμα να συγχέουν πρόσφυγες με μετανάστες, αμφισβητώντας το δικαίωμα των προσφύγων σε προνομιακό στάτους λόγω προέλευσης από εμπόλεμες ζώνες ή εφόσον διώκονται. Η έρευνα του Blitz έδειξε επίσης ότι υπάρχει **σαφής προτίμηση στην παροχή οικονομικής βοήθειας στις χώρες εκτός ΕΕ που φιλοξενούν πρόσφυγες, αντί παροχής ασύλου από κράτη – μέλη**, ενώ το δικαίωμα στην απόκτηση στάτους διεθνούς προστασίας υποβαθμίζεται, όταν στα κριτήρια υπεισέρχονται παράγοντες όπως το θρησκευτικό/πολιτισμικό υπόβαθρο των υποψηφίων, η δυνατότητα συνεισφοράς τους στο κράτος πρόνοιας, η γνώση της γλώσσας και το μορφωτικό τους επίπεδο, αλλά και πιο ευαίσθητα ζητήματα, όπως η ατομική ασφάλεια και το ενδεχόμενο αλλοίωσης της εθνικής ταυτότητας.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί, ότι η ανησυχία σε σχέση με τους πρόσφυγες και τους Μουσουλμάνους δεν σχετίζεται τόσο στενά με τους αριθμούς ή την αύξηση των

προσφυγικών ροών στα εκάστοτε κράτη, αλλά περισσότερο σχετίζεται με την παγιωμένη κοινή γνώμη ανάμεσα στους πολίτες⁷.

Αυτός είναι και ο λόγος που κάνει τόσο σημαντική τη διερεύνηση των απόψεων που φέρουν οι Ευρωπαίοι πολίτες σε σχέση με τις διάφορες όψεις των κοινωνικών φαινομένων, αφού πολλές φορές τα πραγματολογικά στοιχεία και οι αριθμοί, ενώ είναι σημαντικά να τα γνωρίζουμε, δεν είναι τόσο ικανά να διαμορφώσουν και να επηρεάσουν πολιτικές, όσο η περιρρέουσα ατμόσφαιρα.

4.3 Ο ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ - Ο ΦΟΒΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η πτυχή του φόβου και της ασφάλειας αποτελεί το δομικό υπόβαθρο της κρίσης, η οποία είναι εν μέρη απόρροια του πυκνού χρόνου και της δυναμικής των αριθμών, συνδυαστικά με την τρομοκρατική απειλή που μεταφέρθηκε στους κόλπους της Ευρώπης και τη συσσώρευση αποσταθεροποιητικών καταστάσεων περιμετρικά της Γηραιάς Ηπείρου. Για την Ευρώπη η προσφυγική κρίση μετατράπηκε σε πολλαπλές και άρρηκτα συνδεδεμένες κρίσεις που αφορούν:

στην προστασία των εξωτερικών συνόρων,

στην αμφισβήτηση της λειτουργίας ενός βασικού πυλώνα της υπόστασής της όπως η ελεύθερη μετακίνηση (ζώνη Σένγκεν),

στη συνοχή, με τις ενδοευρωπαϊκές τριβές να εξελίσσονται σε ρήξη και αφύπνιση του εθνικισμού,

στον ανθρωπισμό, καθώς η μεταχείριση που επιφυλάχθηκε στους πρόσφυγες αποσκοπούσε στην αποτροπή εισόδου μεγαλύτερων αριθμών

και στην ασφάλεια με ευρύτατες προεκτάσεις (δημογραφική, οικονομική, εργασιακή αλλά και σωματικής ακεραιότητας)

Η ασφάλεια λοιπόν αποτελεί ζητούμενο και προτεραιότητα και οι κυριότεροι φόβοι των ευρωπαίων πολιτών συνίστανται στα εξής:

---

⁷Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας pew Global Attitudes Survey 2016 δεν είναι απαραίτητο οι χώρες με τους μεγαλύτερους μουσουλμανικούς – προσφυγικούς πληθυσμούς να έχουν και την πιο αρνητική άποψη αλλά η στάση των πολιτών ανά κράτος περισσότερο σχετίζεται με το ιδεολογικό υπόβαθρο των ερωτώμενων και το γενικότερο πολιτικοοικονομικό κλίμα που επικρατεί στη χώρα τους.

- α) τον σημαντικό βαθμό έκθεσης στην τρομοκρατία
- β) τη διασύνδεση τρομοκρατίας-προσφυγομεταναστευτικών ροών⁸
- γ) την ταύτιση της τρομοκρατίας με το Ισλάμ
- δ) την αίσθηση πως οι αριθμοί δεν είναι διαχειρίσιμοι και πως η ενσωμάτωσή τους στην οικονομική δραστηριότητα θα γίνει σε βάρος των γηγενών⁹
- ε) την ανησυχία για την απροσδιόριστη κατάληξη που μπορεί να έχει η ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, κάτι που ενδεχομένως να τους οδηγήσει στην γκετοποίηση και εν συνεχεία στη ριζοσπαστικοποίηση και
- στ) την αγωνία για τη δημογραφική αλλοίωση της Ευρώπης, λόγω γερασμένου πληθυσμού και υπογεννητικότητας σε αντίθεση με τη νεανικότητα και αυξημένη γεννητικότητα των Μουσουλμάνων.

Αν και πολλοί στην Ευρώπη αναγνωρίζουν τη δυνατότητα θετικής συμβολής των αλλοδαπών εργαζομένων, είτε στο συνταξιοδοτικό σύστημα, είτε στην αγορά εργασίας, ωστόσο κάθε τρομοκρατική ενέργεια σε ευρωπαϊκό έδαφος που συνδέεται -έστω και με αμυδρή υποψία- με την εισροή προσφύγων ενισχύει πανευρωπαϊκά τα φοβικά σύνδρομα, εφόσον εγείρει κινδύνους ασφαλείας που εύλογα στη δημόσια συζήτηση υπερτερούν έναντι ενδεχόμενων κερδών στο οικονομικό πεδίο ή πολύ περισσότερο έναντι ζητημάτων ηθικής υποχρέωσης και ανθρωπισμού. (Κ. Φίλης, 2017.)

⁸Στο Ευρωβαρόμετρο 85 (Ιούλιος 2016) το προσφυγικό/μεταναστευτικό καταλαμβάνει την πρώτη θέση στα σημαντικότερα ζητήματα για τους Ευρωπαίους πολίτες με 48% από 23% στο τέλος του 2014, ενώ η τρομοκρατία εκτοξεύεται στο 39% (δεύτερη θέση), από 10% το 2014. Ενδεικτικό είναι ότι η οικονομική κατάσταση και η ανεργία ακολουθούν με 19% και 16% αντίστοιχα. Σ' αυτή την εξέλιξη έχουν συμβάλει τα μάλα οι πληροφορίες που δίδονται από τους οργανισμούς ασφάλειας και πληροφοριών, καθώς τόσο η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή-Ακτοφυλακή Frontex όσο και η Europol κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου και προειδοποιούν ότι μαχητές του 'Ισλαμικού Κράτους' εξοπλίζουν πρόσφυγες που βρίσκονται ήδη στο ευρωπαϊκό έδαφος και έχουν ριζοσπαστικοποιηθεί στις χώρες καταγωγής τους προκειμένου να επεκτείνουν τις ξένες επιχειρήσεις τους. Η Europol συγκεκριμένα έχει ανακοινώσει ότι το 2016 υπήρξαν πάνω από 300 περιπτώσεις στις οποίες τζιχαντιστές προσπάθησαν να στρατολογήσουν πρόσφυγες που βρίσκονται ήδη στην Ευρώπη. (www.greekamericannewagency.com)

⁹Ένα εκατομμύριο πρόσφυγες πέρασαν τη Μεσόγειο το 2015, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ. Πρόκειται για παγκόσμιο ρεκόρ μετακίνησης ανθρώπων. Η εντυπωσιακή αυτή αύξηση του αριθμού των προσφύγων σε σύγκριση με το 2014 προήλθε από τη Συρία, ενώ ακολούθησε το Αφγανιστάν σε απόλυτους αριθμούς και το Ιράκ κατά κεφαλήν. Βέβαια εκτός από την εμπόλεμη σύρραξη στη Συρία που ανάγκασε μεγάλο μέρος του πληθυσμού να εγκαταλείψει τη χώρα, υπάρχουν εστίες αστάθειας και στην ευρύτερη περιφέρεια της Ευρώπης, όπως τη Μέση Ανατολή (Συρία, Ιράκ, Υεμένη,) στη Λιβύη, την Ερυθραία, τη Σομαλία και στην Υποσαχάρια Αφρική. Εντούτοις στην πρώτη δεκάδα αιτούντων άσυλο το 2015 βρίσκουμε πολίτες από το Κόσσοβο, την Αλβανία, το Πακιστάν και την Ουκρανία. Φαίνεται δηλαδή πως αρκετές χιλιάδες εκμεταλλεύτηκαν τη συγκυρία για να αναζητήσουν σε χώρες της ΕΕ ένα καλύτερο και οικονομικά ασφαλέστερο μέλλον, πέραν αυτών που προσέφυγαν σε αυτές για να ξεφύγουν από πολεμικές καταστάσεις.

Περαιτέρω οι σαλαφιστές τζιχαντιστές, ποντάρουν εμφανώς στη διαίρεση των κοινωνιών, επιδιώκοντας τη στοχοποίηση συνολικά του μουσουλμανικού στοιχείου εντός της Ευρώπης για να δυσκολέψουν την κοινωνικοποίηση και των πιο μετριοπαθών. Η καχυποψία προς τους Μουσουλμάνους φέρεται να διευκολύνει τους ακραίους της Τζιχάντ των οποίων ο στόχος είναι να δημιουργήσουν ρήγματα στις δυτικές κοινωνίες με σκοπό την υπονόμηση της ευρωπαϊκής Δημοκρατίας. Κατά άλλους, στόχος του ακραίου Ισλάμ είναι η καταστροφή του αντιπάλου κοινωνικού οικοδομήματος και συστήματος αξιών προκειμένου να επεκταθεί το ‘κράτος του Θεού’ (Νταρ αλ Ισλάμ) σε περιοχές οι οποίες ανθίστανται στο να ασπαστούν τη Σαρία και συνεπώς ανήκουν στον ‘κόσμο του Πολέμου’ (Νταρ αλ Χαρμπ) (Αν. Ανδριανόπουλος, 2015).

Η επιθυμία τους για τη Δύση, η οποία λόγω της αδυναμίας να εκπληρωθεί έχει από τους ίδιους απωθηθεί (απωθημένο) έχει γίνει το ανεστραμμένο είδωλο ενός θαυμασμού ο οποίος μετατράπηκε σε επιθυμία καταστροφής και εκμηδενισμού (Α. Badiou, 2016).

Κλείνοντας και ολοκληρώνοντας το συγκεκριμένο κεφάλαιο που αφορούσε σε πραγματολογικά στοιχεία και στους ‘φόβους’ που ανακύπτουν όλο και εντονότεροι για τους πολίτες της Ευρώπης με όλα τα συνακόλουθα που μπορούν να επιφέρουν τα φοβικά αισθήματα, ίσως αξίζει να φωτίσουμε και μία τελευταία **πηγή φόβου** που συνδέεται με όσα θίξαμε στην αρχή του κεφαλαίου αναφορικά με τα ποσοστά και τους ‘αριθμούς’, που ενδεχόμενα κάνει εντονότερες τις ανησυχίες τουλάχιστον για όσους ασπάζονται τη θεωρία που αναπτύσσει ο Peter Hammond στο βιβλίο του ‘Slavery, Terrorism and Islam: The Historical Roots and Contemporary Threat’ (2010), ο οποίος υποστηρίζει ότι οι διεκδικητικές κινητοποιήσεις των μειονοτήτων, εν προκειμένω των Μουσουλμάνων, έχουν στόχο κατ’ αρχήν την κατοχύρωση κάποιων ‘δικαιωμάτων’, τα οποία όμως στη συνέχεια εξελίσσονται σε επιλογές επιθετικές ή καταπιεστικές για τις άλλες πληθυσμιακές ομάδες μιας χώρας. Στη διαδικασία αυτή οι αριθμοί έχουν εξέχουσα σημασία. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Hammond, όταν οι ανεκτικές, πολυπολιτισμικές και “πολιτικά ορθές” κοινωνίες κάνουν δεκτές μία σειρά από απαιτήσεις των μουσουλμανικών μελών τους, κάποια άλλα ζητήματα αρχίζουν να γίνονται ορατά και βαθμιαία κυρίαρχα. Όταν ο αριθμός των Μουσουλμάνων δεν ξεπερνά το 1% του πληθυσμού τότε αυτοί εμφανίζονται φιλήσυχοι, προάγουν την ειρήνη και δείχνουν διατεθειμένοι να ασχοληθούν μόνο με την καθημερινότητά τους. Εκ των πραγμάτων δε, η ενσωμάτωσή τους γίνεται απρόσκοπτα και απροβλημάτιστα. Όταν ο αριθμός των Μουσουλμάνων κατοίκων προσεγγίζει το 2% έως 5% αρχίζουν να παρατηρούνται κάποιες δράσεις προσηλυτισμού άλλων μειονοτήτων ή ομάδων

του πληθυσμού που αισθάνονται περιθωριοποιημένοι και εξαιρεμένοι (πχ φυλακισμένοι κλπ). Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται ήδη σε χώρες όπως η Δανία η Γερμανία, η Βρετανία, η Ισπανία, η Ταϊλάνδη κλπ. Μόλις το ποσοστό ξεπεράσει το 5% οι πιέσεις που ασκούνται υπερβαίνουν το επίπεδο της κοινότητας και μεταβάλλονται σε έντονες διεκδικήσεις σε πολιτειακό επίπεδο. Οι διεκδικήσεις αυτές μπορούν να εκτείνονται από ασήμαντες πτυχές της καθημερινής ζωής, όπως λόγου χάριν, την εισαγωγή ειδικού ‘καθαρού’ Halal ισλαμικού φαγητού σε σουπερμάρκετ, σχολεία κλπ, μέχρι σοβαρά ζητήματα που υπονομεύουν την ευνομία της πολιτείας και τις αρχές των καθιερωμένων δημοκρατικών πολιτευμάτων των κρατών μελών, όπως είναι τα αιτήματα για αυτοδιοίκηση με βάση τον Ισλαμικό Νόμο (Σαρία) ή τη δημιουργία της ‘Θρησκευτικής Ισλαμικής Αστυνομίας’¹⁰, η αλλιώς Αστυνομία της Σαρία και η επάνδρωσή της από Μουσουλμάνους που θα διασφαλίζουν την τήρηση και συμμόρφωση των μελών των μουσουλμανικών κοινοτήτων στα ήθη έθιμα και νόμους του Ισλάμ.

¹⁰ Στη Σαουδική Αραβία η ‘θρησκευτική αστυνομία’ είναι επιφορτισμένη με την επιβολή της Σαρία, όπως ορίζεται από την κυβέρνηση, αποτελείται από υπαλλήλους και εθελοντές. Συχνά συνοδεύεται από αστυνομικούς. Έχει την εξουσία να συλλαμβάνει άνδρες και γυναίκες που συναναστρέφονται χωρίς να έχουν κάποια επίσημη σχέση, άτομα που εμπλέκονται σε ομοφυλοφιλική συμπεριφορά ή πορνεία, να επιβάλλει τον ισλαμικό κώδικα ενδυμασίας και το κλείσιμο των καταστημάτων κατά τις ώρες της προσευχής. Επίσης επιβάλλει τους μουσουλμανικούς διατροφικούς κανόνες, απαγορεύει την κατανάλωση ή την πώληση οινοπνευματωδών ποτών και χοιρινού και κατάσχει προϊόντα και μέσα που θεωρούνται αντι-ισλαμικά (όπως CD/DVD διαφόρων δυτικών μουσικών συγκροτημάτων, τηλεοπτικά σώου και ταινίες που θεωρούνται αντίθετα με τη Σαρία κ.ά.). Ακόμα, εμποδίζουν τον προσηλυτισμό σε άλλες θρησκείες.

Μεταξύ των υποθέσεων για τις οποίες έχει κατακριθεί η ‘θρησκευτική αστυνομία’, περιλαμβάνεται η μαστίγωση για την τιμωρία των παραβατών. Ίσως το πλέον σοβαρό περιστατικό που τους αποδίδεται είναι αυτό που συνέβη το 2002, όταν εμπόδισαν μαθήτριες να βγουν από ένα σχολικό κτίριο που καιγόταν, επειδή τα κορίτσια δεν είχαν την κατάλληλη ενδυμασία και δεν συνοδεύονταν από άνδρα. Τότε κήκαν δεκαπέντε κορίτσια και 50 έπαθαν εγκαύματα. Ακολούθησε μεγάλη δημόσια κριτική, τόσο στο εσωτερικό της Σ. Αραβίας όσο και διεθνώς. Άλλο περιστατικό που προκάλεσε αντιδράσεις ήταν η καταδίωξη με αυτοκίνητο δύο αδελφών επειδή από το ηχητικό σύστημα του αυτοκινήτου άκουγαν πατριωτικά τραγούδια. Η καταδίωξη κατέληξε στο θάνατό τους. Το περιστατικό καταγράφηκε από κάμερα κινητού τηλεφώνου και πήρε δημοσιότητα, αναγκάζοντας τον αρχηγό της Ισλαμικής Αστυνομίας να το καταδικάσει και να διεξάγει έρευνα.

(Πηγή: el.wikipedia.org/wiki/Ισλαμική_θρησκευτική_αστυνομία) Στην Ευρώπη ωστόσο δεν αναγνωρίζεται και ούτε επιτρέπεται η οποιαδήποτε θρησκευτική αστυνομία από καμία θρησκεία. Οι ομάδες αυτές είναι στην πραγματικότητα συμμορίες θρησκόληπτων που διαπράττουν το έγκλημα της αντιποίησης Αρχής. Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια σε ευρωπαϊκές πόλεις όπως το Αμβούργο αλλά και στην πόλη Wuppertal, κοντά στο Ντίσλεντορφ, όπου μια ομάδα εμφανίστηκε με γιλέκα που έγραφαν πάνω «Αστυνομία Σαρία» και προέτρεπαν τους περαστικούς να σταματήσουν να πίνουν αλκοόλ και να απέχουν από τα τυχερά παιχνίδια ώστε να εφαρμόζονται οι ισλαμικοί κανόνες.

Πηγή: www.tovima.gr

Όταν οι πιέσεις και οι διεκδικήσεις απορριφθούν τότε εμφανίζονται οι απειλές για βίαια αντίποινα και αναταραχές. Όταν το πληθυσμιακό ποσοστό των Μουσουλμάνων ξεπερνά το 20% τότε οι απειλές καταλήγουν σε βιαιότητες οι οποίες γίνονται με ανησυχητική συχνότητα και με διάφορες αφορμές, οι οποίες αφορούν συνήθως ανικανοποίητα αιτήματα και δυσαρέσκεια για την κοινωνική τους κατάσταση. Ο Hammond προχωράει τη θεωρία του και πέρα από αυτά τα ποσοστά αναφερόμενος σε χώρες όπου το μουσουλμανικό στοιχείο συναντάται σε ποσοστά πολύ πάνω του 20%, καθώς και χώρες όπου αποτελεί πλειοψηφία με 70% έως 90%, και κάνει λόγο για εγκληματικές ενέργειες, σχηματισμό παραστρατιωτικών οργανώσεων, δολοφονίες αντιφρονούντων, οργανωμένες διώξεις ‘απίστων’, εθνοκαθάρσεις αντιφρονούντων, βίαιη Τζιχάντ και εμφύλιες συγκρούσεις, περίπτωση που δεν θα εξετάσουμε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, η οποία αφορά στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο, όπου δεν συναντούνται προς το παρόν τέτοια μεγέθη και τέτοιας έντασης φαινόμενα.

Παρ’ όλα αυτά, εδώ και δύο δεκαετίες, η ‘αυτό-επιβεβαίωση’ των Μουσουλμάνων, η οποία επιδιώκεται με την ενίσχυση της ισλαμικής τους ταυτότητας, των διεκδικήσεων για την ικανοποίηση ειδικών αιτημάτων και της προβολής των θρησκευτικών συμβόλων (ισλαμική ενδυμασία, μιναρέδες, τεμένη κλπ) προκάλεσε ανησυχία για τη διαφαινόμενη αλλαγή στον τρόπο που αναπτύσσονταν οι σχέσεις τους με την υπόλοιπη κοινωνία. Αυτό, σε συνδυασμό με την αυξημένη συχνότητα και τη σφοδρότητα των τρομοκρατικών χτυπημάτων σε ευρωπαϊκό έδαφος τα οποία συνδέονται είτε άμεσα είτε έμμεσα με το μουσουλμανικό στοιχείο, έρχεται να δώσει υπόσταση στους φόβους και τις ανησυχίες των θεωριών που εκφράζονται εδώ και κάποιες δεκαετίες από πλήθος διανοούμενων, ιστορικών, στοχαστών, επιστημόνων, μελετητών και ερευνητών, βλ. Bernard Lewis, Samuel Huntington, Antony Padgen, Pascal Bruckner, Herfried Muenkler, Benjamin Barber, Christopher Caldwell, M.G. Akbar, Gilles Kepel και πολλοί άλλοι, οι οποίοι έχουν αναγάγει το θέμα των σχέσεων μεταξύ Μουσουλμάνων και μη Μουσουλμάνων στις δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες σε πρόβλημα ασυμβατότητας μεταξύ δύο διαφορετικών προσεγγίσεων ή, αλλιώς, μεταξύ δύο

διαφορετικών κοσμοθεωριών στα πεδία της κοινωνικής, της οικονομικής και της πολιτικής οργάνωσης των χωρών.

4.4 ΦΑΚΕΛΟΣ ΙΣΛΑΜΙΣΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η αντίληψη ότι το ριζοσπαστικό Ισλάμ αποτελεί μία από τις σοβαρότερες απειλές για τα θεμέλια της δυτικοευρωπαϊκής κοινωνίας κερδίζει ολοένα και μεγαλύτερο έδαφος. Τα περιστατικά βίας και τα τρομοκρατικά χτυπήματα διαδέχονται το ένα το άλλο, με ακόμη μεγαλύτερη ένταση μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις ΗΠΑ το 2001 που οδήγησαν στον ισλαμιστικό εξτρεμισμό μια μερίδα του μουσουλμανικού πληθυσμού, ενώ αυτός ο εξτρεμισμός συνδουλίσθηκε από τον ‘Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας’ που ακολούθησε. Αυτό που είναι ιδιαίτερος ανησυχητικό και πρέπει να τονισθεί, είναι το γεγονός ότι η τρομοκρατική βία στο όνομα της θρησκείας, που εμφανίστηκε στη Δυτική Ευρώπη μετά το 2000, δεν προέρχεται αποκλειστικά από διασυνοριακά τρομοκρατικά δίκτυα και οργανώσεις, αλλά σε πολλές περιπτώσεις καταλογίζεται σε μικρές ομάδες ή άτομα τα οποία γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στις δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν ο δράστης της δολοφονίας του Ολλανδού σκηνοθέτη Theo Van Gogh στο Άμστερνταμ (Νοέμβριος 2004), τα άτομα που πραγματοποίησαν τις διπλές επιθέσεις στο Λονδίνο (Ιούλιος 2005), ο βομβιστής αυτοκτονίας στη Στοκχόλμη (Δεκέμβριος 2010), ο δράστης της επίθεσης κατά των Αμερικανών στρατιωτών στη Γερμανία (Μάρτιος 2011), ο υπεύθυνος για τις δολοφονίες Γάλλων στρατιωτών και Εβραίων μαθητών στην Τουλούζη (Μάρτιος 2012) αλλά και πιο πρόσφατα, ο δράστης της δολοφονίας τεσσάρων ανθρώπων έξω από το εβραϊκό Μουσείο στις Βρυξέλλες (Μάιος 2014), ο δράστης της επίθεσης με φορητό στη Νίκαια με 86 νεκρούς (Ιούλιος 2016), ο δράστης της επίθεσης με φορητό στη Χριστουγεννιάτικη αγορά του Βερολίνου (Δεκέμβριος του 2016), η επίθεση με φορητό στο κέντρο της Στοκχόλμης με θύματα πέντε πεζούς ανάμεσα στους οποίους ένα 11χρονο παιδί (Απρίλιος 2017), ο δράστης της διπλής δολοφονικής επίθεσης στο Λονδίνο εναντίων περαστικών με αυτοκίνητο και λίγο αργότερα με το μαχαίρωμα του αστυνομικού έξω από το Βρετανικό κοινοβούλιο (Μάρτιος 2017) και πολλά άλλα.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι, εκτός από τα μαζικά τρομοκρατικά χτυπήματα που αποδίδονται στις τρομοκρατικές ισλαμικές οργανώσεις, υπάρχει μία αναρίθμητη αλληλουχία επιθέσεων, οι οποίες προέρχονται από ριζοσπαστικοποιημένους Μουσουλμάνους της Δύσης

(«μοναχικοί ή μόνοι λύκοι»), οι οποίοι εμφανίζουν βίαιη εξτρεμιστική δράση εντός ή εκτός των πλαισίων της σαλαφιστικής τζιχαντιστικής ιδεολογίας. (Για τον πλήρη κατάλογο των τρομοκρατικών επιθέσεων σε ευρωπαϊκό έδαφος μετά το 2001, βλ. Παράρτημα Ι)

Η ιδέα ότι άτομα που κοινωνικοποιήθηκαν στις ευρωπαϊκές κοινωνίες έχουν έρθει σε πλήρη ρήξη με αυτές και επιδιώκουν την καταστροφή τους, τρομάζει τους ευρωπαϊκούς πληθυσμούς, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύει την αδήριτη ανάγκη, αλλά και την υποχρέωση, των ευρωπαίων πολιτικών να αναζητήσουν τις αιτίες στις οποίες οφείλεται η αποστασιοποίηση των Μουσουλμάνων από την κοινωνία και η ταυτόχρονη στροφή τους στην ισλαμιστική ιδεολογία, ώστε να καταπολεμηθούν οι παράγοντες που οδηγούν τη διαδικασία του επιπολιτισμού τους προς τη λάθος κατεύθυνση.

Γεννιέται κατά συνέπεια το ερώτημα του κατά πόσο είναι πιθανόν να ευθύνονται τα Ευρωπαϊκά κράτη για τις μαζικές επιθέσεις του αυτοαποκαλούμενου ‘‘Ισλαμικού Κράτους’’ σε χώρες της Ευρώπης. Η ρητορική της ευθύνης των Δυτικών ανήκει στην προπαγάνδα του τζιχάντ (ιερού πολέμου) και των σαλαφιστών (των υπερσυντηρητικών σουνιτών Μουσουλμάνων) που προκαλεί την πολιτισμική απόρριψη των ευρωπαϊκών αξιών από νεαρούς Μουσουλμάνους ή μη, που είναι Ευρωπαίοι πολίτες. Μέσω αυτής της προπαγάνδας προετοιμάζεται το πέρασμά τους στη δράση προς την κατεύθυνση του τζιχαντισμού, το οποίο εκδηλώθηκε πιο έντονα μετά το 2012. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο κορυφαίος ισλαμολόγος - πολιτικός επιστήμονας Gilles Kepel (‘‘Το Ισλαμικό κράτος σχεδιάζει την καταστροφή της Ευρώπης από μέσα’’, Η εφημερίδα των Συντακτών, 2016), μέχρι το 2015 ένας καθόλου ευκαταφρόνητος αριθμός νεαρών Ευρωπαίων που ανέρχεται στις 4000, κατευθύνθηκε στη Συρία, με αρχικό σκοπό να πολεμήσει ενάντια στο καθεστώς του Μπασάρ Αλ Άσαντ. Ωστόσο, οι περισσότεροι κατέληξαν να υποστηρίζουν το ‘‘Ισλαμικό Κράτος’’ και κάποιοι από αυτούς επέστρεψαν για να οργανώσουν, ή να διαπράξουν, τρομοκρατικές επιθέσεις στις χώρες καταγωγής τους. Έτσι πραγματοποιείται το πέρασμα στη σημερινή τρίτη φάση της τζιχάντ, η οποία διαφοροποιείται από τις προηγούμενες επειδή αλλάζει το λογισμικό της στρατηγικής της. Αυτή τη φορά στόχος είναι η στρατολόγηση νέων Αράβων στην Ευρώπη, οι οποίοι θα λειτουργούν στην υπηρεσία του Χαλιφάτου με βάση την καινούρια στρατηγική που μεταφέρει τη σύγκρουση στην Ευρώπη, πολλαπλασιάζει τα ταυτόχρονα χτυπήματα και προκαλεί ρήγματα στο εσωτερικό της, με επιθέσεις που στοχεύουν την καθημερινή ζωή των ευρωπαϊκών κοινωνιών, **προσπαθώντας να υποκινηθούν αντιδράσεις ενάντια στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς αρχικά, και, σε δεύτερη φάση, να υποκινηθεί η άνοδος της Ακροδεξιάς**, ώστε οι συγκρούσεις μεταξύ

Μουσουλμάνων και μη-Μουσουλμάνων να εισάγουν ένα κλίμα εμφυλίων πολέμων στην Ευρώπη. Αυτό γίνεται περισσότερο από σαφές στις σελίδες ενός εγχειριδίου 1600 σελίδων το οποίο αποτελεί τη λεγόμενη «Βίβλο» της τζιχαντ με τίτλο 'Κάλεσμα σε παγκόσμια Ισλαμική Αντίσταση'. Γράφτηκε το 2004 από τον Αμπου Μουσάμπ αλ Σούρι¹¹, σύριο τζιχαντιστή, θεωρητικό της παγκόσμιας εξέγερσης των φανατικών ισλαμιστών και αποσπάσματα του κάνουν εδώ και χρόνια το γύρο του διαδικτύου στα κλειστά φόρα των εν δυνάμει μαχητών. Με κεντρικό άξονα τη φράση 'σύστημα, όχι οργάνωση', το εκτενές βιβλίο περιγράφει αναλυτικά τις 'οδηγίες' για τρομοκρατικές επιθέσεις, όπως αυτές που συγκλόνισαν το Παρίσι, την Κωνσταντινούπολη, τις Βρυξέλες, τη Νίκαια, το Βερολίνο, το Μάντσεστερ και το Λονδίνο.

«Πρέπει να επικεντρώσουμε τις στρατιωτικές μας επιχειρήσεις εναντίον των ΗΠΑ και των συμμάχων τους στον 'ελαφρύ ανταρτοπόλεμο', την 'αστική τρομοκρατία' και το καμουφλάζ, με μοναχικούς δράστες και μικρά, πλήρως αυτόνομα 'κτύτταρα' αντίστασης» τονίζει ο Αλ Σούρι. «Το επόμενο στάδιο, αφού ο αντίπαλος υποστεί κρίσιμα χτυπήματα, είναι η σύγκρουση σε ανοιχτά πεδία μάχης, που στόχο θα έχουν την κατάληψη γης και την εγκαθίδρυση του ισλαμικού νόμου.»

Οι τζιχαντιστές που ριζοσπαστικοποιούνται στις χώρες της Δύσης που τους φιλοξενούν, αποτελούν τον μεγαλύτερο πονοκέφαλο για τις αρχές ασφαλείας. Πολλοί από αυτούς που φτάνουν από τη Συρία, αλλά και μετανάστες 2^{ης} και 3^{ης} γενιάς, υποβάλλονται σε μια πλύση εγκεφάλου, η οποία περιλαμβάνει την παρακολούθηση βίντεο με εικόνες φρίκης από τη Συρία και ταυτόχρονα τις φανατικές διδαχές των ιμάμηδων στα διάφορα ανά την Ευρώπη τζαμιά, όπου δρουν και διδάσκουν τον φονταμενταλισμό διάφοροι άγνωστης προέλευσης, ανεξέλεγκτοι ιμάμηδες που απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους. Επιπλέον ενδιαφέρον παρουσιάζει έρευνα του Βρετανικού think-tank «Διεθνές Κέντρο για τη Μελέτη της Ριζοσπαστικοποίησης και Πολιτικής Βίας (ICSR)» (A. Meleagrou & H. Kaberbhai, 2017), η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι ευρωπαϊκές φυλακές αποτελούν πρόσφορο έδαφος για τη μετάλλαξη έγκλειστων εγκληματιών σε τζιχαντιστές και μία σοβαρή δεξαμενή στρατολόγησης επίδοξων τρομοκρατών. Ωστόσο, αν κανείς μπορεί να δώσει μια εύλογη αιτιολόγηση για την προσχώρηση ενός φυλακισμένου σε μία εξτρεμιστική τρομοκρατική οργάνωση, δεν είναι το ίδιο εύκολη η κατανόηση του γεγονότος ότι μία τόσο άκαμπτη

¹¹Ο Αλ Σούρι υπήρξε στενός συνεργάτης του Οσάμα μπιν Λάντεν αλλά στη συνέχεια οι δρόμοι τους χώρισαν. Το 2005 συνελήφθη στο Πακιστάν και εκδόθηκε στη Συρία. Δεν είναι γνωστό αν αφέθηκε ελεύθερος το 2011 με τη γενική αμνηστία, ή αν είναι νεκρός, αλλά η παρακαταθήκη του ζει και βασιλεύει.

εκδοχή του Ισλάμ μπορεί να γοητεύει τους νέους στην Ευρώπη. Μία από τις εξηγήσεις που δίνει ο Gilles Kepel είναι ότι ο ακραίος ισλαμισμός παρέχει το πρότυπο μιας ζωής που είναι πλήρης και ολοκληρωμένη. Προσφέρει έτοιμες απαντήσεις για όλα τα δράματα και τις ρήξεις στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, οι οποίες εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από βαθύτατες ανισότητες, τις οποίες τροφοδότησε περαιτέρω η οικονομική κρίση. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα γαλλικά προάστια όπου η πλειονότητα των κατοίκων είναι Μουσουλμάνοι μετανάστες, ανάμεσά τους και Μουσουλμάνοι 2^{ης} και 3^{ης} γενιάς με απώτερη καταγωγή το πρώην γαλλικό Μαγρέμπ, ή ακόμα και προσήλυτοι Μουσουλμάνοι, για τους οποίους, παρότι ενδεχομένως δεν μιλούν καν αραβικά, ωστόσο το Ισλάμ γι' αυτούς έχει αποτελέσει ένα όπλο σύγκρουσης με μία κοινωνία με κοινωνικές νόρμες και ένα αποικιοκρατικό παρελθόν που δεν τους ταιριάζουν. Κοινό χαρακτηριστικό των περιοχών αυτών, που τις συναντά κανείς σε πολλές μεγαλουπόλεις της Ευρώπης, είναι ο πολύ χαμηλός βαθμός ενσωμάτωσης, η φτώχεια και η εγκληματικότητα, ενώ το περιβάλλον της βίας και της αποκτήνωσης εντείνουν η θρησκεία και ο κοινοτισμός. Τα τζαμιά που χτίστηκαν σε όλα αυτά τα υποβαθμισμένα προάστια, στο πλαίσιο της ελευθερίας της θρησκευτικής λατρείας, έγιναν τόποι κοινωνικού διαχωρισμού (κοινοτισμού), μίσους και θρησκοληψίας. Μία τέτοιου είδους ανθρωπογεωγραφία φέρνει εμπόδια στην επιτυχή κοινωνική ενσωμάτωση. Επιπλέον, η απομόνωση και η γκετοποίηση που υφίστανται, ασχέτως αν σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στη δική τους αδυναμία να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που τους προσφέρουν οι δυτικές κοινωνίες, η οποία αδυναμία πηγάζει από την προσκόλλησή τους στον κοινοτισμό και τις παρωπίδες που τους επιβάλλει η θρησκεία και η κουλτούρα τους, παρ' όλα αυτά τροφοδοτεί περαιτέρω τον κύκλο του μίσους, της διάκρισης και της απόρριψης που υφίστανται, με αποτέλεσμα να αναζητούν μία ταυτότητα αραβική και μουσουλμανική που μπορεί να τους σώσει και να αποδώσει τη δικαιοσύνη που θεωρούν ότι τους αξίζει. (Cloe Patton, 2015 στο Σ. Τριανταφύλλου, 2014/2016:257.) Το ταξίδι προς τη Συρία, η εξιδανίκευση των μαρτύρων, η αναζήτηση του θανάτου, οδηγούν κατά τη γνώμη τους προς την ιδανική κοινωνία. (Gilles Kepel Εφ. Συν. 21-22 Μαΐου 2016)

Οι νέοι που αποφασίζουν να ενστερνιστούν την ιδεολογία του 'Ισλαμικού Κράτους', χωρίς να έχουν στην πλειονότητά τους επισκεφθεί ποτέ τις χώρες καταγωγής τους, αδυνατούν να συλλάβουν τη βαναυσότητα που υφίστανται εν ονόματι του Ισλάμ οι συνομήλικοί τους αυτών των χωρών (Ε. Στάμου, 2017). Έχοντας μια διαστρεβλωμένη εικόνα για το τι πραγματικά ισχύει στην 'αγνή και εξωτική' Ασία και εμποτισμένοι με τον διχασμό που τους κληροδότησαν οι οικογένειές τους, νιώθοντας ανίκανοι να διαχειριστούν την ελευθερία που

τους προσφέρει μία κοινωνία όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ανεξιθρησκία, η δημοκρατία, η δικαιοσύνη και η ισότητα των φύλων, παρά τις ατέλειες στην εφαρμογή τους, αποτελούν ύψιστες αρχές, γίνονται ευήκοοι δέκτες και παραπλανούνται από την κριτική που ασκείται στον δυτικό τρόπο ζωής, όχι μόνο από την Ανατολή, μα και από την ίδια την Δύση (MacCoin D. 2017b).

Αν στοχεύουμε ως κοινωνία να αγκαλιάσουμε και να κρατήσουμε τους νέους της Ευρώπης προσηλωμένους και πιστούς στις πολύτιμες αξίες της Δύσης, με σκοπό οι επόμενες γενιές να οδηγήσουν αυτό το σύστημα (των αξιών) ένα βήμα προς την πρόοδο, και όχι προς την οπισθοδρόμηση και την απόρριψη, τότε πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη ότι στο εγχείρημα αυτό δεν βοηθάει καθόλου ο ‘Δυτικός αντι-δυτικισμός’. Δύο πολύ σημαντικά δοκίμια του ρεύματος του ‘φιλελεύθερου κοσμοπολιτισμού’, όπως είναι ‘Η Τυραννία της Μεταμέλειας’ του Pascal Bruckner και ‘Δυτικισμός - Η Δύση στα μάτια των άλλων’ των Ian Buruma και Avishai Margalit, δίνουν μία ψυχαναλυτική εξήγηση για την καταστροφική αντι-δυτική στάση μεγάλου μέρους των δυτικών κοινωνιών καταλήγοντας, ο μιν Bruckner ότι *«η ήπειρός μας κατατρύχεται από το μαρτύριο της μεταμέλειας. Μηρυκάζοντας τις περασμένες βδελυγμίες της, τους πολέμους, τις θρησκευτικές διώξεις, τη δουλεία, τον μπερριαλισμό, τον φασισμό, τον κομμουνισμό, δεν βλέπει μέσα στη μακρόχρονη ιστορία της παρά μια σειρά από σκοτωμούς και λεηλασίες που κατέληξαν στις δύο παγκόσμιες συρράξεις, δηλαδή σε μία ενθουσιώδη αυτοκτονία»*, ενώ οι δεύτεροι επικεντρώνονται στη κυριαρχία της αστικής πόλης και του φαντασιακού της απέναντι στην ύπαιθρο, του ορθολογισμού, απέναντι στη μεταφυσική σύλληψη της κοινωνίας, του εμπορίου και των αγορών, απέναντι στο συλλογική αλληλεγγύη, τον εκσυγχρονισμό και τη καπιταλιστική οργάνωση των δυτικών κοινωνιών απέναντι στο πνεύμα του ρομαντισμού και του αντι-διαφωτισμού. Όμως, όπως εύστοχα αντιτείνει ο Bruckner *«Μέσα σ’ αυτό τον νοσηρό μηρυκασμό τα ευρωπαϊκά έθνη ξεχνούν πως αυτά και μόνο αυτά προσπάθησαν να ξεπεράσουν τη βαρβαρότητά τους και να αποστασιοποιηθούν από αυτή κατασκευάζοντας έναν κόσμο ειρήνης και ευμάρειας. Αναμφίβολα, η Ευρώπη έχει γεννήσει τέρατα, ταυτόχρονα όμως γέννησε και θεωρίες που μας βοηθούν να σκεφτόμαστε και να καταστρέφουμε τα τέρατα»*

Ο μηδενισμός και η απόρριψη όλων αυτών των δομικών δυτικών αξιών από μέρους των νέων, όμως, οδηγεί αναμφίβολα σε οπισθοδρόμηση και αναβιώνει επαναστατικές συμπεριφορές που ξεχειλίζουν απελπισία, μίσος και απόγνωση. Η Δύση αδυνατεί να ‘εμφυσησει’ τις αξίες του πολιτισμού της στους μετανάστες αλλά ταυτόχρονα ‘χάνει και τα παιδιά της’.

Αυτή η πραγματικότητα ρίχνει νερό στο μύλο της ισλαμοφοβίας, η έννοια, ο ορισμός και οι εκφάνσεις της οποίας θα αναλυθούν παρακάτω, και πυροδοτεί διάφορες αντιδράσεις, μία εκ των οποίων είναι η υποστήριξη σε ακροδεξιά κόμματα και οργανώσεις, οι οποίες αντιμάχονται τόσο την εθνοπολιτισμική ταυτότητα των χωρών καταγωγής των μεταναστών, όσο και τους ίδιους τους φορείς αυτής της ταυτότητας. Η περιθωριοποίηση και ο διαχωρισμός αποτελούν μετέπειτα μονόδρομο, που βλάπτει τους Μουσουλμάνους, *«αφήνοντας τις Αρχές και τους θρησκευτικούς ηγέτες στη Δυτική Ευρώπη να αναρωτιούνται πώς μπορούν να αντιμετωπίσουν τη βία στο όνομα της θρησκείας χωρίς να στοχοποιούνται οι μειονότητες ή να κατηγορούνται οι ίδιοι για ισλαμοφοβία»* όπως καταλήγει η ανταποκρίτρια Θρησκευτικών Υποθέσεων του BBC Caroline Wyatt.

Συνοψίζοντας μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ανεπιτυχής ενσωμάτωση των Μουσουλμάνων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες οδηγεί ένα μέρος αυτού του πληθυσμού στη ριζοσπαστικοποίηση και τον εξτρεμισμό, που εκφράζεται μέσα από πράξεις βαρβαρότητας και τρομοκρατικές επιθέσεις. Τέτοιες επιθέσεις, επί το πλείστον τυφλές ως προς τα θύματα, καθώς ανάμεσά τους συναντά κανείς Μουσουλμάνους και μη, εμπεριέχουν πολύ έντονο συμβολισμό για το ποια είναι αυτά τα στοιχεία της Δύσης που αποτελούν κόκκινο πανί για τους ισλαμιστές. Στον αντίποδα, όλη αυτή η δράση προκαλεί αντίστοιχες αντιδράσεις, εκ των οποίων μία από τις πιο ανησυχητικές είναι αυτή της 'Ισλαμοφοβίας' που διαπιστώνεται κυρίως σε επίπεδο λόγου και ρητορικής (hate speech) και προοδευτικά εκτείνεται και στο επίπεδο άσκησης φυσικής βίας. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι ζούμε ήδη μία σύνθετη μετάλλαξη της Ευρώπης, η οποία ακολουθεί με τη δική της αναλογία τη ριζοσπαστικοποίηση μέρους του Ισλάμ και έχει ως απότοκα: την αύξηση της διακριτικής μεταχείρισης μεταξύ των πολιτών, τα εγκλήματα μίσους και τέλος την αναβίωση των ακραίων φασιστικών ιδεολογιών, με τη μορφή οργανώσεων και πολιτικών κομμάτων που απειλούν με την επικράτησή τους να οδηγήσουν την Ευρώπη σε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς απομονωτισμού, που θα συνεπάγεται άρση της ελευθερίας μετακίνησης προσώπων, καθώς και ένα καθεστώς τρομολαγνείας προκειμένου να συντηρηθεί ο φόβος που αποτελεί το δομικό στοιχείο της ψυχοκοινωνικής δεξαμενής τροφοδότησης της ακροδεξιάς.

Είναι πολύ κρίσιμο λοιπόν, σε μία εποχή που ο εντεινόμενος ευρωσκεπτικισμός οδηγεί στην αμφισβήτηση των ευρωπαϊκών δημοκρατικών θεσμών και οι διευρυμένες ανισότητες οδηγούν πολλούς πολίτες στην απελπισία, να βρεθεί εκείνο το ισοδύναμο που θα δώσει

ελπίδα και διέξοδο, ώστε η ισλαμιστική και ακροδεξιά ριζοσπαστικοποίηση να μην αποτελούν τις μοναδικές λύσεις διαμαρτυρίας.

4.5 ΦΑΚΕΛΟΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ

Μία ακόμη σοβαρή ένδειξη για την κατεύθυνση που έχουν λάβει οι εξελίξεις, είναι το γεγονός ότι, εκείνο που μέχρι πρότινος αποτελούσε τη γενικότερη αίσθηση της κοινωνίας (perception), όπως αυτή αποτυπωνόταν σε δημοσκοπήσεις και δημοσιεύματα για τις προβληματικές σχέσεις με τους Μουσουλμάνους (βλ. 4.2, παραπάνω), αποτελεί σήμερα κοινή παραδοχή για τους πρωταγωνιστές της ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής. Είναι δε, σε συνδυασμό με τη γενικότερη αποστροφή προς τους μετανάστες, και το κυριότερο αφήγημα στη φαρέτρα των επιχειρημάτων που εργαλειακά χρησιμοποιούν όλα τα κόμματα της ακροδεξιάς, προκειμένου να κεφαλαιοποιήσουν τον φόβο των πολιτών, προς θήρευση νέων υποστηρικτών αλλά και συσπείρωση-φανατικοποίηση των παραδοσιακών ψηφοφόρων τους.

Τα κόμματα της ακροδεξιάς, επιχειρούν τα τελευταία χρόνια άλλοτε με μεγαλύτερη και άλλοτε με μικρότερη επιτυχία ένα συστηματικό λίφτινγκ, εκμεταλλευόμενα την οικονομική κρίση, την προσφυγική κρίση και τον φόβο-αγανάκτηση που προκαλούν οι τρομοκρατικές επιθέσεις κυρίως επί ευρωπαϊκού εδάφους. Προσπαθώντας να προσελκύσουν ψηφοφόρους από την Αριστερά αλλά και από τη Δεξιά, υιοθετούν κάποια από τα αιτήματα της Αριστεράς εμφανίζοντας ένα αντισυστημικό προφίλ και χτίζουν πάνω στο λαϊκισμό επικεντρώνοντας στην Ισλαμοφοβία, την ξενοφοβία και τις πολιτικές εναντίον των μεταναστών.

(Πηγή: http://nonpaper.net.blogspot.gr/2016/06/blog-post_15.html)

Φαίνεται ότι η ακροδεξιά έχει βρει το υποκατάστατο του αντισημιτισμού και του αποκάλυπτου εθνικοσοσιαλισμού, στο μίσος προς το Ισλάμ. (Τάκης Γιαννόπουλος, 'Η άνοδος της ακροδεξιάς στην Ευρώπη, 2016). Μελέτες των εκλογικών προφίλ και του πλαισίου πολιτικής που θέτουν τα ακροδεξιά κόμματα δείχνουν ότι αυτά εμφορούνται από

ξενοφοβικές στάσεις που εστιάζουν σε μετανάστες, αλλοδαπούς εργάτες και πρόσφυγες (Αικ. Βούλγαρη, 2014).

Το προφίλ των πολιτών που διαπιστώνεται ότι εκφράζουν τις δυσμενέστερες απόψεις απέναντι στους Μουσουλμάνους, όπως το περιγράψαμε νωρίτερα, έχει πολλές ομοιότητες με το προφίλ που παρουσιάζει μεγάλο μέρος των υποστηρικτών της ακροδεξιάς (A.Kessler & G. Freeman, 2005). **Ωστόσο κοινός παρονομαστής σε όλα αυτά είναι ο φόβος.** Η Ακροδεξιά αυξάνει διαρκώς το έρεισμά της σε όλη την Ευρώπη εκμεταλλευόμενη τη ζοφερή οικονομική κατάσταση, τη δυσφορία των πολιτών απέναντι στα κόμματα του μεσαίου χώρου, καθώς και την αδυναμία της Ευρώπης να προτείνει και να εφαρμόσει αποτελεσματικές λύσεις σε υπαρκτά προβλήματα. Σε ένα κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό κλίμα που χαρακτηρίζεται από ανασφάλεια, ο ακροδεξιός λαϊκισμός προβάλλει ως προϊόν της γενικής αναταραχής, προκαλώντας ανησυχία λόγω της αναβίωσης της μνήμης του παρελθόντος που γέννησε τον τρόμο και τη φρίκη στην Ευρώπη.

Χωρίς να θέλουμε να επεκταθούμε σε μία εις βάθος ανάλυση για τα αίτια της ανόδου της ακροδεξιάς στην Ευρώπη και να αναλύσουμε το ψυχοκοινωνικό προφίλ των υποστηρικτών της, είναι χρήσιμο να αναγνωρίσουμε και να αναδείξουμε, έστω επιγραμματικά, κάποιες συνθήκες που ευνοούν την αναζωπύρωση του δεξιού εξτρεμισμού, ώστε να επιχειρήσουμε στη συνέχεια μία ερμηνεία σε σχέση με το φαινόμενο που κάποιοι ονομάζουν 'Ισλαμοφοβία' και κάποιοι άλλοι το εντάσσουν στο ευρύτερο φαινόμενο της ξενοφοβίας.

Οι συνθήκες που συνδέονται με την καλλιέργεια ακροδεξιών αισθημάτων αφορούν σε ένα συνδυασμό πραγματολογικών και ψυχοκοινωνικών παραγόντων και συνίστανται στα εξής:

- Πολιτική δυσαρέσκεια,
- Υψηλά ποσοστά ανεργίας,
- Γενικευμένη ιδεολογία ανισότητας/ αίσθημα ανωτερότητας
- Απομόνωση τμημάτων της κοινωνίας
- Αίσθημα απώλειας εθνικής κυριαρχίας
- Αίσθημα απώλειας εθνικής ταυτότητας,
- Αυξημένη παρουσία ανθρώπων άλλης εθνικότητας, φυλής, θρησκευματος,
- Φόβος για την σωματική ακεραιότητα,
- Αυξημένη εγκληματικότητα,
- Αίσθημα απώλειας προνομίων-εξουσίας-κύρους,
- Ελλιπής παιδεία και ζοφερές προοπτικές για το μέλλον κ.α.

Το Ισλάμ και οι οπαδοί του αποτελούν μία πολύ ‘ταιριαστή’ πηγή τροφοδότησης κάποιων από τα παραπάνω, καθώς η αθρόα εισροή μεταναστών και προσφύγων ταλανίζουν τα σύνορα της Ευρώπης με μεγάλη ένταση τα τελευταία χρόνια και α) η πλειονότητα των εισερχομένων είναι Μουσουλμάνοι από Ασία και Αφρική, άρα ‘εισβολείς με **διαφορετική εθνικότητα - φυλή - θρήσκευμα**’, β) εντείνουν το πρόβλημα της **ανεργίας** με την υπερπροσφορά εργασίας, γ) αποδεικνύεται ότι υπάρχει αδυναμία ελέγχου των συνόρων αυτόνομα από τα κράτη μέλη και ότι αυτό θα πρέπει υποχρεωτικά να πραγματοποιηθεί με τη συμβολή της Ε.Ε. με συγκεκριμένους τρόπους που ορίζουν οι συνθήκες και οι κατά καιρούς αποφάσεις, τουτέστιν **απώλεια της εθνικής κυριαρχίας** δ) οι Μουσουλμάνοι με μεγάλα ποσοστά γεννητικότητας αναμένεται να ξεπεράσουν σε αριθμό τους Χριστιανούς μέχρι το τέλος του αιώνα, τουτέστιν **απώλεια της εθνικής ταυτότητας**, ε) στις περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση Μουσουλμάνων επέρχεται η **κοινωνική απομόνωση** και παρατηρείται **αυξημένη εγκληματικότητα**, ενώ ζ) τα τμήματα του μουσουλμανικού πληθυσμού τα οποία σε τέτοια περιβάλλοντα (κοινωνικής απομόνωσης) οδηγούνται στον εξτρεμισμό αποτελούν και **κίνδυνο για τη σωματική ακεραιότητα των πολιτών** με την επιθετικότητα που εκδηλώνουν μέσα από τη συμμετοχή τους σε δίκτυα ισλαμιστικών οργανώσεων. Τέλος, οι ενέργειες που αναλαμβάνονται προς εκτόνωση και αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών από τις πολιτικές ηγεσίες της Ευρώπης κρίνονται μετριοπαθώς ανεπαρκείς έως ανύπαρκτες, εγκλωβισμένες στο πλαίσιο της πολιτικής ορθότητας και αναποτελεσματικές, πράγμα που δικαιολογεί την **πολιτική δυσαρέσκεια και το αίσθημα της απώλειας της εξουσίας**.

Σε περιόδους κρίσης και ανασφάλειας που επιφέρουν οι έντονες κοινωνικές αλλαγές, όπως η παγκοσμιοποίηση και η μετανάστευση, είναι σύνηθες να σχηματίζονται στο εσωτερικό των κοινωνιών επί μέρους σύνολα, τα οποία ενισχύουν ή σχηματίζουν τη δική τους ξεχωριστή ‘ομαδική ταυτότητα’, κατηγορώντας και επιρρίπτοντας τις ευθύνες για τα όποια αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα σε άλλα επί μέρους σύνολα, που λειτουργούν ως ‘εξω-ομάδες’ (Ed.Said, 2002a). Γενικότερα η συσπείρωση γύρω από μία αυτοπροσδιοριστική ομαδική ταυτότητα που ενδυναμώνει την ομάδα σαν σύνολο αλλά δίνει νόημα και στην ύπαρξη του κάθε ενός μέλους της ξεχωριστά, λειτουργούσε πάντα σε κρίσιμες περιόδους ως ένας τρόπος επιτυχημένης άμυνας προς αντιμετώπιση ενός κοινού ‘εχθρού’ **με τους όρους του όχλου**¹². Μάλιστα όπως παρατηρεί ο Ζίγκμουντ Φρόυντ, οι σκληρότερες από όλες τις

¹²Όπως πολύ εύστοχα περιγράφει ο Gustave Le Bon στο βιβλίο του ‘Η Ψυχολογία των Όχλων’ 1931, τα άτομα στους κόλπους ενός όχλου εμφανίζουν νέους χαρακτήρες και τα αίτια ανάγονται στα εξής: Πρώτον το άτομο

ανθρώπινες συγκρούσεις πηγάζουν από αυτό που αποκαλούσε «ναρκισσισμό των μικρών διαφορών». Εννοώντας ότι μισούμε και φοβόμαστε περισσότερο αυτούς τους οποίους μας μοιάζουν παρά εκείνους σε σχέση με τους οποίους είμαστε ξένοι και απόμακροι (A. Pagden, 2008). Συνεπώς, αυτό εξηγεί την τεράστια σύγκρουση που ανακύπτει ανάμεσα σε ριζοσπαστικοποιημένα υποσύνολα με διαφορετικές ρίζες, τα οποία όμως, υπόκεινται στις ίδιες κοινές αρχές της ριζοσπαστικοποίησης, του φονταμενταλισμού, του φανατισμού, του ολοκληρωτισμού και του φασισμού.

Μία τέτοιου είδους δυναμική στις σχέσεις μεταξύ Μουσουλμάνων και μη Μουσουλμάνων φαίνεται να καλλιεργεί πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη **εξτρεμιστικών ισλαμιστικών ιδεολογιών στους μεν** και την επέκταση των **ακραίων εθνικιστικών, ρατσιστικών ιδεών στους δε**. Έτσι, τα δύο φαινόμενα προχωρούν και αναπτύσσονται παράλληλα και αλλητροφοδοτούνται συνεχώς, καταγράφοντας περιόδους έξαρσης και υποτονικότητας, οι οποίες εξαρτώνται από τις ευρύτερες κοινωνικο-πολιτικο-οικονομικές εξελίξεις όπως περιγράψαμε παραπάνω. Η βία γεννά 'αντιβία' και οι φόβοι που γεννούνται, αν επικρατήσουν αυτές οι ακροδεξιές ιαχές, είναι ότι τελικά η βία θα γεννήσει μία αντιβία σε ένα πλαίσιο γενικευμένης αντίδρασης από την Ε.Ε. και τους συμμάχους της, με τη μορφή πολέμου.

Προς το παρόν τα κόμματα της ακροδεξιάς προελαύνουν και προτρέπουν τους πολίτες και τους κατοίκους των πόλεων να πάρουν τον νόμο στα χέρια τους και να δώσουν ψήφο εμπιστοσύνης στη ρατσιστική ρητορική που αυτά πρεσβεύουν. (Μ. Ρεντούμης, 2016) Το

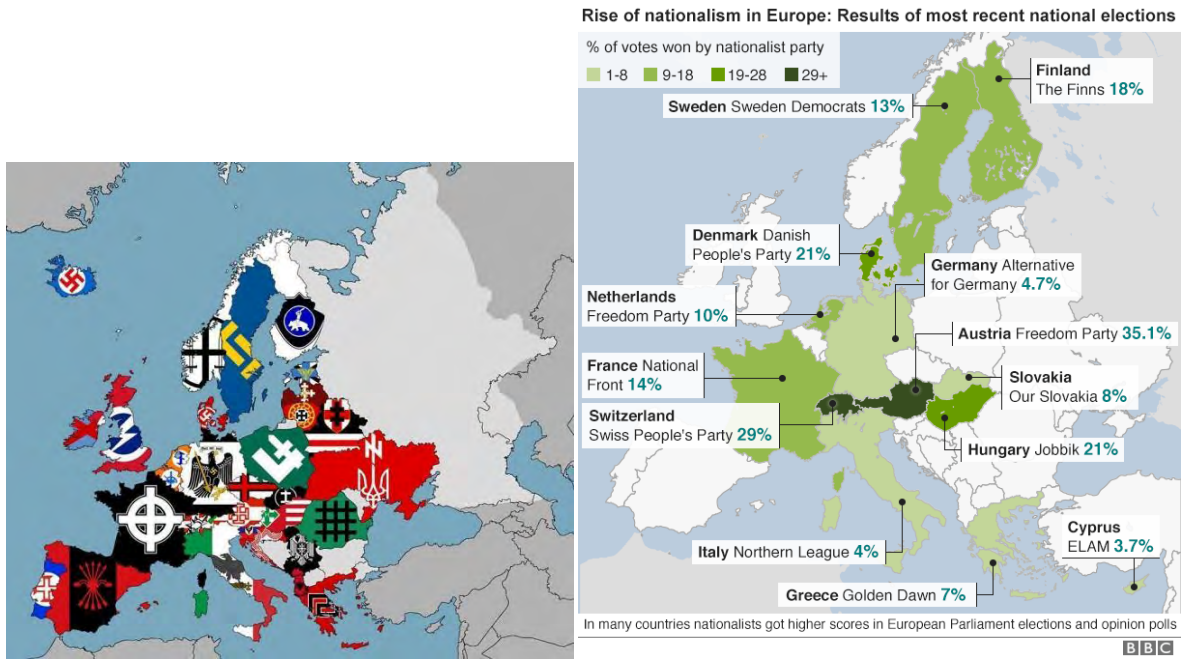

μέσα στον όχλο αποκτά και μόνο λόγο του αριθμού του συνόλου στο οποίο ανήκει 'ανήκειν', ένα συναίσθημα ακατανίκητης δύναμης το οποίο του επιτρέπει να δρα με τρόπους που αν ήταν μόνο του δεν θα τολμούσε να σκεφτεί, επειδή το συναίσθημα της ευθύνης που συγκρατεί πάντα τα άτομα εξαφανίζεται, καθώς το άτομο βρίσκεται ανώνυμο μέσα στο πλήθος της ομάδας. Το δεύτερο είναι ότι η σκέψη από ατομική γίνεται συλλογική, έτσι το άτομο μπορεί υιοθετώντας το συλλογικό συναίσθημα και την ιδεολογία της ομάδας να δράσει ενάντια στο ατομικό του συμφέρον σκεπτόμενο ότι υπηρετεί το συλλογικό (βλ. βομβιστές αυτοκτονίας) ενώ το τρίτο και πιο σημαντικό είναι η 'υποβολή' με την έννοια της μεταβίβασης της σκέψης. Το άτομο στο πλαίσιο μιας ομάδας δύναται, σύμφωνα με την επιστήμη της Φυσιολογίας του Ατόμου, να χάσει τη συνειδητή του προσωπικότητα και να υπακούσει στην κάθε υποβολή από μέρους του ανθρώπου εκείνου που του ενέπνευσε τη συμμετοχή του στην ομάδα (είτε αυτός λέγεται 'θρησκευτικός ηγέτης', 'επικεφαλής τρομοκρατικής οργάνωσης' είτε 'πολιτικός ηγέτης' κλπ) αρκεί αυτός να φέρει τα χαρακτηριστικά του ηγέτη, ο οποίος μπορεί να λειτουργήσει όπως ο «υπνωτιστής» οδηγώντας τους ακολούθους του να γίνουν δούλοι των ασυνείδητων δραστηριοτήτων τους, τις οποίες ορίζει κεντρικά ο ίδιος και ενστερνίζεται καθολικά η ομάδα. Η εκμηδένιση της συνειδητής προσωπικότητας και η επικράτηση της ασυνείδητης, ο προσανατολισμός μέσα από την υποβολή και η μεταβίβαση συναισθημάτων και ιδεών προς μία κατεύθυνση, ηροπή για άμεσο μετασχηματισμό των ιδεών που υποβάλλονται στα άτομα-μέλη του όχλου σε πράξεις, όλα αυτά είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του ατόμου που ανήκει στον όχλο. Όμως όπως σημειώνει ο LeBon, και μόνο από το γεγονός ότι έγινε μέρος ενός όχλου, ο άνθρωπος κατεβαίνει πολλά σκαλιά χαμηλότερα στην κλίμακα του πολιτισμού. Αυτό δίνει όμως και ένα αισιόδοξο μήνυμα, καθώς, όπως φαίνεται, ένας 'ικανός ηγέτης' είναι δυνατόν να εμπνεύσει τα άτομα και προς θετική δράση. Και ενώ συχνά οι όχλοι έχουν αποδειχτεί εγκληματικοί, το ίδιο συχνά αποδείχτηκαν και ηρωικοί.

ότι, από άκρη σ' άκρη, η γηραιά ήπειρος κατακλύζεται από νεοναζιστικά και ξενοφοβικά κόμματα αποτελεί πλέον ένα αδιαμφισβήτητο, και ίσως μη αναστρέψιμο, υπό τις παρούσες συνθήκες, γεγονός. Ένα μεγάλο μέρος της εκλογικής πίτας εκδηλώνει την αποστροφή του και την απογοήτευσή του απέναντι στα παραδοσιακά αστικά κοινοβουλευτικά κόμματα, με αποτέλεσμα ήδη αρκετές από τις χώρες τις Ευρώπης να αντικρίζουν στα κοινοβούλιά τους την επέλαση των ακροδεξιών κομμάτων, τα οποία σε ορισμένες από αυτές έχουν σχηματίσει κυβερνήσεις με συνασπισμό δυνάμεων που ακολουθούν σκληρή ακροδεξιά ρητορεία, ενώ δε λείπει το φαινόμενο, φασιστικά κόμματα να βρίσκονται στην εξουσία με πολύ υψηλά ποσοστά¹³.

¹³Πιο συγκεκριμένα: Στις εκλογές του 2016 στην **Αυστρία** επικράτησε με δυσκολία στον δεύτερο γύρο ο δημοκρατικός υποψήφιος για την καγκελαρία έναντι του Νόρμπερτ Χόφερ, ηγέτη του ακροδεξιού κόμματος FPÖ (Κόμμα της Ελευθερίας), το οποίο στον πρώτο γύρο είχε αναδειχθεί πρώτο κόμμα με ποσοστό 35%. Στη **Γαλλία** το FN (Εθνικό Μέτωπο) της Μαρίν Λε Πεν διεκδίκησε με αξιώσεις την προεδρία στις εκλογές του 2017, ενώ το Δεκέμβρη του 2015 είχε διαπρέψει στον πρώτο γύρο των περιφερειακών εκλογών με ποσοστά που κυμαίνονταν από 27% μέχρι 30%. Αν και η κατάσταση ανετράπη στο δεύτερο γύρο, αναμφίβολα όμως διαδραματίζει ένα πολύ καθοριστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας. Στη **Γερμανία** υπάρχουν ήδη τρία μεγάλα ακροδεξιά κινήματα. Το σχετικά νεοσύστατο επίσημο ευρωσκεπτικιστικό και ξενοφοβικό κόμμα AfD (Η Εναλλακτική για τη Γερμανία) με επικεφαλής την Φράουκε Πέτρι, το οποίο συγκέντρωσε στις περιφερειακές εκλογές του 2016 ποσοστά από 12% έως 24% στα τρία κρατίδια, αλλά και το νεοναζιστικό κίνημα NPD (Εθνικοδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας), το οποίο σημειώνει βέβαια χαμηλότερα ποσοστά αλλά εκφράζει πολύ σκληρότερες θέσεις. Τέλος στη Γερμανία έχει κάνει την εμφάνισή του και το PEGIDA το οποίο αποτελεί ένα καθαρό κίνημα κατά του Ισλάμ και είναι μία ισχυρή πηγή διάδοσης της Ισλαμοφοβίας στη χώρα με σημαντικές επιρροές και εκτός συνόρων. Στην **Ουγγαρία** ο Πρωθυπουργός Βίκτορ Ορμπάν και το αντιευρωπαϊκό κόμμα του Fidesz δηλώνουν ακροδεξιοί και έχουν οικοδομήσει ένα κράτος ρατσιστικό, υπέρμαχο του κλεισίματος των Βαλκανικών συνόρων όσον αφορά στους πρόσφυγες, ενώ στην ίδια χώρα υπάρχει χώρος και για το ακροδεξιό φιλοφασιστικό κόμμα Jobbik με ποσοστά 20% του οποίου οι οπαδοί αυτοαποκαλούνται νεοναζί και προέρχονται από τα μεσαία και κατώτερα στρώματα του πληθυσμού. Στην **Πολωνία** το κόμμα PiS (Κόμμα του Νόμου και της Δικαιοσύνης) έλαβε το ποσοστό του 37% με τον αρχηγό του Γιαροσλαβ Κατσίνσκι να δηλώνει ότι οι πρόσφυγες μεταφέρουν «χολέρα, παράσιτα και πρωτόζωα», ενώ πρόσφατα ίδρυσε ένα Συνταγματικό Δικαστήριο ελεγχόμενο από την κυβέρνηση, προκαλώντας σοβαρό προβληματισμό στην Κομισιόν. Τέλος, στην Ιταλία, η ακροδεξιά LegaNord (Λέγκα του Βορρά) του Ματέο Σαλβίνι αλλά και στην **Ολλανδία** το PVV (Κόμμα για την Ελευθερία) του αντι-ισλαμιστή Γκερτ Βίλντερς παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην κεντρική πολιτική σκηνή. (Πηγές: www.bbc.com, <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/57277/>, <https://www.theguardian.com/world/europe-news>, www.iefimerida.gr, www.tovima.gr, κ.α.)

Η άνοδος της ακροδεξιάς στην Ευρώπη είναι αναντίρρητα μία ανησυχητική συνέπεια της Ισλαμοφοβίας.

Είναι καταφανές ότι η γηραιά ήπειρος βρίσκεται σήμερα, όσον αφορά στο οικονομικό-πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο, σε ένα κομβικό σταυροδρόμι, καθώς η πολυπλοκότητα των συσχετισμών απαιτεί από τους ηγέτες και τα αρμόδια όργανα να εφεύρουν άμεσα εφαρμόσιμες και αποτελεσματικές λύσεις για τους πολίτες τους και όχι αποσπασματικά μέτρα διαχείρισης κρίσεων. Οι Ευρωπαίοι πολίτες οφείλουν να επιδείξουν πολιτική ωριμότητα και πίστη, ώστε να αναδείξουν τους ηγέτες εκείνους που είναι διατεθειμένοι αλλά και ικανοί να εργαστούν προς την κατεύθυνση της εμβάθυνσης και της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και θα εμπνεύσουν την αναβίωση του Ευρωπαϊκού οράματος όχι μόνο με τον λόγο τους αλλά και μέσω χειροπιαστών αποτελεσμάτων προς την κατεύθυνση της ισχυροποίησης του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, ώστε να δοθεί μία ηχηρή απάντηση στον ευρωσκεπτικισμό και την απογοήτευση που παίρνουν σάρκα και οστά, σε ιστορικά γεγονότα, όπως η αποχώρηση της Βρετανίας από την Ε.Ε. (Brexit) (Μ. Ρεντούμης, 2016).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ‘ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑ’ – ΟΡΙΣΜΟΙ, ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ & ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

5.1. ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑΣ

Παρά το γεγονός ότι ο όρος Ισλαμοφοβία έχει γίνει ευρέως αποδεκτός στους ακαδημαϊκούς κύκλους, καθώς εμφανίζεται ευρέως χρησιμοποιούμενος σε δημόσιες συζητήσεις, συνέδρια, επιστημονικές έρευνες και επιστημονικά περιοδικά, ωστόσο από καθαρά τεχνικής άποψης η έννοια της Ισλαμοφοβίας δεν έχει ακόμη προσδιοριστεί απόλυτα και πολύ περισσότερο δεν έχει προκύψει ένας κοινά αποδεκτός νομικός όρος για το φαινόμενο της Ισλαμοφοβίας η οποία περιφραστικά περιγράφεται ως ισλαμοφοβική συμπεριφορά ή αντίληψη και ανταποκρίνεται στην επανεμφάνιση ενός γενικού φόβου για το Ισλάμ. Οι ετυμολογικές ρίζες του όρου συναντούνται στις αρχές του 20^{ου} αι. στην Γαλλική γλώσσα, όπου εντοπίζεται ο όρος ‘Islamophobie’ και αφορούσε τη ‘δυσπιστία’ ή τις ‘αντιπάθειες’ που εξέφραζαν για το Ισλάμ οι Μουσουλμάνοι. (Allen,2010; Cesari, 2006 στο J.Hargreaves, 2016:3) Κατά τη μεταφορά του στο χωροχρόνο, ο όρος διαφοροποιήθηκε σημαντικά μέσω της μετάφρασής του στην Αγγλική γλώσσα, στην οποία πλέον ο φόβος με τη μορφή της δυσπιστίας-αντιπάθειας αποδίδεται στους μη-Μουσουλμάνους και όχι στους Μουσουλμάνους. Τουτέστιν, δεν αφορά πλέον σε μία εσωτερική κριτική του Ισλάμ που εκφράζεται από τα μέλη του, αλλά από αυτούς που δεν ανήκουν στο Ισλάμ. Έκτοτε έχουν υπάρξει πλείστες διαφωνίες τόσο σε ακαδημαϊκό, όσο και σε πολιτικό επίπεδο για την καταλληλότητα του όρου να περιγράψει το συγκεκριμένο κοινωνικό φαινόμενο, αλλά και για το αν τελικά πρόκειται για ένα ειδικό, υπαρκτό κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο χρήζει θεσμοθέτησης ενός συγκεκριμένου ειδικού όρου. Κάποιοι θεωρούν ότι ο όρος Ισλαμοφοβία δεν επαρκεί για να περιγράψει και να αποδώσει την προκατάληψη και το μίσος έναντι των Μουσουλμάνων, ενώ άλλοι εκτιμούν ότι δίνονται υπερβολικές διαστάσεις σε ένα φαινόμενο το οποίο μπορεί να εμπίπτει στα γενικότερα πλαίσια τη ξενοφοβίας και των ρατσιστικών συμπεριφορών. (J.Hargreaves, 2016) Η τελευταία αυτή αντίληψη είναι αυτή που έχει επικρατήσει, προς το παρόν, στο νομικό κομμάτι, καθώς τα περιστατικά που καταγράφονται και αφορούν σε λεκτικές ή σωματικές επιθέσεις και διακριτική μεταχείριση έναντι Μουσουλμάνων, αντιμετωπίζονται με βάση τα διεθνή πρότυπα που έχουν τεθεί για τον ρατσισμό και τη διακριτική μεταχείριση και γίνονται ευρύτερα αποδεκτά από τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς.

Εντούτοις, σε θεωρητικό επίπεδο έχουν γίνει αξιολογικές προσπάθειες να αποσαφηνιστεί το περιεχόμενο του όρου και τα πρώτα, σχεδόν κοινά αποδεκτά, συμπεράσματα απέδωσε η μελέτη της Βρετανικής ΜΚΟ “Ίδρυμα Runnymede” (1997) η οποία κατέληξε ότι η ισλαμοφοβική συμπεριφορά ή αντίληψη, μπορεί να προσδιοριστεί με βάση οκτώ σημεία που είναι τα εξής:

- Το Ισλάμ προσλαμβάνεται ως κάτι στατικό, μονολιθικό και ανθεκτικό σε οποιαδήποτε προσπάθεια αλλαγής (βελτίωσης)
- Το Ισλάμ ενέχει τη θέση του ‘άλλου’ ή ‘ξένου’. Θεωρείται ότι δεν μοιράζεται τις ίδιες αξίες με άλλους πολιτισμούς, δεν επηρεάζεται από αυτούς και αντίστοιχα δεν τους επηρεάζει.
- Το Ισλάμ θεωρείται ως κατώτερο της Δύσης. Είναι βάρβαρο, ανορθολογικό και πρωτόγονο.
- Το Ισλάμ θεωρείται βίαιο, επιθετικό, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί απειλή, υποδαυλίζει την τρομοκρατία και τον ‘πόλεμο των πολιτισμών’
- Το Ισλάμ θεωρείται ότι πρεσβεύει μία πολιτική ιδεολογία και ότι χρησιμοποιείται για την αποκόμιση πολιτικού ή στρατιωτικού οφέλους.
- Η κριτική του Ισλάμ για τη Δύση απορρίπτεται χωρίς περαιτέρω συζήτηση.
- Η εχθρότητα απέναντι στο Ισλάμ και τους Μουσουλμάνους θεωρείται ως κάτι φυσιολογικό.
- Η εχθρότητα απέναντι στο Ισλάμ δικαιολογεί πράξεις ρατσισμού απέναντι σε Μουσουλμάνους και των αποκλεισμό των τελευταίων από τον πυρήνα της κοινωνίας.

Με βάση την παραπάνω γενική τεκμηρίωση ο ορισμός που προκύπτει έχει ως εξής:

Η Ισλαμοφοβία ορίζεται ως «η περιφρόνηση ή το μίσος για το Ισλάμ και κατά συνέπεια ως το μίσος ή την αντιπάθεια για όλους τους Μουσουλμάνους, τα οποία εκφράζονται με την πρακτική διακρίσεων σε βάρος των Μουσουλμάνων αποκλείοντάς τους από την οικονομική, κοινωνική και δημόσια ζωή.»

Η σημασία που αποδίδεται στα συμπεράσματα της μελέτης του Runnymede αποδεικνύεται από το γεγονός ότι όλοι οι μεταγενέστεροι μελετητές που ασχολήθηκαν με τον ορισμό της Ισλαμοφοβίας, αναφέρθηκαν ή βασίστηκαν επάνω σε αυτά τα οκτώ σημεία με σκοπό είτε να διευρύνουν περαιτέρω τον ορισμό προκειμένου να ανταποκρίνεται και σε πιο σύγχρονους φόβους που ανακύπτουν αναφορικά με τους Μουσουλμάνους, είτε να τον

προσαρμόσουν, βελτιώσουν ή ακόμα και να απορρίψουν τόσο τον ορισμό κάθε αυτό όσο και το θεωρητικό μοντέλο πάνω στο οποίο βασίζεται. (Halliday,2002/2010, van Driel, 2004, Sajid 2006, Allen, 2010, Abbas, 2010, Bleich, 2011, Kalin, 2011).

Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας ωστόσο, αποκαλύπτει ότι η συγκεκριμένη μελέτη αποτέλεσε κατά κάποιο τρόπο πρόκληση για αρκετούς διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται με την Ισλαμοφοβία (βλ. Παράρτημα ΙΙ), να πραγματοποιήσουν νέες μελέτες, βασισμένες στο νέο θεωρητικό υπόβαθρο του όρου που έδωσε η μελέτη του Runnymede. (EUCM, 2006a, 2006b, OIC 2008-2013).

Παρά την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία του και την αξιοσημείωτη αντοχή του στο χρόνο, η συγκεκριμένη μελέτη έχει δεχθεί σωρεία κριτικών από επιστήμονες οι οποίοι εντοπίζουν στο συγκεκριμένο ορισμό την αδυναμία να αποδώσει ένα πλαίσιο (framework), προκειμένου να παραχθούν ποσοτικά, μετρήσιμα αποτελέσματα τα οποία σε βάθος χρόνου θα δίνουν τη δυνατότητα συγκριτικής ανάλυσης, για να δοθεί το στίγμα της εξέλιξης του φαινομένου. Υπό αυτή την έννοια, ένας τέτοιος, αφηρημένος εν πολλοίς, ορισμός, δεν αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για τους κοινωνικούς επιστήμονες (Bleich, 2011). Επιπλέον, η εστίαση και των οκτώ σημείων στο Ισλάμ και όχι στους Μουσουλμάνους, αφαιρεί από τους κοινωνικούς επιστήμονες άλλη μία δυνατότητα να μελετήσουν συνολικά το εν λόγω κοινωνικό φαινόμενο της προκατάληψης και της διακριτικής μεταχείρισης ενάντια στους Μουσουλμάνους ως το κύριο υποκείμενο, το οποίο ειδικά για τις κοινωνικές επιστήμες οφείλει να είναι ο άνθρωπος και όχι μια ιδεολογία. Αυτή η κριτική έχει συνδεθεί και με μία ευρύτερη κριτική που αφορά αυτή καθαυτή την ετυμολογία του όρου όπως την είδαμε παραπάνω. Ο όρος Ισλαμοφοβία έχει καθιερωθεί να χρησιμοποιείται για να περιγράψει το πρακτικό μίσος (βίαιες πράξεις ή λόγο μίσους) ενάντια στους Μουσουλμάνους και όχι αυτό το οποίο υποδηλώνει η κυριολεκτική σημασία των συνθετικών της λέξης, η οποία είναι ο ‘ψυχολογικός φόβος’ για το Ισλάμ (Iganski, 2009). Παράλληλα η ύπαρξη του ‘Ισλάμ’ ως πρώτου συνθετικού, προσδίδει αυτόματα μία αρνητική χροιά στη λέξη και απομακρύνει οποιοδήποτε συνειρμό από τους Μουσουλμάνους ως το υποκείμενο του φόβου, ενώ ταυτόχρονα το δεύτερο συνθετικό ‘φοβία’, υποδηλώνει ένα αίσθημα χωρίς ουσιαστική αιτίαση, με ανεξήγητες ‘ψυχολογικές’ ρίζες, οι οποίες όπως όλες οι φοβίες προέρχεται από ένα υποβόσκον ‘δέος’ για κάτι το ‘άγνωστο και ‘πιθανώς επικίνδυνο’ και ως εκ τούτου το αδικαιολόγητο αυτό αίσθημα χρήζει ‘θεραπείας’.

Κατά συνέπεια, η κριτική που ασκείται στον όρο και στον ορισμό, καταδεικνύει την ανάγκη, είτε εξεύρεσης ενός νέου όρου που να ανταποκρίνεται στο φαινόμενο, ή τη διαφοροποίηση του ορισμού, ώστε να προσφέρει τη σαφήνεια αλλά και τις δυνατότητες εκείνες της ποσοτικοποίησης που είναι απαραίτητες για να εξαχθούν εμπειριστατώμενα, ποσοτικά, διαχρονικά συγκρίσιμα αποτελέσματα από την παρακολούθηση του φαινομένου. Ορισμένες τέτοιες προσπάθειες έχουν καταλήξει σε κάποιους διαφοροποιημένους, βελτιωμένους, διευρυμένους αλλά και πιο σύνθετους ορισμούς.

Ο Cesari για παράδειγμα περιέγραψε τον όρο Ισλαμοφοβία ομαδοποιώντας τις **«Διάφορες μορφές λόγου, ομιλίας και δράσης, οι οποίες υποδηλώνεται ότι προέρχονται από έναν παράλογο φόβο κατά του Ισλάμ».**

Ο Allen από την άλλη χαρακτηρίζει την Ισλαμοφοβία ως **«Μια ιδεολογία παρόμοια με εκείνη του ρατσισμού, η οποία διατηρεί και διαιώνίζει μία αρνητική αντίληψη που κυριαρχεί για τους Μουσουλμάνους και το Ισλάμ και εντοπίζεται σε επίπεδο κοινωνικών σχέσεων, συμπεριφορών, σχέσεων εξουσίας και πρακτικών αποκλεισμού».**

Ο Allen υποστήριξε επίσης ότι η παρουσία της «ισλαμοφοβίας» δεν βασίζεται μόνο στην κατονόμαση ή τον προσδιορισμό του «μουσουλμανικού» ή του «ισλαμικού». Αντ' αυτού, η χρήση των ετικετών μπορεί να είναι είτε ρητή ή υπονοούμενη από κοινές έννοιες που είναι ευρύτερα θεολογικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή φυλετικές.

Ακόμη μία σημαντική παρατήρηση αυτή τη φορά από τον Bleich, είναι ότι η «ισλαμοφοβία» είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται για να περιγράψει όχι μόνο τα αίτια της προκατάληψης και της εχθρότητας αλλά και τις πρακτικές συνέπειες του αντι-μουσουλμανικού και αντι-ισλαμικού συναισθήματος: δηλαδή και 'τις εκδηλώσεις αυτής της ιδεολογίας'. Συνεπώς, από την άποψη αυτή, η έννοια της «ισλαμοφοβίας» διαφέρει από τους κλασσικούς ορισμούς περί «ρατσισμού». Ο ορισμός του Bleich και το εννοιολογικό του μοντέλο είναι μοναδικά μέσα στην επιστημονική βιβλιογραφία, καθώς αντιπροσωπεύουν μια προσπάθεια να οριστεί η «ισλαμοφοβία» χρησιμοποιώντας όρους που μπορεί να χρησιμοποιηθούν εργαλειακά. Ο Bleich αναγνώρισε ότι η προηγούμενη χρήση της «ισλαμοφοβίας», αν και δυνητικά συγκριτική, προκάλεσε προβλήματα όσον αφορά τη μέτρηση του φαινομένου σε χρόνο, τοποθεσία ή κοινωνικές ομάδες. Ο Bleich ισχυρίστηκε επίσης ότι η έλλειψη σαφούς ορισμού απέτρεψε την αποτελεσματική σύγκριση με άλλα φαινόμενα όπως ο ρατσισμός, η ξενοφοβία ή ο αντισημιτισμός.

Ως λύση, έδωσε τον ακόλουθο ορισμό της «ισλαμοφοβίας» ως **«αδιάκριτες αρνητικές συμπεριφορές ή συναισθήματα που απευθύνονται στο Ισλάμ ή στους Μουσουλμάνους»** (Bleich, 2011). Ο ορισμός αυτός διαφέρει από τους υπόλοιπους για τους εξής λόγους: Πρώτον η λέξη ‘αδιακρίτως’ υποδηλώνει ότι δεν λαμβάνονται υπόψη οποιεσδήποτε συνθήκες. Δηλαδή οι αρνητικές συμπεριφορές-συναισθήματα εκφράζονται απέναντι σε ΟΛΟΥΣ τους Μουσουλμάνους (φανατικούς και μετριοπαθείς, ειρηνικούς και βίαιους, ριζοσπαστικοποιημένους και φιλελεύθερους, νέους και ηλικιωμένους, πρόσφυγες και μη, ευάλωτους και μη κλπ). Δεύτερον οι πολύ πιο ήπιες έννοιες ‘αρνητικές’, ‘συμπεριφορές’, ‘συναισθήματα’ χρησιμοποιούνται σκοπίμως για να αποφευχθούν οι βαρύγδουποι όροι του ‘ρατσισμού’, του ‘μίσους’ και οι αφηρημένοι όροι του ‘φόβου’ και της ‘περιφρόνησης’. Τρίτον ο ορισμός του Bleich φέρνει τους Μουσουλμάνους στο επίκεντρο της μελέτης ως το υποκείμενο των εκφάνσεων του φαινομένου (Hargreaves, 2016).

Σε εντελώς διαφορετικό μήκος κύματος ο Halliday και άλλοι, υποστηρίζουν ότι θα ήταν προτιμότερο ο όρος να αντικατασταθεί με τους όρους αντι-μουσουλμανικό μίσος, ή αντι-μουσουλμανικός ρατσισμός, καθώς οι δύο αυτοί όροι είναι λιγότερο αφηρημένοι από τον όρο ‘φοβία’ και ταυτόχρονα στοχεύουν στους Μουσουλμάνους (ανθρώπους) και όχι στην ιδεολογία τους (το Ισλάμ). Παρ’ όλ’ αυτά θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι η χρήση του όρου ‘ρατσισμός’ ίσως να μην είναι δόκιμος στην περίπτωση αυτή, καθώς **το να είναι κανείς Μουσουλμάνος δεν είναι ένα βιολογικό γενετικό χαρακτηριστικό, αλλά μία ιδεολογία την οποία κανείς υιοθετεί οικειοθελώς και επιλέγει να ασπαστεί.**

Εξίσου πολυάριθμες προσπάθειες απόδοσης ενός ικανοποιητικού ορισμού έχουν γίνει από διεθνείς οργανισμούς που προσπαθούν να μελετήσουν το φαινόμενο της Ισλαμοφοβίας, οι οποίοι επί το πλείστον υιοθετούν ένα μέρος των παραπάνω δοθέντων ορισμών και προβαίνουν σε προσθήκες ή μικρές αλλαγές οι οποίες τους χρησιμεύουν για να προκύψει το εκάστοτε υπόδειγμα εργαλειακού μοντέλου.

Για παράδειγμα ο αμερικάνικος Οργανισμός FAIR (Fairness and Accuracy in Reporting) ο οποίος ασχολείται με την παρακολούθηση της μιντιακής κάλυψης του Ισλάμ και των Μουσουλμάνων στην Αμερική και τον κόσμο, ορίζει την Ισλαμοφοβία ως **«η εχθρότητα εναντίον του Ισλάμ και των Μουσουλμάνων που τείνει να στιγματίσει μια ολόκληρη θρησκεία και τους πιστούς της χαρακτηρίζοντάς τους ως το ‘απόλυτο άλλο’ και αποδίδοντάς τους ένα εγγενές, ουσιώδες σύνολο αρνητικών χαρακτηριστικών, όπως ο παραλογισμός, η μισαλλοδοξία και η βιαιότητα»** (Hollar and Naureckas, 2008: 4).

Σε ένα άλλο πλαίσιο το οποίο θέτει ο οργανισμός ΟΙC (Organization of Islamic Cooperation) με έδρα στη Σαουδική Αραβία, στην ετήσια έκθεση που δημοσίευσε για πρώτη φορά το 2008, ορίζοντας την 'Ισλαμοφοβία' κάνει λόγο όχι μόνο για **«παράλογο φόβο και αισθήματα αντιπάθειας απέναντι στο Ισλάμ και τους Μουσουλμάνους»** αλλά εμπλουτίζει τον παραπάνω ορισμό, τον οποίο θεωρεί ως υπερβολικά απλοϊκό, με επιπρόσθετα σημαντικά συστατικά όπως **«το φυλετικό μίσος, τη μισαλλοδοξία, τις προκαταλήψεις, τις διακρίσεις και τα στερεότυπα»** και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η «Ισλαμοφοβία» είναι κατ' ουσίαν η θρησκευτική δυσαρέσκεια (δυσανεξία) που αφορά δύο διαφορετικές πλευρές. Η μία είναι η 'θρησκευτική δυσαρέσκεια' που εκφράζεται από τους Ισλαμόφοβους και η άλλη είναι η 'θρησκευτική δυσαρέσκεια' αυτών που υφίστανται τις εκφάνσεις της Ισλαμοφοβίας (ΟΙC, 2008:8).

Το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΗΕ από την άλλη όρισε την Ισλαμοφοβία ως **«Μια αβάσιμη εχθρότητα και φόβο απέναντι στο Ισλάμ και ως εκ τούτου το φόβο και την αποστροφή γενικευμένα προς όλους τους Μουσουλμάνους ή τους περισσότερους»** διευκρινίζοντας ότι ο όρος αναφέρεται επίσης και στις **«πρακτικές συνέπειες αυτής της εχθρότητας με τη μορφή των διακρίσεων και της άνισης μεταχείρισης»**, που οδηγούν στον αποκλεισμό τους από σημαντικούς πολιτικούς και κοινωνικούς τομείς (UNHRC, 2007: 8), ένας ορισμός που είναι σχεδόν ίδιος με αυτόν που έχει θέσει το Runnymede και στον οποίο αναφερθήκαμε στην αρχή του κεφαλαίου.

Σε αυτό το πλαίσιο κινείται και το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας (EUMC / σήμερα FRA Fundamental Rights Agency) το οποίο το 2006 στην έκθεσή του με τίτλο 'Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia' η οποία πραγματεύεται την θέση/κατάσταση των Μουσουλμάνων στα διάφορα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υιοθετεί τις γενικότερα αποδεκτές ευρύτερες έννοιες του ρατσισμού και της ρατσιστικής διάκρισης οι οποίες είναι διεθνώς αποδεκτές από κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς. Επιπλέον το EUMC εστιάζει και στις εκδηλώσεις ή τα περιστατικά Ισλαμοφοβίας, τα οποία θεωρούνται ως τέτοια, όταν εκτιμάται ότι **«εκδηλώνονται απέναντι σε Μουσουλμάνους ή σε άτομα που πιστεύεται ότι είναι Μουσουλμάνοι, εξαιτίας της εμφάνισης ή της καταγωγής τους και αφορούν σε πράξεις που γίνονται είτε εμφανώς, είτε με έμμεσο/κεκαλυμμένο τρόπο (EUMC, 2016: 60-63) .**

5.2 Η ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑ: ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ?

Παρά τα όσα παραθέσαμε παραπάνω σχετικά με τους ορισμούς της, η «Ισλαμοφοβία» παραμένει ένας βαθιά αμφιλεγόμενος όρος, περιστοιχισμένος από εννοιολογικές αβεβαιότητες, θεωρητικές αδυναμίες, και διαρκείς ανεπίλυτες διαβουλεύσεις. Προσφέρει, για το λόγο αυτό, πεδίο δόξης λαμπρό, τουλάχιστον σε εμπειρικό επίπεδο, για επίδοξους μελετητές που επιχειρούν να αποδώσουν την πολυδιάστατη φύση της. Παρά το γεγονός ότι η ενσωμάτωση των μεταναστών κατέχει ιδιαίτερος υψηλή θέση στην πολιτική ατζέντα, γίνονται ανέλπιστα ελάχιστες προσπάθειες να παραχθούν έγκυρα εμπειρικά δεδομένα. Και ενώ υπάρχει ένα πλήθος δεικτών, οι οποίοι σχηματίζονται από την ανάλυση εμπειρικών δεδομένων που συλλέγονται μέσω ερωτηματολογίων που πραγματεύονται τις συμπεριφορές-αντιλήψεις έναντι των μεταναστών, επί της παρούσης δεν υπάρχουν αρκετοί αντίστοιχοι δείκτες οι οποίοι να προσφέρουν μια μεθοδολογικά έγκυρη, διακρατική, συγκριτική ανάλυση των συμπεριφορών-αντιλήψεων έναντι των Μουσουλμάνων. Αυτό είναι πιθανό να οφείλεται στο γεγονός ότι τα εμπειρικά αποτελέσματα των στοχευμένων στους Μουσουλμάνους μελετών, προσομοιάζουν αρκετά ή/και ταυτίζονται με αυτά των μελετών περί ρατσιστικών διακρίσεων γενικά και ως εκ τούτου δεν στοιχειοθετείται, ως ένα βαθμό, η ανάγκη εστίασης σε ένα μοντέλο που να αφορά αποκλειστικά τους Μουσουλμάνους (W.Aschauer 2016:152).

Άλλος ένας λόγος της απροθυμίας να μελετηθεί το φαινόμενο εξειδικευμένα, είναι η ύπαρξη, τόσο σε πολιτικό και θεσμικό επίπεδο, όσο και σε κοινωνικό, διχογνωμιών αναφορικά με το αν η θεσμοθέτηση και υιοθέτηση ενός επίσημου δείκτη-κλίμακας μέτρησης της 'Ισλαμοφοβίας' θα αποτελέσει ταυτόχρονα και την αιτία να υπονομευθεί μία θεμελιώδης δημοκρατική αρχή, αυτή της 'ελευθερίας του λόγου και της έκφρασης'. Δηλαδή αν δεχθούμε ότι κριτικές που ασκούνται στο Ισλάμ ως θρησκεία και στις αντίστοιχες φονταμενταλιστικές θρησκευτικές πρακτικές, εμπίπτουν στην έννοια της Ισλαμοφοβίας, τότε αυτό ενδέχεται να αποτελέσει ένα παρεκβατικό(έμμεσο εργαλείο?) μέσο καταστολής της νόμιμης κριτικής η οποία οφείλει να ασκείται σε θρησκευτικές πρακτικές με φονταμενταλιστικές τάσεις που παρεκκλίνουν των κοινών, συνομολογούμενων, θεσμοθετημένων, Δημοκρατικών Αρχών (T. Schneiders 2009).

Καθώς είναι σχεδόν αδύνατο για το ευρύ κοινό, δεδομένης της ανεπάρκειας γνώσεων αναφορικά με το Ισλάμ, να διακρίνει το όριο που διαχωρίζει την εύλογη 'κοσμική κριτική' από την 'προκατάληψη', εγείρονται φόβοι και ανησυχίες που γεννούν μία δεύτερη, εντελώς

διαφορετική μορφή ‘Ισλαμοφοβίας’, που έχει να κάνει με το φόβο να καταλήξουμε στο σημείο, οποιαδήποτε εκπεφρασμένη αρνητική κριτική προς το Ισλάμ με τη μορφή του λόγου, σκίτσων, δηλώσεων, αναρτήσεων κλπ καθώς και με την μορφή της προσωπικής αποστασιοποίησης¹⁴, να αποτελούν ποινικό αδίκημα.

Είναι συνεπώς εξαιρετικά κρίσιμο να διασαφηνιστεί επακριβώς το τι θεωρείται «Ισλαμοφοβία» και τι όχι, διότι διαφορετικά η ‘προκατάληψη’ θα συγχέεται με την κριτική και θα απορρίπτονται ταυτόχρονα αμφότερα ως ‘μη αποδεκτά’ (D. MacCoin, 2017a).

Αυτή την αναγκαιότητα έρχονται να επιβεβαιώσουν πλείστα περιστατικά, κατά τα οποία η δίκαιη κριτική προς διάφορες πτυχές του Ισλάμ ή ακόμη η λογοτεχνική, καλλιτεχνική ή σαρκαστική αναφορά στον Μωάμεθ και σε άλλες Ισλαμικές φιγούρες έχουν επικριθεί, απαγορευθεί και τιμωρηθεί στη βάση της καταπολέμησης της Ισλαμοφοβίας. Στην Ευρώπη γίνονται ήδη συλλήψεις, δίκες και καταδίκες με την κατηγορία της Ισλαμοφοβικής συμπεριφοράς μέσω της εφαρμογής του αντιρατσιστικού νόμου.

Για παράδειγμα το 2011 η Elisabeth Sabaditch Wolf, πρώην Αυστριακή διπλωμάτης και δασκάλα, δικάστηκε με την κατηγορία της ‘δυσφήμισης των θρησκευτικών πεποιθήσεων μιας νομίμως αναγνωρισμένης θρησκείας (το Ισλάμ), κρίθηκε ένοχη και κλήθηκε να πληρώσει πρόστιμο ή να φυλακισθεί για 60 ημέρες με αφορμή δημόσιες δηλώσεις που είχε κάνει αναφερόμενη σε ένα ιστορικά τεκμηριωμένο και καταγεγραμμένο γεγονός το οποίο θέλει τον προφήτη Μωάμεθ να είχε ερωτικές επαφές με ένα εννιάχρονο κορίτσι το οποίο είχε νυμφευθεί στην ηλικία των 6 ετών και ήταν η σύζυγός του Aisha. Την ίδια τύχη είχε και η Αυστριακή πολιτικός Susanne Winter η οποία είχε δηλώσει ότι ‘με τα σημερινά δεδομένα ο προφήτης Μωάμεθ θα θεωρείτο παιδεραστής’. Η Winter κλήθηκε μετά από δίκη να πληρώσει 24.000€ και τέθηκε τρεις μήνες σε διαθεσιμότητα. Το 2017 στην Ελλάδα μηνύθηκε η ιστορικός και συγγραφέας Σώτη Τριανταφύλλου, επειδή σε άρθρο της επικαλέστηκε φράση που φέρεται ότι είπε ο **Μάρκο Πόλο**, «φανατικός μουσουλμάνος είναι αυτός που σου κόβει το κεφάλι, ενώ μετριοπαθής είναι εκείνος που σε κρατάει για να σου κόψουν το κεφάλι». Το συγκεκριμένο άρθρο η Τριανταφύλλου το έγραψε μετά τη σφαγή στο Μπατακλάν του Παρισιού από ισλαμιστές (η Τριανταφύλλου ζει στη Γαλλία), και εκεί μίλησε για «το χονδροειδές σφάλμα της πολυπολιτισμικότητας», χαρακτήρισε το Ισλάμ

¹⁴ Για παράδειγμα η περίπτωση ένας εργοδότης να μην επιθυμεί να προσλάβει στο τμήμα των πωλήσεων της επιχείρησής του, ένα γενειοφόρο άνδρα με κελεμπία, ο οποίος θα προσεύχεται 5 φορές την ημέρα στο χώρο της εργασίας του, ή μία μουσουλμάνα γυναίκα η οποία θα εξυπηρετεί τους πελάτες φορώντας το νικάμπ θα μπορούσε να θεωρηθεί Ισλαμοφοβική συμπεριφορά και να φέρει κυρώσεις.

‘πολιτικό πρόγραμμα’ και ‘ιδεολογία εκβαρβαρισμού’, κατήγγειλε την «ανεπάρκεια, τη θλιβερή αναπηρία, των σημερινών ευρωπαϊκών ηγεσιών που δεν αναλαμβάνουν δράση κατά του ‘Ισλαμικού Κράτους’» και ταυτόχρονα επιτέθηκε στους Γάλλους σοσιαλιστές, που θεωρούν πρόβλημα την άνοδο της ισλαμοφοβίας, ένα φαινόμενο που η ίδια χαρακτηρίζει ως το «φυσικό και αυτονόητο αντανακλαστικό», που, «ωστόσο, μπορεί να οδηγήσει τους Γάλλους πολίτες στον ακροδεξιό συνασπισμό της Μαρίν Λε Πεν». Δηλαδή, σε ένα άρθρο το οποίο βρίθει επικρίσεων για διάφορες ιδεολογίες, πολιτικά κόμματα και πολιτικές, αυτό που προκάλεσε τη δίωξη της συγγραφέως ήταν η αναφορά της στους φανατικούς και μετριοπαθείς Μουσουλμάνους.

Η λίστα ανάλογων περιπτώσεων θα μπορούσε να γεμίσει πολλές σελίδες, ωστόσο στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, αυτό που προκαλεί τη μεγαλύτερη αμηχανία, είναι ότι, ενώ στην Ευρώπη είμαστε εξοικειωμένοι με τις αντιδράσεις των φανατικών Μουσουλμάνων εναντίων οποιουδήποτε, δικαίως ή μη, εξέφρασε μία δημόσια αρνητική στάση απέναντι στον Προφήτη Μωάμεθ ή στο Ισλάμ γενικότερα, φαίνεται ότι τα Ευρωπαϊκά δικαστήρια και άλλοι φορείς είναι πρόθυμοι να συναινέσουν στο να μετατραπεί και να καθιερωθεί η Ισλαμοφοβία ως ποινικό αδίκημα.

Με τον τρόπο αυτό υποβάλλεται σε ‘έκπτωση’ η ‘ελευθερία του λόγου’, καθώς τόσο οι μεμονωμένοι πολίτες όσο και οι πολιτικοί και όσοι εκφράζουν δημόσιο λόγο, αποφεύγουν συστηματικά να ασκούν την οποιαδήποτε κριτική στο Ισλάμ από φόβο να μην θεωρηθούν Ισλαμόφοβοι. Αυτό περιορίζει σημαντικά το εύρος του δημόσιου διαλόγου που πρέπει να λάβει χώρα προκειμένου να κατασταλούν τα κακώς κείμενα που απορρέουν από τη φονταμενταλιστική εκδοχή της ισλαμιστικής θρησκευτικής έκφρασης.

Επιπλέον μία τέτοιου είδους εξέλιξη, εμποδίζει ολοκληρωτικά κάθε προσπάθεια που προέρχεται από μία ομάδα λόγιων, φιλελεύθερων Μουσουλμάνων, οι οποίοι οραματίζονται ένα σύγχρονο, ελεύθερο Ισλάμ και επιχειρηματολογούν και διδάσκουν, απορρίπτοντας κάθε είδους εξτρεμιστικής ιδεολογίας από το να εκφράσουν τη γνώμη τους και να εισακουσθούν.

Ελεύθεροι από τον φόβο των κατηγοριών της Ισλαμοφοβίας, οι Μουσουλμάνοι νεωτεριστές, που αφθονούν στη Δύση, θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν τις εξελίξεις, εκφράζοντας ελεύθερα τις αντιθέσεις τους στην Ισλαμιστική φονταμενταλιστική ιδεολογία και να φέρουν στο προσκήνιο την εναλλακτική ενός σύγχρονου, αναμορφωμένου Ισλάμ, πλήρως συμβατό με τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών στις ανοιχτές δημοκρατικές κοινωνίες (S. Shoaib, 2017).

Κλείνοντας την αναφορά στους ορισμούς και την έννοια της «Ισλαμοφοβίας» αξίζει να αναφερθεί και η άποψη του Aurelien Mondon, ο οποίος σε άρθρο του με τίτλο: ‘Articulations of Islamophobia: From the Extreme to the Mainstream?’, προβαίνει στο διαχωρισμό και αναλύει την «Ισλαμοφοβία» σε δύο κατηγορίες. Αυτές είναι η «Φιλελεύθερη Ισλαμοφοβία» και η «Μη Φιλελεύθερη Ισλαμοφοβία» (Liberal – Illiberal). Με τον όρο «Φιλελεύθερη» εννοείται ο φόβος για το Ισλάμ και τους Μουσουλμάνους που προέρχεται από προφανείς αιτιάσεις κοινής παραδοχής, όπως είναι η Ισλαμική τρομοκρατία, η δημογραφική αλλοίωση που επέρχεται από την αθρόα εισροή μεταναστών από μουσουλμανικές χώρες, οι πιέσεις επιβολής της Σαρία, η ασυμβατότητα πτυχών του Ισλάμ με τη Δημοκρατία κλπ. Από την άλλη η ‘Μη Φιλελεύθερη Ισλαμοφοβία’ κατά τον Mondon θεωρείται εκείνη η οποία προκύπτει από αβάσιμες και ανυπόστατες θεωρήσεις για το Ισλάμ και τους Μουσουλμάνους και συνοδεύονται από ακραίες πράξεις, όπως είναι οι βίαιες επιθέσεις κατά Μουσουλμάνων ή κατά μουσουλμανικής ιδιοκτησίας, ο αποκλεισμός των Μουσουλμάνων από την εργασία και την εκπαίδευση, η άρνηση παραχώρησης προσφυγικού στάτους, το κλείσιμο των συνόρων για Μουσουλμάνους μετανάστες, τις επιθέσεις σε μουσουλμανικούς χώρους λατρείας ή την εναντίωση στη δημιουργία νέων και γενικά οποιαδήποτε ανεπίτρεπτη διάκριση που αντιβαίνει στη δημοκρατική αρχή των ίσων δικαιωμάτων, της ισότητας, της θρησκευτικής ελευθερίας κλπ. (A. Mondon & A. Winter, 2017).

Ο Mondon είναι ουσιαστικά ο πρώτος ο οποίος, σε επίπεδο ορισμού, τολμά να κάνει λόγο για ένα ‘είδος’ Ισλαμοφοβίας το οποίο μπορεί να εξηγηθεί ως εύλογο αντανακλαστικό στα τεκταινόμενα και υπό αυτό το πρίσμα να λάβει ένα χαρακτηρισμό ως ‘κατανοητή’, χωρίς ωστόσο να τη δικαιολογεί και χωρίς να παραλείπει να υπογραμμίσει τους κινδύνους που ελλοχεύει η ‘νομιμοποίηση’ της Φιλελεύθερης Ισλαμοφοβίας, κυρίως λόγω των ασαφών ορίων που τη χωρίζουν από τη «Μη Φιλελεύθερη».

Στο πλαίσιο αυτού του ορισμού που δίνει ο Mondon για τη «Μη Φιλελεύθερη Ισλαμοφοβία» θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια κάποιες εκφάνσεις οι οποίες θεωρείται ότι εμπίπτουν στο φάσμα του ορισμού και είναι αυτές οι οποίες προκαλούν την ανάγκη άμεσης κινητοποίησης για την αντιμετώπισή της.

5.4 ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑΣ

Με βάση τα όσα αναφέραμε πιο πάνω σε σχέση με τους ορισμούς της Ισλαμοφοβίας, δεν μένει παρά να συμφωνήσουμε, ότι πρόκειται για μία αμφισβητήσιμη έννοια. Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι η αμφισβήτηση που δέχεται ο όρος γίνεται στη βάση τριών επικαλυπτόμενων πτυχών.

Πρώτον, υποστηρίζεται ότι η Ισλαμοφοβία δεν αποτελεί μία έγκυρη κατηγορία δεδομένου ότι τα φαινόμενα που επιδιώκει να περιγράψει ‘δεν υπάρχουν’. Δηλαδή δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές ειδικές διακρίσεις εις βάρος των Μουσουλμάνων λόγω της θρησκείας τους αλλά αντίθετα οποιαδήποτε θεωρητική διάκριση ή προκατάληψη εναντίον τους, μπορεί να εξηγηθεί ως ρατσισμός –απλός και καθαρός- και ως εκ τούτου δεν απαιτείται κανένας εξειδικευμένος όρος.

Δεύτερον, στη συζήτηση περί Ισλαμοφοβίας παρατίθενται ένα σύνολο επιχειρημάτων που θεωρούν τη «σύλληψη» της Ισλαμοφοβίας ως ένα μέσο για την καταστολή της κριτικής και της ελεύθερης έκφρασης. Με άλλα λόγια για να χρησιμοποιήσουμε μία ευρέως διαδεδομένη έκφραση, θεωρείται ως μία ‘παρενέργεια της υπερβάλλουσας πολιτικής ορθότητας’ που επιδιώκει να εξαργυρώσει τα εύσημα της προστασίας των αδυνάτων και αδικημένων, με τη μορφή της λαϊκής επιβράβευσης στην κάλπη. Σύμφωνα με την UNESCO, ο σεβασμός της ελευθερίας της έκφρασης και ο σεβασμός των θρησκευτικών πεποιθήσεων και συμβόλων είναι δύο αρχές διαφορετικές που πρέπει να συνυπάρχουν, με στόχο να ξεπεραστεί η υπάρχουσα ακόμα σήμερα άγνοια για τους τρόπους ζωής των άλλων, ώστε να κυριαρχεί η ειρήνη, η ανοχή και ο διάλογος ανάμεσα σε πολιτισμούς, κουλτούρες, λαούς και θρησκείες (OSCE, 2011).

Τρίτον, υποστηρίζεται ότι η Ισλαμοφοβία αποτελεί τη θεμιτή ανταντακλαστική απάντηση στην απειλή ή το αίσθημα της απειλής που προκαλεί η ριζοσπαστικοποίηση σημαντικού αριθμού Μουσουλμάνων.

Στις παραπάνω αμφισβητήσεις έρχεται να προστεθεί (ή μπορεί να θεωρηθεί ως απόρροια αυτών) το γεγονός ότι δεν υπάρχει μέχρι σήμερα κανένας κοινώς αποδεκτός δείκτης μέτρησης του φαινομένου σε θεσμικό επίσημο πολιτειακό επίπεδο. Αφενός γιατί στα περισσότερα κράτη-μέλη οι αστυνομικές αρχές δεν συλλέγουν επίσημα στοιχεία σχετικά με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των θυμάτων των ρατσιστικών επιθέσεων και αφετέρου γιατί

είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατο να παραχθούν ισχυρές αποδείξεις για τα κίνητρα των επιθέσεων-εγκλημάτων-διακρίσεων (S. Sayyid, 2014:22-23).

Προκειμένου λοιπόν να προκύψει μία μέθοδος μέτρησης του φαινομένου θα πρέπει να υπάρξει η θεσμοθέτηση ενός πλαισίου αναγνώρισης των περιστατικών ως Ισλαμοφοβικών. Θα πρέπει με σαφήνεια και επακριβώς, να καθοριστούν εκείνες οι προϋποθέσεις και εκείνα τα χαρακτηριστικά, που πρέπει να φέρει μία συμπεριφορά ή μία επίθεση, ούτως ώστε να κατηγοριοποιηθεί ως «Ισλαμοφοβική» (ENAR, 2012).

Πόσο δε μάλλον, εάν ο στόχος και η επιδίωξη είναι η εκπήγαση κατάλληλων μέτρων και πολιτικών για την αντιμετώπισή της. Είναι δηλαδή επιτακτική η ανάγκη να γίνει ένα άλμα από το **φιλοσοφικό** (και φιλολογικό των ορισμών) επίπεδο στο **θεωρητικό** και στη συνέχεια στο **πραγματολογικό** με σκοπό να παραχθεί το μίγμα πολιτικών και μέτρων που θα σταθούν ανάχωμα στην εξάπλωση και μελλοντικά θα αντιστρέψουν το φαινόμενο, το οποίο αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Το χάσμα που απαιτείται να καλυφθεί θα παραμένει αγεφύρωτο, εάν πρωτίστως δεν συμφωνηθεί ότι η Ισλαμοφοβία, πέρα από την έκφραση μίσους ή φόβου αποτελεί και τροχοπέδη για την δυνατότητα των Μουσουλμάνων να προβάλουν τον εαυτό τους στο μέλλον και να έχουν την ευκαιρία ελεύθερα να ‘συλλάβουν ‘ τι σημαίνει να είναι κανείς Μουσουλμάνος. Θα χάσουν δηλαδή τη δυνατότητα του ελεύθερου αυτοπροσδιορισμού γιατί αυτό θα συμβαίνει μόνο υπό το πρίσμα ενός στάτους ως αμυνόμενου εν δυνάμει θύματος, σε ένα Ισλαμοφοβικό περιβάλλον. Είναι γνωστό ότι η συσπείρωση των υπο-ομάδων (ειδικά όταν αυτές είναι μειονοτικές) και η πεισματική οχύρωση πίσω από κοινές ιδεολογικές ταυτότητες συμβαίνει κυρίως απέναντι δε μία διαφανόμενη απειλή (Le Bon G. 1895).

Έχοντας κατά νου και αυτή τη διάσταση, είμαστε υποχρεωμένοι να παραθέσουμε όχι μόνο μία εννοιολογική ερμηνεία του όρου αλλά και τις εκφάνσεις της χρήσης του, σε συνδυασμό με την αποτύπωση και συμπερίληψη του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αυτές λαμβάνουν χώρα. Το ρεπερτόριο των εκφάνσεων είναι ευρύ, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όλες (οι εκφάνσεις) είναι το ίδιο συχνές ή το ίδιο σοβαρές ως προς τις αρνητικές συνέπειες (EIR, 2015).

Παρακάτω θα επιχειρηθεί μία αδρή περιγραφή των πράξεων-συμπεριφορών που πιο συχνά χαρακτηρίζονται ως Ισλαμοφοβικές καταλήγοντας στη συνέχεια στη μεγάλη εικόνα που διαμορφώνει το φαινόμενο για την ‘κατάσταση’ των Μουσουλμάνων στην Ευρώπη.

Η λίστα δεν είναι αναλυτική αλλά περισσότερο ενδεικτική των περιστατικών, τα οποία δεν είναι ίδια μεταξύ τους, αλλά διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά που τα συνδέουν και τα κατηγοριοποιούν ως πιθανά 'Ισλαμοφοβικά'.

Πρώτον, υπάρχουν εκδηλώσεις ισλαμοφοβίας μέσω επιθέσεων σε άτομα που θεωρούνται Μουσουλμάνοι. Οι επιθέσεις αυτές μπορούν να διαπραχθούν από τυχαία άτομα ή από ημι-οργανωμένες ή οργανωμένες ομάδες που ενεργούν από κοινού. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν: λεκτική κακοποίηση, σπρωξίματα, φτύσεις, τράβηγμα μαντήλας Μουσουλμάνων γυναικών, διάφορες μορφές ξυλοδαρμού και, φυσικά, μπορεί να κορυφωθεί με δολοφονία. Αυτό που είναι κοινό σε όλα αυτά τα περιστατικά είναι ότι: α) απευθύνονται σε Μουσουλμάνους, β) η βία δεν προκαλείται και γ) ότι συμβαίνουν σε δημόσιους χώρους, όπως ο δρόμος ή το πάρκο.

Δεύτερον, μπορεί κανείς να εντοπίσει την Ισλαμοφοβία σε επιθέσεις σε περιουσίες που θεωρούνται ότι συνδέονται με Μουσουλμάνους: τζαμιά, νεκροταφεία, εμπορικούς χώρους - επιχειρήσεις. Αυτές οι επιθέσεις μπορεί να περιλαμβάνουν βανδαλισμούς (σπασμένα παράθυρα, γκράφιτι), εμπρησμούς, βεβήλωση μουσουλμανικών τάφων κλπ.

Τρίτον, υπάρχει η Ισλαμοφοβία που εκφράζεται με πράξεις εκφοβισμού. Αυτές θεωρούνται οργανωμένες εφόσον τελούνται από άτομα που συνεργάζονται για να εκφοβίσουν έναν πληθυσμό που θεωρείται μουσουλμανικός ή φιλικός προς τους Μουσουλμάνους. Η μορφή του εκφοβισμού μπορεί να περιλαμβάνει πορείες διαμαρτυρίας σε περιοχές με μεγάλους μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Επίσης μπορεί να περιλαμβάνει διαφημιστικές καμπάνιες που προειδοποιούν για τον κίνδυνο του Ισλάμ, καθώς και την καύση του Κορανίου ή διαδηλώσεις κατά της κατασκευής τζαμιών ή πολιτιστικών κέντρων. Αυτό που διακρίνει αυτού του είδους τις ενέργειες, είναι ο βαθμός συντονισμού που απαιτεί τη δαπάνη κοινωνικού και του χρηματικού κεφαλαίου.

Το τέταρτο πλέγμα εκφάνσεων ισλαμοφοβίας μπορεί να περιγραφεί ως αυτό που λαμβάνει χώρα σε θεσμικό περιβάλλον, όπου όσοι θεωρούνται Μουσουλμάνοι τυγχάνουν λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης από τους συναδέλφους τους σε αντίστοιχες θέσεις στους ίδιους οργανισμούς. Μια τέτοια συμπεριφορά μπορεί να λάβει τη μορφή παρενόχλησης, εκφοβισμού, αιχμηρής σάτιρας, μη δίκαιης κατανομής καθηκόντων και εκτίμησης της απόδοσης, με όσους θεωρούνται Μουσουλμάνοι να λαμβάνουν δυσμενή αξιολόγηση και παρατηρήσεις. Το φάσμα των παραδειγμάτων θα μπορούσε να περιλαμβάνει (και όχι μόνο)

τη διάθεση σάντουιτς με ζαμπόν σε Μουσουλμάνους σε ένα πανεπιστημιακό ερευνητικό κέντρο με αντικείμενο μελέτης την κατανόηση του Ισλάμ ή έναν επιβαλλόμενο κώδικα ενδυμασίας που επιβαρύνει περισσότερο όσους θεωρούνται Μουσουλμάνοι από ότι το υπόλοιπο προσωπικό στην ίδια οργάνωση. Μπορεί να συμβεί όταν ο εξορθολογισμός στη λειτουργία ενός οργανισμού οδηγεί σε αποφάσεις που αντιβαίνουν σε συνήθειες και ήθη που σχετίζονται με το Ισλάμ. Έτσι, ένας μουσουλμάνος μπορεί να παρακαμφθεί σε μια διαδικασία προαγωγής με το ορθολογικό επιχείρημα ότι είναι ριζοσπαστικός ή δεν ξέρει πώς να συμπεριφέρεται σε ένα μεικτό για τα δύο φύλα εργασιακό χώρο. Ορισμένοι από αυτούς τους οργανισμούς μπορεί να είναι μέρος ενός δημόσιου / κρατικού θεσμικού συνόλου, ενώ άλλοι μπορεί να είναι ιδιωτικοί. Και πάλι, αυτό το πλέγμα ισλαμοφοβίας δεν κατευθύνεται κατ' ανάγκη, ή συντονίζεται, από ένα κρατικό σχέδιο, αλλά μάλλον η εμφάνισή του είναι θέμα απουσίας ισχυρής νομοθεσίας ή πολιτισμικού πλαισίου κατά των διακρίσεων, ή της μη συμπερίληψης των Μουσουλμάνων στην εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας, ακόμη και αν υφίσταται.

Το πέμπτο πλέγμα ισλαμοφοβίας αναφέρεται σε περιστατικά στα οποία υπάρχει συνεχής και συστηματική επεξεργασία σχολίων στο δημόσιο τομέα, που μειώνουν τους Μουσουλμάνους και / ή το Ισλάμ. Αυτή η υποτίμηση θα μπορούσε να είναι περισσότερο ή λιγότερο εκλεπτυσμένη. Για παράδειγμα, η δημοσίευση του Κορανίου με τον Μωάμεθ να αναφέρεται ως συγγραφέας ή η ανακύκλωση των μεσαιωνικών χριστιανικών απόψεων έντονα πολέμιων του Ισλάμ ως "αλήθεια", ή η θεώρηση συγκεκριμένων εγκλημάτων ως παρακινήμενων από το Ισλάμ ή τον μουσουλμανικό πολιτισμό. Αυτή η μορφή ισλαμοφοβίας μπορεί να διατυπώνεται σε ιστότοπους μίσους στο διαδίκτυο, εφημερίδες, περιοδικά ή άλλα μέσα ενημέρωσης. Μπορεί να εμφανίζεται σε ενημερωτικά προγράμματα ή σε μυθοπλασίες. Να επηρεάζει το πολιτικό περιβάλλον και την κοινή γνώμη και να λειτουργεί ως νομιμοποιητικό υπόβαθρο κρατικών παρεμβάσεων και κανονισμών. Θα μπορούσε επίσης να είναι μέρος της λεγόμενης 'κοινής λογικής' μιας κοινωνίας – αυτού του συνόλου ανεξέλεγκτων υποθέσεων και πεποιθήσεων που χαρακτηρίζουν την κάθε κοινωνία (S. Sayyid, 2014).

Τα παραπάνω πέντε είδη ισλαμοφοβίας τείνουν να αρθρώνονται από άτομα ή οργανισμούς (ιδιωτικούς ή δημόσιους). Το κράτος μπορεί να τις διευκολύνει μέσω ανιδιοτελούς παραμέλησης, ή άρνησης να παρέχει επαρκείς διασφαλίσεις ή και να αντιμετωπίσει τέτοιες πρακτικές, αλλά δεν συμμετέχει ενεργά ή ανοιχτά στη διαιώνισή τους. Υπάρχουν, ωστόσο,

άλλες πτυχές πρακτικών που χαρακτηρίζονται ισλαμοφοβικές στις οποίες το κράτος (με τη μορφή των λειτουργιών του) διαδραματίζει ενεργό ρόλο. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν την εντατικοποίηση της επιτήρησης μουσουλμανικών πληθυσμών με τη χρήση τεχνολογίας, την εμπλοκή πρακτόρων και αμειβόμενων πληροφοριοδοτών. Μια τέτοια εποπτεία αναλαμβάνει η λεγόμενη, με την ευρύτερη έννοια, μυστική αστυνομία (δηλαδή κρατικές υπηρεσίες που επιφορτίζονται με παράνομες επιχειρησιακές δράσεις). Εκτός από αυτές τις επιχειρήσεις μυστικής αστυνομίας, υπάρχει μια ισλαμοφοβία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, στο πλαίσιο της οποίας, άτομα που θεωρούνται Μουσουλμάνοι αντιμετωπίζονται λιγότερο ευνοϊκά από άλλα. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή διαφορετικών ποινών για ίδια αδικήματα, καθώς και συχνότερη υποβολή των θεωρούμενων Μουσουλμάνων σε σωματικό έλεγχο και εξακρίβωση στοιχείων από την αστυνομία. Οι κρατικές πολιτικές μπορούν επίσης να περιορίσουν την έκφραση του μουσουλμανισμού - για παράδειγμα, περιορίζοντας την κατασκευή τζαμιών, ρυθμίζοντας τη μουσουλμανική ενδυμασία (απαγόρευση της burqa) (S. Sayyid, 2014).

Αυτό που κάνει αυτές τις δραστηριότητες να είναι ισλαμοφοβικές, είναι ο βαθμός με τον οποίο επιβαρύνουν τμήματα του πληθυσμού που είναι κυρίως Μουσουλμάνοι. Όμως, είναι επίσης σαφές ότι οι περισσότερες από τις παραπάνω πρακτικές δεν αφορούν αποκλειστικά τους Μουσουλμάνους. Μπορούν να ανακύψουν και σε εκφάνσεις αντισημιτισμού και ρατσισμού γενικότερα. *Γεγονός που θέτει το θέμα της σχέσης ανάμεσα στην ισλαμοφοβία, το ρατσισμό και τον αντισημιτισμό.* Η μισαλλοδοξία και οι διακρίσεις εναντίον των Μουσουλμάνων είναι μία από τις μορφές που παίρνουν ο ρατσισμός, η ξενοφοβία και όλες οι διακρίσεις, άρα οι προσεγγίσεις και στρατηγικές που προτείνονται παρακάτω είναι εφαρμόσιμες ενάντια σε κάθε μορφή αδιαλλαξίας και διακρίσεων (EIR, 2016).

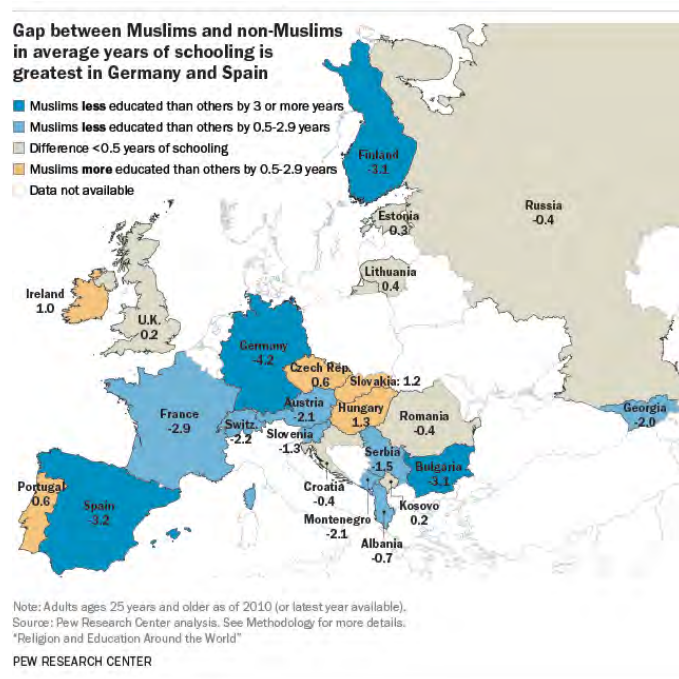
5.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Οι ισλαμοφοβικές ρατσιστικές επιθέσεις, πέραν της βλάβης που προκαλούν στα άμεσα θύματα, διαμορφώνουν ταυτόχρονα και ένα επιβαρυντικό γενικό περιβάλλον για τους Μουσουλμάνους που αποτυπώνεται στην 'κατάσταση' του συνόλου των μουσουλμανικών κοινοτήτων επί ευρωπαϊκού εδάφους. Σύμφωνα με τις εκθέσεις του EUMC (2006) και του OSI (2010), διαπιστώνεται ότι οι Μουσουλμάνοι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε βασικούς κοινωνικούς τομείς όπως είναι η απασχόληση, η εκπαίδευση, η στέγαση και η πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες/αγαθά.

Συγκεκριμένα οι Μουσουλμάνοι συχνά απασχολούνται σε θέσεις εργασίας χαμηλών προσόντων, ενώ υπερεκπροσωπούνται ως ομάδα σε χαμηλά αμειβόμενους τομείς της οικονομίας. Πολλοί Ευρωπαίοι Μουσουλμάνοι, κυρίως νέοι, συναντούν φραγμούς στην κοινωνική τους ανέλιξη, γεγονός που οδηγεί στη δημιουργία αισθήματος απόγνωσης και κοινωνικού αποκλεισμού. Για παράδειγμα, τα ποσοστά ανεργίας που εμφανίζουν οι δεύτερης γενιάς Μαροκινοί και Αλγερινοί μετανάστες είναι διπλάσια από αυτά του γενικού πληθυσμού στη Γαλλία, ενώ το ίδιο ισχύει και για τους τουρκικής καταγωγής μετανάστες στη Γερμανία. Επιπλέον έχει διαπιστωθεί ότι αυτές οι ομάδες είναι εργασιακά πιο ευάλωτες σε συνθήκες οικονομικής κρίσης. (OSI 2010). Το συμπέρασμα της έκθεσης του ΟΑΣΕ είναι ότι: οι Μουσουλμάνοι δεν είναι ενσωματωμένοι στην κύρια αγορά εργασίας καθώς αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό. Οι εργαζόμενοι συχνά εργάζονται σε περιθωριακές και χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας και είναι πιο ευάλωτοι στην ανεργία. Η χαμηλή αμοιβή στις θέσεις εργασίας που έχουν επίσης οδηγεί σε υψηλότερα ποσοστά φτώχειας. Η έλλειψη γνώσης και η μη κατανόηση της αγοράς εργασίας, η έλλειψη γλωσσικής ευχέρειας και οι περιοριστικές εμφανείς θρησκευτικές πρακτικές (όπως για παράδειγμα η καλύπτρα των γυναικών) φαίνεται να επηρεάζουν αρνητικά τα ποσοστά απασχολησιμότητας των Μουσουλμάνων.

Ταυτόχρονα, τα χαμηλά επίπεδα μαθησιακών επιδόσεων αποτελούν έναν επιπρόσθετο παράγοντα που συντελεί στη διακριτική μεταχείριση που υφίστανται οι Ευρωπαίοι Μουσουλμάνοι. Σε αρκετά κράτη μέλη όπου η σύνθεση του πληθυσμού των μεταναστών περιλαμβάνει σημαντικό ποσοστό Μουσουλμάνων, οι μετανάστες και οι απόγονοι υπηκόων τρίτων χωρών εμφανίζουν μικρότερα ποσοστά ολοκλήρωσης της βασικής εκπαίδευσης και διαθέτουν κατά μέσο όρο χαμηλότερο επίπεδο προσόντων από ότι τα μέλη του γενικού πληθυσμού (EUMC, 2006).

Στις περισσότερες από τις Ευρωπαϊκές χώρες, οι μουσουλμάνοι έχουν λιγότερα έτη εκπαίδευσης από τους μη μουσουλμάνους. Το μεγαλύτερο χάσμα συναντάται στη Γερμανία, όπου οι μουσουλμάνοι, κατά μέσο όρο, έχουν 4,2 έτη πιο λίγη εκπαίδευση από τους μη μουσουλμάνους (9,5 έτη έναντι 13,7 ετών αντίστοιχα). Σημειωτέον ότι πολλές από αυτές τις χώρες γνώρισαν μεγάλες εισροές μουσουλμάνων προσφύγων ή μεταναστών κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι, ενώ τα στοιχεία αυτής της έκθεσης είναι από το 2010, η αύξηση των μουσουλμάνων προσφύγων στην Ευρώπη το 2015 και το 2016 από χώρες όπως η Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν ενδέχεται να έχουν αυξήσει τον αριθμό των

Μουσουλμάνων με λιγότερα έτη εκπαίδευσης από τους μη Μουσουλμάνους σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες (Hackett C., McClendon D. et al., 2016).

Η έρευνα του ΟΑΣΕ φέρνει στην επιφάνεια την άποψη ότι είναι μεγίστης σημασίας να δοθεί έμφαση στην προσχολική εκπαίδευση μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα οποία θα ενθαρρύνεται και η συμμετοχή των γονέων στη μάθηση, προκειμένου τα παιδιά που προέρχονται από μειονοτικές ομάδες, ή άλλα μειονεκτούντα περιβάλλοντα, να μην ξεκινούν τη βασική εκπαίδευση από μειονεκτική θέση.

Όσον αφορά την εγκατάσταση και τη χωρική διασπορά των Μουσουλμάνων σε συνάρτηση με τις συνθήκες στέγασης, αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι, με βάση το γεγονός ότι οι Μουσουλμάνοι στο ευρωπαϊκό έδαφος είναι επί το πλείστον μετανάστες πρώτης, και δεύτερης γενιάς, είναι λογικό να διαπιστώνεται αρχικά μία συσχέτιση της μεταναστευτικής διαδικασίας με τη χωρική συγκέντρωση των Μουσουλμάνων σε συγκεκριμένες περιοχές. Οι μετανάστες εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους εγκαταστάθηκαν αναγκαστικά σε μεγάλα βιομηχανικά κέντρα. Εργάζονται σε χαμηλά αμειβόμενες, ανειδίκευτες εργασίες, και ως εκ τούτου είναι εγκατεστημένοι στις φτωχότερες περιοχές των πόλεων. Αυτή η γεωγραφική συγκέντρωση παρείχε τη βάση για τη δημιουργία δικτύων υποστήριξης και ανάπτυξης αγαθών και υπηρεσιών για την κάλυψη πολιτιστικών αναγκών. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής εξέφρασαν αυξανόμενες ανησυχίες για μια τέτοια εθνοτική και θρησκευτική συγκέντρωση. Η έρευνα του ΟΑΣΕ δείχνει ότι οι Μουσουλμάνοι επιθυμούν να ζουν σε μικτές περιοχές. Κατά συνέπεια, αμφισβητεί τους ισχυρισμούς ότι η συγκέντρωσή τους σε συγκεκριμένες περιοχές αντικατοπτρίζει την επιθυμία τους να ζουν αποκλεισμένοι σε

παράλληλες κοινωνίες. Η έρευνα του OSI δείχνει επίσης ότι οι διακρίσεις στην πρόσβαση στη στέγαση παραμένουν ένα ζήτημα που αντιμετωπίζουν πολλοί Μουσουλμάνοι και περιορίζει σημαντικά τις επιλογές τους. Η πρόκληση για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής είναι να διασφαλίσουν ότι οι Μουσουλμάνοι μπορούν να επιλέξουν πού θα ζήσουν σε μια πόλη χωρίς διακρίσεις και προκαταλήψεις, καθώς είναι γνωστό ότι η έντονη οικιστική συγκέντρωση των εθνοτικών ομάδων εμποδίζει την κοινωνική τους ενσωμάτωση αφού περιορίζει τις ευκαιρίες να συναναστραφούν και να γνωρίσουν μέλη του γηγενούς πληθυσμού και άλλων εθνοτικών ομάδων (Tselios V. et al.,2014).

5.5 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Το κρίσιμο ερώτημα που ανακύπτει είναι εάν τα υψηλά ποσοστά διακριτικής μεταχείρισης οδηγούν στο αίσθημα της απομόνωσης και κατά συνέπεια στην αδυναμία της ενσωμάτωσης, ή, αντίστροφα, αν η αδυναμία ενσωμάτωσης καθιστά τους μετανάστες περισσότερο ευάλωτους σε διακριτική μεταχείριση. Και στις δύο περιπτώσεις, ωστόσο, οι φορείς χάραξης πολιτικής έρχονται αντιμέτωποι με την αδήριτη ανάγκη να εφεύρουν αποτελεσματικές πολιτικές για την αντιμετώπιση των διακρίσεων από τη μία, και ταυτοχρόνως μέτρα και διόδους για την προώθηση της ταχύτερης και βέλτιστης ενσωμάτωσης σε όλους τους τομείς της κοινωνικής πραγματικότητας.

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι οι Μουσουλμάνοι αποτελούν θύματα πράξεων ισλαμοφοβίας οι οποίες ποικίλουν από φραστικές απειλές-προσβολές, έως σωματικές επιθέσεις αν και όπως προαναφέραμε η συλλογή στοιχείων σχετικά με περιστατικά στα οποία η θρησκεία λειτουργεί επιβαρυντικά είναι περιορισμένης κλίμακας. Η διακριτική μεταχείριση των Μουσουλμάνων μπορεί να αποδοθεί τόσο σε ισλαμοφοβικές συμπεριφορές, όσο και στη ρατσιστική και ξενοφοβική εμπάθεια δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά είναι συχνά αλληλένδετα. Η εχθρότητα προς τους Μουσουλμάνους μπορεί λοιπόν να τοποθετηθεί σε ένα γενικότερο πλαίσιο ξενοφοβίας και ρατσισμού κατά των μεταναστών και των μειονοτήτων. Ωστόσο όσοι επιχειρηματολογούν για την αναγκαιότητα ανάληψης δράσεων για την αντιμετώπιση της ισλαμοφοβίας, συχνά υπερθεματίζουν σχετικά με τη σημαντικότητα της μεταβολής του τρόπου με τον οποίο προβάλλεται ή καλύπτεται το Ισλάμ και οι Μουσουλμάνοι από τα ΜΜΕ. Κάτι τέτοιο στην πραγματικότητα συγκεντρώνει την προσοχή στα συμπτώματα και όχι στα επιστημολογικά και ιδεολογικά θεμέλια του προβλήματος.

5.5.1 Αναγνώριση και αποδοχή

Το δημοκρατικό πλαίσιο είναι ικανό να παρέχει τις συνθήκες της ισονομίας και της ισοπολιτείας που είναι απαραίτητες για τη δημιουργική συμβίωση των πολιτών και την ανάπτυξη των κοινωνιών. Η δημοκρατία, σε αντίθεση με το ισλαμικό μοντέλο, δεν εξετάζει την πίστη των πολιτών στη θρησκεία, αλλά την πίστη τους στους δημοκρατικούς θεσμούς που συνεπάγονται την ισότιμη μεταχείριση για όλους ανεξαρτήτων φύλου, θρησκείας, καταγωγής, πολιτικών προτιμήσεων, σεξουαλικών κατευθύνσεων κλπ. Στο δημοκρατικό πλαίσιο, ωστόσο, παράλληλα με την ισότητα κατοχυρώνεται και το δικαίωμα στη διαφορετικότητα, η οποία θεωρείται ότι αποτελεί τη μαγιά για την εκδήλωση της προόδου και την εξέλιξη των κοινωνιών.

Αυτό που επιτάσσει, κατά συνέπεια, το σημερινό πλουραλιστικό δημοκρατικό μοντέλο είναι η αναγνώριση και αποδοχή της ιδιαίτερης πολιτισμικής και θρησκευτικής ταυτότητας των Μουσουλμάνων από τις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Για να επιτευχθεί αυτό όμως, θα πρέπει οι Ευρωπαίοι να γίνουν κοινωνοί της συνεισφοράς του Ισλάμ ως κουλτούρας και πολιτισμού στην ανάπτυξη του κοινού ευρωπαϊκού πολιτισμού, μέσα από τη συμβολή της ισλαμικής σκέψης στις επιστήμες και τις τέχνες κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, καθώς και τη σημασία της στην εμφάνιση της Αναγέννησης στη Ευρώπη. Η συνύπαρξη των ιδιαίτερων πολιτισμικών ή θρησκευτικών ταυτοτήτων κάτω από την ομπρέλα της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας αποτελεί βασικό συνθετικό στοιχείο αυτής της ταυτότητας. Κάτω από τις διάφορες ταυτότητες που μπορεί να προσδιορίζουν τον κάθε πολίτη θα πρέπει να υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής, αυτός της ταυτότητας του ευρωπαίου πολίτη, ο οποίος θα επιβεβαιώνει την πίστη όλων σε κοινές αξίες, θεσμούς και όραμα για τη διαμόρφωση της σύγχρονης ευρωπαϊκής κοινωνίας. Οι Μουσουλμάνοι, όπως και το σύνολο των ευρωπαίων πολιτών θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προσδιορίζονται απέναντι σε μια ισχυρή ευρωπαϊκή ταυτότητα προκειμένου να οικοδομηθεί ένας πιο ισχυρός, συνεκτικός, υγιής ευρωπαϊκός οργανισμός.

Όπως εύστοχα αναφέρει ο Charles Taylor:

«Το να είμαστε υποχρεωμένοι να ζούμε μαζί με άλλους, δεν είναι ατυχία, όπως έχουμε συνηθίσει άκριτα να πιστεύουμε, αλλά μοναδική ευκαιρία να αναγνωρίσουμε και να αναστοχαστούμε πάνω στον εαυτό μας. Η αυτάρεσκη και αλαζονική υποτίμηση του άλλου ως φορέα πολιτισμικής ετερότητας μας στερεί τελικά τη δυνατότητα γόνιμης και ουσιαστικής αντιπαραβολής για την ανάδειξη υπέρτερων μορφών και περιεχομένων ζωής. Ρυθμίζοντας αυτό που πραγματικά είμαστε μέσω της ουσιαστικής

αντιπαραβολής με όλους τους ιστορικούς μας συνταξιδιώτες, ίσως βοηθήσουμε να γίνει κάποια μέρα ο βάτραχος πάλι πρίγκιπας. Για να γίνει αυτό όμως θα πρέπει να πείσουμε την πριγκίπισσα να φιλήσει το βάτραχο!»

Ο κάθε ένας από εμάς θα πρέπει παράλληλα με την εθνοκεντρική προσέγγιση της ειδικής συμβολής του ιδιαίτερου πολιτισμού του στη διαμόρφωση της σύγχρονης ευρωπαϊκής ταυτότητας, να αναγνωρίσει τη συνεισφορά των υπόλοιπων πολιτισμών προς τη ίδια κατεύθυνση. Κατά συνέπεια, η αναγνώριση των επί μέρους συνθετικών στοιχείων της ευρωπαϊκής ταυτότητας και η συμφωνία γύρω από τις θεμελιώδεις κοινές ευρωπαϊκές αξίες, όπως η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η δημοκρατία, ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η αλληλεγγύη κλπ., είναι κρίσιμα για να επιτευχθεί το σχέδιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να ανατραπεί το σημερινό σκηνικό της εσωστρέφειας και της αβεβαιότητας για το μέλλον. Οι μελλοντικές προκλήσεις, όπως είναι η βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών, η αναθεώρηση του οικονομικού συστήματος, η συλλογική περιβαλλοντική συνείδηση, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών, μπορούν να αντιμετωπισθούν με επιτυχία μόνο από πολίτες οι οποίοι έχουν πίστη στην προοπτική μιας αναγεννημένης ευρωπαϊκής κοινωνίας και εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους.

5.5.2 Σεβασμός των πανανθρώπινων θεμελιωδών δικαιωμάτων - Παροχή ίσων ευκαιριών

Η εμφύσηση και ενδυνάμωση της πίστης στις κοινές ευρωπαϊκές αξίες και στην κοινή ευρωπαϊκή πορεία προϋποθέτουν πρωτίστως την αποδοχή των επιμέρους συνόλων που συνθέτουν το ευρωπαϊκό μωσαϊκό. Όσον αφορά στους Μουσουλμάνους, η συνύπαρξη με το Ισλάμ είναι πλέον ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα. Η Ευρώπη πρέπει να αποχωριστεί άμεσα τη λογική της φιλοξενίας η οποία εμπεριέχει την έννοια του προσωρινού, διότι αυτό εμποδίζει την κοινωνία να συνειδητοποιήσει την ανάγκη της πλήρους ενσωμάτωσης των επιμέρους κοινωνικών συνόλων. Η πλουραλιστική δημοκρατία εξυπακούεται και την αποδοχή της μονιμότητας των εκατομμυρίων Μουσουλμάνων που ζουν νόμιμα ως μετανάστες πρώτης, δεύτερης και τρίτης γενιάς ως πολίτες στις ευρωπαϊκές κοινωνίες υποδοχής. Η συνοχή του κοινωνικού ιστού, ωστόσο, κινδυνεύει από τις ανισότητες, καθώς πολλοί από τους Μουσουλμάνους, όπως και άλλες εθνικές μειονοτικές ομάδες, βιώνουν υψηλότερα επίπεδα φτώχειας, υψηλά ποσοστά ανεργίας, εγκληματικότητας και κοινωνικών διακρίσεων, με αποτέλεσμα τον κοινωνικό αποκλεισμό

και την περιθωριοποίησή τους. Είναι ξεκάθαρο ότι οι δυσκολίες ένταξης που αντιμετωπίζει ένα μεγάλο ποσοστό Μουσουλμάνων δεν οφείλεται αποκλειστικά στους ίδιους, ή στα εμπόδια που τίθενται από τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, αλλά είναι συνάρτηση του κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο καλούνται να προσαρμοστούν. Κατά συνέπεια, είναι κρίσιμο να διασφαλιστεί η παροχή ίσων ευκαιριών και ίσων δικαιωμάτων με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης και την πλήρη ένταξη. Τα δικαιώματα, ωστόσο, συνεπάγονται για όλους τους πολίτες και ορισμένες ‘υποχρεώσεις’. Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και η παροχή ίσων ευκαιριών τόσο στους Μουσουλμάνους, όσο και στις υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες και μετανάστες, προϋποθέτει ταυτόχρονα από μέρους τους τον σεβασμό του ισχύοντος κοινωνικού και πολιτειακού πλαισίου. Η ‘ηθική των συνεπειών’ θα πρέπει να ισχύει ταυτόχρονα με την ‘ηθική των αρχών’. Τουτέστιν, παράλληλα με την εντατικοποίηση των δράσεων-μέτρων για την διασφάλιση από μέρους των πολιτειακών αρχών της ισονομίας και του σεβασμού των δημοκρατικών αξιών, θα πρέπει να προωθείται και η ‘συναισθηματική’ δέσμευση των νεοεισερχόμενων, και όχι μόνο, στους κανόνες του δημοκρατικού συστήματος. Θα πρέπει να κατανοήσουν και να γίνουν κοινωνοί της παράδοσης, της κουλτούρας, της φιλοσοφίας και γενικότερα του ευρωπαϊκού πολιτισμού, που είχαν σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη του συγκεκριμένου τύπου της κοινωνίας στην οποία επιλέγουν σήμερα να ζήσουν. Όπως σημειώνει ο καθηγητής Bassam Tibi (Europe’s failure to integrate Muslims called a recipe for civil war, newscornell.edu)

“σε μία πλουραλιστική κοινωνία οι θεμελιώδεις αξίες τοποθετούνται πάνω από τη διαφορετικότητα. Ο διαχωρισμός κράτους και εκκλησίας, πολιτικής και θρησκείας, η δημοκρατία, τα ατομικά ανθρώπινα δικαιώματα, η ανεκτικότητα, η θρησκευτική ελευθερία, είναι μερικές από τις θεμελιώδεις αξίες της Δύσης. Αν δεν είναι αποδεκτή η κουλτούρα της δημοκρατίας δεν μπορεί να επιδεικνύεται καμία ανοχή στο όνομα της διαφορετικότητας.”

Η επιμονή των ισλαμιστών, και όσων Μουσουλμάνων υιοθετούν την ιδεολογία του ισλαμισμού, να έχουν το βλέμμα στραμμένο στο παρελθόν και να απορρίπτουν οτιδήποτε ‘μη ισλαμικό’, δεν μπορεί να γίνει σήμερα αποδεκτή στην Ευρώπη. Θεμιτό είναι να ασκεί κανείς κριτική στο δημοκρατικό σύστημα με σκοπό τη βελτίωσή του και όχι με στόχο την ολοκληρωτική αντικατάστασή του. Οι ισλαμιστές, και όσοι άλλοι επιδιώκουν αποκλειστικά την κατοχύρωση των ιδιαίτερων δικαιωμάτων τους, αδιαφορώντας για τα αν αυτά έρχονται σε αντίθεση με τους νόμους και τις θεμελιώδεις αξίες της Ευρώπης, δεν θα πρέπει να βρίσουν κανένα φιλικό αυτί και καμία συμπάρασταση επί ευρωπαϊκού εδάφους. Τόσο οι

ευρωπαϊκές πολιτικές, όσο και οι ίδιες οι ευρωπαϊκές κοινωνίες θα πρέπει να είναι στοχοπροσηλωμένες στην ανάδειξη των κοινών αξιών και των δημοκρατικών θεσμών, υιοθετώντας μια πιο ενεργή στάση προς αυτή την κατεύθυνση. Στο πλαίσιο της πολιτικής ορθότητας, δεν θα πρέπει να αποφεύγεται η τεκμηριωμένη κριτική και η έκφραση της αντίθεσης στις θέσεις και τις πρακτικές που αντιτίθενται στο πνεύμα της δημοκρατίας προκειμένου να μην δυσαρεστηθούν οι μειονότητες.

Με άλλα λόγια, είναι κομβικά κρίσιμο να μην επιτραπεί η αυτό-υπονόμευση της δημοκρατίας και της ανοικτής κοινωνίας από τον ίδιο τον φιλελεύθερο χαρακτήρα τους, και αυτό απαιτεί τη χάραξη των ορίων μέχρι τα οποία μπορούν να ικανοποιούνται τα αιτήματα και οι διεκδικήσεις των επί μέρους κοινωνικών ομάδων, ώστε να μην αλλοιώνεται η ουσία και το περιεχόμενο της δημοκρατικής βάσης της κοινωνίας (Παπαγεωργίου & Σαμούρης, 2012). Με συνέπεια θα πρέπει οι Ευρωπαίοι να σταματήσουμε να εστιάζουμε μοιρολατρικά στις αδυναμίες του συστήματος και να επικεντρώσουμε τις προσπάθειές μας στην ανάδειξη των απόψεων που στηρίζονται στο σεβασμό, την προστασία και προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών του συνόλου των μελών της κοινωνίας.

5.5.3 Ειλικρινής κοινωνικός διάλογος και επικοινωνία

«Η καθαρότητα με την οποία κανείς αντικρίζει ένα τοπίο εξαρτάται από την ευκρίνεια του φακού μέσα από τον οποίον κοιτάει.»

Η αμεσότητα στην επικοινωνία και στις σχέσεις εξαρτάται από τη επίτευξη της αποβολής οποιωνδήποτε στερεότυπων για το Ισλάμ και τους πιστούς του. Η απόδοση της ‘ταμπέλας’ του ισλαμιστή, ή του εν δυνάμει τρομοκράτη, σε κάθε μουσουλμάνο μας φέρνει κοντά στον κίνδυνο να αποξενωθούν όλοι εκείνοι οι Μουσουλμάνοι που πιστεύουν στις ευρωπαϊκές αξίες και έχουν πετύχει ένα επίπεδο ανθρώπινης διαβίωσης στα πλαίσια αυτών των αξιών.

Η αμεσότητα και η δημιουργική επικοινωνία προϋποθέτει την ειλικρινή πρόθεση για αμοιβαία προσέγγιση. Δεν μπορούμε, σε καμία περίπτωση, να κλείνουμε τα αυτιά σε όσα έχουν να επισημάνουν οι Μουσουλμάνοι για τον δυτικό τρόπο ζωής. Η εποικοδομητική κριτική για τα κοινωνικά φαινόμενα των σύγχρονων κοινωνιών, όπως ο ατομικισμός, το κυνήγι του χρήματος και ο υλισμός, η έλλειψη ηθικών αναστολών σε διάφορα πεδία, η απουσία οράματος, η ανθρώπινη εκμετάλλευση, η αδιαφορία για τα γενικότερα προβλήματα του πλανήτη, πρέπει να γίνει αποδεκτή με έναν τρόπο που θα συμβάλλει στην πρόοδο των

κοινωνιών. Τη ίδια στιγμή, αποδεκτή πρέπει να γίνει εκ μέρους των Μουσουλμάνων η κριτική που ασκείται σε ορισμένες από τις αντιλήψεις τους, όπως η απαξίωση που δείχνουν απέναντι σε διάφορες κοινωνικές ομάδες, όπως οι ομοφυλόφιλοι, οι άθεοι και αγνωστικιστές, οι άγαμες μητέρες, κλπ.

Σε αυτή την ουσιαστική επικοινωνία συμβάλλει καθοριστικά μία από τις ύψιστες δημοκρατικές αξίες, που είναι η ελευθερία της έκφρασης, η οποία αποτελεί ταυτόχρονα και ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών στις ανοικτές δημοκρατικές κοινωνίες.

Η ελευθερία της έκφρασης επιτρέπει την άσκηση εποικοδομητικής κριτικής αμφοτερόπλευρα, με σκοπό να θιγούν τα κακώς κείμενα και να καταδειχθούν τα σημεία τριβής ή διαφωνίας, χωρίς να αισθάνεται κανείς ότι απειλείται η ζωή του από αυτά που θα πει, ή θα γράψει, ή θα απεικονίσει. Όπως, όμως, συμβαίνει και με όλες τις υπόλοιπες 'ελευθερίες', το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης δε θα πρέπει να αποτελεί το άλλοθι για την εξύβριση, την προσβολή της θρησκευτικής συνείδησης και της ανθρώπινης οντότητας, γι' αυτό η δικαιοσύνη έρχεται να συμπληρώσει το δημοκρατικό σύστημα και να θέσει τα όρια και τις συνέπειες της υπέρβασης αυτών των ορίων, χωρίς να αφήνει τα περιθώρια στον όχλο ή στα μεμονωμένα άτομα να πιστεύουν ότι η αυτοδικία είναι η πιο δίκαιη λύση.

Αν δεν αρθούν τα στερεότυπα που παρεμβάλλονται στην αμοιβαία επικοινωνία, συνεργασία και αλληλοκατανόηση, δεν θα καταστεί ποτέ δυνατό να βρεθεί μια κοινή αποφασιστική απάντηση στις εκατέρωθεν ακραίες φωνές από τη μία των ισλαμιστών και από την άλλη των ισλαμοφοβικών.

5.6 Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ¹⁵

Είναι πολύ σημαντικό να επισημάνουμε και να κατανοήσουμε ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στον Μουσουλμάνο πιστό του Ισλάμ και τον Ισλαμιστή που στοχεύει στην αναδιοργάνωση της σύγχρονης κοινωνίας και πολιτείας με βάση τους κανόνες που απορρέουν από τη Σαρία, όπως αντίστοιχα υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους Ευρωπαίους πολίτες οι οποίοι εκφράζουν με ορθολογιστικό τρόπο την κριτική τους απέναντι στο Ισλάμ και αυτούς που επιδιώκουν την εξάφάνισή του ή την εξάλειψη της

¹⁵ Αναγνωρίζοντας ότι κάθε μορφή ριζοσπαστικοποίησης δεν οδηγεί κατ' ανάγκη σε βίαιο εξτρεμισμό, για λόγους συντομίας του παρόντος κειμένου θα γίνεται στο εξής λόγος για ριζοσπαστικοποίηση.

πολιτισμικής του ταυτότητας. Η μεγάλη μάζα των Μουσουλμάνων που ζουν σήμερα στην Ευρώπη πιστεύουν και αποδέχονται τις αξίες και τους θεσμούς του δημοκρατικού κοσμικού κράτους και διατηρούν τη λατρεία της θρησκείας στην ιδιωτική τους ζωή, όπως πολλοί άλλοι Ευρωπαίοι. Οι ισλαμιστές από την άλλη, υπονομεύουν το φιλελεύθερο κοσμικό κράτος και φέρουν προσκόμματα στην ένταξη των Μουσουλμάνων στην ευρύτερη κοινωνία. Αποτέλεσμα της επιρροής τους είναι οι αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρει στις διαδικασίες ένταξης και ειρηνικής ανάπτυξης της κοινωνίας η αποστασιοποίηση των Μουσουλμάνων από την κοινωνική πραγματικότητα και η δημιουργία παράλληλων κοινωνιών. Άρα στον αγώνα ενάντια στην εξάπλωση της ισλαμιστικής ιδεολογίας καλούνται να παίξουν καθοριστικό ρόλο και οι ίδιοι οι Μουσουλμάνοι, οι οποίοι πρέπει να αντιδράσουν με πιο έντονο τρόπο ενάντια στον ριζοσπαστικό λόγο των Ισλαμιστών και να τον καταδικάσουν, όχι μέσω της απάθειας και της αδράνειας, αλλά μέσω της ανάδειξης των θέσεων των προοδευτικών Μουσουλμάνων που ακολουθούν εποικοδομητική στάση απέναντι στην ένταξη των Μουσουλμάνων στις δυτικές κοινωνίες.

Τέτοια παραδείγματα προς τη σωστή κατεύθυνση είδαμε πρόσφατα μετά την τρομοκρατική επίθεση στη γέφυρα του Λονδίνου τον Ιούνιο του 2017 όπου εκπρόσωποι της μουσουλμανικής κοινότητας δήλωσαν ότι " δεν θέλουμε τρομοκράτες ανάμεσά μας. Ούτε στη ζωή, ούτε στο θάνατο." Οι μιάμηδες ταυτόχρονα αρνήθηκαν να τελέσουν κηδεία και προσευχές για τους δράστες του Λονδίνου ή να τους αφήσουν να ταφούν μεταξύ των Μουσουλμάνων (Channel 4 News, 2017). Ακόμη πιο ελπιδοφόρο μήνυμα δίνει η έναρξη της λειτουργίας του πρώτου «φιλελεύθερου» τεμένους στην Γερμανία, όπου όλοι οι Μουσουλμάνοι θα μπορούν να προσεύχονται μαζί- άντρες και γυναίκες, Σουνίτες και Σίιτες, ομοφυλόφιλοι και στρέιτ. Η 54χρονη ιδρύτρια δικηγόρος, που είναι ακτιβίστρια για τα δικαιώματα των γυναικών, στο κήρυγμά της ενώπιον όλων όσοι βρέθηκαν στο νέο τζαμί, που εγκαινιάστηκε στο Βερολίνο στις 16 Ιουνίου 2017, δήλωσε πιο ευτυχισμένη από ποτέ που έγινε το όνειρό της πραγματικότητα. Η ίδια πάλευε οκτώ ολόκληρα χρόνια για να καταφέρει να φτιάξει έναν τόπο προσευχής, όπου οι προοδευτικοί Μουσουλμάνοι της Γερμανίας θα μπορέσουν να αφήσουν πίσω τους τις θρησκευτικές διαμάχες και θα εστιάσουν στα κοινά ισλαμικά πιστεύω τους. Πρόκειται για το πρώτο τζαμί στο είδος του, που ξεκινά την λειτουργία του στη χώρα. «Υπάρχει τόση πολλή ισλαμιστική τρομοκρατία και τόσο κακό που συμβαίνει στο όνομα της θρησκείας μου... Είναι σημαντικό εμείς οι μοντέρνοι και φιλελεύθεροι Μουσουλμάνοι να δείξουμε επίσης το πρόσωπό μας στον κόσμο», σχολίασε.

Πηγή: www.lifo.gr

Τούρκοι, Κούρδοι και Άραβες έχουν δωρίσει χρήματα στο τζαμί, επιχειρηματίες της περιοχής προσφέρθηκαν να βοηθήσουν στο να διαφημιστεί περισσότερο και πολλά εστιατόρια μοιράζουν δωρεάν φαγητό για το Ραμαζάνι. Στα μελλοντικά σχέδια είναι να φτιαχτεί ένα τζαμί με πολλές αίθουσες προσευχής, καθώς αυτή τη στιγμή υπάρχει μόνο μία, ώστε να εξυπηρετούνται πιστοί από κάθε σέχτα του Ισλαμισμού όπως και να δημιουργηθεί και μια ακαδημία αφιερωμένη στην επιμόρφωση των ιμάμηδων - αντρών και γυναικών.

Με τέτοιες δράσεις, και ειδικότερα σε καταστάσεις κρίσης, οι φιλελεύθεροι Μουσουλμάνοι θα πρέπει να βγαίνουν στο προσκήνιο, ώστε να μην επιτρέπουν στους εξτρεμιστές να μιλούν εκ μέρους τους δίνοντάς τους την ευκαιρία να παρουσιάζονται ως οι μοναδικοί εκπρόσωποι του Ισλάμ και όλων των Μουσουλμάνων.

Κάτι ανάλογο βέβαια γίνεται και με τους μη Μουσουλμάνους Ευρωπαίους οι οποίοι αντιδρούν χλιαρά στις ισλαμοφοβικές απόψεις. Εκτός από εκείνους που υιοθετούν την ακροδεξιά ιδεολογία ανοικτά, υπάρχει και μία μεγάλη μερίδα Ευρωπαίων, οι οποίοι είτε επιδοκιμάζουν σιωπηρά, είτε δεν καταδικάζουν με σαφή και εμφανή τρόπο, τις ισλαμοφοβικές συμπεριφορές. Όμως, όπως έχει πολλάκις διαπιστωθεί, ο ακροδεξιός εξτρεμισμός εναντίων των Μουσουλμάνων και των μεταναστών γενικότερα είναι το ίδιο επικίνδυνος με τον Ισλαμισμό. Και για να χρησιμοποιήσουμε ένα ανάλογο παράδειγμα από την επικαιρότητα μπορούμε να ρίξουμε μια ματιά στα κίνητρα της επίθεσης που πραγματοποιήθηκε κατά τον ίδιο μήνα (Ιούνιο 2017) στο Λονδίνο, όπου οδηγός βαν παρέσυρε πιστούς που έβγαιναν από μουσουλμανικό κοινωνικό κέντρο στην περιοχή του πάρκου Φίνσμπερι, στην οδό Seven Sisters φωνάζοντας «Θέλω να σκοτώσω όλους τους Μουσουλμάνους» Πηγή: <https://www.theguardian.com/uk-news/2017/jun/19/several-casualties-reported-after-van-hits-pedestrians-in-north-london>

Πηγή: <http://www.thepressroom.gr/diethni/londino-van-htypise-pistoys-exo-apo-tzami-thelona>

Βλέπουμε λοιπόν ότι είναι σύνθητες φαινόμενο σε περιόδους έντασης να υπερισχύουν οι εξτρεμιστικές φωνές οι οποίες εκμεταλλεύονται τους φόβους και τις προκαταλήψεις των ανθρώπων, ενώ αντίθετα οι μετριοπαθείς απόψεις που καλούν για αμοιβαία προσέγγιση και κοινή δράση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι δύσκολο να εισακουσθούν. Η υιοθέτηση ακραίων και συντηρητικών απόψεων είναι επίσης ένα σύμπτωμα της γενικότερης τάσης «αντι-διανόησης», καθώς η αποδοχή απλοϊκών ερμηνειών και η επίρριψη ευθυνών σε εξωγενείς παράγοντες είναι πάντα απλούστερη από την εμβάθυνση στην προσέγγιση των προβλημάτων που προϋποθέτει την απόκτηση γνώσης, η οποία περνάει μέσα από την μελέτη, την έρευνα και την κατανόηση των αντιθετικών θέσεων.

Στο πλαίσιο λοιπόν της επιτακτικής ανάγκης αντιμετώπισης της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί στον βίαιο εξτρεμισμό, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι Αντιπρόσωποι των Κυβερνήσεων των κρατών μελών αναγνώρισαν ότι «Η πρόκληση της άμβλυνσης των βαθύτερων τρωτών στη ριζοσπαστικοποίηση πλευρών της κοινωνίας, καθώς και του εντοπισμού και της αδρανοποίησης των στοιχείων που πυροδοτούν τον βίαιο εξτρεμισμό απαιτεί διαθεσμική συστράτευση των δρώντων φορέων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016/C 467/02). Δεδομένου ότι: «οι ανθρώπινες και κοινωνικές συνθήκες που προσφέρουν γόνιμο έδαφος για τη ριζοσπαστικοποίηση, ειδικά στους νέους, είναι σύνθετες και πολύπλευρες και μπορεί να περιλαμβάνουν: βαθιά αίσθηση προσωπικής ή και πολιτισμικής αλλοτρίωσης, πραγματικές ή και εικαζόμενες δυσκολίες, ξενοφοβία και διακρίσεις, περιορισμένες ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης, κοινωνική περιθωριοποίηση, υποβάθμιση του αστικού και αγροτικού περιβάλλοντος, γεωπολιτικά συμφέροντα, στρεβλές

ιδεολογικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις, χαλαρούς οικογενειακούς δεσμούς, προσωπικά τραύματα ή ζητήματα ψυχικής υγείας», κατέληξαν ότι: «είναι καθοριστικής σημασίας να αντιμετωπιστούν όλες οι μορφές ριζοσπαστικοποίησης που οδηγούν στον βίαιο εξτρεμισμό, ανεξάρτητα από τη θρησκευτική και/ή πολιτική ιδεολογία πίσω από αυτόν».

Προς αυτή την κατεύθυνση οι πολιτικές και τα μέτρα αντιμετώπισης που προτάθηκαν και των οποίων η αναγκαιότητα υπογραμμίζεται από την παρούσα εργασία είναι τα εξής:

1) Προληπτικός ρόλος της εκπαίδευσης και των κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων για τους νέους

- η εκπαίδευση και η κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης, αποτελούν ισχυρά μέσα για την προώθηση κοινών αξιών, π.χ. μέσω της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ιδιότητα του πολίτη, εκπαιδευτικών προγραμμάτων που δίνουν έμφαση στην άντληση διδαγμάτων από το παρελθόν, και μέσω ενός μαθησιακού περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς, που προάγει τη συμμετοχή, την κοινωνική κινητικότητα και την ένταξη, και κατ' αυτόν τον τρόπο θέτει πιο στέρεα θεμέλια για την κοινωνία και τον δημοκρατικό βίο·
- οι κοινωνικομορφωτικές δραστηριότητες για τους νέους, ο μαζικός αθλητισμός και οι πολιτιστικές δραστηριότητες μπορούν επίσης να αποδειχθούν αποτελεσματικά όσον αφορά την προσέγγιση των νέων που διατρέχουν κίνδυνο ριζοσπαστικοποίησης. Καθώς τα περιβάλλοντα από τα οποία προέρχονται διαφέρουν, έχει ουσιώδη σημασία η ατομική προσέγγιση·
- επίσης ζωτικής σημασίας είναι να εντοπίζονται ανησυχητικές συμπεριφορές και να αναλαμβάνεται δράση ήδη όταν εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια ριζοσπαστικοποίησης, ωθώντας σε επικοινωνία όλους τους οικείους δρώντες και προωθώντας τη στενή τους συνεργασία με τους γονείς, τους συνομηλίκους και την ευρύτερη οικογένεια·
- αν και παραμένουν βασικές οι γνωστικές δεξιότητες, πρέπει να αναπτυχθούν εξίσου στη μαθησιακή διαδικασία· οι κοινωνικές ικανότητες, οι ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη και οι διαπολιτισμικές ικανότητες, οι δεξιότητες επικοινωνίας και επίλυσης συγκρούσεων, η ενσυναίσθηση, η υπευθυνότητα, η κριτική σκέψη και η παιδεία στα μέσα επικοινωνίας·
- οι δάσκαλοι, οι εκπαιδευτικοί και οι άλλες κατηγορίες διδακτικού προσωπικού πρέπει να είναι καλύτερα καταρτισμένοι και εξοπλισμένοι για να αντιμετωπίζουν τη

διαφορετικότητα και τις ανάγκες όλων των μαθητών και να μεταλαμπαδεύουν κοινές αξίες μέσω θετικών ρητορικών, βιωμάτων και ειρηνικών κοσμοθεωριών·

2) Η Διάσταση της ασφάλειας όσον αφορά την αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης

- Η ριζοσπαστικοποίηση που οδηγεί σε τρομοκρατία και βίαιο εξτρεμισμό θέτει σημαντικές και εξελισσόμενες προκλήσεις για την ασφάλεια των πολιτών μας, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν συνολικά, προεχόντως από τα κράτη μέλη, ιδίως σε τοπικό επίπεδο αλλά και με συντονισμένη υποστήριξη σε επίπεδο ΕΕ σύμφωνα με τις Συνθήκες·
- Οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις και απόπειρες επιθέσεων στην Ευρώπη δείχνουν ότι η παγκόσμια απειλή της τρομοκρατίας έχει καταστεί περισσότερο αποκεντρωμένη, πιο σύνθετη, και από πολλές απόψεις πιο δύσκολη στον εντοπισμό, εν μέρει λόγω της όλο και ταχύτερης διαδικασίας ριζοσπαστικοποίησης, ενώ ο αριθμός των επιστρεφόντων, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των επιστρεφόντων αλλοδαπών τρομοκρατών μαχητών, των οικογενειών τους και των ανηλίκων τους ενδέχεται να αυξηθεί· ως εκ τούτου
- μια στιβαρή αντίδραση στη διεθνή απειλή της ριζοσπαστικοποίησης, εκτός από τα εσωτερικά μέτρα πρόληψης σε επίπεδο ΕΕ, απαιτεί ταχεία υλοποίηση των εξωτερικών προσπαθειών της ΕΕ για να αντιμετωπισθούν τα βαθύτερα αίτια αυτής, με ιδιαίτερη έμφαση στη συνεργασία με την περιοχή των δυτικών Βαλκανίων, την Τουρκία και τη Βόρεια Αφρική·

3) Καταπολέμηση της τρομοκρατικής προπαγάνδας και της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο

- Για αυτό τον σκοπό υπογραμμίζεται η ανάγκη να συμπεριληφθούν οι πάροχοι υπηρεσιών και να υπάρξει συνεργασία με αυτούς στη μάχη κατά της παράνομης ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, με πλήρη σεβασμό της ελευθερίας έκφρασης, ενόψει του ρόλου των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως βασικού οχήματος για τη στόχευση, την άγρα και την ενεργοποίηση πιθανών ριζοσπαστών για τη διάπραξη βίαιων ενεργειών, και τονίζεται σημασία μιας προσέγγισης που θα λαμβάνει υπόψη πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς¹⁶.

¹⁶ Βρυξέλλες, 31 Μαΐου 2016 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επιχειρήσεις τεχνολογίας πληροφοριών ανακοινώνουν κώδικα συμπεριφοράς για την παράνομη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Η Επιτροπή από κοινού με το Facebook, το Twitter, το YouTube και τη Microsoft («επιχειρήσεις τεχνολογίας πληροφοριών») παρουσιάζουν σήμερα έναν κώδικα συμπεριφοράς που περιλαμβάνει σειρά δεσμεύσεων για την

- Επίσης πολύ σημαντικό είναι να τονισθεί ο ρόλος του φόρουμ της ΕΕ για το διαδίκτυο στην ανάπτυξη μέσων για τη μείωση της προσβασιμότητας του τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο και την ενδυνάμωση των εταίρων της κοινωνίας των πολιτών, όσον αφορά την παραγωγή εναλλακτικών ρητορικών στο διαδίκτυο·
- Θεωρείται επίσης, ότι οι πρωτοβουλίες στο διαδίκτυο και εκτός διαδικτύου, οι οποίες παρουσιάζουν εναλλακτικά, θετικά και μετριοπαθή αφηγήματα, μπορούν να είναι αποφασιστικής σημασίας για την προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού και της πρόληψης της ριζοσπαστικοποίησης και τέλος σημειώνεται η ανάγκη για περαιτέρω αξιολόγηση και ανάλυση του αντίκτυπου των αντεπιχειρημάτων·
- Τέλος, θα πρέπει να αναγνωριστεί το πολύτιμο έργο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA), του Δικτύου ευαισθητοποίησης σχετικά με τη ριζοσπαστικοποίηση (RAN) και του Κέντρου Αριστείας αυτού, και της Ομάδας συμβούλων για τις στρατηγικές επικοινωνίες στη Συρία (SSCAT) και να προωθηθεί η σωστή διασύνδεση εθνικών και τοπικών δρώντων·

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η μισαλλοδοξία και οι διακρίσεις εναντίον των Μουσουλμάνων δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Ωστόσο η αύξηση των ισλαμοφοβικών αισθημάτων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες ιδίως μετά την κήρυξη του «Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας», την παγκόσμια οικονομική κρίση, την ανασφάλεια για τις εθνικές ταυτότητες και την αυξανόμενη ετερότητα σε πολλές χώρες, είναι ένα γεγονός που δεν μπορεί να παραγνωρισθεί, ούτε και να υποτιμηθεί. Αυτοί οι παράγοντες συνέβαλαν στο να αυξηθεί η εχθρότητα και ο φόβος απέναντι στους Μουσουλμάνους και το Ισλάμ, που συχνά καλλιεργούνται και από μία μερίδα των ΜΜΕ, αλλά και από έναν ορισμένο πολιτικό λόγο. Οι Μουσουλμάνοι συχνά περιγράφονται σαν εξτρεμιστές που απειλούν την ασφάλεια και την ειρήνη των άλλων. Ιδεολογίες βασισμένες στη διαίρεση του «εμείς» και «οι άλλοι» ενισχύουν την προκατάληψη που εμφανίζει τους Μουσουλμάνους ως «εχθρούς». Η προκατάληψη αυτή πηγάζει από την απουσία γνώσης της κοινής ιστορίας και από την άγνοια για τις διαφορετικές κουλτούρες και θρησκείες. Εξαιτίας αυτών των στερεοτύπων, οι Μουσουλμάνοι υφίστανται διακρίσεις που μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν: λεκτική και σωματική βία, θρησκευτική προκατάληψη, απουσία ίσων ευκαιριών στην εργασία, την κατοικία, την περίθαλψη και υγεία, την εκπαίδευση και απαγορεύσεις στην ελεύθερη άσκηση της θρησκείας τους.

Το μέγεθος του μουσουλμανικού πληθυσμού που διαβιεί σήμερα στην Ευρώπη καθιστά τους Μουσουλμάνους ένα σημαντικό τμήμα του κοινωνικού ιστού της, καθώς αποτελεί το 4-6% του συνολικού της πληθυσμού. Η διαφορετικότητα των Μουσουλμάνων περιορίζεται, κατά κύριο λόγο, στο πεδίο της ιδιωτικής τους ζωής και μπορεί να ιδωθεί ως ένα ιδιαίτερο συνθετικό κομμάτι της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας της Δυτικής Ευρώπης. Σε ορισμένες περιπτώσεις όμως, οι θρησκευτικού χαρακτήρα διεκδικήσεις των Μουσουλμάνων μετατρέπονται σε πολιτικές επιδιώξεις που αποσκοπούν στην αλλαγή του νομικού, κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου των χωρών που διαμένουν, γεγονός που φέρνει τις δυτικοευρωπαϊκές κοσμικές κοινωνίες μπροστά στο ερώτημα, μέχρι ποιον βαθμό μπορούν να ικανοποιηθούν τα αιτήματα διάφορων κοινωνικών ομάδων στο όνομα των ελευθεριών της έκφρασης, της ισονομίας και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σε αυτές τις περιπτώσεις εμπίπτει και η επιδίωξη κάποιων ισλαμιστικών οργανώσεων για την επιβολή ειδικού καθεστώτος για τους Μουσουλμάνους πολίτες, το οποίο θα διέπεται από τις αρχές που θέτει η Σαρία για τη διαγωγή ενός ισλαμικού βίου. Κάτι τέτοιο θεωρείται ότι υπονομεύει το δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης και επιβεβαιώνει τις ανησυχίες σχετικά με την ασυμβατότητα δύο κατά βάση διαφορετικών ιδεολογιών, μίας

κοσμικής και μιας θρησκευτικής. Όμως η ιδεολογικοποίηση και πολιτικοποίηση της θρησκείας δεν αφορά όλους τους Μουσουλμάνους ανεξαιρέτως, αλλά ένα μικρό ποσοστό ανάμεσά τους, οι οποίοι έχουν την τάση να εδράζουν την κοινωνική και την πολιτική τους συμπεριφορά σε θρησκευτικά αξιώματα (Παπαγεωργίου, Σαμούρης, 2012). Οι Ευρωπαίοι καλούνται να αντιληφθούν ότι οι Μουσουλμάνοι που συνθέτουν τις τοπικές κοινωνίες των κρατών τους δεν αποτελούν συλλήβδην ‘εν δυνάμει’ Ισλαμιστές, και ότι μεγάλο μέρος τους ζει με σύγχρονες αντιλήψεις, χωρίς οπισθοδρομικές εμμονές και μοιράζεται τις ίδιες προσωπικές και κοινωνικές αγωνίες μαζί τους. Το Ισλάμ θα πρέπει να τεθεί στην πραγματική του διάσταση, η οποία αφορά απλά μία ‘ιερή’ θρησκεία που δίνει δύναμη και εμπνέει τους πιστούς της για την κάλυψη των υπαρξιακών τους αναζητήσεων και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της καθημερινότητας, ακριβώς όπως και οι υπόλοιπες θρησκείες. Ακραίες τάσεις Ισλαμισμού και Ισλαμοφοβίας, οδηγούν νομοτελειακά στην κατεύθυνση της διάσπασης και όχι της συνοχής της κοινωνίας. Υπό αυτή την έννοια, η αρμονική συμβίωση και η κοινωνική ειρήνη αποτελεί το νέο στοίχημα για τις ευρωπαϊκές χώρες, καθώς αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την κοινωνική ανάπτυξη και ευημερία. Μέσα από την πολυεπίπεδη κρίση που διέρχεται σήμερα η Ευρώπη, γίνεται εμφανές ότι η πορεία προς το μέλλον θα κριθεί στο κοινωνικό επίπεδο περισσότερο από ότι στο οικονομικό και το πολιτικό. Και αυτό γιατί η κρίση έχει βαθύτερα αίτια που σχετίζονται τόσο με τους θεσμούς όσο και με τις αξίες της σύγχρονης Ευρώπης. Ιδιαίτερα το ζήτημα της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας απέναντι στην οποία μπορεί να προσδιορίζεται το σύνολο των Ευρωπαίων πολιτών, επιπρόσθετα με τις επί μέρους εθνικές, θρησκευτικές, πολιτικές και λοιπές ταυτότητες, αποκτά εξαιρετική σημασία. Θα πρέπει να καλλιεργηθεί στη συνείδηση των Ευρωπαίων πολιτών ότι αποτελούν μέρος μιας ενιαίας ευρωπαϊκής κοινωνίας, η οποία εργάζεται ενωμένη για την ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών, την αναγνώριση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και των ατομικών ελευθεριών και την διεύρυνση του κράτους δικαίου. Η διακηρυγμένη πίστη στις ευρωπαϊκές αξίες πρέπει να γίνει συνείδηση αλλά και πράξη για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες και αυτό συμπεριλαμβάνει και τους Μουσουλμάνους. Οι κοινές ευρωπαϊκές αξίες, όπως ενσωματώνονται μέσα σε μία κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, αποτελούν την πυξίδα που δείχνει την κατεύθυνση για την περαιτέρω πρόοδο και ανάπτυξη των ευρωπαϊκών κοινωνιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**ΕΛΛΗΝΙΚΗ**

Ανδριανόπουλος Α. (2016). *Η Οργή του Ισλάμ και οι Φανατικοί της Τζιχάντ - Ποιοι Είναι. Τι Θέλουν. Πώς το Επιδιώκουν. Υπάρχουν Προοπτικές να Πετύχουν;* Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο.

Βούλγαρη Α. (2014). Διερευνώντας την Άνοδο της Ακροδεξιάς στις Ευρωπαϊκές Κοινωνίες, στο *Ινστιτούτο Έρευνας & Κατάρτισης Ευρωπαϊκών Θεμάτων* (2014). Πτυχές του Μεταναστευτικού Ζητήματος στην Ευρώπη. Αθήνα, Ι.Ε.Κ.Ε.Θ.

Γιαννουλάτος Αναστάσιος Ι (1975/2006). *Ισλάμ - Θρησκευολογική Επισκόπηση*. Αθήνα, Ειδική Έκδοση το Βήμα.

Γκαργκάνας Π., Λούντος Ν., Μπόλαρης Α. (2015). *Η Πάλη ενάντια στην Ισλαμοφοβία - συμπεριλαμβάνει κείμενο του Harman C. Ο προφήτης και το Προλεταριάτο, Ριζοσπαστικό Ισλάμ. Ιμπεριαλισμός και Αριστερά*. Αθήνα, Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016/C 467/02 EL http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.467.01.0003.01.ELL&toc=OJ:C:2016:467:TOC#ntr9-C_2016467EL.01000301-E0009

Θρησκευολογικό Λεξικό, (2000) Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Ιακώβου Χ. (2014). Ποιός ο στόχος; Ευρω-Ισλάμ ή εξισλαμισμός της Ευρώπης; Άρθρο στην ιστοσελίδα του Μ. Ιγνατίου, 24/11/2014. Προσβάσιμο στο <http://mignatiou.com/2014/11/pios-o-stochos-evro-islam-i-exislamismos-tis-evropis/>

Ιακώβου Χ. (2015). Το Ισλάμ ως Ευρωπαϊκό ζήτημα. Λευκωσία, Περιοδικό Signalive.

Κοράνι, Μετάφραση Νικολαΐδου Ν., (2008), Αθήνα, Εκδόσεις Καλοκάθη.

Μανδραβέλης Π. (2016). Τα Καλά και τα Κακά Νέα. Αθήνα, 27/5/2016, Εφημερίδα Καθημερινή.

Μιχαλέτος Ι. (2015). Η Επικράτηση του Ισλάμ στην Ευρώπη. Αθήνα, Mediterranean intelligence.

Μπεγζός Μ. (2005). *Θεοκρατία ή Δημοκρατία; - Μελέτες Κοινωνιολογίας της Θρησκείας*. Αθήνα, Εκδόσεις ΓΡΗΓΟΡΗ.

Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ/OSCE), Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός του ΟΗΕ (UNESCO) και το Συμβούλιο της Ευρώπης (2014). Οδηγίες προς Εκπαιδευτικούς για την Καταπολέμηση της Μισαλλοδοξίας και των Διακρίσεων Εναντίον των Μουσουλμάνων: Η Αντιμετώπιση της Ισλαμοφοβίας Μέσα από την Εκπαίδευση. Προσβάσιμο στο: <http://www.osce.org/el/odihr/120161?download=true>

Παπαγεωργίου Φ. & Σαμούρης Α. (2012). *Ισλαμισμός και Ισλαμοφοβία. Πέρα από την Προκατάληψη*. Αθήνα, Εκδόσεις Ταξιδευτής.

Παρασκευά-Γκίτζη Ε. (2010). Νέες υπό Διαμόρφωση Αντιλήψεις σε Ολλανδία, Σουηδία και Γερμανία για τους Μουσουλμάνους και το Ισλάμ. Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Ρεντούμης Μ. (2016). *Ισλαμοφοβία και Ακροδεξιά στην Ευρώπη*. Αθήνα, Κύκλος Ιδεών.

Στάμου Ε. (2017). *Η Ισλαμική Τρομοκρατία και οι ενοχικές αυταπάτες της Δύσης*. Αθήνα, Liberal.

Τριανταφύλλου Σ. (2015/2016). *Πλουραλισμός, Πολυπολιτισμικότητα, Ενσωμάτωση, Αφομοίωση - Σημειώσεις για τη σύγχρονη ανοιχτή κοινωνία*. Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη.

Τσιαχρής Χ. (2014). *Μιναρέδες - Οι Λόγχες του Ισλάμ στην Ευρώπη*. Αθήνα, Εκδόσεις Θούλη.

Φίλης Κ. (2017). *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

ΞΕΝΗ

Ahmad Said Asbar A. (Άδωνις). (2016) *Βία και Ισλάμ - Συζητήσεις με τη Χουρία Αμπντελουάχεντ*. Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη με την αρωγή του Γαλλικού Ινστιτούτου.

Allen, C. and Nielsen, J. S. (2002). European Monitoring Centre of Racism and Xenophobia Summary Report of Islamophobia in the EU after 11 September 2001. Birmingham: Centre for the Study of Islam and Christian-Muslim Relations, University of Birmingham and EUMC. Available at: http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-b/ebr/05/Synthesis-report_en.pdf

Allen, C. (2007). *The 'First' Decade of Islamophobia: 10 Years of the Runnymede Trust Report 'Islamophobia: A Challenge for As All'*. Stourbridge, England.

Allen, C. (2010). *Islamophobia*. Farnham, Surrey: Ashgate Publishing Ltd.

Aschauer W. (2016). The Multidimensional Nature of Islamophobia: A Mixed Method Approach to Constructing the Attitudes Toward Muslims Scale (ATMS). Salzburg, *Islamophobia Studies Journal*, Vol.3, No 2, Spring 2016:131-158.

Badiou A. (2016). *Το Κακό Έρχεται από πιο Μακριά - Σκέψεις με Αφορμή τα Γεγονότα της 13ης Νοεμβρίου 2015 στο Παρίσι*. Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη.

Barber B. (1998). *Ο κόσμος των Mac κόντρα στους Τζιχάντ - Η Παγκοσμιοποίηση και ο Φονταμενταλισμός Εχθροί της Δημοκρατίας και της Ελευθερίας*. Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.

Bassam T. (2007). Europe's failure to integrate Muslims called a recipe for civil war, NY, Cornell University. Available at: <http://news.cornell.edu/stories/2007/09/solution-must-be-found-integrate-muslim-population-w-europe>

Bayrakli E. & Hafez F. (2016). European Islamophobia Report 2015. Turkey, SETA. Available at: http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/05/EIR_2016.pdf

Bayrakli E. & Hafez F. (2017) European Islamophobia Report 2016. Turkey, SETA. Available at: http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/05/EIR_2016.pdf

Blainey G. (2005/2008). Συνοπτική Ιστορία του 20ου Αιώνα. Αθήνα, Εκδόσεις Φυτράκη.

Bleich, E. (2011). What Is Islamophobia and How Much Is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept. *American Behavioral Scientist*. 55: 12, 1535-1540.

Blitz B. (2014). *Migration and Freedom: Mobility, Citizenship, Exclusion*, Edward Elgar Publishing.

Bruckner P. (2007). *Η Τυραννία της Μεταμέλειας- Δοκίμιο πάνω στον Δυτικό Πολιτισμό*, Αθήνα, Εκδόσεις Αστάρτη :283.

Buruma I. & Margalit A. (2007). *Δυτικισμός- Η Δόση στα Μάτια των Άλλων*, Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική :153.

Caldwell C. (2009). *Reflections on the Revolution in Europe - Can Europe be the same with Different People in it?*. London, Penguin Books

Cesari, J. (ed.) (2006). *Secularization and Religious Divides in Europe -Muslims in Western Europe After 9/11: Why the Term Islamophobia is More a Predicament than an Explanation*. Submission to the Changing Landscape of Citizenship and Security 6th PCRD of European Commission.

Council of the European Union (2004) Justice and Home Affairs. 2618th Council Meeting. PRESS RELEASE, Brussels, 19 November 2004.

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/82745.pdf

European Monitoring Centre (EUMC) (2006). *Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*. Vienna: EUMC. Available at: http://fra.europa.eu/sites/default/frauploads/156-Manifestations_EN.pdf

European Demographic Datasheet (2016). *Migration Makes the Difference*. Vienna, Wittgenstein Centre. Available at: www.populationeurope.org

European Network Against Racism (ENAR) (2012) *Shadow Report on racism in Europe - Key findings on Muslim communities and Islamophobia*. Available at: http://www.enar-eu.org/IMG/pdf/fact_sheet_on_muslims_and_islamophobia.pdf

European Network Against Racism (ENAR) (2015) Muslims in Europe: Questions and Answers. Available at: <http://www.enar-eu.org/Muslims-in-Europe-Questions-and>

Hackett C., Cooperman A. et al. (2015). The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. Pew-Templeton Global Religious Futures project. Washington, DC, Pew Research Center.

Hackett C., McClendon D. et al. (2016). Religion and Education Around the world. Pew-Templeton Global Religious Futures project. Washington, DC, Pew Research Center.

Hackett C., Stonawski M. et al. (2017). The Changing Global Religious Landscape. Pew-Templeton Global Religious Futures project. Washington, DC, Pew Research Center.

Halliday, F. (2002). Two Hours That Shook the World. London: Saqi Books. στο Hargreaves J. (2016) Islamophobia: Reality or Myth? Law School, Lancaster University.

Hammond Peter, (2005). *Slavery Terrorism & Islam - The Historical Roots and Contemporary Threat*. UK, Xulon Press.

Hargreaves J. (2016) Islamophobia: Reality Or Myth? Law School, Lancaster University.

Hollar J. & Naureckas J. (2008). Smearcasting: How Islamophobes Spread Fear, Bigotry and Misinformation. New York: FAIR (Fairness and Accuracy in Reporting).

Huntington S., McNeil W., Γιανναράς Χ., Στοφορόπουλος Θ., Ζουράρις Κ. (1998/2001). *Η Σύγκρουση Ανατολής-Δύσης & η Πρόκληση Χάντινγκτον*. Αθήνα, Εναλλακτικές Εκδόσεις.

Huntington, S. (1993). The Clash of Civilisations? *Foreign Affairs*, 72: 3 Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>

Iganski, P. (2009). An Agnostic View of 'Faith Hate' Crime, Safer Communities. 8: 4, 51-59. στο Hargreaves J. (2016) Islamophobia: Reality or Myth? Law School, Lancaster University.

Kalin I. (2012). *Ισλάμ και Δύση. Σειρά Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.

Kepel G. (2016). Το Ισλαμικό Κράτος Σχεδιάζει την Καταστροφή της Ευρώπης από Μέσα. Εφημερίδα των Συντακτών 22/5/2016.

Kessler A. & Freeman G. (2005) 'Support for Extreme - Right - Wing Parties in Western Europe: Individual Attributes, Political Attributes and National Context, *Comparative European Politics*'.

Kutty Ahmad 'Fatwa on Homosexuality and Lesbianism', στο Παπαγεωργίου & Σαμούρης, 2012:317,

Le Bon G. (1895). *Η Ψυχολογία των Όχλων*. Αθήνα, Εκδόσεις Αγγελάκη.

- Lewis B. (2002). Der Untergang des Morgenlandes. Bohn, Bundeszentrale fuer politische Bildung.
- Maalouf A. (1983). *Οι Σταυροφορίες από τη Σκοπιά των Αράβων*. Αθήνα, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη.
- MacCoin D., (2017a). The Two Islamophobias. U.S., Gatestone Institute, International Policy Council. Available at: <https://www.gatestoneinstitute.org/9588/two-islamophobias>
- MacCoin D., (2017b). No Tolerance for Extremism. U.S., Gatestone Institute, International Policy Council. Available at: <https://www.gatestoneinstitute.org/10536/tolerance-extremism>
- Meleagrou A. & Kaderbhai H. & N. (2017). Research Perspectives on Online Radicalisation, A Literature Review, 2006-2016. International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR), King's College London. Available at: <http://icsr.info/wp-content/uploads/2017/05/ResearchPerspectivesonOnlineRadicalisation.pdf>
- Mondon, A. and Winter, A., 2017. Articulations of Islamophobia: From the Extreme to the Mainstream? UK, Ethnic and Racial Studies.
- Muenkler H. (2002). Die Neuen Kriege. Hamburg, Bundeszentrale fuer politische Bildung.
- O'Brien P. (2016). Islamophobia & Europhobia: Subaltern Discourse & Its Limits. Texas, Islamophobia Studies Journal, Vol.3, No 2, Spring 2016:101-115.
- Ogan C., Willnat L. et al. (2014). The Rise of anti-Muslim Prejudice: Media and Islamophobia in Europe and the United States. The International Communication Gazette Vol.76 (1):27-46.
- Open Society Institute 2010. Muslims in Europe - A Report on 11 EU Cities. New York – London – Budapest, At Home in Europe Project, Open Society Institute.
- Organization of Islamic Cooperation (OIC) (2008). First OIC Observatory Report on Islamophobia: May 2007 to May 2008. Available at: http://www.oic-oci.org/uploads/file/Islamphobia/islamphobia_rep_may_07_08.pdf
- Organization of Islamic Cooperation (OIC) (2013). Sixth OIC Observatory Report on Islamophobia: May 2012 to September 2013. Available at: http://www.oic-oci.org/oicv2/upload/islamphobia/2013/en/islamphobia_report_2013.pdf
- Organization of Islamic Cooperation (OIC) (2016). Ninth OIC Observatory Report on Islamophobia: May 2015 to September 2016. Available at: http://www.oic-oci.org/upload/islamphobia/2016/9th_islamphobia_annual_report_en.pdf
- Pagden A. (2008/2014). *Κόσμοι σε Πόλεμο - 2.500 Χρόνια Σύγκρουσης Ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση*. Αθήνα, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Patton C. (2015). *Visualising Young Muslims in the West*. Routledge, στο Τριανταφύλλου Σ., (2014/2016):257. *Πλουραλισμός, Πολυπολιτισμικότητα, Ενσωμάτωση, Αφομοίωση*. Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη.

Performance International Student Assessment (PISA), (2014). *Where Immigrant Students Succeed*. OECD, Available at: http://www.oecd-ilibrary.org/education/where-immigrant-students-succeed/executive-summary_9789264023611-2-en

Philips Abu Ameenah B. *The Evolution of Fiqh*:113 στο Παπαγεωργίου & Σαμούρης, 2012:101.

Runnymede Trust (1997). *Islamophobia: A Challenge for Us All: Report of the Runnymede Trust Commission on British Muslims and Islamophobia*. London, Runnymede Trust.

Said E. (1978/1996). *Οριενταλισμός - Η πιο Προκλητική Σύγχρονη Πολιτισμική Μελέτη, Μία Έντονη Πολεμική της Αντιμετώπισης που Παραδοσιακά Επιφυλάσσει η Δύση στην Ανατολή*. Αθήνα, Εκδόσεις Νεφέλη.

Said E., 'The Clash of Definitions: On Samuel Huntington' in Said E. (2002a). *Reflections on Exile and Other Essays*. Cambridge MA, Harvard University Press.

Said E. (2002b). *Καλύπτοντας το Ισλάμ - Πως τα Μ.Μ.Ε. και οι Αναλυτές Καθορίζουν την Εικόνα που Έχουμε για τον Υπόλοιπο Κόσμο*. Αθήνα, Εκδόσεις Νεφέλη.

Sajid, A. (2006). *Islamophobia: A New Word for an Old Fear*. στο Schenker H. and Abu-Zayyad Z. *Islamophobia and Anti-Semitism*. New Jersey, Markus Weiner.

Sayyid S. (2014). *A Measure of Islamophobia*, *Islamophobia Studies Journal* Vol. 2, No 1 :15-16.

Schneiders T. (2009). *Die Schattenseite der Islamkritik*, στο Aschauer W. (2016). *The Multidimensional Nature of Islamophobia: A Mixed Method Approach to Constructing the Attitudes Toward Muslims Scale (ATMS)*. Saltzburg, *Islamophobia Studies Journal*, Vol.3, No 2 :131-158.

Shoaib S. (2017). *Defeating Extremist Islam - A Western Imperative*. U.S., Gatestone Institute, International Policy Council. Available at: <https://www.gatestoneinstitute.org/10378/defeating-extremist-islam>

Tavakoli J.. (2016). *Islam's Human Rights*. U.S., Gatestone Institute, International Policy Council. Available at: <https://www.gatestoneinstitute.org/9241/islam-human-rights>

Taylor C. (1997/1999). *Πολυπολιτισμικότητα - Εξετάζοντας την Πολιτική της Αναγνώρισης*. Αθήνα, Εκδόσεις Πόλις.

Tselios V., Noback I. et al. (2014). *Integration of Immigrants, Bridging Social Capital, Ethnicity and Locality*. *Journal of Regional Science*, Wiley Online Library.

van Driel, B. (ed.) (2004). *Confronting Islamophobia in Educational Practice*. Stoke-on-Trent: Trentham. στο Hargreaves J. (2016) *Islamophobia: Reality or Myth?* Law School, Lancaster University.

Wike R., Stokes B. & Simmons K. (2016). *Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs*. Washington, DC, Pew Research Center.

Wyatt C.(2015). Το Δίλημμα της Ευρώπης απέναντι στο Ισλάμ. Άρθρο BBC,10/1/2015, Προσβάσιμο στο: <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=665866>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

http://nonpaper.net.blogspot.gr/2016/06/blog-post_15.html

<http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20170210IPR61803/preventing-terrorism-clampdown-on-foreign-fighters-and-lone-wolves>

<https://ahmadeldin.blog/2016/01/15/poines-sthn-sharia-einai-eleos/>

<http://www.express.co.uk/news/world/693421/Terror-attacks-timeline-France-Brussels-Europe-ISIS-killings-Germany-dates-terrorism>

<https://www.theguardian.com/world/2017/jun/25/ibn-rushd-goethe-mosque-berlin-seyran-ates-egypt-fatwa-burqa-niqab>

<https://www.thereligionofpeace.com/>

<http://www.imerodromos.gr/declassified/mesh-anatolh-otan-peftoun-oi-maskes/o-a-pagkosmios-polemos-kai-h-nea-moirasia-ths-meshs-anatolhs/>

<https://www.theguardian.com/uk-news/2017/jun/19/several-casualties-reported-after-van-hits-pedestrians-in-north-london>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΛΙΣΤΑ ΙΣΛΑΜΙΣΤΙΚΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ

Islamic Terror in Europe (Since 2001)

This is a list of Islamic terror attacks in "non-Muslim" Europe since 9/11. This list includes Russia and Georgia, but NOT Muslim countries such as Albania and Kosovo (with the exception of Turkey, even though it is not necessarily a part of Europe).

There are some honor killings on the list, which may not fit the strict definition of a terror attack.

Date	Country	City	Killed	Injured	Description
2017.06.20	Belgium	Brussels	0	0	A suicide nail bomber attempts to aerate passengers at a train station.
2017.06.19	France	Paris	0	0	A suicide bomber targets police along the Champs-Elysees.
2017.06.07	England	London	0	1	A unveiled woman is slashed with a knife by three women chanting about Allah and quoting from the Quran.
2017.06.06	France	Paris	0	1	A radicalized Muslim attacks a cop with a hammer outside the Notre Dame cathedral.
2017.06.03	England	London	8	48	Three former migrants to Europe shout "this is for Allah" as they plow into pedestrians on London Bridge and then proceed to a market, where they stab anyone within reach. Eight others are left dead.
2017.06.01	Germany	Oldenburg	1	0	A father of two is stabbed to death by two Muslims for smoking during Ramadan and refusing to fast.
2017.05.22	England	Manchester	22	119	Children are among twenty-two young people blown up at a concert by a Fedayeen suicide bomber.
2017.05.18	Italy	Milan	0	3	A militant Muslim stabs three people at a train station.
2017.04.29	Germany	Prien am Chiemsee	1	0	A woman is stabbed to death in front of her two children over her decision to leave Islam for Christianity.
2017.04.27	France	Reunion	0	2	An Islamic radical shoots two police officers.
2017.04.21	Russia	Khabarovsk	2	1	An Islamic State gunman storms a government building and kills two people, including a visitor.
2017.04.20	France	Paris	1	2	An Islamic extremist sprays a police car with bullets along the Champs-Elysees, killing one officer.
2017.04.08	Russia	Malgobek	2	0	Islamic militants step in front of a police car and

					spray two officers with machine-gun fire.
2017.04.07	Sweden	Stockholm	5	14	A 'radicalized' Muslim steals a truck and mows down five pedestrians, including an 11-year-old girl.
2017.04.04	Russia	Astrakhan	2	0	Islamic State gunmen take out a pair of traffic cops.
2017.04.04	France	Paris	1	0	A young Muslim man throws a 66-year-old Jewish woman to her death from a balcony while praising Allah.
2017.04.03	Russia	St. Petersburg	14	49	A Fedayeen subway bomber sends ball bearing and bolts through a subway car, aerating fourteen commuters.
2017.03.22	England	London	5	29	A Muslim man mows down pedestrians on a bridge, killing a teacher, tourist and an elderly man, before stabbing a police officer to death. A fifth victim succumbs weeks later.
2017.03.21	Italy	Foggia	0	1	A Muslim 'migrant' attempts to ram his car into police, then attacks officers with a knife.
2017.03.18	France	Paris	0	1	A man 'here to die for Allah' is gunned down by airport security as he tries to snatch a weapon.
2017.03.17	France	Paris	2	0	A father and son's throats are slit by a family member yelling 'Allah Akbar'.
2017.02.03	France	Paris	0	0	A man wielding a machete charges guests at the Louvre while shouting 'Allah Akbar!'
2017.01.11	Germany	Oberhausen	0	1	A man yelling praises to Allah stabs a customer at a store parking lot.
2017.01.01	Turkey	Istanbul	39	69	A man screaming praises to Allah guns down thirty-nine celebrants at a New Year's Eve party at a nightclub.
2016.12.29	Austria	Voecklamarkt	0	1	An Austrian woman is stabbed for reading the Bible at a refugee center.
2016.12.19	Germany	Berlin	11	48	Eleven patrons are slaughtered when a hijacked truck plows into a crowd at a Christmas market outside a church.
2016.12.19	Germany	Friedrich-Krauze-Ufer	1	0	An 'asylum seeker' murders a driver and steals his truck for use in another attack.
2016.11.04	Turkey	Diyarbakir	8	100	The Islamic State claims a car bomb that leaves eight dead.
2016.10.16	Turkey	Gaziantep	3	8	An ISIS suicide bomber detonates during a police raid, killing three officers.
2016.10.16	Germany	Hamburg	1	1	Two German teens are stabbed by a 'radicalized' Muslim while sitting below a bridge.
2016.10.05	Belgium	Brussels	0	2	A man stabs two police officer while shouting in Arabic.
2016.09.26	Russia	Kara-Tyube	1	0	A moderate Imam is shot dead by radical co-religionists.
2016.09.09	England	Hull	0	1	A Muslim man cuts and holds his neighbor at knifepoint, but is talked out of beheading after 'frogmarching' him to a mosque.
2016.09.08	France	Boussy-Saint-Antoine	0	1	A Muslim woman stabs a police officer after planting explosives outside a cathedral.
2016.09.07	Belgium	Brussels	0	2	A Muslim man attacks two police officers with a knife.

2016.09.04	France	Osny	0	2	A Muslim radical stabs two prison guards.
2016.09.03	France	Belfort	0	2	Islamists savagely beat a writer and his son over a book about Jihad.
2016.09.02	France	Vincennes	0	1	A Muslim radical stabs a police officer.
2016.08.31	Denmark	Christiania	0	3	Two cops and a civilian are shot by a Bosnian-born Muslim with ties to ISIS.
2016.08.30	France	Toulouse	0	1	A young female police officer is stabbed by a Muslim in a planned attack.
2016.08.27	Germany	Oberhausen	0	2	A couple enjoying a picnic are brutally stabbed by a man shouting praises to Allah.
2016.08.20	Turkey	Gaziantep	57	94	A child suicide bomber massacres over fifty people at a wedding, including 22 other children.
2016.08.19	France	Strasbourg	0	1	A rabbi in orthodox clothing is stabbed by a man shouting praises to Allah.
2016.08.06	Belgium	Charleroi	0	2	A man attacks two female police officers with a machete while praising Allah.
2016.08.03	England	London	1	5	A Somali teen with mental issues runs out of a mosque and stabs an American tourist to death while chanting 'Allah, Allah.'
2016.07.26	France	Saint-Etienne-du-Rouvray	1	1	Muslim radicals take hostages at a church and slit the throat of an 84-year-old priest.
2016.07.24	Germany	Ansbach	0	15	A Syrian 'asylum seeker' detonates a nail-packed suicide bomb at a wine bar outside a music festival.
2016.07.19	France	Garda-Colombe	0	4	A mother and her three young daughters are stabbed by a Muslim man during breakfast for not being sufficiently clothed.
2016.07.18	Germany	Wuerzburg	0	5	A 'refugee' with an axe hacks at people on a train while screaming 'Allah Akbar'.
2016.07.14	France	Nice	86	202	A Muslim migrant mows down eighty-six Bastille Day revelers (including ten children) with a truck while shouting praises to Allah.
2016.06.28	Turkey	Istanbul	44	239	Three suicide bombers massacre over forty innocents at a busy airport.
2016.06.26	Sweden	Stockholm	1	0	A 21-year-old woman from Iran is honor killed by her cousin for taking off her veil and trying to life independently.
2016.06.14	Belgium	Etterbeek	0	1	A transgender is stabbed by religious radicals.
2016.06.13	France	Magnanville	2	1	A terrorist stabs a couple to death while shouting praises to Allah.
2016.05.27	France	Saint Julien du Puy	0	1	An off-duty soldier is stabbed by ISIS supporters while jogging.
2016.05.25	Turkey	Hah, Tur Abdin	5	0	At least five people are killed when a suicide bomber targets a checkpoint outside two historic churches.
2016.05.20	England	London	0	4	A Turkish man yelling about Lee Rigby stabs four women in a parking lot on the third anniversary.
2016.05.19	Germany	Baden-Württemberg	1	0	A 70-year-old woman is murdered in her home by a young Muslim who leaves a 'religious' note at the scene.
2016.05.10	Germany	Grafing	1	3	A man shouting praises to Allah stabs four commuters at a train station.

2016.04.22	Turkey	Kilis	4	0	An ISIS rocket claims the lives of four people, including a 14-year-old boy.
2016.04.18	Turkey	Kilis	4	6	Three children are among four people cut to ribbons by ISIS shrapnel.
2016.04.17	England	Manchester	1	0	A woman is stabbed to death by her devout husband for 'disobeying Islam' by working as a care giver.
2016.04.16	Germany	Essen	0	3	ISIS-inspired teens bomb a Sikh wedding.
2016.03.24	Scotland	Glasgow	1	0	An Ahmadi minority is stabbed to death by a radical Muslim over his religious beliefs.
2016.03.22	Belgium	Brussels	14	92	Fourteen people are murdered when two suicide bombers detonate nail-packed explosives at crowded airline counters.
2016.03.22	Belgium	Brussels	21	130	A Religion of Peace suicide blast on a subway train incinerates twenty-one commuters.
2016.03.19	Turkey	Istanbul	4	39	An ISIS suicide bomber murders four people along a city street, including two American tourists.
2016.02.29	Russia	Moscow	1	0	A woman beheads a child, saying that it was revenge for 'spilled Muslim blood' in Syria.
2016.02.26	Germany	Hanover	0	1	A 'radicalized' teen girl stabs a female police officer.
2016.02.18	England	Rochdale	1	0	A popular imam is beaten to death by ISIS supporters.
2016.01.27	Sweden	Tanum	1	0	A 60-year-old man is stabbed to death by one of his employees after being accused of 'Islamophobia'...
2016.01.12	Turkey	Istanbul	12	14	A Syrian 'refugee' with a suicide vest self-detonates in a bustling tourist area, slaughtering a dozen bystanders, including eight Germans.
2016.01.11	France	Marseille	0	1	A Jewish teacher is attacked with a machete 'in the name of Allah.'
2016.01.01	France	Valence	0	2	Two other people are injured when a Muslim deliberately rams French guards outside a mosque.
2015.12.28	Georgia	Tbilisi	1	0	A 22-year-old Shiite is stabbed to death by a Salafi over 'religious hatred'.
2015.12.21	Germany	Michendorf	0	1	A man riding a bus is slashed in the face by a migrant yelling 'Allah'.
2015.12.05	England	London	0	3	A Muslim with a machete slashes commuters at a subway station.
2015.11.18	France	Marseille	0	1	A Jewish teacher is stabbed by 'radicalized' Muslims.
2015.11.13	France	Paris	19	9	Islamic terrorists pile up nineteen bodies at a restaurant (Belle Equipe).
2015.11.13	France	Paris	0	3	Islamic terrorists stage a suicide bombing outside a cafe Comptoir Voltaire).
2015.11.13	France	Paris	1	0	Islamic terrorists eliminate a passerby with two suicide blasts outside a soccer stadium (Stade de France) and a nearby McDonald's.
2015.11.13	France	Paris	15	10	Islamic terrorists massacre fifteen innocents at two restaurants (Le Carillon and Le Petit Cambodge).
2015.11.13	France	Paris	5	8	Islamic terrorists shoot up a bar and pizzeria, killing five patrons (La Bonne Biere, Casa Nostra).
2015.11.13	France	Paris	89	322	Islamic terrorists open fire and throw bombs during

					a concert at a music hall, slaughtering nearly ninety innocents while shouting 'Allah Akbar' (Bataclan).
2015.11.12	Italy	Milan	0	1	A Haredi Jew is stabbed nine times by a masked Muslim.
2015.10.24	France	Marseille	0	2	A man yelling 'Allah Akbar' attacks a rabbi in a synagogue and stabs another Jew trying to help.
2015.10.10	Turkey	Ankara	97	246	Two suicide bombers massacre one-hundred demonstrators at a peace rally.
2015.10.07	Germany	Dessau	1	0	A young refugee is honor killed on the order of her family after being gang-raped in Syria.
2015.09.29	Denmark	Copenhagen	0	1	A Palestinian ISIS sympathizer stabs a policeman at a refugee center.
2015.09.17	Germany	Berlin	0	1	An Islamic extremist stabs a policewoman in the neck.
2015.09.14	England	White Chapel	1	0	A faith healer is stabbed to death in a targeted attack by a religious Muslim.
2015.08.21	France	Paris	0	3	A Muslim trained by ISIS opens fire with a Kalashnikov on a train before being subdued by unarmed American passengers.
2015.08.20	Russia	Pyatigorsk	1	0	A moderate imam is assassinated by more radical co-religionists.
2015.07.20	Turkey	Surac	32	97	A Shahid suicide bomber wipes out over thirty innocents, mostly university students on a humanitarian mission.
2015.06.26	France	Lyon	1	2	A 'normal Muslim' attacks a factory, beheads one worker and raises the Islamist flag after hoisting the severed head on a fence.
2015.06.21	Austria	Graz	3	34	A 4-year-old boy is among three slain in a shopping district by a 'mentally ill' Muslim with a stated interest in Jihad.
2015.05.10	Macedonia	Kumanovo	8	37	Muslim terrorists wage a running battle with police, killing at least eight.
2015.04.19	France	Villejuif	1	0	A 24-year-old woman is shot to death by an Islamic extremist who planned a shooting rampage.
2015.04.16	Italy	Sicily	12	0	A dozen Christians on a refugee boat are thrown to their deaths by Muslims.
2015.03.10	Austria	Liesing	1	0	A 'migrant' stabs an older man to death on the grounds that his music was against Islam.
2015.02.15	Denmark	Copenhagen	1	2	A 37-year-old Jewish man guarding a synagogue is gunned down by a Muslim radical.
2015.02.14	Denmark	Copenhagen	1	3	A gunman praises Allah and fires into a cafe hosting a free speech event organized by a cartoonist critical of Islam, killing one participant.
2015.02.03	France	Nice	0	3	Three French soldiers standing guard at a Jewish center are stabbed by a radical Muslim.
2015.01.29	Ireland	North Belfast	1	0	An immigrant from Somalia stabs a man to death on the street while yelling a 'Jihadi war cry'.
2015.01.09	France	Paris	4	5	Four hostages are taken and killed by an Islamic gunman at a Jewish grocery.
2015.01.08	France	Montrouge	1	1	A policewoman investigating a traffic accident is ambushed and killed by a Muslim extremist.
2015.01.07	France	Paris	12	10	A dozen people are slaughtered by gunmen

					'avenging' the prophet at a newspaper office which printed satirical cartoons critical of Islam.
2014.12.22	France	Nantes	1	9	One person is left clinically dead when yet another man shouting Allah Akbar plunges his car into a Christmas market.
2014.12.21	France	Dijon	0	13	A convert to Islam praises Allah as he runs down pedestrians with his car 'for the children of Palestine'.
2014.12.20	France	Joue-les-Tours	0	3	A foreign-born Muslim attacks French police officer with a knife while shouting praises to Allah.
2014.09.30	Georgia	Pankisi Gorge	0	1	A woman is stabbed in the breast by her fundamentalist brother for not wearing a hijab.
2014.09.16	Turkey	Bab al-Salam	7	24	Terrorists set off a car bomb at a border crossing.
2014.08.16	Russia	Vladikavkaz	1	0	A moderate imam is shot seven times by suspected Islamic radicals.
2014.06.17	Norway	Oslo	0	1	A moderate imam is stabbed by a member of his mosque after denouncing radicals.
2014.05.24	Belgium	Brussels	4	0	An Islamic extremist shoots four people to death outside a Jewish museum.
2014.05.17	England	Accrington	0	1	A political candidate is stabbed in the face by a Muslim calling him an 'infidel'.
2014.05.15	Turkey	Border	43	94	Dozens of people lose their lives when an al-Qaeda group sets off a car bomb in a garage.
2014.03.20	Turkey	Ulukisla	3	0	Jihadists attack and kill three security personnel.
2014.01.09	Russia	Stavropol Krai	6	0	Six victims of suspected Islamists are discovered shot in the head.
2013.12.30	Russia	Volgograd	16	35	A bus is blown up by a suicide bomber, leaving at least sixteen dead commuters.
2013.12.29	Russia	Volgograd	18	51	Children are among the casualties when a female suicide bomber detonates at a train station, killing at least eighteen.
2013.12.27	Russia	Pyatigorsk	3	0	Islamic militants detonate a car bomb that takes three lives.
2013.10.28	England	Essex	1	0	A prostitute is killed by a devout Muslim for working too close to his mosque.
2013.10.21	Russia	Volgograd	6	37	A Muslim woman detonates an explosives-laden suicide vest on a bus, killing six strangers.
2013.10.12	Scotland	Stirling	1	0	A Muslim burns his 'too Westernized' wife to death after asserting that Islam teaches a man's superiority over women.
2013.08.04	Germany	Brandenburg	1	2	Islamists beat an unmarried couple, causing the woman to lose her baby.
2013.05.25	France	Paris	0	1	A soldier is wounded when a Muslim stabs him in the neck in a Paris shopping district.
2013.05.22	England	London	1	0	An off-duty soldier is hacked to death in the name of Allah by two Muslims.
2013.05.07	France	Roussillon	0	1	A Muslim who had recently returned from the Haj shouts 'Allah Akbar' and stabs a police officer at random.
2013.04.23	France	Paris	0	2	An Iranian national attacks a Jewish father and son along a city street.

2013.04.22	Turkey	Hatay	3	0	Three priests are beheaded by Muslim terrorists.
2013.02.18	Netherlands	Brabant	1	0	Islamists are suspected in the murder of a Christian convert from Iran.
2013.02.11	Turkey	Cilvegozu	7	12	A Fedayeen suicide bomber self-detonates at a border crossing.
2013.02.06	Russia	Nalchik	1	1	A local cop is gunned down by Islamic militants.
2013.02.05	Denmark	Copenhagen	0	0	A Danish cartoonist narrowly escapes an assassination attempt on his front stoop from a man who fires from a yard away.
2013.01.28	Russia	Kabardino-Balkaria	1	0	An off-duty police officer is assassinated by suspected Islamic 'separatists'.
2013.01.01	Italy	Venice	0	1	Fifteen Arab youth set upon a Jewish-American tourist with sharp objects, beating him into unconsciousness.
2012.12.26	Russia	Vladikavkaz	1	0	A moderate mufti is assassinated by Islamic radicals.
2012.12.25	Russia	Nalchik	1	0	Suspected Islamists shoot a non-Muslim twice in the head.
2012.12.24	Germany	Bonn	0	1	Islamic extremists slash the tongue of an Indian student who refused their offer to embrace Islam.
2012.12.05	Russia	Nalchik	1	0	A television journalist is murdered by suspected Muslim extremists.
2012.10.24	Russia	Kazan	1	1	A police officer dies from injuries suffered when an Islamic militant self-detonates.
2012.10.23	Russia	North Ossetia	1	3	A Fedayeen suicide bomber takes out a local cop.
2012.09.19	France	Sarcelles	0	1	A member of an Islamist cell throws a grenade into a kosher grocery store.
2012.08.29	Germany	Berlin	0	1	A rabbi is beaten by Muslims in front of his young daughter for 'being Jewish'.
2012.08.29	Georgia	Lapankuri	3	0	A doctor is among three people who die trying to rescue innocent hostages taken by Islamic radicals.
2012.07.19	Russia	Kazan	1	1	Two advocates of peaceful Islam are targeted by radicals. One is shot to death and the other injured in a car bomb.
2012.07.18	Bulgaria	Burgas	7	30	A Shahid suicide bomber detonates on a bus carrying Israeli tourists, killing seven and injuring dozens more.
2012.07.12	Wales	Cardiff	1	0	A 7-year-old boy is beaten to death by his mother for failing to memorize the Quran.
2012.06.22	France	Rennes	1	0	A 16-year-old is violently killed by a Muslim classmate in what is regarded as a 'racist' attack. Other Muslims have shown solidarity with the killer.
2012.06.09	Belgium	Brussels	0	2	Two police officers are stabbed with a knife at a train station by an Islamist.
2012.06.02	France	Villeurbanne	0	3	Three young Jewish men with skullcaps are severely beaten with hammers and iron bars by ten Muslims.
2012.05.28	Russia	Moscow	0	1	A journalist is slashed fifteen times with a knife outside his apartment for criticizing Islam's prophet on a radio show.
2012.05.28	England	Luton	0	1	A 19-year-old Sikh is raped in a targeted attack by

					an Islamic radical.
2012.05.12	Germany	Bonn	0	2	Two police officers are stabbed by an Islamist.
2012.05.05	Germany	Bonn	0	29	Twenty-nine police are injured when 'strict Muslims' attack with bottles and sticks over cartoons of Muhammad.
2012.04.23	Sweden	Landskrona	1	0	A 19-year-old woman is stabbed to death by her younger brother for having boyfriends and wanting to live independently.
2012.04.12	Macedonia	Smilkovsko	5	0	Five young Christian fishermen between the ages of 18 and 22 are brutally slaughtered by a group of radical Muslims at a lake.
2012.03.19	France	Toulouse	4	0	Three children under the age of seven are chased and shot in the head at a Jewish school along with their father.
2012.03.15	France	Montauban	2	1	Two soldiers are shot to death in an al-Qaeda drive-by attack.
2012.03.12	Belgium	Anderlecht	1	1	A Sunni firebombs a Shiite mosque, killing the imam.
2012.03.11	France	Toulouse	1	0	An off-duty paratrooper is shot in the head at close range by a Muslim terrorist.
2012.02.13	Russia	Dagestan	3	6	Three police officers are gunned down by Islamic 'separatists'.
2012.02.13	Russia	Pyatigorsk	1	0	A cleric is taken apart by a Religion of Peace car bombing.
2012.01.26	Russia	Kabardino-Balkaria	1	0	Islamists cut the throat of a Russian playing volleyball at a grammar school.
2012.01.24	Norway	Haugesund	0	2	Two ex-Muslim converts to Christianity are stabbed by three attackers shouting 'kuffar' (unbeliever).
2011.11.16	Russia	Moscow	1	0	A poet is shot five times in the head after 'angering' Islamic separatists in Chechnya.
2011.11.08	Russia	Yaroslavl	1	0	Suspected Islamists shoot a rival imam several times in the head.
2011.09.11	England	London	0	2	Two activists are stabbed by Muslims after disparaging Islam.
2011.08.26	Norway	Jaeren	0	1	A Christian convert from Islam is scalded with boiling water and acid at a refugee center.
2011.06.26	Italy	Padua	1	0	A Moroccan immigrant kills his wife for becoming 'too Western'. Others support his right to 'stone the adulteress'.
2011.05.28	Switzerland	Einsiedeln	1	0	A 24-year-old woman is shot to death by her strict Muslim father for leading an 'independent life'.
2011.05.26	Russia	Vladikavkaz	1	0	Muslim extremists murder a poet for offending Islam.
2011.04.30	Bulgaria	Pazardjik	0	1	A pastor who converted from Islam is beaten bloody in front of his church by a gang of Muslims.
2011.03.02	Germany	Frankfurt	2	2	A gunman yells 'Allah Akbar' and opens fire on unarmed US soldiers on a bus, killing two.
2011.02.25	Russia	Nalchik	0	12	A dozen guards are injured when Islamists try to stage a grenade attack on a hospital.
2011.02.19	Russia	Zayukovo	4	1	Caucasus Emirate terrorists stop a van full of ski tourists and then machine-gun them to death.

2011.02.14	Russia	Gubden	3	26	A female suicide bomber murders three people.
2011.02.02	Russia	Chegem	5	0	Islamic radicals burst into a cafe and gun down five traffic cops in cold blood.
2011.01.24	Russia	Moscow	37	150	Three dozen innocent people at an airport are cut to shreds by shrapnel from two suicide bombers.
2011.01.15	Russia	Kabardino-Balkariya	1	0	An Islamic militant shoots a cattle-breeder to death for refusing to finance Jihad.
2011.01.11	Russia	Kenzh	1	0	A folk healer is killed in his home by suspected Islamic fundamentalists.
2010.12.23	Russia	Shalushki	2	5	Islamic militants gun down two village policemen.
2010.12.18	Russia	Kabardino-Balkaria	7	2	Seven hunters are shot to death by Islamic militants in a brutal ambush.
2010.12.15	Russia	Nalchik	1	0	A moderate cleric is shot in front of his home for 'resisting religious extremism.'
2010.12.12	England	Feltham	0	1	Muslim prisoners batter a guard while yelling 'death to the Kuffar'.
2010.12.11	Sweden	Stockholm	0	2	A car bomb and suicide attack on a shopping center leaves two injured.
2010.12.06	Russia	Moscow	1	0	An armed Muslim immigrant targets and kills a young engineer by shooting him three times in the chest and once in the head.
2010.11.18	Russia	Oktyabrsky	0	2	A Muslim stabs two police officers, saying he is upset that they do not allow Allah's law to be practiced.
2010.11.15	Sweden	Katrineholm	1	0	A 21-year-old woman is stabbed 53 times by her Muslim father, who was angered by her 'indecent' lifestyle.
2010.11.04	Russia	Nalchik	2	0	Two hunters are tortured and killed by Islamic militia.
2010.10.09	Russia	Kabardino-Balkaria	1	0	A court official is murdered by suspected Muslim gunmen while walking home.
2010.10.08	Georgia	Gudauta	1	2	A religious leader is killed when suspected Islamic terrorists fire into their mosque.
2010.10.03	Italy	Modena	1	1	A woman is beaten to death by her own husband for trying to stop the forced marriage of her daughter, who is also put in a coma by her brother.
2010.09.29	Russia	Elbrus	2	20	A woman is among two people shot to death by Islamists.
2010.09.09	Russia	Vladikavkaz	18	123	A Shahid drives an explosives-laden vehicle into a market, blasting seventeen shoppers to bits.
2010.09.07	Russia	Baksanenok	1	0	Suspected Islamists assassinate a judge.
2010.08.17	Russia	North Ossetia	2	23	Two people are dead and twenty-three others injured in a suicide attack and separate cafe bombing.
2010.08.10	Russia	Kabardino-Balkaria	2	0	Two people are killed when Muslim terrorists fire at tourists at a resort.
2010.08.06	Russia	Baksan	2	0	Two security personnel are brutally shot to death while sitting in their car.
2010.07.21	Russia	Baksanskaya	2	0	Islamic militants murder two guards at a power plant.
2010.07.12	England	London	0	1	A religious studies teacher is badly beaten by four

					Muslims intent on punishing him for 'insulting Islam' by teaching girls.
2010.06.11	Russia	Nalchik	1	0	A cop is killed by gunfire from a mosque.
2010.05.26	Russia	Starvropol	7	40	Two young girls are among seven killed when terrorists bomb a concert hall.
2010.05.22	Russia	Prokladnyi	3	0	Two women and one man are gunned down in cold blood by suspected Islamic insurgents.
2010.05.19	Russia	Dagestan	3	0	Muslim radicals gun down two local cops and kill a third with a bomb in neighboring Chechnya.
2010.05.10	Switzerland	Hongg	1	0	A 16-year-old girl is honor killed by her father with an axe.
2010.05.01	Russia	Nalchik	1	29	Muslim radicals set off a bomb at a race track, killing an elderly veteran of World War II.
2010.04.30	France	Strasbourg	0	1	A Jewish man is stabbed in the neck and hit in the face with an iron bar by a Muslim yelling about a Zionist conspiracy.
2010.04.23	England	Leicester	0	1	A Sikh man is brutally beaten by a gang of Muslims, who shout "Allah" during the attack and pull off his religious necklace.
2010.04.10	Russia	Nalchik	1	0	Muslim terrorists are suspected in the car bombing death of a police officer.
2010.04.07	Russia	Baksan	2	0	Two police officers are gunned down in a brutal ambush by suspected Islamists.
2010.03.29	Russia	Moscow	38	102	Female suicide bombers massacre about forty subway commuters and leave another one-hundred in agony.
2010.03.26	Germany	Berlin	0	3	Two Jewish women and a man are brutally beaten after their identity is confirmed by Muslim attackers.
2010.02.20	England	Huddersfield	1	0	A Muslim gang of five beats a Sikh shopkeeper to death with a hammer.
2010.02.03	Germany	Northrhein-Westphalia	1	0	A mother of four is beheaded and then has her fingers cut off in a suspected 'honor' attack by her husband.
2010.01.12	France	Paris	0	1	An actress-playwright is doused with petrol and nearly set on fire by three Algerians angered by her negative portrayal of Muslim men.
2009.11.27	Russia	Bologoye	26	96	Twenty-six passengers are killed when Islamic terrorists derail a train with a bomb.
2009.11.19	Russia	Moscow	1	1	An anti-Islam priest is assassinated in his own church by a suspected Muslim gunman.
2009.10.22	Russia	Plievo	1	0	Fundamentalists murder a shop owner for selling alcohol.
2009.10.02	Russia	Kabardino-Balkaria	1	3	Muslim gunmen kill a police officer in a drive-by.
2009.09.20	Russia	Cherkessk	1	0	A moderate cleric is assassinated by Wahabbi extremists.
2009.09.15	Italy	Trieste	1	1	An 18-year-old girl dies from being stabbed in the throat by her father for falling in love with a non-Muslim.
2009.08.19	Belgium	Jette	0	1	A man who says he was sent by Allah to punish women who wear makeup, walks into a beauty

					salon and attacks an employee while quoting the Qur'an.
2009.07.20	Germany	Munich	1	0	A Muslim man stabs his ex-wife to death 'in the name of the Qur'an' for being in a relationship.
2009.07.09	France	Lyon	1	0	A 22-year-old woman is murdered by her 17-year-old "religious" brother, angry over a sexual affair.
2009.07.02	England	London	0	1	A 24-year-old man is blinded, suffers the loss of his tongue and 90% burns during an 'honor' attack in which he was forced to drink acid and had it thrown on him by angry Muslims.
2009.06.29	Belgium	Brussels	1	0	A woman is found dead, the victim of an honor killing by her husband and brother-in-law for seeking a divorce.
2009.06.24	Germany	Schweinfurt	1	0	A 15-year-old girl is stabbed to death by her father over her Western lifestyle.
2009.06.14	Belgium	Brussels	1	0	A 32-year-old woman is murdered by her brothers for refusing to wear the veil.
2009.04.30	England	Manchester	1	0	A Sikh dies from injuries suffered when a Muslim gang severely beats him in what police call an unprovoked 'racist' attack.
2009.03.15	England	London	0	1	A Christian minister critical of Islam is brutally beaten by local Muslims.
2009.03.08	Russia	St. Petersburg	1	0	A Muslim man has his 21-year-old woman shot to death for wearing miniskirts.
2009.03.02	Germany	Rees	1	0	A 20-year-old girl is clubbed to death by her brother for having sex.
2008.12.31	Denmark	Odense	0	2	A Muslim shoots two Jewish vendors at a shopping mall.
2008.12.14	England	West Yorkshire	0	1	A Muslim youth brutally stabs a 51-year-old at random after telling him that he is walking through an area of Britain that 'Muslims rule.'
2008.11.26	Russia	Vladikavkaz	1	0	A mayor is assassinated by local terrorists, who call him an "enemy of Allah."
2008.11.19	England	Woolwich	1	0	A failed asylum seeker from Algeria beats a gay man to death who took him in.
2008.11.06	Russia	Vladikavkaz	11	40	A female suicide bomber strikes at a marketplace bus stop, murdering at least eleven passengers.
2008.09.18	England	Crawley	0	1	A man shouts about the Qur'an as he stabs a non-Muslim woman in the head.
2008.09.14	Russia	Karachayevo-Cherk.	1	2	A local cop is gunned down outside his home by Muslim terrorists.
2008.08.12	Germany	Ruesselsheim	1	0	A 55-year-old woman is shot to death in an honor attack involving two Muslim groups.
2008.07.09	Turkey	Istanbul	3	0	al-Qaeda gunmen stage a brutal attack on the US consulate that leaves three guards dead.
2008.06.20	France	Paris	0	1	A 17-year-old Hassidic Jew is beaten into a coma by Muslim immigrants.
2008.06.12	England	Forest Gate	0	1	A Hindu man is set on fire for dating a Muslim girl.
2008.05.15	Germany	Hamburg	1	0	A 16-year-old girl is stabbed to death by her brother in an honor killing prompted by her 'Western lifestyle.'
2008.04.09	Turkey	Ankara	3	0	Video is released showing the execution of three

					Chinese hostages by a Turkish Islamic group.
2008.03.10	England	Liverpool	1	0	A 17-year-old is beaten to death by other Muslims who accused him of violating Islamic law by drinking alcohol.
2008.02.28	Germany	Odenwald	3	0	Muslims ask three innocent Christians to identify their religion, then brutally execute them.
2008.02.03	Sweden	Malmo	1	0	A 16-year-old girl dies after being pushed from the balcony in a suspected honor killing by her brother.
2007.12.09	Russia	Nevinnomyssk	2	4	Islamic terrorists bomb a passenger bus, killing two Russians.
2007.12.05	Russia	Stary Cherek	1	0	A police officer is gunned down by Muslim militants.
2007.11.22	Russia	Bratsk	5	13	A young girl is among five people are killed when Islamic radicals bomb a passenger bus.
2007.11.19	Russia	Nalchik	1	2	A Russian policeman is killed in a shooting attack by Mujahideen.
2007.11.04	Russia	Kabardino-Bal.	9	0	Islamic militants capture, bind, and shoot nine civilian hunters to death in a heavily wooded area.
2007.10.31	Russia	Togliatti	8	50	A bomb set on the floor of a commuter bus by suspected Islamic militants kills eight.
2007.10.27	Belgium	Mons	1	0	A Pakistani family murders their daughter for moving in with a non-Muslim Belgian.
2007.10.24	Macedonia	Tanusevci	1	2	Muslim terrorists kill a police officer and injure two others in a shooting attack.
2007.10.23	England	Leeds	1	0	A 19-year-old Catholic girl is stabbed to death by a Muslim who said she was too 'sexually provocative.'
2007.10.10	Austria	Wimpassing	1	0	In an 'honor attack' a Muslim shoots a man, then cuts off his penis.
2007.08.13	Russia	Novgorod	0	60	A militant Islamic group derails a commuter train with a bomb, injuring sixty people.
2007.07.18	Russia	Kizilyurt	4	3	Islamic separatists are suspected in the bombing of a school playground that kills four policemen.
2007.07.06	England	Stoke	1	0	A father of seven is stabbed to death by his Muslim neighbors, apparently over his anti-immigration views.
2007.07.04	England	Sheffield	1	0	A Muslim gang beats a man to death for adultery.
2007.06.30	Scotland	Glasgow	0	5	Hoping for mass casualties, Islamic radicals ram a car filled with gas canisters into the main entrance of an airport.
2007.04.18	Turkey	Malatya	3	3	Three Christians working at a Bible distribution company are brutally tortured and murdered by local Islamists. All three had their throats cut.
2006.11.01	England	Blackburn	5	0	A conservative Muslim man burns his family to death in a fire over concerns that they were becoming too Westernized.
2006.09.25	Russia	Kislovodsk	1	0	The Jamaat terrorist group claims responsibility for the Ramadan shooting of an imam.
2006.09.12	Turkey	Amed	10	13	An ultra-nationalist group with Islamist ties bombs a bus stop, killing ten Kurds, including seven children.
2006.08.12	Italy	Brescia	1	0	A 20-year-old girl is killed by her family for having

					a relationship with a non-Muslim.
2006.08.07	Russia	Karachaevsk	1	0	A local Imam is gunned down by Islamists for performing healing.
2006.05.21	England	Leeds	1	0	A 19-year-old woman is beaten to death by her family, who claim that she had an 'evil spirit.'
2006.03.10	England	Birmingham	1	0	A 6-year-old is burned to death when two Muslims burn down her family's house in an attempted honor killing.
2006.02.13	France	Saint Genevieve des Bois	1	0	A young Jewish man is kidnapped by a Muslim gang and tortured for three weeks before expiring of his wounds.
2006.02.02	Russia	Vladikavkaz	2	16	Muslim separatists are suspected to be behind three bombings at gambling establishments that kill a young man and woman.
2006.01.04	Russia	Gimry	1	8	One Russian is killed by Chechen Mujahideen who infiltrated the border.
2005.11.18	Sweden	Hogsby	1	0	A 20-year-old man is beaten with an iron bar, doused with oil and stabbed 23 times by the family of his lover in an honor killing.
2005.11.07	France	Paris	1	0	A 61-year-old retiree is beaten to death by Muslim youth for trying to extinguish a fire that they started.
2005.10.23	England	Birmingham	1	1	Pakistanis stab a 24-year-old Christian man senselessly to death in what is either a racial or religious attack.
2005.09.23	Denmark	Slagelse	1	1	Pakistani man guns down his 19-year-old sister and injures her husband in a public honor killing in Denmark.
2005.07.07	England	London	52	750	Islamic terrorists massacre more than fifty commuters on three separate subway trains and a double-decker bus on the street with four suicide bombs. Over seven-hundred people are injured.
2005.06.17	Russia	Astrakhan	2	1	Islamic gunmen are thought responsible for an attack on a hospital, in which two patients were shot to death in their beds.
2005.06.12	Russia	Uzunova	0	15	Fifteen people are injured when a bomb believed to be planted by Chechen terrorists derails a commuter train
2005.04.23	England	Southall	1	0	A woman is brutally stabbed to death by her brother and cousin after refusing an arranged marriage.
2005.02.07	Germany	Berlin	1	0	A 23-year-old woman is killed by her youngest brother at a bus stop because she 'dishonored' the family by refusing to marry her cousin.
2004.11.20	England	Oxford	1	0	A Bangladeshi man and his two sons stab a 19-year-old to death in his car in an honor killing after an affair with their daughter.
2004.11.18	Belgium	Antwerp	1	0	Synagogue worker gunned down on the streets of Antwerp.
2004.11.13	England	London	1	0	A 30-year-old computer worker is brutally assaulted and slain by three Pakistanis.
2004.11.09	Russia	Moscow	2	1	Islamic terrorists set off a car-bomb on a city street, killing two civilians.
2004.11.09	Russia	Aul Kumysh	7	0	Local Islamists are tied to the burned bodies of seven missing persons.

2004.11.02	Netherlands	Amsterdam	1	1	Dutch filmmaker (Grandnephew of painter Van Gogh) shot to death by a 26-year-old Moroccan after making a film critical of Islam.
2004.10.08	France	Paris	0	10	An Islamic extremist group plants a bomb outside the Indonesian embassy in Paris, injuring ten.
2004.09.03	Russia	Beslan	344	600	Islamic militants shoot fleeing children in the back, then blow them up, along with their mothers and teachers with nail-packed bombs. Others are crushed or burned to death from the effects of the bombs. More than three-hundred innocents slaughtered.
2004.09.01	Russia	Beslan	16	14	At least sixteen people are killed as Mujahideen terrorists invade a school, taking more than a hundred children hostage. Children are made to stand in windows with suicide bombers behind them.
2004.08.31	Russia	Moscow	11	51	A female suicide bomber kills eleven rush-hour commuters at a subway station in Moscow. Fifty-one others are injured.
2004.08.24	Russia	Moscow	89	0	Militant Muslims hijack two Russian passenger airliners, then murder all eighty-nine people, including women and children on board the two planes. The terrorist group Islambouli Brigade claims responsibility.
2004.08.05	England	West Bromwich	1	0	Shopkeeper is brutally beaten to death by members of a Muslim family upset over the presumed "taboo" relationship between his son and their Pakistani daughter.
2004.07.19	Russia	Voronezh	2	5	Islamic terrorists blow up a bus stop, killing two civilians and injuring five more.
2004.07.09	Russia	Moscow	1	0	An American journalist of Forbes magazine is assassinated by Islamic separatists.
2004.06.09	England	Brixton	1	0	A 21-year-old man is stabbed to death by Muslim gang members for refusing to convert to Islam.
2004.06.04	Russia	Samara	10	39	Ten people are killed in a bomb explosion in an outdoor market. Another forty are injured by the blast, which is attributed to militant Muslims.
2004.04.03	Spain	Madrid	1	11	Seven terrorists responsible for the deaths of more than two-hundred train commuters, recite the Qur'an and then blow themselves up. One policeman is killed.
2004.03.16	Russia	Arkhangelsk	58	12	Fifty-eight innocent people, including nine children are killed when Chechen terrorists remove the gas caps and cause an explosion in an apartment building.
2004.03.14	Scotland	Glasgow	1	0	Five Pakistani immigrants abduct, torture and then burn alive a 15-year-old Scottish teen in a horrendous attack. Three later flee the country.
2004.03.11	Spain	Madrid	201	1841	Ten coordinated al-Qaeda bomb blasts on commuter trains during the rush hour leave over two-hundred people dead and some fifteen hundred injured.
2004.02.06	Russia	Moscow	40	134	Forty people are murdered by a female Fedayeen suicide bomber as they were commuting to work on a Moscow subway. About one-hundred and thirty-four are injured.

2004.02.03	Russia	Vladikavkaz	2	10	Two people, including a woman are killed, and at least ten others injured by a car bomb near the Chechen border.
2003.12.09	Russia	Moscow	6	14	Female Fedayeen suicide bomber kills six people near the Kremlin and injures at least fourteen, including several college students.
2003.12.05	Russia	Stavropol	44	150	A Fedayeen suicide bomber detonates on a Russian commuter train carrying civilians to work. At forty-four people, including children eventually die and about one-hundred and fifty others are injured.
2003.11.20	Turkey	Istanbul	31	400	Coordinated Fedayeen suicide truck bombings, one near a British bank and the other outside the British consulate, kill more than thirty and injure over four-hundred people. Al-Qaeda and another Islamic group claim responsibility for the killing.
2003.11.19	France	Paris	2	0	Two Jews are brutally murdered by Muslims in separate attacks in Paris. One has his throat slit and eyes gouged while a 53-year old mother is stabbed 27 times in the neck and chest.
2003.11.15	Turkey	Istanbul	23	257	Islamic attack two synagogues with car bombs, killing at least twenty-three and injuring over two-hundred and fifty. The victims included children and at least one pregnant woman.
2003.09.15	Russia	Magas	3	25	Fedayeen truck bombing kills at least three people and injures more than twenty-five others.
2003.09.11	England	Bradford	1	0	A 17-year-old girl is strangled by her family for resisting an arranged marriage.
2003.09.03	Russia	Kislovodsk	5	29	Mujahideen terrorist bombing of a commuter train leaves five civilians dead and about thirty injured.
2003.08.25	Russia	Krasnodar	3	17	Three people were killed in a series of bombings at a cafe and bus stop by Muslim terrorists.
2003.08.01	Russia	Mozdok	50	100	Muslim suicide bomber drives into a hospital and kills at least fifty. More than one hundred are injured in the blast.
2003.07.10	Russia	Moscow	1	0	Security officer attempting to defuse a female Fedayeen bomb is killed.
2003.07.05	Russia	Moscow	14	24	Two Fedayeen suicide bombers, both female, kill fourteen young people and injure at least two dozen others attending a rock concert.
2003.01.14	England	Manchester	1	3	A police detective and father of three is stabbed to death by a Muslim terrorist.
2003.01.11	England	Birmingham	1	0	21-year-old woman stabbed to death by Pakistani on her wedding day for rejecting an arranged Muslim marriage.
2002.10.26	Russia	Moscow	129	150	Chechen Muslims storm a theater and hold 916 people hostage in appalling conditions. Several are shot and killed and others die in the rescue attempt.
2001.09.21	England	Peterborough	1	0	A 17-year-old man is stabbed to death by Muslims in a 'racially-motivated' attack.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑΣ

1. The Council on American-Islamic Relations (CAIR)
2. Islamic Circle of North America (ICNA)
3. Middle East Forum (MEF)
4. David Horowitz Freedom Center
5. Jihad Watch
6. Society of Americans for National Existence (SANE)
7. Abstraction Fund
8. Clarion Project
9. ACT for America
10. The Allegheny Foundation
11. The American Public Policy Alliance (APPA)
12. Former Muslims United (FMU)
13. Center for Security Policy (CSP)
14. The Counterterrorism & Security Education and Research Foundation (CTSERSF)
15. Middle East Media Research Institute (MEMRI)
16. Stop Islamization of Nations (SION)
17. Forum for Middle East Understanding (FMEU)
18. American-Islamic Forum for Democracy (AIFD)
19. International Network for Hate Studies (INHS)
20. Center for American Progress (CAP)
21. The Islamophobia Research and Documentation Project (IRDP)
22. Prince Alwaleed Bin Talal Center for Muslim-Christian Understanding
23. American against Islamophobia Project
24. Zaytuna College
25. Jews against Islamophobia Coalition (JAI)
26. Pew Research Center
27. Human Rights First

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ‘ΕΙΚΟΝΙΚΗ’ ΡΗΤΟΡΙΚΗ (VISUAL RHETORIC)

<http://www.menassat.com/?q=en/news-articles/6885-confronting-fears-eurabia-courrier-international-and-newsweek>

<https://themuslimissue.wordpress.com/2012/10/03/europe-betrayed/>

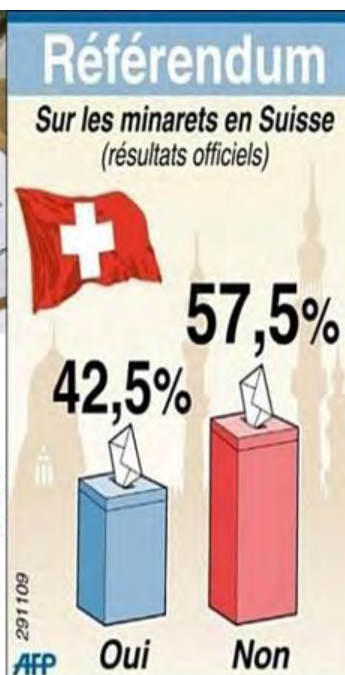
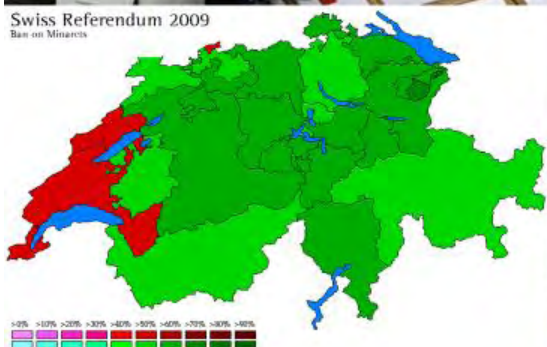
<http://www.martingrandjean.ch/gripen/>

<http://subiektywa.blogspot.gr/2015/11/imigracja-terroryzmu-co-byo-w.html>

Swiss Referendum 2009
Ban on Minarets

https://www.academia.edu/19309973/%CE%9C%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CF%81%CE%AD%CE%B4%CE%B5%CF%82_%CE%BF%CE%B9_%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CF%87%CE%B5%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%99%CF%83%CE%BB%CE%AC%CE%BC_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%95%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7

LIKE & SHARE

“Sharia Law allows her husband to throw acid at her. There have been 150 cases – 22 states – where Federal and State Judges ruled using Sharia Law instead of the Constitution of the United States. This is what we’re fighting.

give.com/actforamerica

<https://twitter.com/hashtag/shariah>

<http://shropshirepatriot.blogspot.gr/2011/08/sharia-law-zones-for-shropshire.html>

<https://gr.pinterest.com/explore/sharia-law/>

ISLAMIC BANKING SEMINAR
Shariah Compliant Unit Trusts Investment
Learn to grow your wealth through Islamic investments

SPEAKERS:

 Ustaz Haron Hassan
Shariah Advisor, HSBC Insurance
Islamic Advisory Board
"Wealth Creation The Islamic Way"

Mr Edmund Leong
Relationship Manager of Retail Fund
Distribution for Franklin Templeton Investments
"Growth Opportunities With Shariah Compliant Unit Trusts"

**9th Nov 2013,
Saturday
1.45pm - 4.45pm**
50 Raffles Place, Level 15
S048623
Singapore Land Tower

Join us for this **FREE INTERACTIVE** Seminar!
To register, simply reply to me with your name and contact details.

<https://islamicevents.sg/event/3970>

<http://houraney.com/2013/11/26/mutilation-ordained-by-allah/>

<http://www.maozrael.org/site/News2?id=9174>

<http://www.cbsnews.com/news/study-more-than-11000-children-killed-in-syrian-war/>

<http://www.express.co.uk/news/world/604357/Britain-destroy-ISIS-join-forces-PUTIN-and-ASSAD-says-Chris-Ryan>

<http://www.ilfoglio.it/esteri/2017/04/07/news/usa-bombardano-siria-merkel-a-erdogan-ecco-chi-si-schiera-al-fianco-di-trump--129244/>

<http://www.politico.eu/article/theresa-may-revives-arms-deal-with-erdogans-turkey/>

<http://www.greekamericannewsagency.com/2010-01-19-17-50-12/2010-02-21-15-38-34/19841-asant-o-erntogan-nomizei-oti-einai-soultanos>